Едгар БЕРРОУЗ

ТАРЗАНІВ СИН

1

Великий човен з "Марджорі В" поволі зносило вниз океанським відпливом і течією повноводої Угамбі. Його залога втішалася неробством, пригадуючи собі каторжно важкий шлях угору річкою. Миль за три нижче стояла сама "Марджорі В", готова відплисти, щойно вони перейдуть на борт корабля й підіймуть на нього човна, закріпивши на шлюпбалках. Та ось несподівано (вони знічев'я балакали чи куняли) їхню увагу привернула метушня на північному березі річки. Там, вигукуючи щось хрипким фальцетом і вимахуючи кістлявими руками, стояла якась дивна проява.

— Це що, в дідька? — випростався один із залоги.

— Білий! — пробурмотів помічник капітана і додав: — Хлопці, на весла! Треба трохи налягти, й побачимо, чого він хоче.

Коли човен підплив до берега, його залога побачила змарнілу істоту, зарослу білявими пасмами ріденького волосся, геть скуйовджену. Вихудле, мов скіпка, тіло прикривала лише пов'язка на стегнах. Сльози котилися по запалих, подзьобаних щоках. Чоловік забелькотів до них щось незрозумілою чужою мовою.

— Росіянин, — озвався помічник капітана, повагавшись. — Тямиш по-англійському? — звернувся до чоловіка.

Той трохи тямив. Перекручуючи й ламаючи слова мови, якою не користувався вже багато років, він заходився благати матросів, щоб забрали його з собою геть із цього триклятого краю. Уже аж на борту

"Мерджорі В" чужинець розповів своїм рятівникам нещасливу історію своїх поневірянь, знегод і мук, яких він зазнав за останні десять років. Одначе не розповів їм, яким чином опинився в Африці, навівши матросів на думку, що деякі обставини власного життя не втрималися в його пам'яті, витіснені тяжкими злигоднями, що скалічили його фізично й психічно. Він не назвав їм свого справжнього імені, тож вони з ним зазнайомилися просто як з Міхаїлом Сабровим, попри те, що не було жодної схожості поміж цією жалюгідною руїною й колишнім здорованом, безсовісним Алєксєєм Павловичем.

Минуло десять років, відколи росіянин уник долі свого приятеля, триклятущого Рокова, хоч не раз за ці десяток років Алєксєй Павлович кляв долю, що послала Ніколаю Рокову смерть, позбавивши того страждань. Бо його самого спіткали страхіття існування, значно гіршого за смерть, що вперто уникала зустрічі з ним, Алєксєєм Павловичем.

Побачивши, як Тарзанові звірі та їхній дикий володар дісталися на палубу "Кінкеда", Павлович подався в джунглі й з остраху, що Тарзан наздожене його й скарає, зашився якнайглибше в нетрі, — щоб урешті вскочити в лабети одного з племен дикунів-людожерів, які зазнали на собі всіх утисків і знущань Рокова. Лише якась дивна примха вождя племені врятувала Павловича від смерті, задля того тільки, щоб усе його дальше життя сповнилося самих страждань і жахів. Десять років він був сільським посміховиськом, його били навіть жінки й діти, обкидали камінням, кололи, різали й принижували воїни. Він був жертвою численних безнастанних нападів пропасниці найлиховісніших різновидів. Але не помер. Віспа лишила на його обличчі сліди своїх жахливих пазурів, украй бридкі тавра хвороби. Від цього та від знущань усього племені вираз обличчя Алєксєя Павловича так змінився, що й рідна мати не впізнала б синового виду в жалюгідній масці, яку він тепер носив. Кілька ріденьких жовто-білих пасемець лишилися на його голові з колись густого чорнявого чуба. Його руки й ноги зігнулися й тремтіли, спина згорбилася, він ледве пересувався. Зубів зовсім не було — повибивали дикі хазяї. Навіть сама його свідомість була ніби гірким посміхом з минулого.

Його взяли на "Марджорі В", заходились підгодовувати й доглядати. Він трохи вичуняв, але ніколи вже не став таким, як був колись Алєксєй. З нього став обшарпаний упосліджений покидьок, що гільки й чекав смерті. У свої тридцять Павлович виглядав на всі вісімдесят. Незбагненна природа від нього схотіла більшої заплати, ніж від його зверхника Рокова.

В голові у Алєксєя Павловича не лишилося і тіні думок про помсту — сама лише притлумлена ненависть до людини, яку він і Роков марно намагались подолати. Жевріла в ньому ненависть і до Рокова, через якого йін зазнав страшних поневірянь. Жила ненависть до поліції цілої низки міст, з яких йому довелося тікати. Не згасла ненависть до закону, до порядку, до всього на світі. Кожна мить його свідомого життя була сповнена хворобливої ненависті, — душу він мав таку саму, як і теперішній його вигляд — живе втілення запеклої ненависті. Йому не було ніякого діла до людей, що врятували. Павлович був надто кволий для будь-якої праці і надто відлюдькуватий задля товариства, тому всі хутко дали йому спокій.

"Марджорі В" зафрахтувала спілка заможних підприємців, обладнала лабораторією та забезпечила науковцями і послала на пошуки сировини, за яку промисловці доти змушені були платити шалені гроші, імпортуючи її з Південної Африки. На борту "Марджорі В" ніхто, крім учених, не знав, що то за сировина. Нічого про це невідомо й нам, от хіба те, що згадана вище обставина скерувала корабель до певного острова поблизу африканського узбережжя після того, як Алексей Павлович опинився на його борту.

Корабель кілька тижнів стояв на якорі поблизу бере/а. Одноманітний побут втомлював людей, залога починала нудьгувати. Люди почали вчащати на берег, і врешті . Павлович попросив узяти і його— він також знудився від безбарвного корабельного життя.

Острів поріс густим лісом. Тропічні хащі спускалмся аж до самої води. Вчені рушили в глиб суходолу

Вони посувалися все далі в пошуках жаданої коштовної сировини, 6q на материку ширилисяГнутки, нібито саме тут можна знайти її в кількості, достатйш для промислової розробки. Решта корабельного екіпажу ловила рибу, полювала й вивчала довколишню місцевість. Павлович чалапав туди-сюди берегом або вилежувався в затінку крислатих дерев, що росли понад берегом. Одного дня, коли він, як звичайно, спав під таким деревом, а кілька його недавніх супутників з'юрмилися неподалік над тілом пантери, підстреленої одним із них у глибині лісу, Павлович прокинувся від того, що хтось торкнув його за плече. Він умить сів і побачив обіч себе велику людиноподібну мавпу, яка уважно його роздивлялася. Росіянин страшенно перелякався. Він глипнув у бік матросів — вони були за кількасот метрів від нього. Мавпа знов торкнула його за плече, щось жалібно белькочучи. Павлович не помітив загрози ані в допитливому погляді, ані в позі тварини. Він повільно підвівся. Мавпа й собі підвелася.

Напівзігнутий чоловік обережно зачовгав до матросів. Мавпа дибала поруч, тримаючи його за руку. Вони були вже зовсім недалеко від матроського гурту, коли їх побачили, і Павлович упевнився, що тварина не завдасть людям ніякого лиха. Скидалося на те, що вона вже знайома з людським товариством. Росіянинові спало на думку, що мавпа може становити певну вартість, і, перше ніж вони підійшли до матросів, він вирішив, що мусить з цього скористатися.

Коли матроси підвели голови й побачили химерну пару, яка дибала до них, вони спершу завмерли з подиву, а потім кинулися їм назустріч. Мавпа начебто нітрохи не боялася людей. Навпаки, вона хапала кожного матроса за плече і пильно та довго вдивлялась йому в обличчя. Обдивившись отак усіх, вона вернулася до Павловича, здавалось, вельми розчарована.

Матроси ожили. Вони з'юрмилися довкола Павловича з мавпою, засипаючи його зливою запитань і роздивляючись тварину. Росіянин оголосив, що це його мавпа, — нічого більше він поки що не встиг вигадати, — і вже не відступався від цієї вигадки, безупинно

повторюючи: "Це моя мавпа. Це моя мавпа". Одному з матросів це набридло, і він вирішив пожартувати. Підійшов до мавпи ззаду й штрикнув її в зад колючкою. Тварина блискавично обернулася до свого кривдника і з сумирної та приязної обернулась на розлючену й хижу, як сам демон. Широка посмішка в матроса на обличчі враз змінилася виразом жаху. Він спробував ухилитися від довгих лап, які смикнулися до нього, але марно, і тоді цей чоловік вихопив з піхов довгого ножа, що висів у нього на поясі. Мавпа легко висмикнула у нього з рук зброю і жбурнула вбік, а потім її жовті ікла вп'ялися йому в плече.

Його товариші накинулися на звіра з камінням і паліччям, а Павлович метушився довкола людського клубка, що ревів і сипав прокльонами, верескливими лайками й благаннями. Він бачив, що його мрії про зиск швидко гинуть під ударами озброєних матросів.

Проте мавпа виявилась не такою вже легкою здобиччю для її супротивників. Покинувши матроса, який так легковажно розпочав цю сутичку, вона струсонула своїми дужими плечима, скинувши зі спини двох напасників, і могутніми ударами розчепірених лап зі спритністю верткого мавпеняти одного за одним, повкладала на землю решту.

Бійку помітили капітан і його помічник, що саме висадилися на берег з "Марджорі В", і Павлович побачив, як вони обидва надбігають з наставленими револьверами, а слідом за ними — ще й двоє матросів, що привезли їх на берег. Мавпа стояла, позираючи на нього й на розгардіяш, який вона вчинила, але Павлович не міг сказати, чи вона чекала повторення нападу, чи вибирала, кого з своїх ворогів вирядити на той світ першим. Він лише встиг подумати, що коли офіцери опиняться від тварини на відстані пострілу, то найпершою жертвою може впасти він сам.

Мавпа наче не виказувала наміру кинутися на росіянина, але він не мав певності, що лиха не трапиться тоді, коли він стане на заваді дикій тварині, яку вкрай розлютили і яка відчула запах свіжої крові. Мить він вагався, але врешті в ньому знову взяла гору мрія про зиск, яку цей

великий антропоїд, мабуть, допоміг би йому обернути на реальність, якби пощастило привезти тварину при доброму здоров'ї до якогось великого міста, приміром, до Лондона.

Капітан гукнув, щоб росіянин відійшов убік і він застрелить мавпу, але Павлович натомість заступив її собою, і дарма що чуб йому став сторч від страху, він здолав свій переляк і міцно схопив тварину за лапу.

— Ходи! — наказав він і потяг звіра геть, намагаючись провести його між матросами, які тепер, напівпідвівшись із землі, перелякано витріщалися на них або чимдуж рачкували з поля битви, якомога далі від грізного переможця.

Мавпа скорилася й неквапно пішла за росіянином, не виказуючи жодного наміру скривдити його. Капітан спинився за кілька кроків від химерної пари.

— Відійди, Сабров! — наказав він. — Я покажу зараз цій тварюці, як роззявляти пащу на славних матросів.

— Вона не винна, капітане! — заступився Павлович. — Будь ласка, не стріляйте! Це все люди почали — вони перші напали! Ви бачите, вона дуже чемна, — і вона моя, моя, моя! Я дуже не хотів би, щоб ви її вбили! — підсумував він.

А його напівзвиродніла уява знову намалювала йому картину всього того, що можна купити за гроші в Лондоні, — за гроші, які годі було сподіватися дістати без чогось такого надзвичайного, як оця мавпа.

Капітан опустив зброю.

— Ти кажеш, що бійку розпочали моряки? — перепитав він. — А що на це скажіте ви? — він повернувся до матросів, які саме допомагали один одному підвестися з землі.

Ніхто з них, як здалося капітанові, не постраждав, крім одного чолов'яги, якому, без сумніву, судилося не менш як тиждень лікувати поранене плече.

— Це все Сімпсон! — сказав один з матросів. — Він штрикнув мавпу ззаду, і мавпа йому дала, — ще й добре, — та й нам трохи перепало. Але мавпа тут не винна! Ми всі на неї зразу накинулися!

Капітан позирнув на Сімпсона, який покірно ствердив: усе, що тут сказано, правда; потім ступив крок уперед, до мавпи, наче хотів пересвідчитися, який настрій у цього звіра, але всі бачили, що револьвера він тримав напоготові і з зведеним курком. Він лагідно заговорив до тварини, що, присівши навпочіпки обіч росіянина, водила очима від матроса до матроса. Коли капітан підступив зовсім близько, мавпа напівпідвелася і пішла йому назустріч. З її писка не сходив той самий дивний вираз, у якому читався жаль з приводу щойно потерпілих матросів. Мавпа підійшла впритул до капітана і, поклавши йому лапу на плече, уважно й довго вдивлялася в обличчя, потім вона розчаровано, зовсім по-людському зітхнула, повернуласй і так самісінько заходилась приглядатися до помічника капітана та двох матросів, які супроводжували офіцерів. Кожного разу вона так само зітхала й верталася до Павловича, знов присідала навпочіпки, майже цілковито байдужа до інших, попри нещодавню бійку.

Коли група рушила на борт "Марджорі В", мавпа стурбовано подибала за Павловичем. Капітан не мав нічого проти, отож великий людиноподібний мавпич легко став членом корабельного товариства. На борту він одразу заходився вивчати нові людські обличчя, достеменно так, як раніше, і з таким самим розчаруванням під кінець. Офіцери і вчені на кораблі часто балакали про звіра, але не могли знайти задовільного пояснення дивному ритуалові, з яким вона вивчала кожне нове обличчя. Чи була ця мавпа з материка, чи з такого острова, як цей, що правив їй за домівку тепер? В усякому разі, вони дійшли висновку, що мавпа ця колись була прирученою. Проте цей висновок видавався сумнівним: адже острів був безлюдний. Але мавпа тим часом ніби все

когось шукала, і перші дні, коли "Марджорі В" відпливла в море, тварина частенько нишпорила по всіх корабельних закапелках. Та, вивчивши обличчя всіх, хто був на кораблі, і обстеживши кожен корабельний закамарок, вона геть збайдужіла до всього, що діялося довкола. Лише росіянин ненадовго викликав у неї інтерес, — коли приносив їжу. В інших випадках вона просто була незворушна. На кораблі мавпи ніколи не бачили збудженою, ані сам Павлович, ні будь-хто з екіпажу. Не було й знаку хижої вдачі, яка так бурхливо виявилася у сутичці з матросами.

Мавпа здебільшого сиділа на носі корабля, вдивляючись у далекий обрій, наче достеменно знала, — й мала на те поважні підстави! — що корабель прийде в якийсь порт, де будуть інші людські істоти, яких вона знов заходиться прискіпливо вивчати. В усякому разі, Аякс, як назвали мавпу за одностайною згодою команди, був визнаний найпоказнішою і найрозумнішою мавпою з усіх будь-коли бачених на борту "Марджорі В". Але розум був не єдиною прикметою цієї незвичайної тварини. Дивовижні,як на мавпу, були і фізичні її властивості, незважаючи на видимо поважний вік.

І ось коли "Марджорі В" нарешті прибула до Англії, офіцери і вчені, що були на судні, розчулені нещасною долею людини, яку вони врятували в джунглях, скинулися грішми й запропонували всю зібрану суму Саброву та його Прудконогому Аяксові.

В порту і протягом усієї мандрівки Лондоном росіянин мав удосталь клопотів з Аяксом. Мавпа неодмінно хотіла роздивитися, обстежити кожне з тисяч облич, які траплялися їй дорогою, в смерть лякаючи бідолашних людей, але врешті, ніби збагнувши марність спроб знайти того, кого шукала, вона знов до всього збайдужіла, лише вряди-годи виявляючи інтерес до людського обличчя, яке з'являлося поблизу.

В Лондоні Павлович із своїм трофеєм вирушив просто до одного з відомих дресирувальників. Той був дуже вражений, побачивши Аякса, і згодився дресирувати його, з умовою, що левову частку прибутків за

демонстрацію тварини він забиратиме собі, зате утримуватиме і мавпу, і її власника.

Отак Аякс прибув до Лондона, і так створилася.остання ланка в ланцюгу дивних обставин, що змінили долі багатьох людей.

2

Пан Гарольд Моор був статечний молодик із жовчним виразом обличчя. Він дуже поважав і себе, і свою працю — пан Гарольд був за вчителя навчання Малому синові британського аристократа. Він відчував, що його наука не дає тих наслідків, про які мріяли хлопчикові батьки.

Саме цієї миті учитель з'ясовував свою позицію матері свого вихованця.

— Не те, щоб хлопчик був нездібний, — казав вихователь. — Якби це було так, я доклав би усіх своїх сил, щоби подолати його нетямущість. Тут інше: хлопчик винятково кмітливий і розуміє все так добре, що я не можу знайти помилок, перевіряючи домашні завдання. Втім, я помічаю, йому цілком байдуже, що саме ми вчимо. Він просто виконує завдання, як щось таке, чого треба якомога швидше спекатись, і я ручуся, що йому зовсім не в голові навчання, аж доки надійде знову час запам'ятовувати і розповідати. Душа хлопцева прагне подвигів, пригод і перемог, він просто поглинає все, що трапиться прочитати про звірів або про життя й побут дикунів. Але історіями з життя тварин він захоплюється понад усе. І ще: може годинами сидіти, розмірковуючи над твором якогось дослідника Африки, а двічі я заставав його за тим, що він поночі в ліжку читав книжку Карла Гагенбека про людину й звірів.

Мати хлопчикова нервово притупнула ногою по килимку перед каміном.

— Сподіваюся, ви припинили це? — озвалася вона.

Пан Моор трохи знітився.

— Я... гкм... хотів забрати в нього книжку, — сказав він, і легкий рум'янець виступив на його недужому обличчі, — але... кгм... ваш син занадто дужий, як на свій молодий вік.

— Він не віддав вам її? — спитала мати.

— Не віддав, — зізнався вчитель. — Він чудово викрутився. Заявив, що, мовляв, зараз він горила, а я шимпанзе, який хоче забрати в нього їжу. І загарчав на мене так, як мені й не снилося ніколи, підняв мене над головою, пожбурив на своє ліжко, а потім розіграв пантоміму: як він замордовує мене, стає на моє безживне тіло й вигукує страхітливий поклик — звитяжний поклик мавпича, як він казав... Потім хлопець відніс мене до дверей, викинув геть у вітальню і замкнувся.

Кілька хвилин панувала цілковита мовчанка. Врешті хлопчикова мати порушила тишу.

— Пане Мооре, — сказала вона, — ви повинні зробити все, щоб викоренити це в Джека, бо він...

Вона не доказала. Голосне "Ву-уп!" від вікна ніби підкинуло з місця їх обох. Кімната містилася на третьому поверсі будинку, і навпроти вікна, у яке тепер втупилися їхні очі, росло велике дерево, одна гілка якого звисала за кілька метрів від підвіконня. На цій гілці вони обоє вгледіли того, про кого щойно розмовляли, — високого, міцного хлопця, що спритно балансував на гілці, яка гнулася під ним. Він скрикнув радісно, помітивши злякані обличчя співрозмовників.

Мати і вчитель разом кинулися до вікна, та не добігли й до середини кімнати, як хлопець уже легенько скочив з гілки і став у кімнаті поруч них.

— Дикун із Борнео оце вперше потрапив до міста, — заспівав він, витанцьовуючи щось немов бойовий танок довкола переляканої матері і спантеличеного вчителя, а наприкінці обняв матір і поцілував її в обидві щоки.

— Ох, мамо! — вигукував він. — Яку чудову, розумну мавпу показували в одній концертній залі! Віллі Грімсбі бачив її вчора ввечері. Він каже, що мавпа вміє геть усе робити, хіба що не розмовляє. Вона їздить на велосипеді, їсть із ножем і виделкою, рахує до десяти, і ще всілякі штуки. Ох, мамо, можна, я піду її побачу? Будь ласка, мамо, прошу, дозволь мені!

Мати схвильовано погладила його по щоці й заперечливо похитала головою.

— Ні, Джеку, не можна, — сказала вона, — ти знаєш, я не прихильниця таких видовищ.

— Я не знаю, чому не можна, мамо, — відказав син. — Усі наші хлопці ходять, і в зоопарк теж, а ти ніколи нікуди мене не пускаєш. Люди думатимуть, що я чи якесь дівчисько, чи якийсь мазунчик. О, тато! — вигукнув він, бо двері саме відчинилися, і до кімнати зайшов високий сіроокий чоловік. — Тату, можна, я піду?

— Куди, сину? — спитав чоловік.

— Він хоче піти в концертну залу і подивитися дресировану мавпу, — відповіла мати, застережливо поглянувши на чоловіка.

— Яку, Аякса? — спитав той.

Хлопець кивнув головою.

— Ну, я не думаю, що тебе слід сварити за це, сину! — сказав батько. — Я й сам би на нього подивився, на Аякса. Кажуть, він чудовий і як на мавпу свого виду незвичайно великий. Джейн, ходімо всі, що ти на це скажеш? — і він повернувся до дружини.

Але вона лише похитала головою, хоч і не так рішуче, як раніш, і сказала панові Моору, що перерву в ранкових заняттях сина можна вважати закінченою. Коли вчитель із учнем пішли, вона повернулася до чоловіка і сказала:

— Треба щось робити, Джоне, аби відтягти увагу Джека від усього, що вабить його до дикого життя. А цю любов він, я боюсь, перейняв від тебе. Ти знаєш з власного досвіду, який могутній і непідвладний часові поклик первісності. Ти знаєш, як часто тобі доводиться поборювати в собі це начало, щоб запанувати над собою, щоб опертися мало не божевільному потягові, який раз у раз поймає тебе, — повернутися до того життя в джунглях, яким ти жив стільки років. І водночас ти знаєш краще за будь-кого, яка страшна доля спіткає Джека, якщо шлях у дикі джунглі стане для нього принадним і легким.

— Навряд чи є якась небезпека в тому, що він успадкував від мене смак до життя в джунглях, — відповів чоловік, — хоч я не думаю, що такий смак може передаватися від батька до сина по спадковості. Інколи мені здається, що в своїй турботі про його майбутнє ти надто береш до серця все, з тим майбутнім пов'язане, і дещо перебираєш міру в своїх заборонах. Що він любить тварин, — що хоче, приміром, побачити цю вчену мавпу, — це бажання нормального, здорового хлопця його. віку. Немає ніяких ознак того, що йому забагнеться колись одружитися з мавпою лише тому, що тепер хочеться побачити Аякса. Усе це он як далеко від того, аби ти мала підстави кричати: "Ганьба!".

І Джон Клейтон, лорд Грейсток, поклав руку на плече своїй дружині, приязно всміхаючись до неї з височини свого зросту, а тоді нахилився і поцілував її. Потім він сказав серйознішим тоном:

— Ти ніколи не розповідала Джекові про моє колишнє життя й мені не дозволяла, і, я гадаю, тут ти припустилась помилки. Якби я міг йому розповісти про пригоди Тарзана з роду великих мавп, то, мабуть, він би позбувся більшості романтичних і райдужних уявлень про життя в джунглях, яке він, певна річ, собі вигадав, — яке воно насправді, він і не здогадується. І тепер, коли джунглі так ваблять його, хлопець не має жодного дороговказа, крім своїх хибних уявлень.

Та леді Грейсток лише похитала головою, як і сотні разів перед тим, коли їм доводилося розмовляти на цю тему.

— Ні, Джоне, — твердо відповіла вона, — я ніколи, не погоджуся на те, щоб у Джековій свідомості з'явилася бодай тінь думки про дике життя, від якого ми обоє прагнемо його вберегти.

Увечері, перше ніж вони знов повернулись до цієї теми, її порушив сам Джек. Він згорнувся клубочком у великому кріслі й читав, а потім несподівано підвів погляд і звернувся до батька:

— Чому, — спитав він, відразу переходячи до суті справи, — я не можу піти й побачити Аякса?

— Тому що мама не дозволяє! — відповів батько.

— А ти?

— Це не запитання, — ухилився лорд Грейсток. — Достатньо того, що думає твоя мати.

— Я піду подивлюся на нього! — заявив хлопець, поміркувавши кілька секунд. — Я нічим не гірший за Віллі Грімсбі чи будь-кого з хлопців, які вже його бачили. Їм нічого не сталося від цього і мені не станеться. Я можу піти, нічого вам не кажучи, але я не хочу. Тож я тепер заздалегідь кажу вам, що я піду подивитися на Аякса.

В голосі чи поведінці хлопця не було ніякої зневаги чи зухвальства. Він просто змалював стан справ. Його батько ледве стримав усмішку вдоволення: уміє хлопець простувати до мети.

— Я захоплений твоєю відвертістю, Джеку! — сказав він. — Дозволь і мені бути відвертим. Якщо ти підеш дивитися на Аякса без дозволу, я покараю тебе. Я ніколи не застосовував до тебе тілесного покарання, одначе застерігаю: якщо ти в цьому випадку не послухаєшся матері, то доведеться.

— Зрозуміло, сер! — відповів хлопець, а потім додав: — Я повідомлю вас, коли йтиму.

Кімната пана Моора була поруч з кімнатою його молодого вихованця, і до обов'язків учителя належало, перше ніж іти спати, зазирнути до хлопця. Цього ж вечора він ставився до своїх обов'язків особливо ретельно, бо щойно мав розмову з матір'ю та батьком хлопця, з якої випливало, що він, Моор, мусить якнайретельніше допильнувати, щоб Джек не пішов до концертної зали, де показуватимуть Аякса. Тож, відчинивши десь так о пів на десяту двері до кімнати хлопця, вчитель вельми схвилювався, хоч і не так щоб дуже здивувався, побачивши майбутнього лорда Грейстока убраного, як на прогулянку, і вже готового вилізти у відчинене вікно своєї спальні.

Пан Моор чимдуж рвонувся до кімнати, але то була даремна трата сил, бо коли хлопець помітив учителя і зрозумів, що його викрито, то вернувся назад, неначе відмовляючись від запланованої подорожі.

— Куди ви йдете? — захекано вигукнув пан Моор.

— Іду подивитись на Аякса, — спокійно відповів хлопець.

— Я здивований! — вигукнув пан Моор, але за мить він мав підстави здивуватися ще дужче, бо хлопець, підійшовши до нього впритул, раптово обхопив його за поперек, відірвав від землі і кинув долілиць на ліжко, зариваючи обличчям глибоко в м'яку подушку.

— Тихо! — застеріг переможець. — Бо я тебе придушу!

Пан Моор спробував пручатися, фе його зусилля були марні. Чи справді Тарзан з роду великих мавп щось передав у спадок синові, чи ні, але безперечно одне: син мав таку саму надзвичайну силу, як і батька замолоду. Вчитель був у його руках мов та глина. Притиснувши пана Моора коліном до постелі, Джек відірвав від простирадла довгий клапоть і зв'язав учителеві руки ззаду. Потім перевернув його на спину і, запхнувши до рота затичку із того ж таки простирадла, припнув бідолаху другим клаптем, що його зав'язав жертві на потилиці.

— Я — Ваджа, вождь племені ваджі! — вигукнув Джек. — А ти — Мохаммед Дабн, арабський шейх, що повбивав моїх людей і вкрав мою слонову кістку! — І він спритно зв'язав панові Моору ноги, підтягнувши до зв'язаних рук. — Ага, негіднику! Нарешті ти в моїй владі. Я йду, але я повернусь! — І син Тарзана швидко перебіг кімнату, вислизнув у вікно й, спустившись дощовою ринвою, опинився на волі.

Пан Моор вовтузився й борсався на ліжку. Він був певен, що задихнеться, якщо допомога не надійде вчасно. Ця страшна думка спонукала його скотитися з ліжка. Біль і струс від падіння трохи вернули його до тями, і він реально усвідомив своє жалюгідне становище. Якщо перед цим він не був здатний логічно мислити через панічний страх, що охопив його, то тепер, лежачи спокійно на підлозі, він міг застановитися над тим, як вийти з прикрої ситуації. Нарешті сердега збагнув, що

кімната, в якій він залишив лорда і леді Грейсток після розмови, міститься якраз під кімнатою, де він оце лежить на підлозі. Вчитель усвідомлював, що минув певний час, відколи він піднявся сходами, й що хазяї вже могли піти звідти, бо йому здавалося, ніби він борсався на ліжку, намагаючись звільнитись, цілу вічність. Найліпше, що він міг зробити, — це привернути чиюсь увагу знизу, і він спробував примоститись так, щоб можна було стукати в підлогу. Кінець кінцем, він швидко загупав у підлогу й гупав доти, поки через якийсь час, що видався йому вічністю, почув, як хтось підіймається сходами і ось уже стукає в двері. Пан Моор шалено замолотив носаком черевика — він не мав іншої можливості дати про себе зішк. За хвильку стукіт у двері повторився. Пан Моор знов застукав. Вони що тут, ніколи не відчиняють дверей?! Він з натугою перекотився в напрямку свого рятівника. Якщо знов перекотитися спиною до дверей, то тоді пощастить гупати черевиком просто в них, і це врешті почують. Стукіт у двері подужчав, і нарешті голос за дверима покликав:

— Пане Джеку!

Це був один з лакеїв — пан Моор упізнав його голос. Він підсунувся ближче, силкуючись гукнути: "Заходьте!" крізь тугу затичку в роті. За мить чоловік постукав знову, голосніше, і знову покликав хлопця. Не дістався відповіді, він поторгав клямку в дверях, і враз Моора охопив страх: адже він, зайшовши до кімнати, замкнув за собою двері!

Ось він почув, що лакей, кілька разів поторгавши двері, пішов собі. Учитель зомлів.

Тим часом Джек розкошував у концертній залі. Він діждався центрального номера програми — виходу Аякса — і тепер, із заздалегідь купленим квитком, у ложі, затамувавши подих і перехилившись через балюстраду, захоплено стежив за кожним рухом великої мавпи. Одна з найдотепніших витівок Аякса полягала в тому, що під час вистави він забирався в ту чи іншу ложу, — як пояснив дресирувальник, удаючи пошуки колись утраченої любої істоти.

Дресирувальник відразу помітив серед глядачів захоплене обличчя хлопця й на мить уявив, як би добре послати мавпу на ці пошуки разом із симпатичним хлопцем, який, на втіху глядачам, звичайно зніміться від переляку в товаристві волохатого, могутнього звіра.

Перед виходом Аякса з-за лаштунків дресирувальник показав мавпі на хлопця, що самотньо сидів у ложі. Велика людиноподібна мавпа на сцені жваво повернулася в той бік. Але якщо дресирувальник сподівався побачити кумедну сцену хлоп'ячого переляку, то він помилився. На обличчі у хлопця засяяла широка усмішка, коли він торкнувся волохатої лапи свого гостя. Мавпа, взявши малого за плечі, довго й пильно вдивлялася в нього, а він тим часом гладив її по голові і щось тихенько гомонів до неї.

Аякс ще ніколи не вивчав нікого так довго, як оце тепер. Він був видимо заклопотаний і дещо спантеличений і все щось белькотів до хлопця. Дресирувальник ще не бачив такої цікавості Аякса до людей. Мавпа легко перескочила в ложу до Джека і зручно вмостилася коло нього. Глядачі були в захопленні. Та справжній захват охопив усіх тоді, коли дресирувальник зажадав, щоб Аякс вийшов з ложі, — номер із мавпою підійшов до кінця. Мавпа навіть не поворухнулася. Розпорядник, стривожений затримкою, наполегливо попросив дресирувальника поквапитися, але коли той спробував вигнати з ложі неслухняного Аякса, мавпа вишкірила ікла й загрозливо загарчала.

Глядачі шаленіли від захвату. Вони вигуками підбадьорювали мавпу. Вони підбадьорювали хлопця, галасували й насміхалися з дресирувальника і розпорядника, що марно намагався допомогти дресирувальникові.

Врешті, з відчаю дійшовши висновку, що така демонстрація непокори з боку його ж таки власності може зробити неможливим подальший показ тварини, дресирувальник кинувся в гримерну і вхопив добрячого нагая. Але, почастувавши ним Аякса, він несподівано опинився віч-на-віч з двома розлюченими супротивниками, замість

одного, бо хлопець миттю зірвався на ноги і, стоячи обік мавпи, замахнувся стільцем, ладний захищати свого нового друга до кінця. Усмішка щезла з його привітного обличчя, в сірих очах з'явився вираз, який змусив дресирувальника зупинитись. А величезна людиноподібна мавпа насторожено гарчала поруч.

Можна було хіба здогадуватися, що трапиться, якщо вчасно не втрутиться хтось ізбоку. Певне, дресирувальника буде скалічено, коли не гірше, так рішуче дивилися на нього обидва супротивники.

Зблідлий лакей вбіг до бібліотеки лорда Грейстока й повідомив, що застав двері до кімнати Джека замкнені і що на стукіт і гукання ніхто не відгукується, чути тільки якесь дивне гупання, й здається, що хтось вовтузиться на підлозі. Чотирма стрибками Джон Клейтон вискочив сходами нагору. Його дружина і лакей бігли за ним. Він голосно гукнув сина й, не діставши відповіді, всім своїм м'язистим тілом ударив у важкі двері. Заскреготіли завіси, затріщало дерево, і перепона впала.

Біля ніг Джона Клейтона лежав непритомний пан Моор, об якого з глухим звуком вдарилися, двері. Тарзан перестрибнув через них, і в наступну мить кімнату залило електричне світло люстри.

Минуло ще кілька хвилин, перше ніж учителя знайшли, бо двері, впавши, загородили його. Та врешті пана Моора витягли, скинули з нього пута і вийняли з рота затичку, а добрячий келишок холодної води привів його до тями.

— Де Джек? — щонайперше спитав Джон Клейтон, а вже потім: — Хто це зробив? — Бо ще жива була пам'ять про Рокова.

Пан Моор повільно звівся на ноги. Він здивовано роззирнувся довкола. Поступово здатність мислити верталася до нього. Він пригадав усі подробиці своєї гіркої пригоди.

— Перепрошую, пане, але я не думаю, що будь-коли досягну успіху! — були його перші слова. — Вашому синові потрібен не вчитель, а приборкувач диких звірів!

— Але де ж він? — скрикнула леді Грейсток.

— Він пішов дивитись на Аякса.

Тарзан насилу стримав усмішку і, коли пересвідчився, що вчитель більше переляканий, аніж ушкоджений, викликав свій автомобіль і вирушив до всім відомого приміщення концертної зали.

3

Коли дресирувальник, піднявши нагай над головою, мав увійти до ложі, де стояли готові до відсічі хлопець з мавпою, його відштовхнув високий кремезний чоловік. Щоки хлопцеві вмить зашарілися, коли він глянув на прибулого.

— Тату! — вигукнув він.

Мавпа лише зиркнула на англійського лорда і враз підбігла до нього, щось белькочучи. Чоловік став як укопаний, широко розплющивши очі з подиву.

— Акут! — скрикнув він.

Хлопець спантеличено дивився то на батька, то на мавпу. У дресирувальника з дива відвисла щелепа. Ще б паю англієць видавав точнісінько такі самі звуки, якими щось повідомляла йому мавпа!

А з-за лаштунків дивився на те, що коїлося в ложі, потворний на вигляд дідуган, і на його подзьобаному віспою обличчі відбивалась уся гама людських почуттів — від радощів до переляку.

— Я довго шукав тебе, Тарзане! — сказав Акут. — Тепер, коли я тебе знайшов, я прийду в твої джунглі й житиму там завжди!

Чоловік поплескав мавпу по загривку. У його свідомості довгою низкою попливли спогади, що повертали його до глибин африканського пралісу, де він багато років тому змагався за життя пліч-о-пліч з цим великим людиноподібним звіром. Він ніби знов побачив чорношкірого Му-гамбі зі смертоносною палицею, а поруч — страшну пантеру Шіту з вишкіреними іклами й випущеними пазурами. А зразу за ними — величезних мавп Акута. Чоловік зітхнув. Голос джунглів, що, здавалося, давно завмер у ньому, знову владно покликав його, озвавшись у душі. Ой, якби можна бодай на місяць повернутися туди, знову відчути шорсткість густолисту на оголеному тілі й затхлий дух гнилих плодів — цей дух запашного мира для того, хто народився в джунглях. Вернути й відчуття того, як по твоєму сліду нечутно ступає великий хижак, — того, що означає полювати чи бути впольованим. Картина була приваблива... Але потім в уяві постала інша картина — прекрасна жінка, все ще молода і гарна, друзі, домівка, син. Він знизав могутніми плечима.

— Це неможливо, Акуте! — сказав він. — Але якщо вернешся ти, то я знатиму, що вее гаразд. Ти не можеш бути щасливий тут, а я, мабуть, не буду вже щасливий там.

Дресирувальник ступив уперед. Мавпа вишкірила ікла й загарчала.

— Іди з ним, Акуте, — сказав Тарзан з роду великих мавп. — Я прийду завтра, й ми побачимося.

Звір понуро пішов до дресирувальника. Той сказав Джонові Клейтонові, де їх можна буде знайти. Тарзан повернувся до сина.

— Ходімо! — сказав він, і вони вийшли з приміщення.

Кілька хвилин ніхто з них не озивався й словом.

Аж як вони сіли в машину, хлопець порушив тишу.

— Мавпа знає тебе, — сказав він, — і ти розмовляв з нею її мовою. Звідки вона тебе знає і звідки ти знаєш її мову?

І тоді Тарзан з роду великих мавп уперше стисло розповів синові про своє минуле життя, — про народження в джунглях, смерть батьків і яро те, як Кала, велика мавпа, годувала й ростила його, аж поки став дорослим. Він розповів Джекові й про небезпеки й жахи джунглів, про великих звірів, які вистежують одне одного вдень і вночі, про часи засухи та нищівних тропічних злив; про голод, холод і спеку, про незахищеність, страх і страждання. Він розповів йому про все, що має здаватися занадто страшним цивілізованій людині, — розповів, сподіваючись, що хлопець сахатиметься самої думки про джунглі. Проте в усіх Тарзанових спогадах про життя мимохіть бриніло: багато що в джунглях лишалося милим його серцю; розповідаючи, він забув одну — дуже важливу! — річ: цей хлопець поруч нього, який ловить кожне його слово, — син Тарзана з роду великих мавп.

Коли Джек давно вже вклався спати — непокараний! — Джон Клейтон розповів своїй дружині про нещодавню пригоду і про те, що довелося, мовляв, окреслити синові обставини життя його батька в джунглях. Мати, яка передбачала, що її син колись однаково дізнається про ті страшні роки, упродовж яких його батько блукав у джунглях, голим, диким хижим звіром, тільки похитала головою. Вона могла лише сподіватися, що потяг до того життя, який жеврів у душі її чоловіка, не передався синові.

Наступного дня Тарзан відвідав Акута, але, хоч як Джек просився піти з батьком, той йому відмовив. Цього разу Тарзан побачив

подзьобаного віспою власника мавпи, в якому він однак не розпізнав пролази Павловича. Тарзан на Акутове прохання запитав, чи можна викупити мавпу, але Павлович не назвав суми, сказав тільки, що він обміркує пропозицію.

Коли Тарзан повернувся додому, Джек нетерпляче чекав якнайдокладнішої розповіді про візит. Хлопець вирішив, що батько купив мавпу і привіз її додому. Леді Грейсток жахнулася від такого припущення. Джек був наполегливий. Тарзан розповів, що він відвідав Акута з метою викупу й повернення в джунглі, додому, і на це мати згідливо кивнула. Джек попросив дозволу перевідати мавпу, але йому знов заборонили. Та він добре пам'ятав адресу, яку дав дресирувальник його батькові, і знайшов нагоду вислизнути від свого нового вчителя, який заступив місце переляканого пана Моора. Після ретельних пошуків в одному з лондонських районів, де він ще ніколи не бував, Джек знайшов помешкання, в якому жив подзьобаний віспою старий. Дідуган сам відчинив Джекові двері, і коли хлопець сказав, що прийшов відвідати Аякса, впустив його й запросив до маленької кімнатки, де мешкала велика мавпа. Тоді, за давніших часів, Павлович уже був викінченим негідником, але роки тяжкого життя поміж людожерами Африки остаточно вбили в ньому будь-які рештки пристойності. Його одяг був пожмаканий та засмальцьований, руки завжди брудні, ріденький чуб скуйовджений і вочевидь давно нечесаний. Кімната Павловича нагадувала дешеву барахолку, де панував цілковитий розгардіяш. Увійшовши, — хлопець побачив велику мавпу, що скоцюрбилася на ліжку, прикритому дірявими ковдрами і ще якимись смердючими шматами. Коли мавпа побачила хлопця, вона скотилася з ліжка й кинулась йому назустріч. Господар не впізнав свого відвідувача і, боячись, що мавпа має якісь лихі наміри, став поміж обома, женучи її в ліжко.

— Вона мені нічого не зробить! — вигукнув хлопець. — Ми з нею дружимо, а ще раніше вона була другом мого батька. Вони познайомилися в джунглях. Мій батько — лорд Грейсток. Він не знає, що я прийшов сюди. Мати мені заборонила, але я дуже хотів бачити Аякса.

Якщо ви мені дозволите частіше заходити до нього, то я вам за це платитиму.

Очі Павловича звузилися, коли він упізнав хлопця. Відтоді, як росіянин уперше побачив Тарзана з-за лаштунків концертного залу, в його напівзруйнованому мозкові зажевріла жадоба помсти. Це прикмета невдах і злочинців — звинувачувати інших у тих злигоднях, що випали на їхню долю, через їхню ж таки підлість, Алєксєй Павлович потроху став пригадувати події свого колишнього життя і що більше пригадував, то твердіше впевнявся, що причиною всіх його лих і був той чоловік, якого він із Роковим підступно намагались розорити й знищити, шкода тільки, що всі їхні плани зазнали поразки, а ось тепер доля знову привела його до дверей у Тарзанів світ, до його сина.

Спершу Павлович не бачив, яким чином він, безпечно задля себе, зможе помститися Тарзанові, кривдячи його сина. Але спокуса помститися через хлопця була нездоланна, тож він вирішив заприятелювати з Джеком, сподіваючись, що доля колись у майбутньому ще дасть йому шанс. Він розповів хлопцеві все, що знав про життя його батька в джунглях, і коли зрозумів, що хлопець донедавна нічого про все те не знав, і довідався, що йому забороняли ходити в зоопарк, і що йому довелося скрутити свого вихователя, аби врешті потрапити до концертної зали й побачити Аякса, то одразу збагнув природу глибинного страху батьків хлопця: ану ж малого так полонять джунглі, як колись полонили його батька!

Тому Павлович запросив хлопця заходити частіше і щоразу дужче прихиляв його до себе розповідями про захоплюючі пригоди в диких краях, які росіянин теж добре спізнав. Він часто залишав Джека наодинці з Акутом і невдовзі був здивований тим, що мавпа почала досить добре розуміти хлопця — той легко навчився немудрої мови людиноподібних.

Упродовж цього часу Тарзан також кілька разів відвідав Павловича.

Він хотів купити Аякса і одного разу відверто сказав, що причиною цьому є не лише його бажання випустити мавпу на волю в її рідні джунглі, а й побоювання дружини, щоб її син, бува, не перейнявся долею мавпи аж так, що в ньому візьмуть гору мандрівні інстинкти. А це, як Тарзан пояснив Павловичу, дуже вплинуло б і на його власне життя.

Росіянин, слухаючи лорда Грейстока, ледве стримував усмішку, бо ж півгодини тому майбутній лорд Грейсток борюкався на брудному ліжку з Аяксом, виявляючи справді мавпячу спритність.

Під час цієї розмови у Павловича визрів певний план. За цим планом, він мав отримати чималі гроші за мавпу, а після цього відправити її в Дувр на корабель, який двома днями пізніше відпливав до Африки. Росіянин мав подвійну підставу згодитися Йа пропозицію Клейтона. Взяти чималі гроші за мавпу тепер для нього було особливо важливо, бо з якогось часу тварина перестала давати йому прибуток. Відколи мавпа зустріла Тарзана, її нізащо не можна було змусити виступати перед публікою. У Лондоні Аякс, вочевидь, дуже затужив за рідними джунглями, і коли він досі дозволяв показувати себе глядачам, то, певне, тільки сподіваючись знайти свого друга й володаря, якого давно втратив. Тепер, знайшовши його, мавпа більше не мала бажання знатися з людським табуном. Ніякими вмовляннями неможливо було бодай на хвилину заманити її в концертну залу.

Павлович спробував був змусити її до цього силоміць, та мало не поплатився життям. Добре, що поруч був Джек Клейтон, якому дозволили відвідувати мавпу в акторській кімнаті концертної зали: він миттю кинувся на допомогу росіянинові і вгамував звіра.

Однак жадоба грошей і мрії про помсту не кидали Павловича. Попри всі невдачі ьзнегоди, він дедалі палкіше прагнув помститися Тарзанові, на якого складав вину за все. Остання, ще й неабияка, невдача Павловича полягала в тому, що Аякс не схотів заробляти для нього

гроші. Цю невдачу, на думку росіянина, спричинив не хто інший, як Тарзан, під'юдивши свого дикого приятеля не виходити на сцену.

Вроджена злостивість і підступність Павловича ще загострювались через слабкість його розумових і фізичних сил, підточених злигоднями й стражданнями. Холодний розрахунок і рафінована мстивість колишнього Павловича переродилися в нервову, гризьку злість розумово неповноцінного чоловіка. Попри все, його план був доволі вдалий. Передовсім план цей обіцяв йому чималі гроші, — адже старий мав їх отримати від лорда Грейстока за мавпу і окремо за те, що відвезе її. Окрім того, він ще й жорстоко мстився Тарзанові, якого люто ненавидів, через його коханого сина. Остання частина плану, щоправда, відзначалась грубою жорстокістю, — їй бракувало витонченості, притаманної його колишньому господареві віртуозові злочинства Ніколаю Рокову, — зате вона цілковито звільняла од відповідальності за скоєне, звалюючи все на мавпу, яку, таким чином, буде покарано за небажання працювати на росіянина.

Подальший перебіг подій і зовсім розв'язував руки Павловича. Тарзанів син випадково почув, як його батько розповідав матері про намір повернути Акута в джунглі. Вражений почутим, хлопець знов заходився благати батька й матір узяти мавпу до них додому, щоб він міг з нею бавитися. Тарзан уже ладен був виконати синове прохання, але леді Грейсток жахалася навіть думки про це. Вона була невблаганна, і хлопцеві врешті довелося про людське око згодитися з тим, що мавпа має повернутися до Африки, а сам він — до школи, бо шкільні вакації вже добігали кінця.

Того дня він не пішов, як завжди, відвідати Павловича, а заходився коло якихось пильніших справ. Він завжди мав достатньо грошей, отож при потребі міг легенько викласти фунтів кількасот. Деяку частину своїх грошей Джек витратив, купуючи досить дивні речі, які він зумів крадькома пронести до своєї кімнати, ще й нікому не попастися, коли пізно увечері вернувся додому.

Наступного ранку, дочекавшись, коли його батько, владнавши усі справи з Павловичем, прийшов додому, хлопець подався до росіянина. Не знаючи нічого про справжню вдачу цієї людини, малий вирішив не втаємничувати старого у свої наміри, — з остороги, що той не лише відмовиться йому допомогти, а ще й розповість про все батькові. Отож хлопець лише попросив дозволу супроводжувати Аякса до Дувру. Він пояснив старому, що хоче тільки позбавити його клопотів обтяжливої подорожі, а кілька фунтів Джекових грошей, покладені до кишені росіянина, давали хлопцеві підстави сподіватись, що той згодився.

— Знаєте, — сказав він, — цього ніхто й не помітить, бо мені ж завтра вечірнім потягом треба їхати до школи. І коли вони залишать мене на вокзалі, я прийду сюди. Тоді проведу Аякса до Дувру і повернуся до школи на один-єдиний день пізніше. Ніхто нічого не знатиме, а я побуду зайвий день з Аяксом, перед тим як попрощаюся з ним назавжди.

Цей план цілком збігався з намірами Павловича. Якби він знав, що намислив хлопець далі, то, звісно, відмовився б від власного плану-заміру помсти й сприяв би якомога задумові Джека, що, безумовно, було б ліпшим виходом для Павловича, аніж та доля, яка спіткала його за кілька годин. Якби ж то він міг її знати!

Після обіду лорд і леді Грейсток попрощалися з сином, і він на їхніх очах сів у купе вагона першого класу. Потяг за кілька годин мав довезти його до школи. Але тільки-но батьки пішли, як він швиденько зібрав свої речі, вискочив з вагона і подався геть із станції, туди, де звичайно стояли візники. Там він найняв кеб і сказав візникові адресу Павловича. Коли він дістався на місце, вже смеркало. Росіянин чекав на нього, нервово міряючи кроками кімнату. Мавпа міцним мотузом була прив'язана до ліжка. Це вперше Джек бачив мавпу так убезпеченою. Він запитально поглянув на Павловича. Чоловік щось промурмотів про настрій тварини, яку збираються відіслати бозна-куди і яка, як він побоюється, має намір утекти. В руках Павлович тримав ще один мотуз і, ходячи туди-сюди по кімнаті, нервово переминав зашморг, зав'язаний на

одному кінці. Щоразу, як він щось мимрив собі під ніс, його покопане обличчя спотворювали страшні гримаси. Хлопець ніколи не бачив його таким — він знітився Нарешті Павлович зупинився на протилежному боці кімнати, чимдалі від мавпи.

— Іди сюди, — сказав він Джекові. — Я покажу тобі, як зв'язати мавпу, якщо в дорозі вона почне бешкетувати.

Хлопець засміявся.

— А нащо? — сказав він. — Аякс робитиме, що я йому, скажу.

Старий тупнув ногою.

— Кому сказав, іди сюди! — повторив він. — Якщо не слухатимешся, то не поїдеш із мавпою в Дувр — не буде ради, якщо вона втече.

Хлопець, так само усміхаючись, перейшов кімнату і став перед росіянином.

— Повернися до мене спиною, — звелів той, — я покажу тобі, як найшвидше зв'язати мавпу.

Хлопець послухався, й заклав руки за спину, як сказав Павлович. Раптом старий миттю затягнув зашморг на одному його зап'ясті, кілька разів обмотав мотузку довкола другого і зав'язав.

З цієї хвилини росіянин не той став. З лайкою він повернув бранця до себе обличчям, підставив носака і, брутально штовхнувши Джека на підлогу, кинувся на нього зверху. Мавпа під ліжком гарчала, силкуючись розірвати пута. Хлопець не кричав — риса, успадкована від свого гартованого в джунглях батька, якому названа мати, велика мавпа Кала, довгі роки, до самої смерті втовкмачувала, що ніхто не стане до помочі переможеному.

Пальці Павловича стиснули хлопцеві горлянку. Старий зловтішно зареготався в обличчя своїй жертві.

— Твій батько занапастив мене, — мурмотів він. — Ось йому за це віддяка! Він думатиме, що це зробила мавпа. Я скажу йому, що це зробила мавпа. Я скажу, що вийшов на кілька хвилин, а коли ти прийшов, то мавпа тебе вбила. Я випущу з тебе дух і кину тебе на ліжко. Коли я покличу твого батька, він побачить мавпу, схилену над тілом. — І Павлович знов зайшовся диким реготом.

Його пальці зчепились на горлі в хлопця.

Позад нього ревла знавісніла від люті тварина, і її ревіння билося об стіни малої кімнатки. Хлопець поблід, але на його обличчі не з'явилося ані тіні переляку чи паніки. Він був син Тарзана. Пальці все дужче стискали йому горло. Він дихав дедалі важче, уривчасто. Мавпа намагалася розірвати грубий мотуз на собі. Вона повернулася, накрутила його на лапу, як ото людина на руку, і чимдуж рвонула. Могутні м'язи випнулися під волохатою шерстю. Пролунав тріск зламаного дерева — мотузка витримала, зате шмат ніжки так і відлетів від ліжка.

Павлович озирнувся. Його бридке обличчя перекривила гримаса жаху — мавпа звільнилася.

Одним стрибком тварина опинилась біля нього. Чоловік закричав. Звір відтягнув його від хлопця, величезні пальці вп'ялися в тіло старого. Жовті ікла наблизилися до його горлянки — і, коли вони зімкнулися, душа Алєксєя Павловича відлетіла до дідька, який вже давно чекав на неї в пеклі.

Хлопець звівся на ноги — Акут допоміг йому. Годин зо дві мавпа за його вказівками розплутувала вузли, що зв'язували руки її друга. Врешті вони удвох знайшли спосіб, як це зробити, і хлопець звільнився. Він

перерізав мотузку, яка й далі теліпалася на шиї в мавпи. Потім розшморгнув одну з своїх валіз і дістав звідти якийсь одяг. Свій план він продумав до подробиць. Він не пояснював нічого звірові, який виконував усі його накази. Удвох вони вийшли з дому, але ніхто з тих, хто міг їх бачити, не помітив, що один з них — мавпа.

4

Убивство самотнього старого росіянина Алєксєя Саброва його власною великою дресированою мавпою на кілька днів стало темою газетних повідомлень. Коли лорд Грейсток прочитав про це, він вжив усіх заходів, щоб його ім'я ніяким чином не пов'язувалося з цією історією, і пильно стежив за тим, як поліція намагається натрапити на слід людиноподібної мавпи.

Як і для всіх, для нього найцікавіше було загадкове зникнення злочинця. Принаймні так тривало дотери, доки він не довідався, що його син Джек не зголосився до школи по приїзді, хоч вони з Джейн бачили його в повному гаразді, коли він сидів у вагоні поїзда.

Але навіть тоді лорд Грейсток не пов'язав зникнення свого сина з таємницею, що оточувала зникнення мавпи. Аж через місяць, після ретельного слідства з'ясувалося, що хлопець, висів з вагона, перше ніж поїзд рушив із лондонського вокзалу, і візник кеба, якого розшукали, назвав адресу старого росіянина, за якою відвіз хлопця. І тоді Тарзан з роду великих мавп зрозумів, що Акутова справа якимсь чином пов'язана із зникненням його сина.

Після того, як візник кеба, висадив свого пасажира перед будинком, у якому мешкав росіянин, події неможливо було простежити. Ніхто відтоді не бачив ані мавпи, ані хлопця — принаймні живих. Власник будинку впізнав хлопця на фотокартці і сказав, що той часто відвідував старого росіянина. Більше він не знав нічого. Отож біля дверей цього

похмурого будинку на задвірках Лондона пошуки зайшли в глухий кут — усі сліди губилися.

Наступного дня після смерті Алєксєя Павловича якийсь хлопець у супроводі своєї недужої бабусі зійшов на борт корабля в Дуврі.

Стареньку вкривала густа вуаль, а вік і хвороба так підточили здоров'я, що вона дісталася на борт в інвалідному кріслі-візку.

Хлопець відхилив усі пропозиції стосовно допомоги, власноручно вкотив візок на палубу, сам допоміг їй перебратися з крісла до каюти — і це був останній раз, коли стару пані бачили на кораблі аж до самого кінця подорожі. Хлопець не пустив до каюти навіть корабельного стюарда, бо, мовляв, у його бабусі тяжкий нервовий розлад, і присутність сторонніх для неї нестерпна.

Поза каютою, — а довкола ніхто не здогадувався, що діється всередині, — хлопець поводився як цілком звичайний, здоровий, нормальний англієць. Він заприятелював із своїми однолітками з числа пасажирів, став улюбленцем корабельних офіцерів і здобув цілий гурт друзів серед матросів. Поводився він стримано й невимушено, виказуючи своєрідність і силу характеру, що захоплювало його нових друзів і викликало повагу.

Серед пасажирів був американець на ймення Кондон, відомий картяр і злодій, якого розшукувала поліція близько десятка міст Сполучених Штатів. Він звертав мало уваги на хлопця, поки випадково помітив у нього пачку банкнотів. Відтоді Кондон почав уважно стежити за молодим британцем. Без особливих труднощів він довідався, що хлопець подорожує в товаристві лише своєї недужої бабусі і що вони пливуть до невеличкого порту на західному узбережжі Африки, поблизу екватора; прізвище їхнє Біллінгс, і в селищі, куди вони їдуть, друзів у них немає. Хоч як намагався Кондон випитати, чого вони туди ідуть, хлопець уперто мовчав, а втім, картяр не дуже й наполягав, — усе, що

було йому потрібно, він уже вивідав. Кілька разів Кондон пробував утягти хлопця в картярську гру; але жертва зовсім не цікавилася картами, а непривітні погляди інших пасажирів підказали американцеві, що треба пошукати інших шляхів, щоб перекласти хлопцеву готівку у власну кишеню.

Врешті одного дня корабель кинув якоря в затоці, берег якої поріс лісом, а десятків зо два бляшаних дахів, що негарною плямою вималювалися на тлі природи, засвідчували, що цивілізація дісталася й сюди. Довкола будинків були розкидані примітивні криті соломою хатини тубільців, які гарно виглядали серед мальовничої тропічної природи, на відміну від незграбних будівель білих поселенців.

Хлопець не дивився на селище, його погляд був прикутий не до рукотворного містечка, а до творіння Божого — джунглів. Легкий холодок пробіг у нього по спині, а потім він мимоволі згадав вираз любові в очах матері й суворе обличчя батька, в серці якого крилася любов, не менша за материнську. Хлопець завагався. Неподалік один з корабельних офіцерів голосно віддавав накази флотилії невеличких тубільних човників, які підпливали до пароплава, щоб перевантажити й перевезти товар на маленьку пристань.

— Коли звідси відходитиме наступний пароплав до Англії? — запитав хлопечь.

— "Емануель" завжди приходить сюди так само, як і ми, — відповів офіцер. — Я думаю, що він уже тут. — І з цими словами відійшов, роздратовано вигукуючи накази дикій юрмі, що збилася біля корабельного борту.

Пересадити хлопцеву бабусю з борту корабля в каное, яке чекало на неї, було справою нелегкою. Хлопець завжди був поруч, і коли вона врешті безпечно дісталася до човника, що мав довезти обох на берег, онук пригорнувся до бабусі, наче кошеня. Він був такий заклопотаний,

що не помітив, як з його кишені випав і зник у морських хвилях невеликий згорток.

Поки човен з хлопцем і бабусею наближався до берега, Кондон на каное підплив до корабля з іншого боку й після сварки з його власником нарешті забрав свої речі й собі вирушив туди ж таки. На березі він недремно вештався поблизу двоповерхової споруди, на якій гордовито вимальовувалося слово "Готель", щоб заманити в неї простакуватіших мандрівників, попри незліченні її незручності. Вже зовсім стемніло, коли він зважився увійти в готель і запитати про кімнату.

На другому поверсі у віддаленій кімнаті хлопець силкувався в'товкмачити своїй бабусі, що він вирішив повернутися до Англії наступним кораблем. Він хотів, щоб вона зрозуміла. Він пояснював, що вона, коли схоче, може лишитися в Африці, але щодо нього, то він вирішив вернутись до батьків, які, звісно, страждають через нього, не знаючи, що він з бабусею вирішили трохи помандрувати африканськими хащами.

Коли хлопець нарешті зважився, то відчув, як із його душі спав камінь, який довгі ночі не давав йому заснути. Коли сон склепив йому повіки, він побачив щасливу зустріч з рідними. Та поки дивився любі сни, жорстока й невблаганна доля тихенько скрадалася до нього темним коридором затхлого будинку, — доля у вигляді Кондона, американського злодія.

Чоловік навшпиньки підкрався до дверей хлопцевого номера. Там він причаївся, дослухаючись, аж поки до нього зсередини долинув рівний подих сонних мешканців кімнати. Він тихенько вставив тоненьку відмичку в замкову шпарину. Зграбними натренованими пальцями Кондон миттю повернув відмичку і натиснув на клямку. Двері прочинилися всередину. Чоловік увійшов до кімнати, причинивши їх за собою. Місяць саме заступили хмари. Кімната поринула в темряву. Кондон став скрадатися до ліжка. В дальшому кутку кімнати щось заворушилося — заворушилось так легенько, що навіть гострий слух

злодія не вловив жодного звуку. Кондон нічого не почув. Його увага була прикута до ліжка, на якому він сподівався знайти хлопчика і його немічну бабусю.

Американець думав лише про пачку грошей. Коли пощастить знайти їх непомітно — дуже добре, ну а як чинитимуть опір, то він. і до цього готовий. Пальці американця швидко обнишпорили одяг — але пачки новеньких кредиток у кишені не було. Отже, вони під подушкою. Він приступив до сонного ближче; місяць вийшов із-за хмари і залив своїм світлом кімнату. Ту ж таки мить хлопець розплющив очі, вгледів Кондона, і їхні погляди зустрілися. Американець несподівано побачив, що хлопець у ліжку сам. Він схопив свою жертву за горло. Коли хлопець підвівся, збираючись захищатись, Кондон почув у себе за спиною глухе гарчання. Коли ж той схопив його за руки, напасник зрозумів, що в тонких, білих хлопцевих пальцях крилася сталева сила.

І враз він відчув на своїй горлянці чиїсь руки, могутні волохаті руки, які простяглися з-за його плечей. Він злякано глянув назад — і від того, що побачив, волосся в нього на голові стало сторч: ззаду його схопила здоровенна людиноподібна мавпа. Її величезні страшні ікла були'зовсім близько. Хлопець міцно стискав його зап'ястя. Ніхто не зронив ані звуку. А де ж ділася бабуся? Кондонові очі вмить озирнули кімнату і сповнились переляком: він збагнув, у яку пастку вскочив, — опинився під владою дивовижних, незбагненних створінь! Він почав вириватися з хлопцевих рук, силкуючись повернутись обличчям до страхіття, що стояло у нього за спиною. Випручавши одну руку, він з маху вдарив хлопця в обличчя. Тисяча дияволів збудилася у волохатому створінні, що вчепилося йому в горлянку. Кондон почув тихе моторошне гарчання. То було останнє, що американець почув у своєму житті. Його кинули горілиць на підлогу, зверху налягло на нього важке тіло, могутні ікла вп'ялися в горлянку, зір заслала непроникна темрява. За хвилину мавпа піднялася з його розпростертого тіла; але Кондон цього вже не відчув — він був мертвий.,

Переляканий хлопець скочив з ліжка й нахилився над тілом. Він розумів, що Акут вчинив убивство, захищаючи його, так само як раніше вбив Алєксєя Саброва; але тут, у дикій Африці, далеко від домівки й друзів, — що тепер буде з ним і його вірною мавпою? Хлопець знав, що вбивство карається смертю. Він знав і те, що спільник убивці може бути покараний так само. Хто тут заступиться за нього? Усі будуть проти них. Цивілізація лише торкнулася тутешньої громади, й цілком імовірним видавалося, що вранці його і Акута витягнуть з кімнати і повісять на першому-ліпшому дереві, — він десь читав, що в Америці так і роблять, Африка ж була ще менш культурним краєм, аніж славний Дикий Захід, де народилася його мати. О, певна річ, уранці їх повісять!

Чи не можна якось утекти? Кілька хвилин він мовчки розмірковував, а потім радісно сплеснув у дол'оні й кинувся до стільця, де лежав його одяг. Гроші можуть усе! Гроші врятують і його, і Акута! Він спробував намацати пачку грошей у кишені, де звичайно їх носив. Грошей там не було! Він опустився навкарачки і обшукав підлогу.

Спершу спокійно, та дедалі все нервовіше, він оглянув усі свої кишені. Потім знову опустився навкарачки й знов обдивився підлогу. Засвітив лампу, відсунув ліжко і сантиметр за сантиметром оглянув підлогу там. Біля тіла Кондона він завагався, але врешті переміг себе — перекотив тіло, сподіваючись, що гроші під ним. Але й там їх не було. Він збагнув, що Кондон прокрався до їхньої кімнати з метою грабунку; але не вірилося, що він мав час забрати гроші; втім, якщо їх більш ніде немає, то вони повинні бути в мертвого. Джек обшукав американця — марна справа. Знов і знов він оглядав кімнату, щоразу вертаючись до мерця: грошей ніде не було.

Він мало не шалів з відчаю. Що ж їм робити? Вранці їх викриють і стратять. Чималий на зріст і дужий, як і його батько, Джек, зрештою, був звичайним малим хлопцем, — переляканим хлопчаком, який тужить за домівкою, — отож і міркував він помилково, на підставі свого дитячого досвіду. Йому було зрозуміле тільки одне: вони вбили людину і перебувають серед диких чужинців, які прагнуть крові нещасної

жертви, кинутої долею в їхні лабети. Усе це він вичитав з копійчаних книжечок. Треба конче десь дістати грошей! Він знову підійшов до трупа. Цього разу востаннє. Мавпа присіла навпочіпки в кутку, дивлячись, що робить її юний товариш. Хлопець почав скидати з американця одяг, увесь поспіль, і кожну річ він кілька хвилин уважно оглядав. Навіть черевики обшукав надзвичайно ретельно. Коли весь одяг було скинуто й оглянуто, він знесилено впав на ліжко з розширеними очима, які нічого не бачили перед собою, — лише похмуру картину майбутнього, в якому на товстій гілляці високого дерева гойдаються два зашморги.

Джек не знав, скільки збігло часу. Нарешті його привів до тями гомін з долішнього поверху. Він швидко схопився на ноги й загасив лампу, а тоді тихенько перейшов кімнату і замкнув двері на ключ. Після цього рішуче повернувся до мавпи, готовий діяти.

Учора ввечері він вирішив при першій нагоді повернутися додому і попросити у батьків пробачення за свою божевільну пригоду. Тепер він знав, що ніколи до них не повернеться. На його руках була людська кров — у нестямі він перекладав убивство Кондона на себе. Несвітський переляк збільшував відчуття провини. Якби в нього були гроші, можна б підкупити суддів, але він не мав ні цента, — а що тут робити чужинцям без грошей?

Але де. ж ділися ці прокляті гроші? Він спробував пригадати, коли востаннє їх бачив. Але пригадати не щастило, та й як би він пригадав, коли малий., згорток вислизнув йому з кишені і впав у море тої миті, коли він пересідав з корабля в човен. Відтак обернувся до Акута.

— Ходімо! — сказав він мовою великих мавп.

В самій лише легенькій піжамці, він визирнув у відхилене вікно. Пильно прислухався. За кілька метрів росло величезне дерево. Хлопець спритно, мов кицька, стрибнув і вчепився за гілляку. За хвилину він уже

був унизу. Велика мавпа зробила те саме. За кількасот метрів від самотнього містечка починалися зарості джунглів. Саме туди й вирушив хлопець. Ніхто його не помітив, і за хвилину джунглі поглинули його, — Джек Клейтон, майбутній лорд Грейсток, зник з людських очей і для всіх пропав.

Наступного дня, коли сонце давно вже зійшло, тубільний доглядач будинку постукав у двері кімнати, записаної за пані Біллінгс та її онуком. Не дочекавшись відповіді, він спробував відімкнути двері своїм ключем, та пересвідчився, що вони замкнені зсередини. Він доповів про це панові Скопфу, власникові, той відразу піднявся на другий поверх і загамселив у двері. Не дістaвши відповіді, пан Скопф спробував нахилитися й зазирнути до кімнати крізь замкову шпарку, але, бувши вельми огрядним, утратив рівновагу і, щоб не впасти, уперся долонею в підлогу. Під пальцями він відчув щось густе й липке. Він підніс долоню до очей, почав.роздивлятися її в тьмяному світлі коридора і раптом здригнувся, бо розгледів у напівтемряві на своїй долоні криваві плями. Чоловік підвівся і наліг плечем на двері. Пан Скопф важив чимало, або принаймні так було колись, — я вже кілька років не бачив його. Під його вагою двері подалися, і пан Скопф улетів до кімнати.

Тут він побачив найбільшу загадку свого життя. Біля його ніг на підлозі лежав труп чужинця. В'язи були скручені, а горлянку прокусили ікла якогось звіра. Тіло було зовсім голе, одяг розкиданий поряд. Бабуся з онуком зникли. Вікно було відчинене. Вони, певне, вилізли вікном, бо двері було замкнено зсередини.

Але як міг хлопець знести недужу бабусю з вікна другого поверху на землю? Хазяїнові годі було це збагнути. Пан Скопф знову обстежив маленьку кімнатку. Він завважив, що ліжко відсунуте від стіни — але чому? Він знов, утрете чи вчетверте, зазирнув під ліжко. Двоє людей зникли, але здоровий глузд казав панові Скопфу, що стара пані не могла без допомоги носіїв дістатися додолу, оскільки нагору заносили її саме вони.

Подальші пошуки ще поглибили таємницю. Одяг обох пожильців був у кімнаті, — якщо вони вилізли вікном, то вилізли або голі, або у сврєму нічному вбранні. Пан Скопф похитав головою, а потім обхопив її обома руками. Він розгубився. Він ніколи не чув про Шерлока Холмса, та й цей славетний звідун навряд чи зміг би розкрити таємницю, у якій і так було надто багато незбагненного. Стара жінка-інвалід, яку з корабля до кімнати в готелі несли носії, і хлопчик-мазунчик, її онук, напередодні дісталися до кімнати. Вони вечеряли у себе в кімнаті —; перед вечерею їх бачили востаннє. Наступного ранку о дев'ятій мертвий чужинець лишився єдиним мешканцем цієї кімнати. За весь той час жоден човен не відходив від пристані, — на сотні кілометрів довкола не було залізниці, — і жодного селища білих не було поблизу, — було двоє білошкірих, та до них — іти кілька днів непролазними джунглями в супроводі добре споряджених провідників-"сафарі". Онук з бабусею просто розтанули в повітрі, бо тубільці, яких послали обстежити землю під вікном, повернувшись, повідомили, що не знайдено жодних відбитків ніг, — то що ж це воно за істоти, які стрибнули з такої височини на м'який грунт і не залишили слідів? Пан Скопф здригнувся. Так, то була велика таємниця, у всьому цьому крилося щось незбагненне, він не хотів про все це думати й боявся наближення ночі.

Це була — і, безперечно, є й досі, — велика загадка для пана Скопфа.

5

Капітан Арман Жако з Іноземного легіону сидів на кавалерійській попоні, розстеленій під великою пальмою. Його широкі плечі стрижена голова блаженно спочива сперті на товкли стовбур пальми. Довгі ноги простяглися геть поза роззстелену попону, остроги встромилися в сипкий пісок маленької пустельної оази. Капітан спочивав після цілоденної їзди верхи піщаними просторами пустелі.

Вій ліниво покурював цигарку і придивлявся, як ординарець готує вечерю. Капітан Арман Жако був вельми задоволений із себе й своїх

справ. Неподалік, праворуч від нього гомоніли й галасували обпалені сонцем ветерани його загону; на якийсь час вільні від важких кайданів дисципліни, вояки давали попуск утомленим м'язам, сміялися, жартували, курили перед їжею, якої не мали останні дванадцять годин. Поміж ними тихо й понуро сиділи п'ятеро арабів у білих шатах, зв'язані і під пильною вартою.

Дивлячись на них, капітан Арман Жако відчував неабияку втіху, бо усвідомлював, що добре виконав свій обов'язок. Упродовж нескінченного, спекотного, голодного місяця він і його невеликий загін обнишпорювали всі закутки безплідної пустелі в пошуках зграї розбійників, щоб розквитатися з ними за набридлі крадіжки верблюдів, коней і кіз; а кожен їхній грабунок супроводжувався ще й неодмінними вбивствами, — за все це ганебну зграю можна було послати на гільйотину кілька разів поспіль.

Тиждень тому капітан наздогнав їх. У шаленій сутичці він втратив двох своїх вояків, але грабіжників було належним чином покарано. Щоправда, з півдесятка втекло; але решта, за винятком п'яти полонених, дістала відпущення гріхів під зливою нікельованих куль, випущених його легіонерами. І, що найважливіше, у числі полонених був ватажок розбійників Ахмет бен Худін.

Облишивши думки про полонених, капітан Жако подумки перенісся над розлогими піщаними обширами до маленького гарнізонного будиночка, де не пізніше як завтра його, очікуваного, радісно зустрінуть дружина й маленька донька. Від згадки про них погляд капітанів потеплішав, злагіднів, як завжди. Він виразно уявив собі красу матері, віддзеркалену в маленькому обличчі Жанни, і те, як обидва ці обличчя всміхатимуться йому завтра увечері, коли він закінчить нарешті свою нелегку мандрівку. Він так само виразно уявив собі дотик ніжної щоки до свого обличчя — дотик оксамиту до видубленої стихіями грубої шкіри.

Його мрії урвав голос вартового, який гукав вільного від роботи офіцера. Капітан Жако розплющив очі. Сонце ще не сіло, але тіні кількох дерев довкола джерела, його солдатів та їхніх коней простяглися далеко на схід по визолоченому сонцем піску. В цьому напрямку вказував і вартовий, туди ж таки вдивлявся, мружачись, капрал. Капітан Жако підвівся. Він любив бачити все на власні очі, а не довіряти чужому зорові. Часто він помічав, у чім справа, перш ніж інші взагалі усвідомлювали, що треба кудись поглянути, — вміння, за яке його нагородили прізвиськом Яструб. Тепер, за межею довгих тіней, він розрізнив понад десяток цяток, що гойдалися в пісках. Вони з'являлися і зникали, але помітно зростали в розмірах. Жако відразу збагнув, що то. Були то вершники — вершники пустелі. До нього підбіг сержант. Тепер уже весь табір вдивлявся у далечінь. Жако віддав кілька коротких наказів сержантові, той відсалютував, ловернувся через ліве плече й побіг до своїх людей. Він зібрав дванадцятьох, вони осідлали коней, скочили на них і помчали назустріч забродам. Ті, що залишилися, були напоготові. Може, вершники, які чимдуж скачуть до табору, — приятелі полонених, і хочуть звільнити своїх спільників раптовим нападом. Жако трохи сумнівався в цьому, бо вершники вочевидь не пробували приховати своє наближення Вони учвал летіли просто до табору на очах у всіх. Це могло бути навмисною бравадою, але кожен, хто знав Яструба, був переконаний, що на такий гачок він не спіймається.

Сержант із своїм загоном зустрів арабів за кількасот метрів від табору. Жако бачив, як він розмовляє з високим, вбраним у все біле чоловіком, — певне, ватажком. Потім сержант і араб поїхали біч-о-біч до табору. Жако чекав на них. Ті двоє під'їхали до нього й злізли з коней.

— Шейх Амор бен Хатур, — доповів сержант.

Капітан Жако дивився на новоприбулого. Він знав кожного арабського вождя в засязі кількасот кілометрів довкола. Цього чоловіка він досі ніколи не бачив. Той був високий, добре збудований, на вигляд мав років шістдесят, погляд примружений і ворожий. Капітанові його поява була не до вподоби.

— Ну? — виклично спитав він.

Араб зразу перейшов до справи.

— Ахмет бен Худін — син моєї сестри, — сказав він. — Якщо ти віддаси його мені, то я подбаю, щоб він більше не порушував французьких законів.

Жако похитав головою.

— Це неможливо, — відповів він. — Я повинен забрати його з собою. Його чесно і справедливо судитиме цивільний суд. Якщо його визнають безневинним, то виправдають.

— А якщо винним? — спитав араб.

— Він винен у численних убивствах. Якщо буде доведено, його провину бодай в одному з них, то його стратять.

Арабова лівиця була схована під білим бурнусом. Тепер він видобув з-під одягу велику торбину з цапиної шкіри, добре натоптану монетами. Розв'язавши торбину, він правою рукою дістав і показав на долоні вміст

— Щире золото французького карбу.

За розмірами та формою торбини капітан Жако мігприпустити, що вона містить чималий скарб. Шейх Амор бен Хатур одну по одній пересипав блискучі монети знов у торбу. Затягнув зашморг на горловині. Увесь цей час він мовчав. Жако уважно дивився на нього. Вони були самі. Сержант, відколи привів гостя, трохи відійшов і тепер стояв спиною до. них. І шейх, пересипавши всі золоті монети знов у торбу, простяг її, туго напхану золотом, капітанові Жако.

— Ахмет бен Худін, син моєї сестри, може втекти сьогодні вночі, — сказав він. — Еге ж?

Капітан Арман Жако почервонів до корінців свого коротко підстриженого чуба. Потім він зблід і ступив півкроку до араба. Його кулаки стиснулися. Але ту ж мить він опанував себе.

— Сержанте! — гукнув капітан.

Сержант підбіг, клацнув підборами і козирнув.

— Відведи цього чорного пса геть, до своїх, — наказав він. — Доглянь, щоб вони негайно забралися звідси. Стріляйте в першого-ліпшого, хто підійде до табору сьогодні вночі.

Шейх Амор бен Хатур випростався на повен зріст. Його погляд палав люттю. Він підніс торбу з золотом до очей французького офіцера.

— Ти заплатиш набагато дорожче за життя Ахмета бен Худіна, сина моєї сестри, — сказав він. — І ще стільки — за слово, яким обізвав мене, заплатиш бідою і горем.

— Забирайся геть, — рикнув капітан Арман Жако, — поки я не вигнав тебе звідси копняками!

Усе це сталося за три роки до початку нашої історії. Справа Ахмета бен Худіна і її наслідки є в судових протоколах — ви можете самі пересвідчитись. Він справедливо був засуджений до смерті, яку зустрів з гідністю, притаманною арабам.

Через місяць опісля цього маленька Жанна Жако, семирічна донька капітана Армана Жако, загадково зникла. Ані багатство її батьків, ані могутність великої республіки не змогли вирвати таємниці місця її перебування з хижих лап пустелі, що поглинула її разом з викрадачем.

Обіцяна велика винагорода спонукала до пошуків чимало охочих. Та те завдання було зовсім не для сучасних детективів, — декотрі з яких розпочали своє розслідування, — їхні кістки, певно, ще й досі біліють під африканським сонцем серед мовчазних пісків Сахари.

Двоє шведів, Карл Єнсен та Свен Мальбін, після невдалих трирічних пошуків нарешті припинили цю марну роботу на півдні Сахари, щоб удатися до прибутковішого бізнесу — добування слонової кістки. Вони стали відомі на чималих обширах Африки завдяки своїй жорстокості та зажерливості у всьому, що стосувалося слонової кістки. Тубільці ненавиділи й боялися їх. Європейські уряди, на територіях чиїх колоній вони діяли, не один раз намагалися спіймати їх; але, поволі просуваючись на північ, ці двоє навчилися на безлюдді південної Сахари виживати і зникати шляхами, незнаними для їхніх переслідувачів, їхні наїзди були несподіваними й швидкими. Вони викрадали слонову кістку і верталися у непролазні хащі на півночі, перш ніж дозорці встигали зауважили їхню появу. Вони вибивали слонів так само нещадно, як і крали слонову кістку в тубільців. З ними завжди була сотня чи більше арабів або негрів-рабів — безжальна зграя зарізяк. Запам'ятайте ці імена — Карл Єнсен та Свен Мальбін, світлобороді шведські здоровані, — бо ми ще здибаємося з ними згодом.

У самому серці джунглів, сховане на березі маленької недослідженої притоки великої річки, яка впадає в Атлантику неподалік від екватора, розташувалося невеличке, міцно обгороджене селище. Двадцять хатин під пальмовим листям, схожі на вулики, в яких мешкало чорношкіре населення, стоять довкруж півдесятка наметів з козинячих шкур — житла арабів, що таборують тут, торгуючи й мандруючи з товарами, збираючи крам для своїх кораблів пустелі, якими двічі на рік вирушають на північ, у Тімбукту, на базар.

Перед одним з наметів бавилася десятирічна Меріем — темноволоса, чорноока маленька дівчинка, з горіхово-коричневою шкірою і зграбною постаттю, що відразу виказувала в ній доньку пустелі. Її пальчики заклопотано плели сорочку з трави для поламаної ляльки, яку зробив їй

один з рабів-доброзичливців рік чи два тому. Голова ляльчина була грубо вирізьблена з слонової кістки, а тулуб змайстровано з пацючої шкіри, напханої травою. Руки й ноги ляльчині були з паличок, продірявлених із одного кінця й відтак лричеплених до тулуба з пацючої шкіри. Лялька була напрочуд потворна, а крім того, брудна, але Меріем думала, що це найпрекрасніша і найкоштовніша річ на світі, і в тім не було великого дива, бо ж лялька була таки єдиною річчю в світі, якій дитина дарувала свою любов.

Всі, з ким Меріем зустрічалася, були як один або байдужі до неї, або жорстокі, як-от стара чорна потороча, яка. наглядала за нею, Мабуну, — беззуба, брудна й лихої вдачі. Вона не минала жодної нагоди вщипнути дівчинку чи навіть трохи познущатися, — приміром, двічі садовила її на гарячі жарини. А ще був сам шейх, її батько. Вона боялася його навіть дужче, ніж Мабуну. Він завжди чіплявся до неї через усякі дрібниці і завжди завершував свої довгі гнівні промови жорстоким лупцюванням, після чого її маленьке тільце ставало чорним і синім. Але на самоті вона була щаслива, бавилася з лялькою Джікою, прикрашаючи її волосся дикими квітами, або плела мотузки з трави. Вона завжди була чимось заклопотана і завжди співала — якщо її не зачіпали. Нічия жорстокість не могла позбавити щастя й насолоди її маленьке чуйне серце. Вона нишкла й хмурніла тільки тоді, коли поблизу був шейх. Його дівчинка боялася панічно. Вона також боялася і джунглів — жорстоких джунглів, які оточували маленьке селище, в яких удень верещали мавпи і кричали птахи, а вночі гарчали і завивали хижаки. Так, вона боялася джунглів; але страх перед шейхом був настільки дужчим, що в її дитячій голівці не раз з'являлася думка про втечу, — геть у жахливі джунглі, — краще туди, аніж постійно наражатися на батьків гнів.

І ось коли вона сиділа перед батьківським наметом з козинячої шкіри, приміряючи Джіці сорочку з трави, несподівано з'явився шейх. Щасливий вираз вмить зник із дитячого обличчя. Вона кинулася вбік, сподіваючись не потрапити під ноги похмурому старому арабові, але не встигла. Шейх жорстоко копнув її в обличчя, і вона впала долілиць, тремтячи, але мовчки. Кленучи її, він увійшов до намету. Стара чорна

потороча зайшлася гидким сміхом, показуючи своє єдине вціліле жовте ікло.

Коли дівчинка переконалася, що шейх пішов, вона прокралася в затінок намету і принишкла, тулячи Джіку до грудей. Тіло її здригалося від нечутного ридання. Вона не насмілювалася плакати вголос, щоб знову не привернути увагу шейха. Страждання в її маленькому серці не йуло лише наслідком фізичного болю; воно було стражданням набагато глибшим, — спричиняв його ще й брак любові, якої ніколи не зазнала дитина.

Маленька Меріем майже не пам'ятала іншого життя, аніж те, в якому панувала уперта жорстокість шейха і Мабуну. У глибині дитячої свідомості, мов крізь туман, ледь-ледь проступали спогади про її любу, ніжну маму, але Меріем інколи здавалося, що то не спогад про справжнє життя, а сон, в якому втілилась її власна потреба ніжності й ласки, що їх вона щедро віддавала своїй любій Джіці. Важко уявити більш розпещену дитину, аніж Джіка. Її маленька мама аж ніяк не наслідувала прикладу батька й няньки, виховуючи Джіку з винятковою поблажливістю до дитини. Джіку вона цілувала тисячу разів на день. Подеколи, бавлячись, Джіка поводилась не найкраще, але маленька мама ніколи не карала її. Навпаки, вона пестила й пригортала дитину; бо ж їй самій так відчайдушно бракувало любові.

Зараз, коли вона щільно тулила Джіку до себе, її ридання поступово затихло, аж поки врешті вона змогла опанувати себе і вилити своє горе у смагляве вухо єдиної істоти, якій довіряла.

— Джіка любить Меріем, — шепотіла вона. — Але чому шейх, мій батько, не любить мене також? Хіба я поводжуся погано? Я намагаюсь бути доброю і не знаю, за що ж він б'є мене, і тому не знаю, що ж робити, аби не дратувати його. Ось і зараз він ударив мене дуже боляче, Джіко, але ж я нічого поганого не вчинила, сиділа собі перед наметом і шила тобі спідницю. Мабуть, це недобре, що я шила, бо ж він побив мене за це. Але чому це недобре, Джіко? О, моя люба! Я не знаю, я не

знаю! Мені хочеться померти, Джіко! Учора мисливці принесли впольованого лева Ель-Адреа. Ель-Адреа був мертвий. Ніколи більше його велика кошлата голова і його могутні плечі не жахатимуть травоїдних тварин, коли ті вночі йтимуть на водопій. Ніколи більше його громове рикання не стрясатиме землю. Ель-Адреа мертвий. Мисливці лупцювали його тіло з усієї сили, коли принесли в селище, але йому було байдуже. Він не відчував цих ударів, бо був мертвий. Коли я помру, Джіко, я не відчуватиму штовханів Мабуну чи копняків шейха, мого батька. Тоді я буду щаслива! Ой, Джіко, як я хочу померти!

Якщо Джіка й хотіла якось утішити Меріем, то це їй не вдалося, бо раптом від селищних воріт почулися роздратовані крики. Меріем прислухалась. Як і кожній дитині в таких випадках, їй стало цікаво й закортіло побігти туди й подивитися, що ж діється. Селищні мешканці вже бігли в той бік, звідки чувся гамір. Але Меріем не насмілювалась і собі податися туди. Шейх, напевне, якщо помітить її там, знов матиме привід вибити. Отож Меріем лежала тихо й прислухалася.

Нарешті вона почула, що натовп посувається до намету шейха. Обережненько вона висунула голову з намету й озирнулась. Їй так хотілося довідатись, що сталося. Вона не могла стримати бажання дізнатися, що діється, бо селищне життя текло одноманітно, і Меріем прагнула хоч якоїсь розваги. Вона побачила двох незнайомців — двох білих людей. Їх було лише двоє, але коли вони наблизились, Меріем з їхньої розповіді мешканцям селища, які оточили їх, зрозуміла, що їх приїхав великий гурт і став табором неподалік звідси. Вони прийшли перебалакати з шейхом.

Старий араб зустрів їх біля входу до намету. Його очі недобре звузились, коли він вийшов до прибулих. Вони зупинились біля нього з привітанням. Білі прибульці сказали, що хотіли б купити слонової кістки. Шейх насупився. У нього немає слонової кістки.

Меріем здивувалась. Вона знала, що хатина поруч вщерть набита слоновою кісткою, аж до стелі. Меріем вистромила свою маленьку

голівку трохи далі з намету, намагаючись роздивитись незнайомців краще. Яка ж біла була у них шкіра! Які світлі були їхні пишні бороди!

Раптом один із прибульців позирнув у її бік. Вона хотіла сховатись від його очей, але страх скував її, бо дівчинка боялась усіх чоловіків, отож він її побачив. Меріем помітила вираз надзвичайного здивування, який з'явився раптом на обличчі в білого. Шейх помітив це також і запитав, у чім справа.

— Я не маю слонової кістки, — повторив він. — Я не хочу торгувати. Забирайтесь звідси геть. Одразу ж.

Він ступив крок уперед із свого намету і майже підштовхнув незнайомців у напрямку селищних воріт. Прибульці завагались, і тоді шейх почав їм погрожувати. Для них було б самогубством опиратися, отож двоє білих повернулися і залишили селище, прямуючи до свого табору.

Шейх повернувся до свого намету, але не ввійшов до нього. Натомість він подався туди, де вкрай перелякана маленька Меріем лежала впритул до стіни з козинячої шкіри. Шейх зупинився і схопив її за руку. Роздратовано він підняв її на ноги, поволік до входу в намет і люто штовхнув усередину. Вступивши за нею, він вчепився за неї знову й почав немилосердно лупцювати.

— Сиди в наметі! — гарикнув він. — Ніколи не дозволяй, аби чужинець побачив твоє обличчя. Наступного разу, якщо ти виставиш своє обличчя перед чужинцем, то я тебе вб'ю!

Останнім лютим копняком він відкинув дитину в глибину намету, де вона лежала плачучи, а він походжав туди-сюди, шепочучи щось добі під носа. Біля входу до намету сиділа Мабуну, мурмочучи і посміхаючись.

У таборі чужинців один швидко казав другому:

— Це певнісінько, Мальбіне!

— Певнісінько, але я не можу зрозуміти, чому старий негідник не зажадав викупу.

— Є діло, дорожче серцю араба, ніж гроші, Єнсене, — вів далі перший. — Це помста.

— Можливо, — сказав Єнсен. — А все-таки треба почати з грошей.

Мальбін заперечливо похитав головою.

— Не з шейхом, — відповів він. — Ми могли б спробувати це з одним із його людей, але заради золота. Шейх ніколи не розлучиться з думкою про помсту. Запропонувати це йому зараз означає лише підтвердити підозру, яку ми розбудили в ньому, коли розмовляли біля його намету. Щастя наше, якщо відтак ми вбережемо своє життя.

— Гаразд, спробуймо тоді з іншим, — погодився Єнсен.

Але підкупити нікого так і не пощастило. Об'єкт, який вони обрали, стоячи кілька днів табором біля селища, був високий старий вождь тубільного шейхоооого війська. Він спокусився блискучим металом, бо жив колись на узбережжі океану і знав силу золота. Вождь пообіцяв принести їм те, чого вони жадали, пізно вночі.

Щойно стемніло, двоє білих людей віддали наказ згортати табір. До півночі все було готове. Носії лежали біля своїх поклаж, готові скинути вантаж на плечі тої ж хвилини, коли їм накажуть. Озброєні аскери ховались у кущах між табором і арабським селищем, готові прикривати відступ, коли старий вождь принесе те, на що так чекали білі.

Аж ось на стежці, що вела від табору до селища, почулася хода. Аскери й білі враз насторожились. Наближалась не одна людина. Єнсен ступив уперед і приглушено прошепотів до тих, хто підходив:

— Хто йде?

— Мбіда, — пролунала відповідь.

То було ім'я вождя-зрадника. Єнсен був задоволений, хоч і дивувався, чому Мбіда привів ще когось із собою. Врешті він зрозумів. Те, що принесли ці люди, лежало на довгих ношах. Єнсен вилаявся крізь зуби. Невже цей дурень приніс її мертве тіло? Йому ж бо заплатили за живе!

Носії зупинились перед білим чоловіком.

— Це ціна вашого золота, — сказав один з них.

Вони поклали ноші на землю, повернулись і рушили в напрямку селища. Незабаром вони щезли в темряві. Мальбін зиркнув на Єнсена, крива посмішка спотворила йому губи. Те, що лежало на ношах, було прикрите клаптем тканини.

— Ну то що? — спитав Єнсен. — Підіймай тканину і дивись, що ти придбав. Чимало грошей ми викинули за мертве тіло — особливо якщо врахувати, що ми маємо його тягати шість місяців під палючим сонцем.

— Цей дурень мав знати, що ми жадаємо дівчинку живою, — пробурчав Мальбін.

Він схопився за край тканини і зісмикнув покривало з того, що лежало на ношах.

Побачивши те, що опинилось перед ними, обидва чоловіки відсахнулись, і прокляття несамохіть зірвалися з вуст кожного, бо перед ними лежало мертве тіло Мбіди, невірного вождя.

П'ять хвилин згодом караван Єнсена і Мальбіна швидко гнав у західному напрямку разом із знервованими аскерами, готовими захищатися від нападу, якого чекали кожної хвилини.

6

Першу свою ніч у джунглях Тарзанів син запам'ятав назавжди. Дикі,звірі не намагалися пожерти його. Ніде не з'явилось і сліду кровожерних дикунів. Певна річ, якщо вони й були неподалік, то біда, тягар якої впав на, душу хлопчака, не дозволяла йому бачити нічого. Джека опосі-ли думки про те, як переймається зараз усім його мати. Осмислення власної провини сповнювало хлопця глибоким стражданням. Убивство американця майже не будило в ньому жалю за сподіяним. Цей чоловік заслужив такої долі. Джек шкодував лише про те, що Кондонова смерть звела нанівець усі його плани. Тепер він не може вернутися просто додому, до своїх батьків, як планував. Страх перед примітивним законом дикого краю, про який він читав стільки барвистих, фантастичних оповідок, кинув його у джунглі, зробивши з нього втікача. Та не тільки через себе він боявся вернутися на океанське узбережжя. Він турбувався й про те, як уберегти свого батька й матір від ще більшого болю і хвилювань у тому випадку, коли їхнє добре ім'я виявиться втягнутим у принизливий судовий процес, пов'язаний з убивством.

З початком нового дня дух хлопчика піднісся. Схід сонця народжував у ньому нову надію. Він повернеться до цивілізації іншим шляхом. Ніхто не замислиться над тим, що він міг бути причетний до вбивства іноземця в маленькому готелі на далекому дикому узбережжі.

Горнучись до великої мавпи серед гілок дерева, хлопець ледве чи й склепив повіки впродовж ночі. Його легенька піжама була чисто символічним захистом від вологої прохолоди нічних джунглів, і лише з того боку, яким він тулився до теплого тіла свого волохатого товариша, йому було більш-менш зручно. Хлопчик зрадів сходові сонця, як сподіванці на прийдешнє тепло і світло — сонце завжди лікує від усіх розумових і фізичних негараздів.

Джек поторсав Акута, будячи його.

— Ходімо! — сказав він. — Я змерз і хочу їсти. Ми шукатимемо їжу там, де вже з'явилось сонце, — показав на відкриту галявину, поросту присадкуватими деревами й засипану уламками скелі.

З цими словами хлопчик скочив на землю, але мавпа обережно озирнулась довкола і понюхала повітря. Врешті, переконавшись, що поблизу немає ніякої небезпеки, Акут повільно спустився на землю до хлопця.

— Нума і Сабор, його подруга, поїдають тих, хто спершу спускається, а потім озирається довкола, тим часом ті, хто спершу озирається, а потім спускається на землю, їдять їх самі.

У такий спосіб стара мавпа дала Тарзановому синові перший урок виживання в нетрях джунглів. Спершу вони сиділи біч-о-біч на відкритій галявині, тому що головним бажанням хлопця було нагрітися. Мавпа показала йому кращі місця, де можна було викопувати черву і хробаків. Але хлопець тільки здригнувся від думки про те, щоб споживати таку гидоту. Вони знайшли кілька яєць, і їх він з'їв сирі, з'їв він і кілька їстівних коренів та бульб. Перетнувши галявину, а потім розлогі луки, вони дісталися до води — солонуватого, затхлого ставка, довкола якого усе було витоптане, позначене слідами численних звірів. Табун зебр помчав навтіки, коли хлопець із мавпою наблизились до води.

Хлопця змагала така спрага, що годі було вередувати біля цієї нібито питної води, — він так і кинувся пити, а тим часом Акут стояв, підвівши голову, й сторожко прислухався до кожного шелесту. Коли ж зібрався пити сам, то поставив на сторожі хлопця, але, п'ючи, час в|д часу підводив голову і швидко зиркав на кущі по той бік ставу. Напившись, він підвівся і спитав хлопця своєю звичайною мовою, тобто по-мавпячому:

— Чи все гаразд?

— Так, — відповів хлопець, — поки ти пив, ніщо ніде не ворухнулось.

— Тут, якщо хочеш бути живий, звіряйся не лише на свої очі, а й на свої вуха, й на свій ніс, — на ніс передусім. Коли ми йшли до води, я побачив, як зебри нюхали повітря, і зрозумів, що по цей бік ставка для нас немає ніякої загрози, — зебри відчули б її і втекли ще до нашого приходу. А по той бік якраз і могла критися небезпека, і ми б її не відчули, — адже вітер дме не звідти, і всі запахи нечутні нам. Тим-то я спрямовую за вітром свої очі й вуха, оскільки мій ніс не може дістатися аж на той бік.

— І ти не виявив там нічого? — запитав сміючись хлопець.

— Я виявив, що там причаївся Нума, — за кущами у високій траві. — Акут показав, де саме.

— Лев? — вигукнув хлопець. — Як ти знаєш? Я нічого там не бачу.

— Однак Нума саме там, — відповіла велика мавпа. — Спершу я почув, як він зітхає. Ти тепер іще не відрізняєш деяких тихих звуків від тих, які творить вітер між трав і дерев. Але згодом ти навчишся вирізняти зітхання Нуми. А далі я побачив, як трава гойднулася не за, а проти вітру. Поглянь — вона лягає навсебіч, отам — зовсім інакше, ніж під вітром.

Хлопець напружив очі — куди кращі, ніж у будь-якого хлопчака, — успадковані від батьків, і врешті легенько скрикнув — щось помітив.

— Так, — сказав він. — Я бачу. Він лежить там, — і показав де. — Головою до нас. Чи він на нас дивиться?

— Нума стежить за нами, — відповів Акут, — але ми в безпеці, поки не надто близько до нього, бо він лежить на своїй здобичі. Живіт його майже повний ущерть, а то до нас долинав би хряскіт кісток. Він стежить за нами просто з цікавості. Зараз він або доїдатиме здобич, або ж підведеться й піде до ставка пити. А що він не боїться нас і не хоче з'їсти, то не ховатиметься. Але тепер саме чудова нагода для тебе дізнатися дещо про Нуму. А тобі слід добре знати його звички, бо ти довго житимеш у джунглях. Коли нас, великих мавп, багато, Нума дає нам спокій. Наші ікла великі й міцні, і ми вміємо боротися. Але коли ми з'являємося перед ним де-небудь поодинці й він голодний, нам із ним не впоратися. Ходімо обминемо його ззаду й почуємо його запах. Що швидше ти вивчиш запах Нуми, то краще для тебе. Але тримайся ближче до дерев, бо Нума подеколи може утнути таке, чого від нього аж ніяк не сподіваєшся. Та тримай вуха, очі й ніс відкритими! Пам'ятай, що ворог завжди може ховатися за кожним, кущем, за будь-якими заростями, на кожному дереві або в густій траві джунглів. Коли обминаєш Нуму, не квапся попастися в зуби до Сабор, його подруги. Ходи за мною! — І Акут пішов кружка, обходячи ставок і причаєного біля нього лева.

Хлопець стулав слід у слід за мавпою, усі його чуття були напружені, нерви натягнуті вкрай від'великого захоплення. Оце життя! Він ураз забув про свій намір чимскоріше дістатися до берега і повернутися до Лондона. Він думав тепер тільки про зваби дикого життя, про боротьбу з могутніми мешканцями джунглів, що причаїлися в лісах і пустелях великої Дикої Землі. Він не відчув страху. Його батько не міг передати йому в спадок таких почуттів, але хлопець знав, що таке честь і совість, і уявляв собі, що таке боротьба в душі між вимогами совісті і вродженою любов'ю до волі.

Вони пройшли ще трохи, коли Джек уловив неприємний запах хижака. Обличчя хлопцеве осяяла усмішка. Щось підказувало йому, що відтепер він завжди розрізнятиме цей запах серед безлічі інших, навіть якщо Акут не казатиме йому, що лев десь поблизу. Щось дивно знайоме було в цьому— глибоко знайоме, аж чуб у нього наїжачувався, нижня щелепа випиналася так, що з горлянки несамохіть вихоплювалось гарчання і оголювались його ікла. Він відчув, як напружилася шкіра за вухами, неначе він налагоджувався стати проти всього світу. Вуха несамохіть прилягали до голови, коли він готувався до страшного бою. Поза шкірою в нього поповзли мурашки. Його охоплювало дивовижне любе відчуття, якого він ніколи ще не зазнав. За одну мить він став немовби цглком іншою істотою — обережною, спритною, готовою до всього. Отак запах лева Нуми обернув хлопця на звіра.

Джек доти ніколи не бачив лева, — його мати доклала всіх зусиль, аби перешкодити цьому. Але він захоплювався численними малюнками, де лев був зображений, і ось тепер передчував насолоду побачити короля звірів на власні очіГ Ступаючи за Акутом, він пильнував за левом — раз у раз поглядав через плече назад; чи не підвівся, бува, Нума від своєї здобичі? Через це він дещо відстав від Акута і наступної миті почув пронизливий вигук великої мавпи, що урвав його захоплене очікування. Швидко позирнувши в той бік, хлопець затремтів від захвату: напівсхована чагарями стояла перед ним красуня левиця, яка, певне, давно була в цих кущах. Її жовто-зелені очі дивились на нього прямо і невідступно. Менш ніж десять кроків розділяли їх. Кроків за двадцять позаду левиці стояла велика мавпа, даючи хлопцеві знати, як діяти, і водночас дико ревучи до левиці, щоб відвернути її увагу від хлопчика, поки він знайде собі якусь схованку на найближчому дереві.

Але Сабор важко було обдурити. Вона невідступно дивилась на хлопчика. Він стояв поміж нею і її левом, поміж нею і їхньою здобиччю. Це насторожувало її. Вочевидь, він щось намислив проти її володаря й пана чи стосовно їхньої здобичі. Левиці нетерплячі. Акутове ревіння дратувало Сабор. Вона коротко рикнула і ступнула в бік хлопця.

— Дерево! — вигукнув Акут.

Джек повернувся і кинувся тікати! Дерево було за кілька кроків від нього. Найнижча гілка стриміла за десять футів від землі. Хлопець миттю стрибнув до неї. Саме тоді стрибнула й левиця, щоб його схопити. Він, як мавпа, підтягнувся догори й скочив на гілку. Велика лев'яча лапа лише ковзнула по ньому ззаду. Один кривий пазур зачепив за шлейку його піжамні штани і здер їх. Штани лишилися в лапах у левиці, а Джек, напівголий, видерся нагору і тепер був у безпеці. Проте левиця повернулася і підстрибнула за ним.

Акут, сидячи на дереві поруч, кричав і завивав, обзиваючи левицю усіма найприкрішими прізвиськами. Хлопець, за прикладом Акута, й собі викидав на голову напасниці увесь відомий йому набір лайок, доки не збагнув, що слова — далеко не найкраща зброя в цьому випадку, й заходився шукати щось вагоміше для помсти. Та нічого придатного не було на дереві, окрім сухих галузок і сучків, отож він зібрав усе, що міг, і жбурнув у вищирену до нього пащу Сабор, достеменно так, як його батько двадцять років тому, боронячись від великих кішок джунглів.

Левиця покрутилася деякий час під деревом, але врешті, чи то збагнувши марність свого чатувадня, чи то згадавши про готовуздобич, велично подалася геть і щезла в тих кущах, де заліг її пан, який так і не визирнув із них під час цієї сутички.

Спекавшись переслідувачки, Акут із хлопцем спустились додолу, щоб рушати в далеку подорож. Стара мавпа дорікнула Джекові за його необережність.

— Якби тобі не закортіло будь-що побачити лева, що був у тебе за спиною, ти, певне, куди швидше вгледів би левицю, — сказав Акут.

— Та ти ж і сам пройшов повз неї, не помітивши, — відповів хлопець.

Акут насупився.

— Саме так, — сказав він, — і гинуть у джунглях їхні мешканці. Цілий вік остерігаємося, а тоді на мить забудемо про осторогу, і... — Акут вищирив зуби, показуючи, що чекає необережних. — Це тобі наука, — підсумував він. — Ти переконався, що не можна наставляти очі, вуха й ніс надовго в один бік.

Тієї ночі Тарзанів син змерз дужче, ніж будь-коли за все своє життя. Піжамні штани були, звісно, благенькі, а все-таки хоч щось він мав на тілі... Наступного дня Джека знову пекло сонце, бо шлях їхній знову пролягав через широкі й безлісі рівнини.

На думці в хлопця й досі була подорож на південь, аби, зробивши півколо, знову повернутися на узбережжя в пошуках іншого оплоту цивілізації. Він нічого не розповів Акутові про ці плани, бо розумів, що старій мавпі навряд чи до смаку припаде будь-яка пропозиція, пов'язана з розлукою.

Вони мандрували так протягом місяця, і впродовж цього часу хлопець швидко осягав закони джунглів. Його тіло пристосовувалося до нового життя, яке йому приготувала доля. М'язи батька дістав у спадщину й син — потрібне було лише тренування, щоб загартувати їх. Хлопець сприймав як цілком природну власну спроможність пересуватися по деревах над землею. Навіть на найвищих верховіттях його не брав ніякий страх чи непевність, і врешті він так навчився стрибати з дерева на дерево, що перелітав з гілки на гілку куди спритніше за важкого Акута.

Під сонцем і вітром його тонка, біла шкіра погрубішала, пожорсткішала і стала коричневою. Одного дня він скинув свою піжамну сорочку, збираючись викупатися в невеличкому струмкові, що був замалий, аби в ньому водились крокодили. Поки ж вони з Акутом

брьохалися в прохолодній воді, маленька мавпочка скочила з дерева, схопила Джекову сорочку й щезла з нею у гущавині дерев.

На мить Джек розсердився, але, пробувши без сорочки якийсь час, він вирішив, що напіводягненому жити гірше, аніж просто голому. Невзабарі він уже не жалкував за втратою останньої одежини і відтоді розкошував вільною волею, яку відчувало його нічим не прикрите тіло. Бувало, усмішка торкала його уста, коли він уявляв собі, як здивувались би його шкільні товариші, побачивши оце його. Вони б позаздрили йому. Авжеж позаздрили б! В такі хвилини Джекові було їх шкода, але знову ж таки, коли він думав про те, як вони живуть у своїх англійських домівках серед розкошів і вигод, щасливі, з своїми батьками й матерями, важкий клубок підступав йому до горла, і крізь туман раптових сліз, що підступали до очей, Джек бачив свою матір. Тоді він квапив Акута, бо тепер вони посувалися вже на захід, у напрямку узбережжя. Старій мавпі здавалося, що вони шукають її рідне плем'я, і хлопець не поспішав розчаровувати Акута. Можна буде сказати йому все аж тоді, коли вони дістануться якоїсь бази цивілізації.

Одного дня, поволі рухаючись понад берегом річки, двоє подорожніх несподівано натрапили на селище тубільців. Якісь діти гралися коло води. Серце хлопчикове забилося дужче — адже він упродовж місяця не бачив жодної людської істоти. Дарма, що це голі дикуни! Дарма, що шкіра в них чорна! Хіба ж Бог не створив їх так само, як і його! Вони його брати і сестри! Джек кинувся до них. Акут застережливо загарчав і, схопивши хлопця за руку, потяг назад... Але Джек випручався і з радісним криком побіг до темношкірих Дітей, що бавилися на березі річки.

Звук його голосу насторожив дітлахів. Якусь мить вони розширеними очима дивились на нього, а потім з криками жаху підхопились і дременули навтіки до селища. За ними побігли і їхні матері, а з воріт селищної огорожі у відповідь на крики тривоги вибігло з десяток чорних вояків, озброєних списами і зі щитами на руках.

Збагнувши, що перелякав чорношкірих, Джек зупинився. Радісна усмішка зникла з його обличчя, коли чорношкірі воїни з дикими криками й загрозливими жестами побігли до нього. Акут гукав ззаду, щоб він обернувся й чимскоріш тікав, бо чорні воїни заб'ють його. Якусь мить Джек стояв, дивлячись, як вони наближаються, а тоді, піднісши руки догори, долонями вперед, подав їм сигнал зупинитися, закричав, що прийшов, як друг, що хотів лише погратися з їхніми дітьми. Звичайно, вони не зрозуміли й слова з того, що він їм горлав. І відповіддю йому було те, чого мало б боятися кожне голе створіння, яке вибігло звідкись із джунглів до їхніх жінок і дітей, — злива списів. Усі списи пролетіли дуже близько, але жоден не зачепив хлопця. Знов по спині в нього поповзли мурашки, його короткий чубчик настовбурчився. Його очі звузились. Раптова ненависть запалала в них, — замість радісної приязні, що осяювала їх хвилиною раніше. З глухим риком, схожим на рик дикого звіра, переслідуваного мисливцями, він повернувся і побіг назад у джунглі. Акут чекав його там на дереві. Мавпа вблагала хлопця тікати якомога швидше, бо старий мудрий антропоїд знав, що вони двоє, голі і беззбройні, не могли б упоратися з розлюченими чорношкірими вояками, які, безперечно, переслідуватимуть їх у джунглях.

Але щось нове заполонило Тарзанового сина. Він прийшов з відкритим серцем, по-хлоп'ячому радий запропонувати цим людям свою дружбу, — адже вони такі самі людські істоти, як і він. Але його зустріли з підозрою і списами. Вони навіть не спробували вислухати його. Злість і ненависть затопили душу. Хоч Акут наполягав на тому, що треба тікати звідси, Джек уперше прагнув повернутися назад. Йому хотілося битися з тими, хоч розум доводив, що це все безглуздя, що то буде просто пожертва власного життя, якщо він виступить проти цих озброєних чоловіків голіруч, озброєний лише зубами, — бо хлопець уже думав про свої зуби як про бойові ікла, виразно уявляючи можливий бій.

Повільно посуваючись із дерева на дерево, він раз у раз озирався, хоч тепер уже не виключав можливості небезпечного нападу будь-звідки, — спереду чи збоку, — його досвід з левицею не потребував

повторення, аби хлопець переконався, що цю науку він засвоїв добре. Позаду, він чув, бігли дикуни з вереском і криками. Він вернувся трішки назад — побачити своїх переслідувачів. Вони не помічали його, бо не вдивлялися у гілля дерев над собою, не думаючи саме там шукати людську істоту. Тим часом хлопець був майже у них перед очима. Ще близько милі вони все шукали, а тоді вернулися до селища. Тут з'явилась та можливість для хлопця, якої він очікував, бо жадоба помсти пульсувала в його крові, аж доки він не зауважив своїх переслідувачів крізь рожевий туман свого гніву.

Коли тубільці рушили до селища, хлопець подався за ними. Акута поблизу не було. Гадаючи, що хлопець не відстає від нього, він посувався далі. Джек більше не мав бажання випробовувати долю, наражаючись на смертоносні списи. Нечутно ковзаючи з гілки на гілку, хлопець невідступно посувався за вояками, що повертались додому.

Але ось один із тубільців відстав на вузенькій стежці, якою чорношкірі один за одним простували до селища. Хижа посмішка освітила обличчя хлопця. Він тихенько поспішив уперед, аж доки не опинився якраз над вояком, що від утоми майже втратив свідомість, — Джек пантрував над ним, як патрувала за своєю здобиччю пантера Шіта, — бо хлопець вже не раз упродовж свого життя в джунглях бачив Шіту під час полювання.

Раптово і мовчки стрибнув він униз на широкі плечі своєї здобичі. Під вагою хлопцевого тіла чорношкірий важно впав на землю. Якийсь час він несамовито пручався, намагаючись вивільнитися від свого супротивника. Але чимдалі він більше знемагав і врешті затих... А потім мовчазна істота, яка так підступно вчепилася в нього, повільно потягла його в кущі по той бік стежки.

Нарешті хлопець зрозумів, що вояк мертвий. Тоді дивне почуття охопило Джека. Все тіло його тремтіло. Він несамохіть підвівся і поставив ногу на тіло своєї жертви. Груди його здималися. Він підвів голову до неба, розтулив рота й видав дивний, мовчазний крик, — бо

насправді жодного звуку не злетіло з його вуст, він лише стояв отак цілу хвилину з обличчям, звернутим до неба, схожий наживе втілення помсти.

7

Помітивши, що хлопця немає поруч, Акут повернувся назад, шукаючи його. Йому не довелося довго блукати, бо невзабарі він раптово зупинився, здивований виглядом дивної постаті, що посувалася до нього крізь кущі. То був Джек, але чи був то він? У руці він тримав великого списа, за спиною в нього висів довгий щит, такий, як у чорношкірих вояків, що напали на них. На руках і на ногах у хлопця були залізні й міцні браслети, а стегна його спереду прикривала пов'язка, теж як у чорношкірих. (Ножа він викинув у кущі).

Побачивши мавпу, хлопець поспішив уперед, щоб показати їй свої трофеї. Він гордовито демонстрував їй кожну здобуту річ, вихваляючись, розповідав подробиці своєї пригоди.

— Я міг би заприятелювати з ними, — сказав він, — але вони визнали за краще стати моїми ворогами. А тепер, коли я маю списа, я зможу показати навіть Нумі, що означає стати моїм ворогом. Тільки білі люди, Акуте, і великі мавпи — наші друзі. Їх ми шукатимемо, а всіх інших або уникатимемо, або вбиватимемо. Цього я навчився у джунглях.

Вони обминули селище чорношкірих і рушили далі, до узбережжя. Хлопець дуже пишався своїми новими надбаннями — зброєю і прикрасами. Упродовж їхньої небезпечної мандрівки він безупинно вправлявся в метанні списа, годинами кидаючи його в якусь ціль поперед себе, аж доки не досяг у володінні зброєю досконалості, якої лише юні м'язи можуть набути так швидко. Акут же увесь час невтомно навчав його життю в джунглях. Джунглі тепер, не були для Джека однією непролазною хащею, а стали розгорнутою книгою перед очима хлопця. Те, чого нізащо не помітила б цивілізована людина, те, що лише

частково вловлював її родич-дикун, набувало для допитливого хлопця знайомого і зрозумілого сенсу. Він умів розрізняти запахи численних хижаків, травоїдних, умів визначити, чи тварина наближається, чи віддаляється від нього, — з того, як гойдається трава від її кроків. Йому не потрібно було тепер неодмінно бачити на власні очі, двоє левів крадуться неподалік чи четверо, за сто метрів вони від нього чи за півмилі, коли звірі йшли за вітром. Багато чого з цього навчив його Акут, але куди важливішим було інстинктивне знання — крихти чудесної інтуїції, успадкованої від батька. Він полюбив життя джунглів. Постійна війна м'язів і чуттів супроти численних смертельних ворогів, яка тривала вдень і вночі на шляху, сповненому пригод і небезпек, будила в ньому дух пригод, що живе в плоті і крові кожного Адамового нащадка. Втім, хоча Джек любив джунглі, він не давав. своїм егоїстичним настроям узяти гору над почуттям обов'язку, яке постійно нагадувало йому про те, що він учинив негаразд, здійснивши карколомну втечу до Африки. Любов до батька та матері й далі міцно гніздилася в глибині його душі і була надто сильна, щоб дозволити йому безтурботно втішатися життям, коли вони журилися. Тож він твердо вирішив дістатися до якогось порту на узбережжі, де він міг би встановити зв'язок з ними й отримати від них гроші на повернення до Лондона. Джек був певен, що батьки дозволять йому проводити більшу частину свого часу в африканському маєткові, який, — він зробив цей висновок з кількох випадкових зауважень ще вдома, — посідав його батько. Оце була б краса, не те що життя за приписами цивілізації.

Тепер він радів частіше, бо кожен крок наближав його до узбережжя, хоча так само щиро він тішився й волею, і всіма принадами свого дикого існування. Але він знав, що робить усе можливе для повернення додому, до батьків. Він чимраз частіше вдивлявся вперед, сподіваючись знову зустріти білих людей, — істот однієї з ним породи, — бо було чимало обставин, за яких він волів би бути радше в їхньому товаристві, аніж у компанії старої мавпи. Пригода з чорношкірими глибоко вразила його. Він прийшов до них з наївною доброзичливістю та дитячою переконаністю в тому, що вони радо зустрінуть його, а тим часом ця зустріч дощенту зруйнувала його хлоп'ячі ідеали. Він більше не

вважав чорношкірих своїми братами — скоріше залічив їх до тих незчисленних ворогів, якими роїлися кровожерні джунглі, хижаків, тільки не четверо-, а двоногих.

Але нехай чорношкірі були його ворогами, та на світі мають бути й інші, ті, хто завжди зустрічав би його з розпростертими обіймами, хто приймав би його як друга і брата і від кого він міг би чекати захисту супроти будь-якого ворога. Очевидно, що це мусили бути білі люди. Десь далеко на узбережжі або в глибинах джунглів були білі. Для них він мав би бути жаданим гостем. Вони зустрінуть його приязно. І були ще великі мавпи — друзі його батька і Акута. Як вони зрадіють, побачивши Тарзанового сина з великих мавп! Він сподівався, що зустріне їх, перш ніж дістанеться купецького осідку на узбережжі. Він хотів би сказати батькові, що знайомий із його давніми друзями з джунглів, що полював разом із ними, товаришив їм у їхньому дикому житті і лютих, первісних обрядах — дивних обрядах, про які йому щось намагався розповісти Акут. Це надихало хлопця на пошуки, які мали б спричинитися до цієї щасливої зустрічі. Він часто повторював довгу промову, заздалегідь приготовану для мавп, у якій змальовував життя їхнього колишнього короля відтоді як той залишив їх.

Іншими днями Джек бавився в зустріч з білими людьми. Він весело сміявся, уявляючи собі, які вони будуть спантеличені, уздрівши перед собою вбраного в шати чорношкірого воїна напівголого білого хлопця, який мандрує джунглями лише в товаристві великої мавпи.

Минали дні. Мандрівка, полювання і спинання на дерева так розвинули й зміцнили м'язи ,хлопця, що навіть незворушний Акут захоплювався успіхами свого учня. І хлопець, певний своєї сили й спритності, став необачним. Він ходив джунглями, високо задерши голову, не зважаючи на небезпеку. Якщо Акут опинявся на дереві, щойно вчувши запах Нуми, то хлопець реготав просто в обличчя королеві звірів, відважно проходячи близенько від нього. Довгий час йому просто таланило. Чи то леви, які йому траплялися, були не голодні, чи, можливо, зухвала поведінка цього дивного створіння так вражала їх,

що вони не те що не нападали, а наче кам'яніли, — остовпіло дивилися, як він підходить до них і простує собі далі. Хай там як, а хлопець кілька разів проходив повз величезних левів, які щонайбільше загрозливо рикали на нього.

Але немає на світі навіть.двох левів з однаковою вдачею. Вони різняться між собою так само, як і особистості людського роду. Якщо десятеро левів за певних умов поводились однаково, то це ще не означає, що так само поведеться одинадцятий. Лев — істота з дуже чутливими нервами. Маючи мозок і нервову систему, він водночас має вдачу, яка бурхливо змінюється під впливом різних обставин. Одного чудового дня хлопець стрів такого одинадцятого лева, простуючи малою галявиною, облямованою невеличкими кущами. Акут був за кілька метрів від Джека, що перший помітив присутність Нуми.

— Тікай, Акуте! — зареготав Джек. — Нума лежить у кущах праворуч від мене. Хутчій на дерево, Акуте! Я, син Тарзана, захищу тебе!

І хлопець, сміючись, попрямував далі повз самісінькі кущі, в яких лежав причаєний Нума.

Мавпа закричала Джекові, щоб.відійшов убік, але хлопчисько лише махнув списом і закружляв в імпровізованому військовому танку, щоб показати королеві звірів свою перевагу. Крок за кроком він підходив усе ближче до страшного хижака, аж доки лев з раптовим лютим риканням підвівся за якихось десять кроків від хлопця.

Він був величезний, цей володар джунглів і пустелі. Густа скуйовджена грива вкривала його шию. Великі щелепи були озброєні смертоносними іклами. Жовто-зелені очі дивились виклично й ненависно.

Хлопець, із своїм жалюгідним списом напоготові, швидко збагнув, що цей лев зовсім не такий, як ті, що зустрічалися йому раніше, але він

уже надто близько підійшов, щоб відступати. Найближча деревина росла за кілька десятків метрів ліворуч — лев наздожене його, перше ніж він пробіжить половину цієї відстані, і тоді... У хлопця не було ніяких сумнівів щодо намірів звіра, який оце дивився на нього. Позад лева росло шпилькове дерево — лише за кілька кроків позаду. То був найреальніший порятунок, але поміж ним і Джеком стояв Нума.

Довгий спис, який він далі стискав у руці, і дерево позаду лева навели хлопця на думку, безглузду, безнадійну і відчайдушну водночас, але не було коли розмірковувати — був лише один простий шанс, який звався шпильковим деревом. Якщо лев стрибне, буде вже надто пізно — хлопець повинен стрибнути перший. І на превеликий подив Акутові і не менший — Нумі, хлопець швидко помчар назустріч звірові. На мить лев закляк від подиву, і саме в цю мить Джек Клейтон утнув одну із своїх шкільних штук.

Він біг назустріч дикому звірові, тримаючи спис перед собою, але впоперек тіла. Акут заверещав від страху і здивування. Лев стояв, хижо округливши очі, готовий відбити напад. Лапи його напружилися для стрибка, — ось-ось він стрибне і завдасть напасникові страшного удару, що проламав би череп і бикові.

Просто перед носом у лева хлопець угородив вістря списа в землю, творячи з нього потужну пружину, і перше ніж вражений хижак зміг добрати, що сталося, Джек перелетів через його голову просто в колючі обійми шпилькового дерева — обдертий, але живий.

Акут ніколи доти не бачив спортивного стрибка з жердиною. Тепер він гасав угору-вниз по гіллі дерева, де почувався безпечно, осипаючи лева прокльонами і радісно глузуючи з поганьбленого Нуми. Тим часом хлопець, весь поколотий і закривавлений, намагався примоститися на дереві якось так, щоб менш боліло. Він урятував своє життя, але коштом нестерпних мук. Йому здавалося, що лев уже ніколи не піде собі геть. Минула принаймні година, перше ніж розлючений звір покинув чатувати і величною ходою подався з галявини. Коли він відійшов уже далеко,

хлопець почав злазити з дерева, завдаючи пекучого болю своєму зараненому тілові. Фізичні наслідки здобутого в цій сутичці ще довго давалися взнаки, але гіркий досвід запам'ятався Джекові навіки. Він більше ніколи не кидав виклику долі намарне.

В його подальшому житті траплялося чимало небезпечних випадків, та лише тоді виконував він свій стрибок з опорою на палицю, коли всі інші можливості були вичерпані.

Кілька днів хлопцеві й мавпі довелося вилежати, доки не загоїлися рани від гострих колючок шпилькового дерева. Великий мавпич зализував рани свого товариша з людського роду. Ото й було все лікування, а проте рани гоїлися швидко, бо хлопець був молодий і міцний. .

Коли Джек видужав, вони рушили далі в бік морського узбережжя, і знову юнацьке серце надихало передчуття близької радості.

Нарешті омріяна мить настала. Наші подорожні продиралися густими заростями тропічного лісу, коли пильні очі хлопця помітили крізь долішні гілки давній, але добре відбитий слід, що змусив затріпотіти його серце. То був слід людини, білої людини, який неможливо було сплутати з слідами ніг дикунів, бо лише європейці носили взуття. Сліди вели на північ, відхиляючись трохи праворуч'від напрямку, яким простували хлопець з мавпою, і свідчили, що тут пройшов чималий гурт людей.

Певна річ, ці білі люди знали, де розташоване найближче селище на узбережжі. Можливо, вони саме туди і йшли. В кожному разі, їх годилося перейняти, хоч би заради приємності зустріти одноплемінців. Хлопець був дуже збуджений: він тремтів від бажання негайно кинутися навздогін. Акут вагався. Він від людей нічого не хотів. Для нього хлопець був дружньою мавпою, як і він сам, а ще сином короля мавп. Він намагався збити хлопця з його наміру, доводячи, що невдовзі вони

стрінуть своє кревне плем'я, і в майбутньому, коли він підросте, то . стане в них царем, як колись його батько. Але Джек не поступався. Він знов і знов твердив, що хоче побачити білих людей. Він хотів послати звістку своїм батькам. Акут слухав, і непомильне чуття звіра підказувало йому, Що хлопець намірявся вернутися до своїх.

Цей здогад засмутив старого мавпича. Він любив хлопця, як і його батька, свого пана, якому служив вірою і правдою. У своїй мавпячій голові і в серці він пригрів надію, що ніколи не розлучиться з хлопцем. Він бачив, як гинуть усі його найлюбіші сподівання, проте лишався вірлий хлопцеві й покірний його волі. Хоч і з важким серцем, він згодився разом із Джеком наздоганяти "сафарі" білих людей, бо передчував, що це їхня остання спільна мандрівка.

Сліди були кількаденної давності. А це означало, що неквапний караван перебуває в кількох годинах руху від них, дужих і тренованих перелітанням із гілки на гілку над рясно зарослим долом, який, власне, і сповільнював просування вперед обтяжених вантажем носіїв білих людей.

Хлопець вів перед, підганяло його радісне збудження, тимчасом як Акутові ця мандрівка віщувала лише смуток, і тому хлопець перший помітив ар'єргард каравану білих людей, яких він так прагнув перейняти.

Спотикаючись і плутаючись у заростях на своєму шляху, попереду простував понад десяток чорношкірих, навантажених понад усяку міру. Вони раз по раз падали від утоми й виснаження, але чорні вояки, що йшли позаду, копняками їх підводили і гнали далі. Обабіч ішли білі велетні. Світлий заріст на обличчях цілком ховав їхні риси. Хлопцеві губи ось-ось мали вигукнути вітальний поклик, коли його погляд зупинився на білих. Вітання вмить завмерло на його вустах, і замість радості душу затопив гнів — Джек побачив, як двоє білих шмагають важкими батогами по голих спинах бідолашних чорних мучеників, на яких було

нав'ючено стільки вантажу, що годі піднести дужій людині після цілої ночі спочинку.

Обидва білі і чорна сторожа позаду щохвилини роззиралися довкола, немовби повсякчас остерігалися якоїсь небезпеки. Хлопець на мить причаївся в гущавині, а потім повільно пішов назирці, спостерігаючи брудне й брутальне дійство. Акут ішов поруч. Тварині не так страшно було на все те дивитися, як хлопцеві, але навіть мавпич трохи не гарчав, бачачи, як безглуздо б'ють безпорадних людей. Він зиркав на хлопця. Ось, мовляв, ти й зустрівся із одноплемінцями, чому ж не кидаєшся їм назустріч і не вітаєшся з ними? Він спитав про це свого друга.

— То дияволи! — промурмотів хлопець. — Я не можу мандрувати з такими, як вони, бо повбивав би їх, тільки-но спробували б ще підняти руку на своїх людей.

— Проте, — додав він трохи згодом, — я можу розпитати їх, як дістатися до найближчого порту, а потім, Акуте, ми собі підемо далі.

Мавпа промовчала, і хлопець, зістрибнувши додолу, швидко рушив назустріч "сафарі". Він подолав якусь сотню метрів, коли один з білих, помітивши його, подав сигнал тривоги, а відразу, потому навів рушницю на хлопця й стрілив. Куля вдарила в землю якраз перед Джеком, здійнявши догори шматочки торфу та опалого листя, що обсипали хлопцеві ноги. За мить другий білий, а слідом і чорношкірі вояки сторожі й собі відкрили по Джекові безладний вогонь.

Джек, неушкоджений, сховався за деревом. Напевне дні панічної гонитви джунглями геть розхитали нерви Карлу Єнсенові та Свенові Мальбіну, як і їхнім тубільним спільникам, бо вони повсякчас чогось боялися. Кожен несподіваний звук, що долинав до їхнього наляканого слуху, означав, як їм здавалось, наближення шейха з його кровожерним почтом. Вони жили в постійному напруженні, і вигляд голого білого воїна, що мовчки вийшов із заростів, які вони щойно проминули, не на

жарт їх перелякав. Крик і постріл Мальбіна, що першим завважив Джека, викликав рясну й безглузду стрілянину інших.

Коли нервова напруга в каравані спала й почали з'ясовувати, проти кого вони, власне, б'ються, виявилось, що навіть Мальбін нічого до ладу не міг сказати. Кілька чорношкірих твердили, що дуже добре роздивилися непрохану появу, але їхні словесні описи так відрізнялися один від одного, що Єнсен, котрий сам нічого не помітив, вислухав їх вельми недовірливо. Хтось із чорношкірих казав, що проява була на зріст понад десять метрів і мала людський тулуб і слонячу голову. Інший бачив трьох дивних арабів з довгими чорними бородами. Та коли переполох минувся, сторожа пішла на розвідку в той бік, де нібито вони бачили ворога, і нікого там не знайшли, бо хлопець з Акутом були вже поза межами досяжності їхніх рушниць.

Джек був зневірений і сумний. Він ще не встиг забути, яку гостинну зустріч влаштували йому чорношкірі, а тут тобі отаке вітання від людей одного з ним кольору шкіри.

— Менші звірі тікають від мене, — промурмотів він собі під ніс, — а більші ладні негайно розірвати мене на шматки. Чорні люди хотіли вбити мене своїми списами і стрілами. А тепер білі люди, люди мого ж таки роду, стріляють у мене, женучи геть. Невже всі створіння в світі мої вороги? Невже Тарзанів син не має друзів, окрім Акута?

Старий мавпич підступив до хлопця.

— У світі є великі мавпи, — сказав він. — Тільки вони будуть вірними друзями того, хто є другом Акута. Тільки великі мавпи радо стрінуть Тарзанового сина. Ти сам бачив, людям до тебе немає діла. Рушаймо знов на пошуки великих мавп — наших родичів.

Мова великих мавп складається з коротких горлових звуків-слів, що супроводжуються жестами та знаками. Її неможливо літературно

перекласти людською мовою, але приблизно таким був зміст Акутового звернення до хлопця. .

Обоє деякий час ішли мовчки, перше ніж Акут вимовив наболіле. Хлопець поринув у роздуми — гіркі роздуми, перейняті ненавистю й жадобою помсти. Врешті він сказав:

— Гаразд, Акуте! Ми шукатимемо наших друзів — великих мавп!

Акут був на сьомому небі від щастя, але нічим не виказав своєї радості. Він лише басовито крекнув у відповідь, а в наступну мить легко спіймав нещасливого пацюка, який, здивовано дивлячись на них, висунувся із своєї нори.

Минув рік відтоді, як двоє шведів, гнані страхом, утекли з дикої країни, де владарював шейх. Маленька Меріем далі бавилася Джікою, віддаючи усю свою дитячу любов непотрібній речі, яка й за кращих часів свого існування не могла сприйняти навіть дрібки цієї любові. Але для Меріем Джіка була втіленням ніжності й краси. Вона звіряла її глухим вухам із слонової кості всі свої жалі, сподівання й прагнення, бо перед лицем безнадії, у лещатах безмірного самодурства, від якого не було рятунку, маленька Меріем далі жила надією і мріяла. Щоправда, її мрії були дуже невиразні, здебільшого в основі їх було бажання утекти разом із Джікою в якесь віддалене невідоме місце, де не буде шейха, ні Мабуну, куди навіть "ель адреа", лев, не знайде, як утрапити, і де вона зможе цілоденно бавитися, оточена квітами, пташками і нешкідливими малими мавпочками, які розважатимуться на верхівках дерев.

Тривалий час шейх був відсутній, бо провадив далеко на північ караван із слоновою кісткою, шкірою та каучуком. Цей недовгий перепочинок для Меріем був справжнім святом. Щоправда, Мабуну й далі наглядала за нею, щипаючи та б'ючи малу, щойно дівчинка опинялася під владою старої злюки. Але ж Мабуну була тепер одна. Коли шейх сидів на місці повсякчас, то їх ставало вже двоє, та й шейх

був дужчий і брутальніший за Мабуну. Маленька Меріем часто намагалася зрозуміти, чому цей старий похмурий чоловік так її ненавидить. Звісно, він був жорстокий і несправедливо ставився до всіх, з ким спілкувався, йле для Меріем він, здавалося, приберіг найгірші знущання, найтяжчі образи.

Цього дня Меріем сиділа навпочіпки біля підніжжя великого дерева, яке росло на внутрішньому боці загорожі на околиці селища. Вона робила для Джіки курінь із листя. Перед куренем лежало кілька дерев'яних патичків, маленьких листочків та камінців. То було домашнє начиння. Джіка готувала обід. Дівчинка, бавлячись, завжди гомоніла зі своєю товаришкою, підперши її двома прутиками, щоб лялька могла сидіти. Вона була така поглинута хатніми клопотами Джіки, що не помічала тихого гойдання гілок дерева над головою, на які щойно дісталась, викравшись із джунглів, якась істота.

Дівчинка бавилася далі, ні про що, на щастя, не здогадуючись, а двійко пильних очей стежили за нею згори, не кліпаючи і не відриваючись.

Крім маленької дівчинки, у цій частині селища нікого не було, та й усе воно здавалось безлюдним, відколи шейх із своїм караваном вирушив у мандрівку на північ.

Але саме тепер шейх вів уже караван додому, він був у джунглях, на відстані годинного переходу від селища.

8

Минув рік відтоді, як білі люди стріляли в хлопця і загнали його назад у джунглі, на пошуки єдиних істот, з якими він міг би товаришувати, — великих мавп. Упродовж місяця наші подорожні мандрували на схід, дедалі заглиблюючись у хащі. Цей рік дав хлопцеві дуже багато — зробив його м'язи крицевими, його вміння лазити па

деревах стало справді фантастичним, загострилися його інстинкти, й він навчився бездоганно володіти зброєю, як природною, так і зробленою руками людей.

Він перетворився на істоту, досконалу фізично й розумово. А все ж таки й далі залишився хлопцем, хоч і таким дужим, що могутній людиноподібний мавпич, з яким він, Джек, часто борюкався, не міг його подолати. Акут навчив хлопця хитрощів мавпячої боротьби, прищепив уміння виживати в диких джунглях. У цьому Акут був найкращим вчителем, а Джек — найкращим учнем.

Коли обидва блукали джунглями в пошуках Акутової мавпячої зграї, то живилися всім тим, що могли дати їм джунглі. Антилопи й зебри потрапляли під спис хлопця або ставали жертвами нападу двох хижаків, які падали на них із верховіття чи вихоплювалися з кущів біля їхньої стежки, водопою, броду.

Тіло хлопця вкривала шкура леопарда, але потреба її носити виникала зовсім не з його сором'язливості. Рушничні постріли білих розбудили в ньому звірячі інстинкти, які причаєно живуть майже в кожному з нас, але в цьому хлопцеві вони були особливо сильні, бо ж його батько був вихованцем хижака. Він носив шкуру леопарда передовсім як трофей, свідчення своєї міці, бо вбив цього звіра власноруч у двобої. Він почував, що хутро дуже гарне, і це відповідало його первісним уявленням про прикраси,, коли ж воно пересохло й порепалось, — бо він не знав, як вичинювати шкури, — хлопець був дуже засмучений з того, що мусить його викинути. Пізніше, коли він мандрував на самоті, йому трапився чорношкірий воїн із схожою шкурою на плечах — м'якою, пухнастою, добре вичиненою. Хлопець, не довго думаючи, скочив згори на чорношкірого, який не сподівався нападу, й заволодів жаданою здобиччю. Переможно усміхаючись, хлопець зняв прикрасу з жертви і подався своєю дорогою з Акутом, далі шукаючи великих мавп, що мають зустріти їх з розкритими обіймами.

І врешті двоє мандрівників знайшли їх. Глибоко в джунглях, вдалині від людських очей, вони натрапили на місцину, схожу на маленьку природну арену, де звичайно відбуваються оті церемонії Дум-Дум, в яких брав участь батько хлопця багато років тому.

Спочатку вони почули звіддалік гуркіт барабанів великих мавп. Обидва безпечно спали собі на великому дереві, коли до їхнього слуху долинув громохкий звук. Вони відразу підхопилися: Акут перший розпізнав, що то було.

— Великі мавпи! — прогарчав він. — Вони танцюють Дум-Дум. Ходімо, Кораку, Тарзанів сину, ходімо до нашого народу!

За місяць перед тим Акут дав хлопцеві ім'я, яке вибрав сам, бо ніяк не міг вимовити людського імені Джек. Корак — це щось таке, що звучить приблизно як і "Джек" у мові людей. Тепер Корак підвівся на гілках великого дерева, де щойно спав, притулившись до стовбура. Він потягся, розминаючи дужі молоді м'язи, і місячне сяйво, що пробивалося крізь листя, ледь освітило його коричневу шкіру.

Мавпа й собі підвелася навкарачки, як водиться в її роду. Глухе гарчання вихопилося з глибини її грудей — схвильоване, довгоочікуване гарчання. Хлопець загарчав так само, як мавпа. Потім мавпа м'яко плигнула на землю. Зовсім близько від них, у напрямку бухкання барабанів, була галявина, яку їм доводилося перетнути. Місяць заливав її сріблястим світлом. Напіввипростана велика мавпа вийшла на відкриту місцину. А поруч неї стояв хлопець, ставний і зграбний, разючий контраст до свого незграбного товариша, і темне волохате хутро одного торкалося гладенької гарної шкіри іншого. Хлопець муркотів собі під ніс мелодію, що нагадувала йому про однокласників його славної школи з Англії, які ніколи його більше не бачили від тих шкільних часів. Він був щасливий і очікував. Мить, на яку він чекав так довго, була вже ось-ось. Він опиниться в своєму середовищі. Він дістався додому. За ті місяці, поки він блукав у джунглях, хлопець, коли йому було особливо тяжко звикати до постійних пригод і напруження, часто згадував свою далеку

домівку, хоч щодалі в минуле відпливали спогади, усе тьмяніло, ставало менш виразним і чітким. Колишнє життя дедалі більше скидалось на сон, а не на реальність, і прагнення дістатися узбережжя, повернутися до Лондона, врешті обернулося на щось неначе любу, але безнадійну мрію.

Зараз спогади про Лондон і цивілізацію так глибоко потонули в глиб його свідомості, ніби їх не існувало зовсім. Фізично й розумово розвинений дуже добре, він, проте, був таким самим мавпичем, як і велике, люте створіння, що подорожувало з ним.

Сповнений радісними почуттями, він замашненько ляснув свого приятеля по потилиці. Напівсердито-напівжартома антропоїд повернувся до нього, ікла його вишкірилися і заблищали. Довгі, волохаті руки вхопили хлопця, як хапали вже тисячі разів досі, і, зчепившись у вдаваному герці, обидва покотились по землі, рикаючи, кусаючись, дряпаючись і сміючись, але ніколи не стискаючи по-справжньому своїх зубів на "супротивникові". То була чудова практика для них обох. Хлопець привносив у цю гру навички боротьби, здобуті в школі; багато з них перейняв тепер Акут і при нагоді успішно використовував. А Джек учився в мавпи того, що перейшло їй від якогось прадавнього, спільного для них обох предка, який блукав квітучою землею за тих часів, коли папороті були деревами, а крокодили — птахами.

Проте хлопець володів одним мистецтвом, якого Акут не спромігся опанувати досконало, хоча дещо з нього таки засвоїв. Це було мистецтво боксу. Як хлопець умів одним раптовим влучним ударом спинити його бичачий натиск, майже цілком знесилити, — це глибоко вражало Акута. Але й лютило його, ще й дуже, і в такі хвилини його могутні щелепи майже по-справжньому стискались на тілі товариша, бо Акут був таки велика мавпа й годі, з буйним мавпячим темпераментом і дикими інстинктами. Але йому ніяк не щастило підім'яти свого приятеля, що чинив над ним таку наругу, аж поки лють мавпина не миналася. Бо тільки-но він, втративши самовладання, сторчголов кидався на хлопця, як зустрічав зливу влучних потужних ударів, які й

зупиняли його — ефективно й досить болісно. Тоді Акут відступав і забирався геть, сердито огризаючись, вишкіряючи зуби, ображений щонайменше на годину.

Цього вечора вони не боксували. Лише кілька хвилин поборюкалися, граючись, поки запах пантери Шіти не підвів обох на ноги, сторожких і напружених. Велика кицька пробиралася крізь джунглі якраз перед ними. На мить вона зупинилась, прислухаючись. Хлопець і мавпа в один голос погрозливо загарчали, і хижак утік.

-Тоді обидва подалися в той бік, звідки чулася звуки Дум-Дума. Барабан лунав дедалі голосніше. Аж ось мандрівники почули гарчання мавп і побачили їхні танці, а до ніздрів обох долинув міцний запах тих, хто належав до одного з ними племені. Хлопець тремтів від великого збудження. Шерсть на Акутовій сіїині стала сторч — бо ж вияви і радості і страху частенько бувають схожі. Наші подорожні пробиралися крізь джунглі мовчки, аж поки дісталися туди, де звичайно збирались великі мавпи. Вони зараз були тут, серед дерев, повільно і безбоязно посуваючись уперед, оскільки знали, що довкола має бути сторожа. Раптом серед густолисту перед жадібними очима хлопця постала незвичайна сцена. Незвичайна для Корака, а не для Акута. Джекові нерви напружилися вкрай, коли він побачив дику розвагу. Великі самці танцювали під місячним світлом, творячи неправильні кола довкруж низеньких земляних барабанів, при яких сиділи три старі самиці, гамселячи в них палицями, вигладженими до блиску від багаторічного вживання.

Знаючи вдачу і звичаї свого племені, Акут знав, що їм із Кораком не треба виявляти зараз свою присутність, доки запал танцю не загасне. Тільки коли барабани замовкнуть і шлунки будуть наповнені, він зможе потурбувати великих мавп. Потім відбудеться нарада, після якої Корака буде прийнято до членів племені всім товариством. Може, котрийсь заперечуватиме, але такого можна буде приборкати брутальною перевагою сили, якої хлопець має досить, аби не вагатися ні перед ким. Кілька тижнів, а то й місяців, їхня присутність може ще збільшувати

підозру в інших членів племені, але врешті-решт вони стануть так само близькими для цих дивних великих мавп, як і їхні рідні брати. Акут сподівався, що вони з Кораком потрапили до тих, хто знав Тарзана, бо це було б найкращою рекомендацією для хлопця і запорукою здійснення найзаповітнішої мрії Акута — щоб Корак став королем великих мавп. Досить важко було, однак, Акутові втримати хлопця від пориву кинутися вперед, просто до волохатих танцівників — від вчинку, наслідком якого була б тільки негайна смерть мандрівників, бо той істеричний екстаз, до якого великі мавпи доводять себе під час виконання їхніх дивних ритуалів, має таку напругу, що навіть найлютіший хижак у такі хвилини дремене від них

Коли місяць повільно доплив до невиразного, напівприкритого листям виднокола амфітеатру, звуки барабанів почали вщухати, напруження танцівників також помалу спадало, і врешті могутні мавпи кинулися до їжі, що її собі наготували з нагоди цієї святкової оргії.

На підставі почутого й побаченого Акут пояснив Коракові, що це — ритуал, присвячений виборам нового короля. І показав хлопцеві на могутню постать волохатого монарха, який здобув трон, безперечно, в той же таки спосіб, що й багато людських правителів, тобто вбивши свого попередника

Коли мавпи наїлися і чимало з них уже шукали собі зручних сідал на деревах, аби вкладатися спати, Акут потягнув Корака за руку.

— Ходімо, — прошепотів він. — Спускайся вниз повільно. Йди за мною. Роби все так, як робить Акут.

Потім мавпич повільно просунувся вперед крізь зарості дерев, аж доки нагледів добрячу гілку, що звисала над краєм амфітеатру. Тут він хвилинку постояв мовчки, а тоді глухо завив. Миттю з десяток мавп зірвалися на ноги. Їхні дикі маленькі очиці враз оббігли все довкола Король був перший, хто помітив дві постаті на гілці. Він недобре,

зловісно завив. Потім, похитуючись, зробив цільна кроків у бік прибульців. Шерсть на ньому наїжилася, ноги ствердли, і він, заточуючись, незграбно, перевальцем рушив до своєї мети. Позад нього зібрався натовп мавпичів.

Він зупинився, — трохи не під самою гіллякою з двома прибульцями, — на безпечній для себе відстані. Отакий спритник! Він стояв, оголюючи ікла в загрозливих гримасах і весь час похитуючись на своїх куцих ногах. Похитувався мавпячий король дедалі дужче — у такт із дедалі голоснішим завиванням, що нарешті перейшло в ревіння. Акут знав, що король збирається напасти на них із Джеком. Старий мавпич не хотів бійки. Він прибув сюди з хлопцем, аби розділити свою долю з долею всього племені великих мавп.

— Я — Акут! — сказав він. — Це Корак, він — син Тарзана, який був королем великих мавп. Я теж був королем великих мавп, що жили в краю Великої Води. Ми прийшли, щоб разом з вами полювати і воювати разом з вами. Ми — великі мисливці. Ми — великі воїни. Дозвольте нам прийти до вас із миром.

Король уже не розхитувався. Він дивився на них з-під навислих, як жуки, брів. Його налиті кров'ю очі палали дикою злістю. Він зовсім недавно посів трон і ревниво беріг своє становище. Він боявся цих двох дивних мавп, як можливих суперників. Гладеньке, безволосе, коричневе тіло хлопця називалося "людина", а людей він ненавидів і боявся.

— Забирайтесь геть! — заревів він. — Забирайтесь геть, бо я вас повбиваю!

Хлопець стояв позаду величезного Акута, весь напружений в очікуванні радісної хвилини. Йому хотілося стрибнути вниз до цих волохатих потвор і показати їм, що він їхній друг, що він — один з них, їхній. Він сподівався, що великі мавпи зустрінуть його з розкритими обіймами, і тепер слова короля сповнили його обуренням і гіркотою.

Чорношкірі виступили проти нього і прогнали його геть. Тоді він повернувся до білих людей-таких, як був він сам, — замість слів приязні та доброзичливості, дістав від них зливу куль. Великі мавпи лишались його останньою надією. У них він сподівався знайти прихильність, у якій відмовили йому люди. Раптова лють охопила його.

Мавпячий король стояв тепер якраз під гілкою, на якій сиділи хлопець з Акутом. Інші мавпи стояли кружка трохи позаду свого короля. Вони з цікавістю спостерігали перебіг подій. Акут не встиг як слід оговтатися, коли Джек стрибнув на землю, опинившись просто перед королем, що вже знову нестримно розхитувався в нападі дикої люті.

— Корак, — закричав хлопець. — Я — Вбивця. Я прийшов до вас, щоб жити з вами, як ваш друг. Ви хочете мене прогнати? Добре, я піду собі, але спочатку покажу вам, що Тарзанів син — ваш владар, як колись був його батько, і що він не боїться вашого короля.

Якусь мить мавпячий король стояв, остовпівши з дива. Він аж ніяк не сподівався від прибульців такого зухвальства. Акут і сам був не менше здивований. Він негайно гукнув Коракові, щоб той миттю вибрався назад на дерево, бо знав, що на священній галяві великих мавп інші самці мають стати до помочі своєму королеві супроти чужинця, хоч навряд чи сам король потребуватиме їхньої допомоги. Якби могутні королівські щелепи замкнулися на м'якій шиї хлопця, кінець йому настав би відразу. Стрибнути вниз, на допомогу хлопцеві, означало видиму смерть для Акута, але великий хоробрий мавпич не вагався. З гарчанням і виттям він стрибнув додолу, на галявинку, саме тоді, коли король мав кинутись на хлопця.

Ось він і стрибнув, простягнувши вперед свої довгі руки, щоб схопити хлопця. Могутні щелепи широко розтулилися, жовті ікла вже націлилися на смагляве тіло. Корак також подався вперед — зустріти напад, але несподівано пригнувся, прослизнувши попід витягненими руками короля, а тоді раптом випростався і, перенісши вагу тіла на одну ногу, завдав великому самцеві могутнього удару кулаком у живіт.

Мавпячий король з диким вереском гримнувся на землю, несамовито силкуючись учепитись за метке голе створіння, що так спритно вивернулося від нього.

Мавпи, що стовпилися позаду свого поваленого короля, шалено загарчали від люті й досади. Жадоба помсти сповнила їхні малі дикі серця, і вони кинулися на Акута з Кораком. Але старий мавпич був занадто мудрий, аби ставати до бою з такою силою ворогів. Спонукати хлопця до відступу було тепер намарне, і Акут це знав. Загаятись хоч на мить у бійці означало приректи на смерть і себе й Джека. Лишався єдиний порятунок, і Акут осягнув його. Обхопивши хлопця за поперек, Акут підняв його нйді землею і прудко метнувся до іншого ближнього дерева, гілки якого звисали низько над галявиною. Слідком за ними з виттям кинулась мавпяча зграя, але Акут, хоч і доволі вже старий, та ще з Кораком на руках, який пручався, силкуючись вирватися, — був, однак, прудкіший за своїх напасників.

Він умить скочив на нижню гілку і прудко, неначе вертке мавпеня, витягнув хлопця нагору, в безпечніше місце. Та не зупинився й там, а кинувся далі, вперед, у морок джунглів, тягнучи свою ношу до цілком безпечного місця. Мавпи ще якийсь час гналися за ними, але невзабарі, що дальшав утікач, то більше слабкіших відставало, аж поки, врешті, розкидані серед ночі, полишили цю гонитву й найзавзятіші. Усі вони тепер спинилися й з гарчанням та виттям стояли, доки джунглі ще доносили хоч щось до їхніх напружених ніздрів. Потім повернулись і подалися назад до своєї галявини.

Коли Акут нарешті переконався, що їхні переслідувачі покинули намір наздогнати їх, він зупинився і випустив Корака з своїх обіймів. Хлопець лютував.

— Чого ти потяг мене звідти?! — кричав він. — Я мав провчити їх усіх. Тепер вони гадатимуть, що я злякався їх.

— Те, що вони гадатимуть, не зможе завдати тобі лиха, — сказав Акут. — Ти живий. Якби я не потяг тебе геть звідти, ти був би зараз мертвий, і я також. Хіба ти не знаєш, що навіть Нума уникає зустрічі з великими мавпами, коли їх так багато, як оце було, й коли вони розлючені?

9

Другого дня після нелагідної зустрічі, яку приготували йому великі мавпи, Корак без діла блукав джунглями, і на душі у нього було тяжко. Досада гризла йому серце. Жадоба помсти кипіла у нього в грудях. У цю хвилину він ненавидів усіх мешканців світу джунглів і щирив свої бойові ікла та гарчав на кожного, хто наближався до нього на відстань, приступну його загостреним чуттям. Життя, яке провадив його батько дуже молодим хлопцем, тепер озвалось і в ньому, — а він же ще лиш кілька місяців перебував із звірами, від яких по-хлоп'ячому легко перейняв численні звички мешканців дикого світу.

Він шкірив свої уявні ікла природно і саме в такий спосіб, як, він бачив, їх шкірила пантера Шіта. Він гарчав саме так загрозливо, як мавпич Акут. Натрапляючи зненацька на іншого звіра, він швидко вигинав спину, як ото розлючений кіт, що настовбурчується проти ворога. Корак, Убивця, шукав собі клопотів. На самому дні свого серця він плекав сподіванку зустріти мавпячого короля, що вигнав його з того природного амфітеатру, де збиралися великі мавпи. Саме з цієї причини Корак наполягав на тому, щоб лишатися поблизу незабутньої галявини, але необхідність постійного пошуку їжі відвела його і Акута за кілька миль від неї протягом другого ж таки дня.

Вони йшли джунглями повільно і обережно, небезпека з боку будь-якого звіра могла їм загрожувати тільки попереду, бо всі запахи відносило від них легеньким попутним вітром. Раптом вони обоє водночас спинились. Обидві голови схилились в один бік. Непорушно, ніби витесані зі скелі, стояли вони, прислухаючись. Жоден м'яз ні в кого з обох не здригнувся. Вони стояли так кілька секунд, а потім Корак

кинувся на кілька кроків уперед і нечутно вихопився на найближче дерево. Акут посувався за ним крок у крок. Жоден з них ані шелеснув, принаймні їх не почуло б людське вухо навіть з відстані десяти кроків від мавпича з хлопцем.

Вони пересувалися по деревах, часто зупиняючись і прислухаючись. З їхнього запитального перезирання було видно, що обидва чимось здивовані. Нарешті хлопець помітив метрів за тридцять від себе дерев'яну загорожу, а за нею — верхівки наметів з козинячої шкіри і хатини під солом'яними стріхами. Губи його скривилися від хижого гарчання. Чорношкірі! А він їх так ненавидів! Він гукнув до Акута — нехай той почекає, доки він розвідає, що до чого, — і кинувся вперед.

Лихо тому безталанному мешканцеві селища, який упаде в око Вбивці. Стрибаючи долішніми гілками, перелітаючи, якщо відстань була не надто велика, з одного велетенського дерева на інше, чіпляючись то одною, то другою рукою, Корак нечутно наближався до селища. Почувши голоси за огорожею, він рушив туди. Там, звідки чувся голос, росло велике дерево. Корак стрибнув на нього. Списа він тримав напоготові. Слух підказував йому, що зовсім близько людина. Очі шукали бодай натяку на те, де може бути його ціль. А потім уже майне, мов блискавка, спис і влучить у неї. Піднявши списа, Корак пробирався гіллям, пильно вдивляючись униз, шукаючи того, чий голос він почув.

Врешті він угледів людську спину. Приготувався кинути списа так, щоб смертоносне залізо ввігналося просто в тіло жертви, яка не сподівалась жодного лиха. І раптом Убивця зупинився. Він трішки посунувся вперед, щоб краще роздивитись ціль. А може, щоб краще прицілитися. А чи то зграбні обриси малого дитячого тільця дещо вгасили жадобу вбивства, яка клекотіла в його жилах?

Він тихо опустив списа, щоб не зачепити ані листочка. Потім спокійно ліг на товстій гілці і широко розплющеними з подиву очима дивився на створіння, яке він щойно збирався вбити, — дивився вниз на маленьку дівчинку зі шкірою горіхового кольору. Гарчання більше не

вихоплювалося з його вуст. На обличчі була написана лише напружена цікавість — він намагався втямити, що мала робить. Раптом його обличчя осяяла широка усмішка, бо дівчинка повернулася, і він побачив Джіку з головою із слонової кістки й тулубом із пацючої шкіри — Джіку з ручками-ніжками з патичків і загалом потворну. Дівчинка ніжно дивилася на неї, тулячи ляльку до грудей, і, розхитуючись, наспівувала сумну арабську колискову. Погляд Убивці посвітлішав і полагіднів. Година за годиною пролітала для нього непомітно, Корак лежав на гілці і стежив за дитиною, що бавилась. Він жодного разу не побачив усього її обличчя. Щонайбільше він вирізнив густі, хвилясті чорні коси, мале засмагле плече, коли її простеньке вбрання зсувалось набік і дівчинка натягала його рукою, та зграбне колінце, що визирало з-під спіднички, бо вона сиділа просто на землі, підібгавши ноги. Дівчинка похитувала головою, звіряючи своє горе Джіці, і згори можна було помітити кругленьку щічку чи гарненьке підборіддячко. Зараз вона кивала Джіці маленьким пальчиком, сварячи її, а потім знову тулила до грудей те єдине, перед чим вона могла вилити неподілені дитячі біди.

Корак, який умить забув про свій кривавий намір, дав попуск пальцям, якими тримав списа. Спис вислизнув і мало не полетів донизу; це повернуло Вбивцю до тями. Він пригадав, що прийшов сюди вбити людину, голос якої почув у джунглях. Він подивився на списа, на його міцне руків'я і гостре вістря. Потім він перевів погляд на тендітну постать унизу. Він уявив собі, як важка зброя шугає вниз, як вона розриває ніжне тіло. Він уявив, як потворна лялька випадає з рук її володарки і драматично лягає поруч з її тілом, що корчиться в передсмертних муках. Убивця здригнувся, люто позирнув на бездушні дерева й на залізо свого списа, наче то були живі істоти, здатні до хижих намірів.

Корак намагався уявити, що робитиме дівчатко, якщо він несподівано спуститься до нього з дерева. Найпевніше, заплаче і втече. Потім збіжаться селяни із списами й рушницями. Вони чи вб'ють його, чи проженуть. Щось наче стиснуло йому горлянку. Хлопець і сам не знав, як потребує він товариша, якусь рідну душу. Йому закортіло спуститися

додолу і погомоніти з дівчинкою, хоч він знав, що вона розмовляє незнайомою, чужою мовою. Але, можливо, вони зможуть хоч трохи поспілкуватись, і це буде краще, аніж нічого. Крім того, він був би щасливий побачити її обличчя. Все, що хлопець роздивився, підказувало йому, що дівчинка гарненька; але найбільше його приваблювало її ніжне, материнське ставлення до потворної ляльки.

Врешті Корак вирішив, що робити. Він приверне увагу дівчинки і підбадьорить її привітною усмішкою здаля. Хлопець нечутно поповз до стовбура дерева. Він намірявся звернути увагу дівчинки на себе тоді, коли буде по той бік загорожі, щоб вона чулася безпечно за цією рукотворною перепоною. Корак уже майже зліз із дерева, коли його увагу привернув гучний гамір, що долинав з протилежного боку селища. Хлопець визирнув із своєї схованки й побачив на протилежному кінці головної вулиці великі ворота. До воріт юрбою збігалися чоловіки, жінки й діти. Ворота розчинилися, пропускаючи провідників каравану, що складався з чорних рабів і смаглявих арабів, мешканців північних теренів; погоничів, що з прокльонами гнали навантажених верблюдів; віслюків, що ледве йшли під важкою ношею і на стусани погоничів лише злегка пряли вухами; кіз, овець і коней. Попереду всіх їхав високий суворий старий, який, не відповідаючи на вітання, рушив просто до великого намету з козинячої шкіри, що стояв посеред селища. Там він почав розмовляти із старою злюкою.

Корак із свого прихистку бачив усе. Він бачив, як чоловік про щось розпитував чорношкіру стару, а потім хлопець побачив, що вона вказує на віддалений куточок селища, захований від головної селищної дороги наметами арабів та хатинками тубільців, де під деревом бавилася маленька дівчинка. "Це, вочевидь, її батько, — подумав Корак. — Певне, десь далеко подорожував, і перша його думка після повернення була про доньку. Як вона зрадіє, коли побачить батька! Як побіжить і кинеться в його обійми, щоб припасти до рідних грудей, а він обсипле її поцілунками". Корак зітхнув. Він згадав про своїх батьків у далекому Лондоні.

Хлопець повернувся на своє місце на гілці просто над дівчинкою. Сам він був нещасливий, але попри це хотів радіти щастю інших. Можливо, йому вдасться запізнатись із старим і тоді йому дозволять відвідувати селище, як другові. Варто було спробувати. Він чекатиме, доки старий араб привітається з своєю донькою, а потім дасть знати про свої миролюбні наміри.

Араб нечутно підкрадався до дівчинки. За мить він опиниться просто за нею, і як вона тоді сполохається і зрадіє! Коракові очі заблищали від нетерпіння — старий уже став позаду дівчинки. Його обличчя й далі було незворушне. Дівчинка все ще не помічала його присутності. Вона безтурботно бавилася із своєю безмовною Джікою. Потім старий кахикнув. Дівчинка здригнулася і озирнулась. Нарешті Корак виразно побачив її обличчя. Воно промінилося невинною красою дитинства, риси були лагідні й милі. Корак міг бачити її глибокі, темні очі. Він спрдівався, що це личко осяє світло любові; але де там! Жах, несподіваний і паралізуючий, відбився в її погляді, у і виразі вуст, напруженій поставі усього тіла. Похмура усмішка скривила тонкі, жорстокі арабові губи. Дівчинка пробувала відповзти геть; але не встигла вона ворухнутись, як старий брутально вдарив її ногою, і вона впала навзнак на траву: А він усе стусав і шарпав її, як заманеться.

А над ними на дереві причаївся звір, який ще хвилину тому був хлопцем, звір, ніздрі якого роздималися, зуби хижо шкірилися — звір, що тремтів від люті.

Шейх стояв, схилений над дівчинкою, коли Вбивця зістрибнув на землю перед ним. Він і далі тримав списа в лівій руці, але забув про нього. Правицю він стиснув у кулак, і коли шейх, здивований несподіваною появою голої людини просто з неба, відступив крок назад, важкий кулак щосили вдарив його просто в обличчя. Сила удару була майже нелюдською.

Закривавлений шейх без тями впав на землю. Корак повернувся до дитини. Вона звелася на ноги і широко розплющеними очима

подивилася спочатку на хлопця, а потім, із жахом, — на розпластане долі тіло шейха. Джек обійняв її за плечі і стояв, чекаючи, доки араб опритомніє.

Якусь хвилину вони стояли так мовчки, потім дівчинка заговорила.

— Коли він опритомніє, то вб'є мене, — мовила дівчинка по-арабському.

Корак не зрозумів її. Він похитав головою і заговорив до неї спочатку англійською, а потім говіркою великих мавп; але вона не зрозуміла ні тієї, ні тієї мови. Потім вона нахилилась і торкнулася руків'я кинджала, який стирчав з-за пояса в араба. Дівчинка піднесла складені руки над головою і вдарила уявним лезом себе в груди, просто в серце. Корак зрозумів. Старий уб'є її. Дівчинка знову, тремтячи, підійшла до нього. Вона не боялася його. Навіщо їй боятися того, хто захистив її від жорстоких щейхових ударів? Ніхто ніколи не зробив для неї нічого доброго. Вона поглянула хлопцеві в обличчя. Це було юне, гарне обличчя, таке саме смагляве, як і в неї. Їй подобалася шкура леопарда, що вкривала його гнучке тіло від плечей до колін. Металеві браслети на ліктях та зап'ястках збудили її заздрість. Їй завжди подобалися такі речі, але шейх ніколи не дозволяв їй носити нічого, крім простого бавовняного платтячка, яке заледве вкривало її тільце. Ніколи маленька Меріем не мала ані хутра, ані шовків, ані прикрас.

Корак дивився на дівчинку. Він з дитинства ставився до дівчисьок з презирством. На його думку, хлопці, які водилися з дівчатами, були слиньками і мазунчиками. Він міркував, що йому робити. Чи може він залишити її тут на поталу, а найпевніше — на смерть від рук старого араба? Ні!

Але, з іншого боку, чи може він узяти її з собою в джунглі? Що він там робитиме з кволою і переляканою дівчинкою? Вона плакатиме від

того, що злякається власної тіні, коли над джунглями зійде місяць і вийдуть на лови хижі звірі, рикаючи і завиваючи в нічному мороці?

Кілька хвилин він стояв, поринувши в роздуми. Дівчинка дивилася йому в обличчя, намагаючись збагнути, про що він розмірковує. Вона думала й про те, що буде потім. Мала боялася залишатися тут і чекати шейхової помсти. В цілому світі не було нікого, до кого вона могла б звернутися, крім цього напівголого чужинця, який дивним дивом спустився просто з-за хмар, щоб урятувати її від шейхового биття. Чи цей новий друг тепер покине її? Вона уважно подивилася в його напружене й замислене обличчя. Потім підійшла ближче і взяла його за руку своєю тендітною смаглявою долонькою. Той дотик вивів незнайомця з задуми. Він позирнув на неї, і його рука знов обняла дівчинку за плечі, коли він побачив сльози на її віях.

— Ходімо, — сказав він. — У джунглях краще, ніж серед людей. Ти житимеш у джунглях, і Корак з Акутом захистять тебе.

Вона не зрозуміла його слів, але зрозуміла рух його руки, який лагідно вів її геть від простертого долі араба. Маленькою ручкою вона обняла його стан, і так вони обоє рушили до загорожі.

Біля великого дерева, на якому Корак чатував, перш ніж побачив дівчинку з лялькою, він узяв її на руки, легко яосадив собі на плечі й вихопився з нею на нижні гілки. Вона обіймала його за шию. В одній руці в неї метлялася Джіка.

Так Меріем пішла в джунглі з Кораком, у своїй дитячій наївності довірившись чужинцеві, який захистив її і через це викликав у неї довіру, хоч дівчинку вела за ним і та дивна внутрішня сила, якою наділені жінки. Меріем не думала про те, що спіткає її в майбутньому. Вона не знала, ба навіть гадки не мала про те, як живе в джунглях її захисник.

Тим часом вони вже трохи відійшли від її селища. Вона уявляла собі неподалік інше селище, подібне до того, в якому жив шейх із своїми людьми, тільки населене білими, такими, як цей чужинець. Вона не сподівалася, що її чекає дике життя первісної людини чи хижака з джунглів. Якби вона здогадувалася про це, її маленьке серце тремтіло б із ляку. Меріем не раз хотіла втекти від наруги шейха й Мабуну, але її зупиняв страх перед небезпекою, яка, певне, чигала на неї в джунглях.

Вони вже далеченько відійшли від селища, коли дівчинка раптом помітила величезну постать Акута. Здушений крик вихопився з її грудей, і вона міцніше притулилася до Корака, злякано вказуючи на мавпича.

Акут, гадаючи, що Вбивця повертається з бранцем, ішов їм назустріч з грізним риканням — маленька дівчинка викликала в ньому не більше симпатії, ніж викликав би дорослий мавпич. Вона була чужа і мала бути вбита. Коли ті двоє наблизились, Акут вишкірив свої жовті ікла, але, на його подив, Корак і собі вишкірився й загарчав на мавпича, ще й дуже грізно.

"Еге, — подумав Акут. — Убивця здобув собі дружину".

І, скоряючись звичаям свого племені, лишив їх на самоті й незабаром заходився коло якоїсь гусениці, на вигляд вельми смачної. Ловлячи гусінь, він краєчком ока стежив за Кораком. Хлопець посадив свою полонянку на велику гілку, за яку вона міцно вчепилась, щоб, бува, не впасти.

— Вона житиме разом з нами, — сказав Корак Акутові, вказуючи пальцем на дівчинку. — Не займай її. Ми її захищатимемо.

Акут знизав плечима. Глядіти оце пискля йому аж ніяк не хотілося, а з її відчайдушного переляку, з того, як вона вчепилася за гілку і як нажахано дивилася на нього, він зрозумів, що вона вкрай безпорадна.

Всі правила Акутового племені і його досвід твердив, що немічних треба знищувати; але якщо Вбивця за неї, то нема іншої ради, як змиритися.

Акутові дівча зовсім не подобалося — в цьому він був цілкЬм певен. Її шкіра була надто вже гладенька й безволоса, геть як у змії, а її обличчя анітрохи не привабливе. Хіба ж така була його обраниця! Її він зауважив поміж іншими на місці постійних сходин його племені. О, вона справді була втіленням жіночої краси! Великий шляхетний рот; милі жовті ікла й ніжні, м'якенькі вуса, як у киці. Акут зітхнув. Потім випростався на повен зріст, випнув свої могутні груди й заходився стрибати туди-сюди на своїй гілці, бо навіть така нікчема, як ця, Коракова, мала належно поцінувати його гарне хутро й чудову статуру.

Але бідолашна мала Меріем лише дужче притулилася до Корака. В цю мить вона ладна була краще вернутися назад до шейхового селища, в те пекло, де, проте, було все більш чи менш знайоме, були люди. Величезна мавпа злякала її. Вона здавалася малій такою лютою! І як загрозливо випинає груди, й витягається, і скаче по гілляці! Звідки могла дівчинка знати, що то мавпич так красується? Не могла вона збагнути й того, чому велетенський звір із джунглів так приятелює з цим богоподібним юнаком, що врятував її від шейха.

Меріем трусилася від страху весь вечір і цілу ніч. Корак з Акутом вели її кудись своїми карколомними стежками в пошуках поживи. Одного разу вони сховали її в гіллі дерева, а самі покралися до оленя, що виринув із хащів. Її повсякденний страх перед самотністю в лихих джунглях чггав справжнім жахом, коли вона побачила, як людина і звір водночас кинулися на свою жертву й звалили її додолу; як миле обличчя її рятівника перекривилось від звірячого гарчання і як потім його міцні білі зуби вп'ялися в забиту тварину.

Коли Корак вернувся до неї, то його обличчя, руки й груди були в крові, і він простяг їй великий кусень сирого, ще теплого м'яса. Він був вочевидь дуже стурбований її відмовою, а за хвилину зник у лісі й повернувся з фруктами для неї. Тоді вона знов відчула вдячність до

свого рятівника. На цей раз вона не відсахнулась, а віддячила йому привітною усмішкою. Дівча й гадки не мало, що то була найкраща дяка спраглому на людську ласку хлопцеві.

Корака дуже турбували проблеми ночівлі. Він знав, що дівчинка не зможе безпечно спати на дереві, як вони з Акутом, а долі на неї чигали б хижаки. Отож він вирішив, що дівча спатиме у нього на руках цілу ніч. Так, він і зробив. Акут примостився по один бік від малої, Корак пригорнув її з другого боку, так що тіла обох зігрівали її.

Дівчинка майже півночі не могла заснути; але врешті втома поборола її страх перед чорною безоднею внизу і волохатим диким звіром поруч, і вона поринула в глибокий сон. Коли вона розплющила очі, сонце стояло вже високо. Спершу дівчинці не вірилося, що все це діється з нею насправді. Потім вона завважила, що її голова зсунулася з Коракового плеча, і волохата спина мавпи була просто перед її очима. Вона сахнулася. Аж раптом відчула, що хтось її тримає, повернула голову й побачила усміхнені очі юнака, який захистив її. Коли він усміхався, її страхи всі зникали, й тепер вона пригорнулася до нього, інстинктивно відхиляючись якомога далі від волохатого звіра.

Корак заговорив до неї мовою мавп; але вона похитала головою й відповіла йому арабською, так само незрозумілою для нього, як для неї мавпяча. Акут, підвівшись, дивився на них. Він розумів усе, що казав Корак, а дівчинка лише видавала якісь дурнуваті, на його, Акутів, погляд, звуки, кумедні й позбавлені сенсу. Акут ніяк не міг добрати, що Корак знайшов у ній такого вже захоплюючого. Він довго й пильно дивився на дівчинку, прискіпливо її вивчаючи, потім почухав голову, встав і обтрусився.

Його порух трохи сполохав Меріем — вона була на мить забула про Акутову присутність, — і тепер знову сахнулася від нього. Звір побачив, що вона його боїться, і вирішив по-своєму пожартувати з нею. Пригнувшися на гілляці, він простягнув свою важку лапу до дівчинки, неначе збираючись її схопити. Вона сахнулася ще далі. Очі Акутові

блищали, — ось я, мовляв, який дотепний, — він не спостеріг люто примружених Коракових очей навпроти себе, не помітив, як той загрозливо втягнув голову в плечі, готуючись до нападу. Коли мавпичеві пальці вже ледь не торкались дівчаткової руки, хлопець схопився і здушено загарчав. Кулак майнув перед очима Меріем і врізався здивованому Акутові просто в писок. Мавпич відчайдушно заревів, схитнувся й полетів з дерева додолу. Корак провів його поглядом і раптом почув у кущах поблизу якийсь шелест, дівчинка й собі подивилася вниз, але вона не побачила нічого, окрім сердитої мавпи, що зводилася на ноги. А потім, де не взялася, наче стріла, випущена з лука, купа плямисто-жовтого хутра, стрибнула на спину Акутові. Це була пантера Шіта.

10

Коли пантера скочила на великого мавпича, Меріем зойкнула від страху — не тому, що так злякалася за його долю, а через юнака, який щойно жорстоко побив свого дивного спільника. Тільки-но помітивши пантеру, хлопець вихопив ножа й завис над нею. І саме в ту мить, коли Шіта вже мала вп'ястись, пазурами й іклами в спину приреченого Акута, Корак упав просто на спину розлютованої пантери.

Отож вона не встигла й волосини висмикнути з кошлатого хутра. Із страхітливим гарчанням пантера почала кружляти, намагаючись перекинутися на спину, кігтями й зубами дістати й скинути ворога, що вчепився їй у загривок і раз по раз бив ножем у бік.

Коли Акут почув несподіваний шелест у себе за спиною, то інстинктивно, одним скоком вихопився на дерево, — напрочуд швидко для такого незграбного звіра, — і опинився поруч з дівчинкою. Але побачивши, що діється внизу, негайно стрибонув додолу. Перед лицем небезпеки особисті кривди враз забулися, і він так само ладен був покласти життя заради свого друга, як і Корак задля нього.

Внаслідок усього цього Шіта опинилася віч-на-віч з двома розлюченими створіннями, які шматували її. З гарчанням, завиванням і вереском вони утрьох качалися по кущах, під переляканим поглядом самотньої глядачки, що тремтіла на дереві над ними, судомно тулячи до грудей Джіку.

Кораків ніж поклав край сутичці, і коли люта самиця впала на траву в останніх смертних корчах, хлопець і мавпа підвелись, і їхні погляди спинились на нерухомому тілі пантери.

Корак кивнув на дерево, де сиділа дівчинка.

— Не займай її, — сказав він. — Вона моя.

Акут мовчав, усе дивлячись на нього налитими кров'ю очицями. Потім повернувся в бік Шіти, випростався, надувся, підвів догори писок і щось оглушливо крикнув, так, що дівчинка знову сахнулася і затремтіла. То був крик мавпича-переможця над своєю переможеною жертвою. Хлопець лише мовчки поглянув на нього; потім видерся на дерево і поспішив до дівчинки. Акут невдовзі приєднався до них. Кілька хвилин він ще зализував рани, а тоді вирушив на пошуки сніданку.

Упродовж багатьох місяців дивне життя цієї трійці минало без особливих пригод. Зрештою, нічого вартого великої уваги не траплялося в нинішньому житті мавпи та хлопця, але для дівчинки то було безнастанне нічне марення, що тривало дні й тижні, аж поки вона не призвичаїлась спокійно дивитися в порожні очниці смерті. Поступово Меріем трохи навчилася мови — мови великих мавп. Куди швидше засвоїла вона умови життя в джунглях; і врешті-решт настав час, коли дівчинка стала посідати важливе місце в їхніх ловах, вартуючи, коли двоє інших спали, або допомагаючи їм віднайти слід здобичі, яку вони вистежували. Акут спілкувався з нею лише в разі крайньої потреби, коли необхідно було перебалакати, а здебільшого він уникав її. Хлопець завжди був з нею ввічливий, і було чимало випадків, коли присутність

Меріем обтяжувала його, та він нічим цього не виказував. Коли Корак зауважив, що вона не дуже добре зносить нічний холод і вогкість, він зробив для неї невеличкий зграбний курінь високо на розлогих гілках велетенського дерева. Тут Меріем спала у відносному теплі й безпеці, самі ж Корак і мавпич ночували на голих гілках поблизу входу в надземну домівку дівчинки, де найзручніше було пильнувати її власницю від нападу можливих ворогів. Вони перебували надто високо, де не боялися пантер. Але була ще змія Хіста, — сама думка про неї викликала страх, — і великі бабуїни, що жили неподалік, — ці хоч ніколи не нападали, та завжди шкірилися й випускали-кігті, побачивши нашу трійцю.

Після спорудження прихистку для Меріем їхня життєдіяльність дістала певний осередок. Вони тепер уже не вирушали надто далеко, бо завжди треба було повернутися до свого дерева, перше ніж смеркне. Поряд протікала річка. Дичини і фруктів було вдосталь, не бракувало й риби. Їхнє життя спливало в повсякденних клопотах первісних істот — пошуках їжі й спанні з повним шлунком. Вони ніколи не зазирали далі сьогодення. Якщо юнак ще згадував своє минуле й тих, із ким він колись спілкувався в далекій столиці, то якось так відсторонено, немовби те, інакше життя було не його власне, а чиєсь зовсім чуже. Він більше не мріяв повернутись до цивілізації, бо неодноразові і завжди невдалг спроби заприязнитися з тими, від кого він сподівався дружнього ставлення, загнали його так далеко в глиб континенту, що він чувся тепер цілковито загубленим у хащах джунглів.

Крім того, коли з'явилася Меріем, він віднайшов те, що був утратив за час свого дикого життя в джунглях, — людське товариство.

Корак любив її не як, він чув, люблять наречену, а просто як найближчого товариша. Вони були друзями, приятелями — і все. Вони були наче два хлопці, — хіба що Корак ніби мимоволі виявляв до неї більшу увагу і готовність захищати дівчину й опікуватись нею.

Дівчина обожнювала його, як улюбленого, відданого їй брата. Про кохання вони обоє ще не знали. Та час минав, юнак дорослішав, і передчуття любові з'явилося десь на самім дні його серця. Коли Меріем опанувала мову їхнього спілкування, вони потоваришували ще більше, бо відтепер могли перемовлятися і користуючись небагатим словником мавпячої мови, — коли з необхідності, а коли просто заради приємності. Меріем часто товаришила Коракові в полюванні, бо навчилась чудового мистецтва мовчанки, коли треба було помовчати. Вона навчилася пересуватись по гіллі великих дерев так само спритно й нечутно, як і сам Корак. Висота більше не лякала її. Меріем, гойдаючись, перелітала з гілки на гілку або, відважна, гнучка й певна себе, щодуху ганяла по верховітті. Корак дуже пишався нею, і навіть старий Акут пом'якшав до дівчинки, хоча раніше він лише презирливо гарчав на її адресу.

Поближнє селище, де жили чорношкірі, хоч-не-хоч, дало їй хутряну запону, гарні пташині пера, мідні прикраси й зброю, бо Корак не дозволив їй ходити беззахисною. Згодом він міг пересвідчитися, що дівчинка дуже добре володіє зброєю, яку він для неї роздобув. На шкіряному паскові через плече у Меріем завжди теліпалася Джіка, яка й далі вислуховувала й зберігала найбільші таємниці своєї господині. Легкий спис і довгий ніж допомагали їй і в нападі, і в захисті. Її тіло вже красила округлість раннього дозрівання, — воно нагадувало тіло давньогрецької богині, але подібність на цьому не кінчалася, — обличчя дівчини також було прекрасне.

Коли вона більше звиклась із джунглями та особливостями свого дикого життя, страх покинув її. Якщо траплялася нагода; Меріем ходила на полювання сама, бо Корак з Акутом блукали десь далеко, адже не раз бувало, що їм не відразу таланило на ловах. Тоді здобиччю ставали дрібні тварини, часто це була саме її здобич. Іноді вона впольовувала оленя, а одного разу їй пощастило на кабана Горту, полюючи на якого, навіть Шіта мусила двічі подумати, перш ніж нападати.

У своїй околиці джунглів наша трійця мала чимало знайомих. Маленькі мавпочки добре їх знали, часто підходили близько, щоб згодом

поцокотіти і попліткувати про них. Коли поблизу був Акут, малеча трималася на відстані, але коли Корак був менш уважний, а часом вони десь блукали обидва, і Меріем лишалася сама, тоді мавпочки підбиралися зовсім близько, обговорюючи її прикраси чи те, як вона бавиться з Джікою, яка була для них невичерпним джерелом подиву. Дівчинка бавилася з ними й підгодовувала їх, вони допомагали їй перебувати довгі години чекання на Корака.

Вони не раз ставали їй у пригоді. На полюванні допомагали вистежити здобич. Часто прибігали до неї по деревах, щоб повідомити: поблизу є антилопа чи жирафа, або злякано застерегти, що десь тут неподалік Шіта або Пума. Її маленькі спритні друзі приносили чудові, виплекані сонцем плоди, які росли ген далеко від стежки, на недосяжних для неї тонких гілках у верховіттях джунглів. Іноді вони, бувало, утнуть їй якусь каверзу; але вона завжди була чемна й доброзичлива до них, та й вони, на свій дикий, напівлюдський манір, дуже симпатизували їй і були чемні. Їхня мова була подібною до тієї, якою спілкувалися великі мавпи, і Меріем могла порозумітися з малими, хоч їхній словник і не був дуже багатий. Для знайомих речей вони мали назви, так само як і для відчуття болю чи насолоди, радощів, суму або люті. Ці слова були одного походження з тими, що вживалися поміж великими мавпами, якщо припустити, що мова Ману була їм рідною мовою. Сни, надії, мрії, минуле, майбутнє не мали відповідників у мові Ману — мавпочок. Все було в теперішньому часі — особливо відчуття шлунку та шукання їжі.

Така вбога духовна пожива навряд чи здатна була задовольнити духовну спрагу дівчинки. Отож, маючи Ману лише за чудових, але тимчасових товаришів своїх забав або за свійських тваринок, Меріем і далі звіряла свої великі таємниці мертвим вухам Джіки, видовбаним у слоновій кістці. З Джікою вона розмовляла арабською, пам'ятаючи, що хоча Джіка лише лялька і не може розуміти мови Корака й Акута, проте мова Корака й Акута, будучи мовою мавпичів, і не становить нічого цікавого для арабської ляльки.

Джіка дуже змінилася, відколи її маленька господиня покинула селище шейха. Її вбрання у зменшеному вигляді повторювало те, що носила Меріем. Маленький клаптик леопардового хутра вкривав її тулуб з пацючої шкіри від плечей до колін. Кілька переплетених травинок притримували на її чолі пишні пір'їни, трав'яні кільця на ручках і ніжках правили їй за браслети. Джіка була чудовою маленькою дикункою; але душа її лишалася незмінною, і вона вислуховувала все-все так само уважно, як і колись. Чудовою рисою Джіки було те, що вона ніколи не встрявала в розмову, намагаючись розповісти щось про себе. Сьогоднішній день не був винятком. Вона цілу годину уважно слухала Меріем, прихилена до стовбура дерева; тимчасом як її невеличка зграбна господиня, наче кішка, простяглася на товстій гілці перед нею.

— Маленька Джіко, — казала Меріем, — сьогодні наш Корак пішов надовго. Нам сумно без нього, моя маленька Джіко, чи не так? Сумно і самотньо у великих джунглях без нашого Корака. Що ж він принесе нам цього разу, га? Ще один сяючий металевий браслет на мою ногу? Або м'який замшевий пояс, знятий з якоїсь чорношкірої? Він казав мені, що забрати щось у жінок важче, ніж у чоловіків, бо він не вбиває їх, так як чоловіків, а вони шалено пручаються, коли він нападає на них, щоб відняти їхні браслети, і верещать. Тоді прибігають їхні чоловіки із списами та луками, і Корак лізе на дерева. Іноді він прихоплює з собою й чорношкірих жінок, щоб уже там, серед гілля, врешті забрати з них прикраси і принести додому для Меріем. Він каже, що чорношкірі тепер бояться його, і за найменшої ознаки його появи жінки й діти з вереском розбігаються по своїх хатинах; але він наздоганяє їх і там, і рідко коли повертається без стріл для себе і подарунка для Меріем. Корак наймогутніший з-поміж лісових людей — наш Корак, Джіко, — ні, мій Корак!

Слова Меріем несподівано урвала маленька мавпочка, яка стрибнула їй на плече з сусіднього дерева.

— Вставай! — заверещала вона. — Вставай! Мангані йдуть!

Меріем ліниво позирнула через плече .на ту, що так несподівано порушила її блаженний спокій.

— Сама вставай, маленька Ману, — сказала вона. — Єдині Мангані в цих джунглях — Корак і Акут. Ти просто бачила, як вони повертаються з полювання, маленька Ману, коли-небудь ти побачиш власну тінь і перелякаєшся в смерть.

Але мавпочка не вгаваючи, застережливо верещала, тільки наприкінці вигукнула свою пересторогу ще пронизливіше і спритно полізла на горішнє гілля в пошуках безпечнішого місця, куди великі мавпи Мангані не змогли б дістатися. Тепер Меріем почула, як хтось лізе до неї по гілках дерев. Вона прислухалась уважніше. На слух, їх було двоє, великі мавпи — звісно, Корак з Акутом. Для неї Корак був Мавпою — Мангані, як вони всі троє називали себе. Людина була ворогом, тож вони з Кораком не думали і не вважали, що належать до людського роду, Тармангані, великих білих мавп, як вони по-своєму називали білих. Гомангані — великі чорні мавпи, чи негри, — теж до них не належали, тож вони звали себе просто Мангані.

Меріем вирішила, що вона вдасть, ніби спить, і пожартує з Кораком. Вона випросталася, лягла на спину й заплющила очі. Дівчинка чула, як ті двоє підлазять дедалі ближче. Вони вже були на одному з нею дереві, зупинились, напевне, помітили її. Чому така тиша? Чому Корак не вітається з нею, як завжди? Тиша почала здаватися підозрілою. Меріем почула звук, який насторожив її, — один з тих двох почав підкрадатися до неї. Чи то Корак вирішив пожартувати з нею? Гаразд, вона піддурить його. Обережно розплющила примружені повіки — і тоді серце в неї завмерло. До неї поволі підкрадався великий мавпич, якого вона досі ніколи не бачила. З ним був ще один, такий самий.

Спритно, мов та білка, Меріем схопилася на ноги, і в ту ж таки мить мавпа кинулася на неї. Перескакуючи з гілки на гілку, дівчинка летіла крізь джунглі, а за нею слідком гналися дві великі мавпи. Вгорі над ними

мчала вересклива й цокотюча зграя малих мавпочок, жбурляючи прокльони й лайку на голови Мангані й підбадьорюючи дівчинку.

Меріем стрибала з дерева на дерево, намагаючисі триматися тонших гілок, на яких не тримались би її переслідувачі. Великі мавпичі були щораз ближче. Вже кілька разів пазури переднього мало не діставали її, але їй щастило вирватись, — знов шалені гони і карколомні стрибки понад запаморочливими прірвами.

Вона поступово пробиралася до верховіть — до свого порятунку; ось вона раптом стрибнула з усього розгону — і гілка, за яку вона схопилась, тріснула. Меріем полетіла крізь листя, намагаючись за щось зачепитись. Через якийсь десяток метрів їй це вдалося. Вона й раніше не раз падала, тому страху падіння не було. Куди більше смутило те, що їй навряд чи вдасться тепер дістатися безпечного місця. І в цю мить поруч опинилась величезна мавпа, — дуже волохата лапа обхопила дівчинку за поперек.

Майже водночас наспіла й друга мавпа. Вона простягнула до Меріем лапу, але перша, та, що полонила її, перекинула бранку на інший бік, вишкірилась і погрозливо загарчала. Меріем борсалася, намагаючись звільнитися. Вона вгородила свої міцні білі зуби у кошлату лапу. Мавпа люто вдарила дівчинку по обличчю, а потім її увагу знов привернув спільник, що, вочевидь, намагався відібрати її законну здобич.

Мавпичу-викрадачеві незручно було битися на гнучкій гілці, обтяженій жертвою, яка пручалась і звивалася, тому він поспішив скочити на землю. Друга мавпа кинулася за ним, і вони зчепилися в пекельному двобої за дівчинку, яка прагнула скористатися з будь-якої слушної нагоди і втекти, але щоразу той чи той ловив її й тримав, водночас намагаючись роздерти на шматочки супротивника.

Не раз дівчинці перепадали стусани, призначені не їй, і врешті вона знепритомніла і впала, а мавпи, звільнені від перешкоди, зчепилися в жорстокому поєдинку.

Над ними, стрибаючи туди-сюди і шаленіючи від захвату, верещали маленькі мавпочки. Над полем битви туди й сюди літали хмари строкатих птахів; вони пронизливо й сердито кричали. Неподалік розлігся рик лева.

Більший мавпич нещадно гамселив супротивника. Частуючи один одного товченіками, вони качалися по землі. Зводячись на рівні, наче ті борці, вони тягли й шарпали один одного, а величезні ікла завжди знаходили, куди вгородитися, аж поки обидва забіяки, закривавлені, ледве зводили подих.

Упродовж усього поєдинку Меріем лежала непритомна.

Врешті один з мавпичів таки почав перемагати супротивника. Ще кілька хвилин вони лежали на землі, зчепившись востаннє. З землі підвівся більший мавпич. Він обтрусився. З волохатих грудей вихопилось глибоке гарчання. Він пройшовся між тілами дівчини й подоланого супротивника. Потім зупинився біля останнього і видав дикий, гучний, переможний клич. Почувши цей жахливий звук, маленькі мавпочки з вереском порснули навсібіч. Строкате птаство залопотіло крилами, розлітаючись хто куди. Знов рикнув лев, цього разу десь далі.

Потім велика мавпа повернулася в бік дівчинки. Тварина перевернула свою бранку на спину, нахилилась і старанно обнюхала її обличчя й груди. Вона була жива. Мавпочки тепер поверталися. Вони прибігали зграйками і сипали згори прокльони переможцеві.

Мавпа тільки сердито вишкірилася на них і загарчала. Потім нахилилася, підняла дівчинку, перекинула через плече й понесла в джунглі. Сердита юрба мавпочок рушила назирці за ними.

11

Вертаючи з полювання, Корак почув лемент і вигуки мавпочок. Він знав, що сталося щось неабияке. Напевне, змія Гіста затисла в своїх холодних слизьких кільцях якусь горопашну Ману.

Юнак заквапився. Мавпочки приятелювали з Меріем. Принагідно він міг би їм допомогти. Він швидко перелітав середнім ярусом гілок. На дереві, де був прихисток Меріем, він склав свою мисливську здобич і гукнув дівчинку. Відповіді не було. Він швидко спустився на нижній ярус, — може, вона сховалася від нього.

На великій гілці, де Меріем любила знічев'я погойдатися, він побачив Джіку, прихилену до стовбура. Що б це могло означати? Меріем ніколи не лишала Джіку саму. Корак підняв ляльку і заткнув за пояс. Він покликав ще раз, голосніше; але Меріем не відгукувалася. Вдалині завмирало верещання сполоханих Ману.

Чи їхній переляк якимось чином пов'язаний із зникненням Меріем? Самої думки про це було Коракові достатньо. Не чекаючи на Акута, який неквапно дибав десь позаду, Корак прудко помчав по гілках туди, звідки чув мавпячий лемент. Через кілька хвилин він наздогнав їх. Побачивши його, вони залементували дужче, вказуючи вниз і перед собою, а за мить Корак опинився віч-на-віч з причиною їхньої люті.

Юнакове серце зайшлося від страху, коли він побачив гнучке тіло дівчинки, яке звисало з волохатих плечей великого мавпича. У душі Кораковій пробудилося досі незнане почуття, яке він не міг визначити, бо й сам не знав, що з ним коїться; але вперше увесь світ вмістився для нього в цьому ніжному, зграбному тілі, яке так жалюгідно й безпорадно звисає з могутніх плечей звіра,

Він зрозумів, що маленька Меріем була його світом — його сонцем, його місяцем, його зірками — і що разом з нею від нього пішло все

світло, все тепло і щастя. З його грудей вихопилося гарчання, а потім розляглося рикання, найхижіше звіряче рикання, і Корак стрілою кинувся на того, хто скоїв такий жахливий злочин.

Почувши загрозливий поклик, мавпич озирнувся, і коли Корак побачив його очі в очі, то ще дужче розлютився, бо пізнав у ньому мавпячого короля, що не прийняв його до племені людиноподібних мавп, у яких він сподівався знайти дружбу і притулок.

Мавпич скинув тіло дівчини додолу і приготувався до нового поєдинку за свою неоціненну здобич; але цього разу він гадав, що легко переможе. Він також пізнав Корака. Чи ж він не вирядив його з амфітеатру, не торкнувши навіть зубом чи лапою? Він утяг голову в плечі й кинувся на це створіння з гладенькою шкірою, яке насмілилося оскаржувати його право на законну здобич.

Вони буцнулися лоб у лоб, неначе два розлючені бики, і впали, дряпаючи й б'ючи один одного. Корак забув про ніж. Його шалена лють була безмежна, бо він, хоч і не усвідомлював цього, змагався не з самої тільки жадоби помститися чи люті — він був дорослим самцем, який бився з іншим самцем за самицю.

Атака мавпича була така навальна, що Корак схопив його, перше ніж той устиг захиститися.

Саме тоді Меріем опритомніла і розплющила очі. Побачивши, що діється, вона схопилася на ноги.

— Кораку! — закричала вона. — Кораку! Мій Кораку! Я знала, що ти прийдеш. Скарай його, Кораку! Скарай!

І дівчинка з вогнем в очах, задихана від хвилювання, кинулася на допомогу Коракові. Поблизу лежав його спис, якого хлопець метнув, коли кинувся на мавпу. Дівчина схопила зброю. На її обличчі вже не

знати було й сліду непритомності. З нею не сталося істерики після пережитого нервового струсу. Вона була збуджена, але тепер не відчувала страху. Її Корак бився з іншим Мангані, який хотів її вкрасти; але вона не втекла десь на високе дерево, щоб звідти, з безпечної відстані, спостерігати за битвою, як зробила б самиця Мангані. Вона наставила Кораків спис на мавпу і' вгородила вістря в груди хижого напасника. Корак не потребував її допомоги, тому що величезний мавпич на той час уже був мертвий, але хлопець усміхнувся й подякував Меріем.

Яка ж вона була стрункa і гарна! Невже дівчина так змінилася за ті кілька годин, що його не було? Чи, може, це поєдинок з мавпою змінив його бачення? Він по-новому почав дивитися на Меріем, його очам відкрилося багато нових і чудових несподіванок. Скільки часу збігло відтоді, як він побачив у селищі маленьку арабську дівчинку, він не знав, — адже поняття часу в джунглях не важливе, і днів, які минули від першої зустрічі, він не лічив. Але дивлячись на неї зараз, він усвідомлював, що перед ним уже не та маленька дівчинка, яку він уперше побачив, коли вона бавилася з Джікою під великим деревом, що росло біля загорожі. Зміна мала відбуватись дуже поступово, якщо він досі її не помічав. Але чому ж тепер так несподівано помітив? Його погляд перебіг із дівчини на забитого мавпича. І Корак раптом збагнув справжню причину викрадення дівчини. Очі його широко розплющились, а потім хижо звузились від люті, коли він поглянув на брудного хижака, що лежав біля його ніг. Зате коли хлопець перевів погляд на Меріем, його обличчя повільно залив рум'янець. Так, відтепер він дивився на неї новими очима — то був погляд чоловіка, який дивиться на жінку. Акут наспій саме тоді, коли Меріем прохромила списом Коракового супротивника. Захопленню старого мавпича не було меж. Він набундючився, випростався й заходився глузувати з подоланого ворога. Він гарчав і кривив свої довгі рухливі губи. Хутро йому стало сторч. На Меріем і Корака він не звертав уваги. У глибоких закамарках його маленького мозку щось ворухнулося — щось. Запах самця і вигляд його великого волохатого тіла розбудили в Акутовім серці тугу за подібними до себе.

А Меріем? Вона була жінкою. Любити — священне право жінки. Вона завжди любила Корака. Він був її великим братом. З них трьох лише Меріем не змінилася. Вона й далі чулася щасливою в товаристві її Корака. Вона й далі любила його — так, як сестра любить свого поблажливого брата, — і вона дуже, дуже ним пишалася. В усіх джунглях не було нікого дужчого, гарнішого, відважнішого. Корак підійшов до неї впритул. Коли вона подивилася на нього, то побачила в його очах якийсь новий вогник; але вона не зрозуміла його значення. Вона не усвідомлювала близькості їхнього повноліття і не розуміла, які зміни в їхньому житті віщує вогник в очах Корака.

— Меріем, — прошепотів він, і його голос захрип, коли він поклав засмаглу руку на її оголене плече, — Меріем!

Раптом він притиснув її до себе. Вона сміючись подивилася йому в обличчя, а потім він нахилився і поцілував її просто в губи. Вона не пам'ятала, щоб її хтось так цілував раніше. Це було дуже гарно. Вона подумала, що в такий спосіб Корак виказує радість від того, що великій мавпі не вдалося її вкрасти і втекти разом з нею. Вона також була щаслива і тому обняла Корака за шию і також поцілувала його, ще і ще. Потім, коли зауважила у нього за поясом ляльку, то схопила її і поцілувала так само, як Корака.

Корак хотів щось сказати. Хотів сказати, як він любить її; але почуття любові бентежило його, а словник Мангені був такий обмежений.

І тут усе зненацька урвалося. То був Акут — він раптом глухо загарчав, не голосніше, як тоді, над мертвим мавпичем, ні, майже вполовину тихіше; але притаманне Коракові чуття дикого мешканця джунглів зразу підказало: Акут застерігає. Корак швидко урвав хвилююче споглядання гарного обличчя, що було так близько. Пробудилися інші його відчуття. Вуха нашорошилися, ніздрі почали принюхуватися. Так, щось наближалось!

Корак повернувся до Акута. Меріем стояла позад нього. Всі троє застигли, наче вкопані, вдивляючись у гущавину джунглів. Шелест, який привернув їхню увагу, наростав, і врешті за кілька кроків од них кущі розсунулися, і з'явилася велика мавпа. Звір побачив їх і зупинився. Він озирнувся, застережливо загарчав, і через мить із кущів вийшов ще один самець. За ним з'явилися інші — самці, самиці, малеча, а тим часом двоє волохатих велетнів стояли й дивилися на нашу трійцю. То було плем'я мертвого короля мавп. Акут заговорив перший. Він вказав на мертвого самця.

— Корак, великий воїн, убив вашого короля, — прогарчав він, — у джунглях немає славетнішого за Корака, Тарзанового сина. Тепер Корак буде королем. Чи є тут мавпич, дужчий за Корака?

То був виклик кожному самцеві, який хотів би оскаржити Коракове право на королівство. Мавпи зажебоніли, забелькотіли й загарчали, перемовляючись між собою Врешті наперед повільно виступив молодий самець, дибаючи на коротких міцних ногах, з настовбурченою шерстю, з гарчанням. Він був страшний.

Надзвичайно великий, у розквіті сил, він ще й належав до того рідкісного виду мавп, яких, за розповідями тубільців, білі люди давно шукають у найнедосяжніших куточках джунглів. Навіть самі тубільці рідко зустрічали цю велику волохату первісну людину.

Корак ступив назустріч велетневі. Він також гарчав. Подумки він уже склав план дій. Зійтися впритул з цим здоровенним нестомленим звіром після недавнього тяжкого двобою з таким самим здоровилом означало неминучу поразку. Він повинен знайти легший шлях до перемоги. Він пригнувся, готуючись зустріти напасника, який, хлопець знав, не забариться. Однак чекати довелося довго. Його супротивник спершу став залякувати Корака — перелічив усі свої попередні звитяги, й розхвалив хоробрість, і змалював, що він зараз зробить з цим нікчемним Тармангані. Аж тоді пішов в атаку.

З розчепіреними пазурами, вишкіривши ікла, він помчав на Корака зі швидкістю експресу. Корак не рухався доти, поки мавпич не розставив лапи, щоб його схопити, і раптом пірнув під лапу ворога й збоку завдав звірові замашного удару в щелепу правицею, так що мавпа з силою гримнулася на землю.

Корак уже стояв, чекаючи на слушну мить, і, коли волохатий писок знову опинився насупроти, наступний удар знову звалив мавпича додолу.

Знову й знову звір намагався підвестися, але щоразу спритний Тармангані був напоготові, і зусилля його супротивника дедалі слабшали. Мавпяча юрма, яка спершу підохочувала його диким ревищем, тепер кляла свого короля, — симпатії перейшли на бік Тармангані.

— Ка-года? — запитав Корак після того, як ще раз звалив мавпича додолу.

Впертий самець знову спробував підвестися. Знову Корак з усієї сили вдарив його. І знову запитав своє "ка-года": чи тобі ще не досить?

— Ото вставай і йди до своїх, — сказав Корак. — Я не бажаю бути королем народу, який колись вигнав мене. Ідіть своєю дорогою, а ми підемо своєю. Колись, може, зустрінемося і станемо друзями, але жити разом ми не зможемо.

Старий мавпич поволі підійшов до Корака.

— Ти переміг нашого короля, — сказав він. — Ти подолав того, хто хотів королювати. Ти міг убити його, якби захотів. Що ж нам тепер робити, хто буде нам за короля?

Корак обернувся до Акута.

— Ось ваш король, — сказав він.

Але Акут не хотів розлучатися з Кораком, хоч як його тягло до своїх. Та й Корака хотілося повернути мавпячому племені. Він заходився умовляти друга.

Хлопець думав про Меріем — як повестись, щоб їй було краще й безпечніше. Якщо Акут піде з мавпами, то він, Корак, залишиться,єдиним її і захисником і охоронцем. Якщо ж вони вступлять до племені, то він ніколи не буде спокійним за Меріем, залишаючи її на час своїх ловів, бо мавпяче шаленство меж не знає. Якась самиця могла люто зненавидіти тендітну білу дівчину і вбити її, доки Корака немає.

— Ми будемо жити неподалік, — сказав він. — Якщо ви зміните місце полювання, то ми, Меріем і я, також змінимо, лишаючись поруч, але не між вами.

Акут не погоджувався з таким планом. Він не хотів бути окремо від Корака. Спочатку заради дружби з людиною він ладен був кинути своїх одноплемінців, але, побачивши, як його рід зник у джунглях, а надто вгледівши тендітну постать самички мертвого короля, яка грайливо мружилась на того, хто здолав її володаря, Акут скорився голосові крові. Він прощально поглянув на Корака, повернувся і почвалав слідом за мавпою у лісову гущавину.

Коли Корак після останньої своєї крадіжки покинув селище чорношкірих, вереск його жертви, підхоплений іншими жінками й дітьми, змусив воїнів повернутися з лісу й річки. Як же вони здивувались і розлютились, довідавшись, що білий диявол знову вдерся до них, налякав жінок та покрав стріли, прикраси і їжу.

Лють витіснила їхній надприродний страх перед химерною істотою, що полювала вкупі з величезним мавпичем. Жадоба помсти, прагнення

врешті покласти край порядкуванню в джунглях цього чужака цілком опанувала їх.

Тож двадцятеро найспритніших і найхоробріших воїнів племені кинулися навздогін за Кораком та Акутом уже за кілька хвилин після того, як ці двоє вирушили геть з місця численних Коракових злочинів.

Хлопець і мавпа мандрували неквапно, і гадки не маючи про добре вряджену погоню. Дхня байдужість до чорношкірих не була чимсь особливим. Стільки таких наскоків минало безкарно, що наші мандрівці звикли дивитися на негрів із презирством.

Зворотна мандрівка була проти вітру. Тому вони не могли вчути запаху переслідувачів і посувалися далі, навіть гадки не мавши, що невтомні слідці, майже так само дужі й спритні, як вони, йдуть навздогін за ними з настирливістю хижаків.

Цей невеликий загін воїнів очолював вождь Кобуду, середнього віку дикун, страшенно хитрий і хоробрий. Саме йому пощастило натрапити на слід зловмисників, після годинного винюхування, дослухування й приглядання.

Кобуду і його люди вийшли на Корака, Акута й Меріем після загибелі мавпячого короля. Гомін двобою вивів їх просто на жадану здобич. Вигляд стрункої білої дівчини так вразив ватажка дикунів, що він замість віддати наказ воїнам кинутися на здобич, стояв і дивився на всю трійцю. Це сталося якраз тієї миті, коли на галявину вийшли великі мавпи, тому чорношкірим довелося принишкнути. Так вони стали мимовільними свідками битви Корака з молодим мавпичем.

Але тепер мавпи пішли, білий хлопець і біла дівчина залишилися в джунглях самі.

Один з людей Ковуду нахилився до вуха вождя.

— Дивись! — прошепотів він, вказуючи на щось при боці дівчини. — Коли ми з братом були рабами в селищі шейха, брат зробив це для шейхової малої доньки — вона завжди бавилася ним, називаючи, як і мого брата, Джікою. Перед нашою втечею хтось зайшлий побив шейха й викрав його доньку. Якщо це справді шейхова, то шейх повинен чимало заплатити за її повернення.

Корак знову обняв Меріем за плечі. Кров у його жилах закипала від любовної жаги. Цивілізація була вже чимсь напівзабутим — Лондон мрів тепер йому десь так, як Стародавній Рим. На цілому світі залишилося тільки двоє — Корак-Переможець і Меріем, його половина. Він ще раз пригорнув її, вкриваючи вуста палкими поцілунками. Тієї миті пролунали оглушливі войовничі вигуки, і двадцятеро несамовитих з люті чорношкірих кинулися на них.

Корак приготувався до відсічі. Меріем із своїм легким ратищем стала поруч. Ринула злива списів. Один поцілив Корака в плече, другий у ногу, і хлопець упав.

Меріем не зачепило, бо чорношкірі намагалися не поранити її. Тепер вони метнулися добити Корака і полонити дівчину, але тільки-но рушили, як із протилежного боку раптом вихопився велетень Акут, а за ним сипнули здоровенні мавпичі, піддані його нового королівства.

З гарчанням і ревінням вони кинулись на чорношкірих воїнів, становище стало безвихідним. Кобуду миттю збагнув, яку жахливу небезпеку становить для його загону напад велетенських людиноподібних мавп, ухопив Меріем і наказав своїм відступати. Якийсь час мавпи гналися за ними, і перше ніж чорношкірим пощастило втекти, один із них загинув, а кількох було скалічено. Вони не відбулись би такими незначними втратами, якби Акут не клопотався долею пораненого Корака дужче, аніж становищем дівчини, яка завжди здавалась йому зайвою морокою.

Коли Акут підійшов до Корака, той лежав скривавлений і непритомний. Кремезний мавпич витяг списи з його тіла, зализав рани, а потім відніс свого товариша нагору, до прихистку, що його Корак зладнав для Меріем. Більше звір нічого зробити не міг. За решту мала подбати природа, інакше Коракові доведеться померти.

Проте він не помер. Кілька днів тривав стан непритомності й гарячки, а тим часом Акут з мавпами полював неподалік, щоб принагідно охороняти прихисток від нападу хижих птахів або звірів. Час від часу Акут приносив недужому соковиті плоди, які тамували спрагу і зменшували гарячку. Поволі могутній Джеків організм поборював наслідки списових поранень. Рани гоїлись, колишня міць верталась. У хвилини притомності, лежачи на м'якому ложі в гніздечку Меріем, він страждав, уболіваючи за неї куди дужче, ніж від ран. Він мусив жити для неї, мусив поновити сили, щоб вирушити на її пошуки. Що чорношкірі зробили з нею? Чи вона ще жива, чи вже десь замордували? Корак здригався від жаху, думаючи про те, що може чекати дівчину, бо добре знав звички племені Ковуду.

Минали дні. Аж ось він почувся на силі, щоб вилізти з халабуди й дістатись на землю. Тепер завдяки Акутовій спритності і щедрості він харчувався майже самим сирим м'ясом. Через це сили верталися до нього значно.швидше, і врешті він відчув, що може вирушати до селища чорношкірих.

12

Двоє високих русявих бороданів обережно просувались джунглями, йдучи зі свого табору на березі широкої річки. То були Карл Єнсен і Свен Мальбін, що не дуже змінилися відтоді, як з усім своїм "сафарі" в смерть перелякалися Корака й Акута, тимчасом як Тарзанів син сподівався знайти у них притулок.

Щороку вони вирушали в джунглі — торгувати з тубільцями або грабувати їх; полювати і ставити пастки; проводити білих подорожніх лише їм двом знайомими стежками. Маючи вже гіркий досвід стосунків із шейхом, вони трималися на безпечній відстані від його теренів.

Тепер вони були недалечко від його селища, а втім, у безпеці, бо люди Ковуду залишили ці місця з остраху перед шейхом, який колись нападав на них і ледь не винищив ціле плем'я.

Цього року вони вирушили на лови звірини для одного з європейських зоопарків і зараз ішли до пастки, яку ставили на великих бабуїнів, що тут водилися. Коли вони вже підходили до пастки, то з галасу, який долинав звідти, зразу пересвідчилися, що їхні зусилля не пропали марно. Лемент і гавкотіння сотень бабуїнів означали, що принаймні один їхній родич утрапив за грати.

Двоє компаньйонів уже мали досвід спілкування з цими розумними собакоподібними істотами, тому були вельми обережні. Не один мисливець наклав життям з ласки розлючених бабуїнів; які деколи відчайдушно кидаються в бій, а буває, сипонуть урозтіч від єдиного рушничного пострілу.

Тим-то шведи завжди пильнувалися поблизу пастки, бо зазвичай у ній опинялись найдужчі самці, які через свою пиху не давали слабшим заходити по ласий шматок до клітки першими, і коли хтось із них виявлявся найдужчим і попадався у пастку — примітивну клітку, з переплетених гілок, — то був певен, що з допомогою своїх вільних друзів вони розламають ворожу в'язницю і втечуть. Але цього разу мисливці поставили міцну сталеву клітку, що витримала б хоч який натиск розлючених бабуїнів. Аби тільки тебе не помітила зграя їхніх родичів довкола в'язниці і ти спокійно дочекався слуг, що мали ось-ось надійти.

Підійшовши вже так близько, що могли роздивитися клітку, обидва переконалися, що їхні сподівання виправдались. Великий самець щосили торгав грати сталевої клітки. Кількасот бабуїнів, оглушливо лементуючи довкола неї, намагалися якось зарадити невільникові.

Та ні шведи, ані бабуїни не помічали напівголого юнака в кроні поближнього дерева. Він прибув на місце події майже водночас із Єнсеном та Мальбіном і тепер дуже тішився, спостерігаючи клопоти бабуїнів.

Коракові стосунки з бабуїнами ніколи не були дуже вже приятельськими. Їхні випадкові зустрічі відбувалися, так би мовити, в атмосфері збройного нейтралітету. Бабуїни собі й Акут собі зводились на задні і гарчали, поки не вишкірювався Корак. Тому його не вельми турбувала зараз доля їхнього короля. Він зловтішався до тієї миті, поки його гострий зір не вирізнив у кущах неподалік незнайомий крій убрання шведів. Відтепер він весь був сама увага. Хто ці зайди? Що вони роблять у джунглях Мангані? Корак нечутно обійшов їх іззаду, щоб добре все бачити, і він не знати що ладен був зробити, коли впізнав тих самих, що стріляли в нього кілька років тому. Зіниці Коракові звузилися. Волосся на голові стало сторчма. Він приглядався до них, наче пантера, що готується стрибнути на здобич. Вони підвелися і, стріляючи вгору, пішли до клітки, сподіваючись налякати бабуїнів. Потім один із двох прицілився і вистрілив просто в спантеличений і розлючений гурт. Коракові на мить здалося, що бабуїни нападатимуть, але ще два постріли білих загнали їх на дерева. Після цього двоє європейців підступили до клітки. Корак подумав, що вони збираються забити короля бабуїнів: Він не почував до короля гарячої симпатії, але ще менше симпатизував двом білим. Король ніколи не мав на думці вбити його — білі ж мали. Король був у себе вдома — білі були зайди. Тому Корак віддавав перевагу бабуїнові перед людьми. Він знав мову бабуїнів, подібну до мови великих мавп. На протилежному боці галявини жебоніла, роззираючись, мавпяча зграя.

Він голосно гукнув їх. Білі озирнулися на несподіваний звук позад себе. Вони подумали, що бабуїни їх оточують, але хоч скільки вдивлялись у верховіття, нічого не помічали серед листя, не завважуючи там і досі мовчазної постаті. Корак знову загукав.

— Я — Вбивця! — закричав він бабуїнам. — Ці люди — мої і ваші вороги. Я хочу допомогти вам звільнити вашого короля. Кидаймося всі разом, за моїм гаслом, на чужинців, гуртом ми проженемо їх і звільнимо короля!

— Ми зробимо, як ти кажеш, Кораку! — відгукнулися бабуїни.

Корак злетів із дерева й кинувся на двох шведів; і водночас на них кинулися триста бабуїнів. Побачивши напівголого білого воїна, що мчав на них із піднятим списом у руці, Єнсен із Мальбіном схопили гвинтівки й відкрили по Коракові вогонь. Але від несподіванки обоє схибили. А наступної миті на них накинулися бабуїни. Тепер єдиним порятунком була втеча, і шведи, вихиляючись навсібіч, відбиваючися від великих звірів, що на них напосідали, дременули в джунглі. І вони неодмінно загинули б, якби не наспіли їхні люди, яких вони стріли за кількасот метрів від клітки.

Коли Корак побачив, що білі стрімголов тікають, то перестав звертати на них увагу і повернувся до ув'язненого бабуїна. Відсунути засувки на дверях бабуїнам було годі, але вони миттю піддались людському розумові Корака, а ще за мить король бабуїнів був на волі. Визволений бранець і не думав дякувати, та юнак на те й не сподівався. Він знав, що ніхто з бабуїнів не забуде його вчинку, як і він би не забув такої послуги. Він зробив це, щоб помститися двом білим. Бабуїни ніколи не зможуть стати йому в пригоді. Зараз вони мчали туди, де все ще тривала боротьба їхніх одноплемінців з людьми шведів, і коли гомін бою почав даленіти, Корак повернувся і рушив до селища Ковуду.

Дорогою йому трапився табун слонів на великій лісовій галявині.

Дерева тут стояли надто далеко одне від одного, щоб Тарзанів син міг мандрувати по їхніх гілках, — спосіб; якому він віддавав перевагу не лише тому, що це унезалежнювало від долішніх заростів і давало можливість чудово роззирнутися довкола, а тому, що можна було виявити свою виняткову спритність. Як прекрасно перелітати з дерева на дерево, граючи м'язами, пожинати чудові плоди легко здобутої вправності. Корак був щасливий, коли мчав верховіттями великого лісу, глузуючи з дебелих звірів, які завжди мусили нидіти в темряві й тісняві затхлих боліт. Але тут, на відкритій місцині, де розгойдувався всім тілом і клапав вухами Тантор, мавпич мусив ступати по землі — пігмей між велетів. Побачивши, що надходить непроханий гість, величезний слон підійняв хобот і тихо просурмив застережний сигнал. Його слабенькі очі бігали туди-сюди, але досконалий нюх і чудовий слух першими повідомили, що то надходить мавполюд. Табун неспокійно затупцював, лаштуючись до бою, бо старійшина вчув запах людини.

— Мир тобі, Танторе! — вигукнув Корак. — Це я, Корак Тармангані.

При цих словах старий слон опустив хобот, і табун провадив далі свої медитації . Корак пройшов зовсім близько від ватажка, простягнутий хобот хитнувся в його бік і обережно торкнувся смаглявої шкіри. У відповідь Корак поплескав слона по величезній нозі. Роками він приятелював з Тантором та йото одноплемінцями. З-поміж усього населення джунглів він найдужче любив цих славних товстошкірих велетнів, наймиролюбніших і водночас найстрашніших мешканців тутешніх тропічних лісів. Зграбним сарнам нічого було боятися Тантора, але володар джунглів Нума обминав його десятою дорогою. Корак пробирався поміж слонами, слонихами й слоненятами. Тут і там опускалися хоботи, щоб привітно торкнути його, а одне слоненя так обхопило ему ноги хоботом, аж він упав.

Корак дістався селища Ковуду аж геть по обіді. Тубільці поодинці й купками спочивали в затінку гостроверхих хатин або кількох дерев, що росли просто в селищі. Воїни чатували поруч. Час не найкращий для самотнього виві дувача, що провадить у селищі розшуки Корак вирішив

зачекати, аж доки посутеніє. Він би дав собі раду з воїнами, але подолати ціле плем'я і лишитись неушкодженим не міг — навіть заради своєї коханої Меріем. Із своєї засідки в кроні дерева, що росло неподалік, він двічі пильно оглянув селище, принюхуючись до кожного най-слабшого запаху З-поміж різних запахів тубільного селища Корак вирізнив один, легкий і приємний, який засвідчив: Меріем таки тут, в якійсь хатині. Але в котрій саме? Це він знатиме тоді, як смеркне.

Аж ось і стемніло. Довкола вогнищ лисніли оголені тіла негрів, що лежали й сиділи навпочіпки Корак легко й нечутно сплигнув з дерева на землю селища.

Скрадаючись попід хатинами, він ретельно принюхував ся, придивлявся, прислухався — чи немає де якогось знаку Меріем. Він мусив посуватися так обережно, щоб навіть пильні собаки чорношкірих не вчули його присутності. Кілька псів уже без угаву завивали.

Врешті біля однієї хатини Корак відчув легкий запах Меріем. Вона тут. Він обнюхував солом'яну стіну, наче мисливський пес, підкрадаючись до входу. Але зазирнувши за ріг, побачив у світлі вогнищ з головної вулиці, де готували їжу, що біля дверей, спиною до нього, сидить навпочіпки, вартуючи в'язницю Меріем, огрядний негр із довгим списом.

Вартовий був тут сам. Найближчий одноплемінець — метрів за шістдесят — сімдесят. Коракові доводилося чи змусити негра замовкнути, чи примудритися якось прослизнути непоміченим. Бо коли вартовий здійме тривогу, то надбіжать не лише воїни, а збуриться все селище.

Прослизнути непоміченим було, власне, неможливо.

Для вас і для мене, але не для Корака.

Якихось тридцять сантиметрів відділяло спину негра від одвірка. Чи то ж Корак прослизне і не зачепить вартового? Відблиск вогнища падав і на спину чорношкірого, і на засмагле Коракове тіло. Аби хтось з тубільців зиркнув сюди — і висока світлошкіра постать враз упала б йому в очі. Але Корак сподівався, що вони занадто поглинуті балачкою і що в нерівних спалахах багаття його не так просто побачити на протилежному боці вулиці.

Якомога щільніш тулячись до стіни, він, проте, ступав зовсім нечутно і крок за кроком наближався до вартового. Ось він уже за спиною в негра, посувається, звиваючись вужем, і коліньми відчуває тепло від чужого тіла. Йому чутно, як негр дихає. Аж дивно, чому цей бовдур досі не відчув його, Коракової, присутності й не здійняв тривоги. Але той сидить собі, не відчуваючи стороннього, так, наче того й немає поруч.

За кожним рухом Корак просувався вперед лише на кілька сантиметрів і знов завмирав. Саме коли він опинився між вартовим і стіною, чорношкірий випростався, смачно позіхнув і потягся, заводячи руки за голову. Корак закам'янів. З наступним кроком він був би вже в хатині. Чорношкірий опустив руки і розслабився. Одвірок був зразу за ним. Раніш негр не раз прихилявся до нього головою, куняючи, і зараз непереборно захотів прихилитися знову, всупереч забороні.

Але замість дерев'яного одвірка, його голова й спина відчули тепло пари людських ніг. З його вуст вихопився короткий здивований вигук, але ту ж мить сталеві пальці блискавично стисли йому горло. Змагаючись з істотою, що схопила його, чорношкірий силкувався підвестися, вирватися, та все марно. Він уже не міг кричати, не міг навіть ворухнутися, наче в залізних лещатах. Ще раз сіпнувся, востаннє... Корак прихилив мерця до одвірка, — в темряві він міг здатися живим, — потім пірнув у чорний морок хатини.

— Меріем! — прошепотів він.

— Кораку! Мій Кораку! — пролунав приглушений, але щасливий вигук.

Хлопець уже розплутував і різав пута, що стягали руки й ноги дівчини. За мить вона вже підвелася, і Корак за руку повів її до виходу. Надворі мрець ніс свою страшну варту. Біля ніг небіжчика крутилась і повискувала одна з селищних собак. Побачивши пару, що вийшла з хатини, вона спочатку загарчала, а тоді вчула запах білого чужинця і зайшлася гавкотом. Воїни біля ближнього вогнища озирнулися в той бік. Не помітити білих втікачів було неможливо.

Корак прожогом гулькнув у тінь хатини, тягнучи за собою Меріем, але запізно. Десь із десяток чорношкірих кинулися з'ясувати, в чому річ. Хлопець спробував був поцілити собаку своїм довгим списом, але той, навчений ухилятися від постійних стусанів, скрутнув убік.

Біганина та вигуки воїнів стурбували інших тубільців, і тепер ціле селище кинулося їм на допомогу. Ось вони знайшли мертвого вартового, а потім хтось хоробріший увійшов до хатини і не знайшов там полонянки. Обидві несподіванки збудили в чорношкірих страх і заразом лють. А що призвідці одразу не знайдено, то лють узяла гору над страхом. Передні, під'юджувані іншими, побігли за хатину — на собачий гавкіт — і вгледіли там білого воїна, що тікав разом із бранкою. Вони миттю впізнали в ньому винуватця численних наскоків на селище і крадіжок, а коли збагнули, що його загнано в глухий кут, стрімголов кинулися в бій.

Корак збагнув, що його з дівчиною викрито, підхопив Меріем на плечі й побіг до дерева, щоб вихопитися на нього й утекти з селища. Вага тіла Меріем заважала бігти прудко, а сама дівчина бігти не могла — ще не минулося здерев'яніння від грубих мотузок, що так довго обплутували їй ноги.

Якби не це, їм двом утекти було б за іграшки, бо спритність Меріем майже дорівнювала Кораковій, — адже й вона жила на деревах. З дівчиною на плечах Корак не міг і відбиватися. Тому на півдорозі до дерева, збуджені криками й вигуками господарів його наздогнали і почали хапати за ноги селищні собаки, аж поки, врешті, звалили. Коли він упав, гієноподібні сірки чорношкірих кинулися на нього, а доки він підвівся, надбігли чорношкірі. Двоє схопили Мерією, що дряпалася й пручалася, і враз її вгамували — кулаком по голові. З Кораком усе обернулося складніше. Йому знов пощастило вибратися з-під купи собак і воїнів, що навалилися на нього. Він лупцював чорношкірих супротивників праворуч і ліворуч, — на собак не дуже-то й зважав, хіба що найзавзятіша іноді відлітала вбік із скрученими одним порухом його зап'ястя в'язами.

В ебонітово-чорного Геркулеса він відібрав замашну палицю і зразу обернув її проти напасника. А далі супротивники дізналися від білого велетня, чиї опуклі м'язи випиналися під смаглявим оксамитом шкіри, по чім ківш лиха. Він ринувся на них із силою та люттю оскаженілого слона. Корак кидався навсібіч і знай гамселив нечисленних сміливців, що наважувались на двобій. Ставало очевидно, що хіба влучний удар списом спинить погром селища й поверне викрадену полонянку. Але старий Ковуду не міг дозволити, щоб у нього так легко вкрали дорогу здобич — дівчину. Досі вони провадили двобої з білим воїном, тепер же старий відкликав кількох одноплеміндів, які оточили бранку і двох учасників герцю щільним кільцем і лише відбивали наскоки чужинця.

Корак знов і знов кидався на той мур з людських тіл, наїжачений списами. Його напади знов і знов відбивалися, і все нові рани змушували бути дедалі обережнішим. Поступово знесилюючись, він нарешті зрозумів, що самотужки йому Меріем не врятувати.

Зненацька в голові його зринула рятівна думка. Він гукнув дівчину. Меріем уже опритомніла і відгукнулася.

— Корак іде, — крикнув він, — але він повернеться і визволить тебе від Гомагані. До побачення, Меріем. Корак ще прийде по тебе.

— До побачення! — гукнула дівчина. — Меріем виглядатиме Корака.

Не давши супротивникам отямитися, Корак блискавично помчав селищем, одним скоком вихопився на велике дерево і зник між його листям. Навздогін полетіла злива списів, та тільки зловтішний регіт долинув у відповідь із темряви джунглів.

13

Меріем знову зв'язали й під посиленою вартою залишили в хатині самого Ковуду, де вона цілу ніч і ще день крадькома виглядала, чи не йде вже Корак. Дівчина знала, что він знову прийде і таки визволить її. Для неї Корак був майже всемогутнім, він був усім найкращим, найдужчим у її дикому оточенні, взірцем хоробрості й лагідної чуйності. Ніхто досі не віддавав їй щодень стільки любові й уваги. Спогади раннього дитинства Меріем забулися в цій безугавній боротьби за виживання серед грізних джунглів. Коракові частіше доводилося бути диким і нещадним, ніж лагідним і чутливим. Його дикі друзі також не були сентиментальні. Це єднало в битвах і на полюванні. Якщо він вишкірювався і люто гарчав на них, боронячи своє беззаперечне право на впольовану здобич, вони не мали на нього зла в серці, вони поважали його за це, — адже він умів не лише здобувати, а й оберегти здобич.

Та з Меріем він виказував лише людський бік своєї вдачі. До її ніг складалися плоди його зусиль. Здебільшого заради Меріем гарчав він на кожного, хто підходив надто близько до свіжини. Коли він мерз у дощову негоду чи відчував спрагу в посушливі дні, то все ж таки думав насамперед не про себе, а про Меріем; сам зігрівався після того, як ставало тепло їй, вгамовував спрагу тільки після неї, — взагалі, спершу дбав про неї, а вже потім вирушав залагоджувати свої власні справи.

Найкращі хутра прикрашали гарні плечі його Меріем, розкішні хутра вистилали її неповторне ложе. Запашні трави плелися довкола домівки.

Не диво, що Меріем любила свого Корака. Любила, як менша сестра старшого брата, дуже уважного і доброго. Про жіночу любов до чоловіка вона не знала.

І тепер, лежачи в негритянській хатині, вона очікувала Корака. Вона мріяла, порівнювала його з шейхом, своїм батьком, здригаючись на саму думку про старого, похмурого, сивого араба. Навіть чорношкірі дикуни не поводилися з нею так жорстоко. Вона не знала їхньої мови і тому не розуміла, чому її полонили. Вона знала, що, буває, люди їдять людей, і гадала, що її з'їдять, хоч досі від негрів їй не було ані найменшої кривди. Якби ж то знати, що сюди, в це віддалене селище, вирушив посланець із пропозицією до шейха про викуп.

Вона та й сам Ковуду не могли знати, що посланця перехопили "сафарі" Єнсена й Мельбіна. Той із звичною для тубільців балакучістю розповів усе про своє доручення чорношкірим слугам двох шведів. Вони ж, не довго думаючи, переказали все своїм панам. Щойно посланець залишив табір, як озвалася гвинтівка, і він покотився в кущі з кулею в спині.

Через кілька хвилин Мальбін повернувся до табору і сказав, що полював на доброго кабана і схибив. Шведи знали, що слуги ненавидять їх і при першій нагоді донесуть Ковуду про змову проти вождя. Шведи не настільки покладалися на силу зброї і відданість спільників, щоб наражатись на сварку з бридким старим вождем.

Невдовзі після цього трапилася пригода з бабуїнами та дивним білим дикуном, що уклав спілку з тваринами проти людей. Лише завдяки карколомній спритності та міці своїх гвинтівок шведам пощастило вислизнути від розлючених мавп, і ще кілька годин по тому оскаженілі пекельні створіння з несамовитим ревінням ущент нищили їхній табір.

Шведи з гвинтівками в руках відбивали незліченні страхітливі атаки різних супротивників, яким бракувало для звитяги лише вмілого проводиря. Час від часу двоє чоловіків помічали в лісі серед бабуїнів безволосу постать дикуна, і сама думка про те, що він може очолити напасників, наганяла на шведів жах. Вони б залюбки розквиталися з ним кулею за нацьковування бабуїнів та смерть помічників.

— Схоже, що це той самий, якого ми обстріляли кілька років тому, — сказав Мальбін. — Того разу він був з горилою. Ти його добре роздивився, Карле?

— Так, — відповідає Єнсен. — Я стріляв у нього з відстані десь так п'яти кроків. Схожий на європейця, зовсім молодий. Нічого потворного чи звироднілого, як буває в тих випадках, коли який-небудь навіжений оселиться в лісі, вештається брудний і голий, і сусіднє селище називає його дикуном. Ні, цей'хлопець іншого гатунку — і саме тому його слід остерігатися. Щойно я зібрався вистрелити, як він зник. Якщо він ще раз очолить атаку на нас, то наше життя буде під загрозою, коли не вдасться покласти його з першого пострілу.

Але білий велетень більше не керував нападом бабуїнів, і врешті розлючені звірі дали спокій переляканим "сафарі" — пішли в джунглі. Наступного дня шведи підходили до селища вождя Ковуду, де, як вони знали через бідолаху-посланця, перебувала полонянка, Вони не знали, як дійти кінця своїй мандрівці. Сил не було. В минулі роки вони долали значні відстані, силоміць забираючи данину, хоча чемністю та хитрощами можна було здобути значно більше; але тепер їм було непереливки — настільки, що коли загін прибув до відлюдного селища, то чисельність його зменшилася, а полохливість зросла.

А Ковуду, хоча й мешкав оддалік від заселеніших північних теренів, але зв'язок і контроль над низкою селищ лучив його з тубільними вождями на півночі. Посваритися з одним із них означало для шведів неминучу смерть. Північний напрямок просування до цивілізованого світу виключався. На західному — шлях перепиняло шейхове селище. На

схід вони дороги не знали, а на південь її взагалі не було. Тому двоє шведів увійшли в селище Ковуду із словами миру на вустах та глибоко затаєною хитрістю в серці.

План було добре продумано. Ані слова про білу полонянку — начебто вони й гадки не мали, що вона в Ковуду. Подарунки старому вождеві, торгування за кожну дрібничку під час обміну товарами, — так неначе це єдина і найголовніша мета їхнього візиту. Адже несподівана щедрість, як правило, викликає підозру.

Під час переговорів вони розповіли Ковуду про новини в тих селищах, які вони минули, — сподіваючись довідатись тутешні. Переговори тривали довго й нудно, як усі тубільні церемонії з європейцями. Ковуду ані слівцем не обмовився про полонянку, і, попри численні подарунки та вияви уваги, було відчутно, що він хоче спекатися гостей чимшвидше. І тоді Мальбін, уже наприкінці розмови, пригадав ще одну новину: помер шейх. Ковуду помітно зацікавився і здивувався.

— А ви не знали? — спитав Мальбін. — Дивно. Десь місяць тому. Кінь потрапив ногою в нору, шейх упав з коня, а кінь на нього. Допомога наспіла запізно.

Ковуду спантеличено почухав голову. Плакав тепер його викуп за білу дівчину! Тепер вона ні до чого, хіба з'їсти чи одружитися. І раптом його осяяло. Він роздавив жука в пилюці перед собою і уважно подивився на Мальбіна. Дивні ці білі. Мандрують так далеко від своїх домівок без жінок. Втім, жінок вони люблять. Цікаво, чи дуже?

— Я знаю, де дістати білу дівчину, — несподівано сказав він. — Якби ви хотіли купити, продам недорого.

Мальбін похитав головою.

— Ми й так маємо досить клопотів, Ковуду, — сказав він, — щоб побільшувати їх старою бабою, та ще й платити... — І насмішкувато клацнув пальцями.

— Вона молода, — сказав Ковуду, — і гарна.

Шведи засміялися.

— В джунглях не буває гарних білих молодих жінок, Ковуду, — сказав Єнсен. — Гріх дурити давніх друзів.

Ковуду схопився на ноги.

— Ходімо, — сказав він. — Я вам доведу.

Мальбін з Єнсеном і собі підвелися. Їхні погляди зустрілися, і Мальбін підморгнув приятелеві. Усі пішли до хатини Ковуду. Всередині було темно, але вони змогли роздивитися, що на долівці на спальних циновках лежить якась жінка.

Мальбін ледь зиркнув на неї і вийшов.

— Їй, певне, вже тисяча років, Ковуду, — сказав він уже в дверях.

— Вона молода! — заверещав дикун. — Тут просто темно, і ти не роздивився. Чекай, я накажу вивести її на світло. — І він гукнув двом воїнам, щоб перерізали мотузки на ногах дівчини і вивели її на оглядини.

Мальбін і Єнсен не виказували ніякого, зацікавлення, хоча обом дуже на цьому залежало, — але не подивитися, а дістати у власність. Навіть якби в неї була пика макаки і статура баняка, як у Ковуду. Все, що вони хотіли знати, це: чи справді бранка негрів — та сама дівчина, яку кілька років тому вкрали в шейха. Вони гадали, що впізнають її:

остання розповідь гінця, якого Ковуду вислав до шейха, містила опис її зовнішності.

Коли Меріем вивели з темної хатини на світло, двоє білих так наче знічев'я озирнулися на неї. Мальбін якимось дивом стримався від вигуку захоплення. Від дівочої краси йому перехопило подих, але він швидко оговтався і повернувся до Ковуду.

— Ну то що? — мовив він до старого вождя.

— Чи ж вона не молода й не гарна? — спитав Ковуду.

— Вона не стара, — відповів Мальбін, — але однаково нам з нею морока. Ми прийшли сюди з півночі не по жінок — їх тут для нас більш ніж досить.

Меріем спокійно дивилася на білих. Нічого доброго вона від них не сподівалася — такі самі вороги, як і чорношкірі. Вона їх всіх ненавиділа і боялася.

Мальбін Заговорив до неї арабською:

— Ми друзі, — сказав він. — Хочеш, ми заберемо тебе звідси?

Поволі, наче здалеку, доходили до її розуміння звуки колись знайомої мови.

— Я хочу бути вільною, — сказала вона, — і повернутися до Корака.

— Хочеш піти з нами? — перепитав Мальбін.

— Ні, — відповіла дівчина.

Мальбін повернувся до Ковуду.

— Вона не хоче йти з нами, — сказав він.

— Ви чоловіки чи хто? — спитав вождь. — Що, не можете її силоміць забрати?

— Зайвий клопіт, — відказав швед. — Ні, Ковуду, не потрібна вона нам. Хіба що заради нашої дружби з тобою можемо забрати.

Ковуду зрозумів, що почалася торгівля. Дівчина їм потрібна. Торгівля тривала довго. Нарешті вони зійшлися на шести метрах американського сукна, трьох стріляних гільзах і новому, блискучому складаному ножикові з Нью-Джерсі. І всі були раді, окрім Меріем.

Ковуду поставив умовою, що шведи разом з дівчиною виїдуть із його селища наступного ранку, і після закінчення торгу не мав охоти пояснювати причину своєї вимоги. Сказав тільки, що остерігається нападу чоловіка дикунки: якщо, мовляв, вони хочуть її зберегти, то нехай ближчим часом вивезуть за межі країни.

Меріем знову зв'язали і взяли під варту, цього разу . в наметі шведів. Мальбін намагався розбалакатися з нею, умовляти, щоб далі вона пішла разом з ними з власної волі. Він сказав дівчині, що вони відведуть її до її рідного селища, до шейха, але з'ясувалося, що вона радше ладна вмерти, і тоді почалися запевнення, що її туди не відведуть, бо й на думці в них такого не було. Розмовляючи з дівчиною, швед водночас не зводив погляду з її чудового обличчя та зграбного тіла. Відтоді, як він востаннє бачив її в селищі шейха, вона виросла й подорослішала. Досі в нього був суто практичний намір — продати її чимдорожче. Багато хто з французів чимало заплатив би за цю дівчину, це втілення краси й принадності. Але тепер, коли вона живою звабою стояла перед ним, усе інше забулося. Він підійшов ближче і поклав руку їй на плече. Дівчина випручалася. Тоді він схопив її в обійми, але щойно намірився

поцілувати, як дістав дужий удар в обличчя. Тієї миті до намету зайшов Єнсен.

— Мальбіне! — вигукнув він. — Ти здурів!

Свен Мальбін пустив дівчину і повернувся до спільника. Обличчя було червоне від приниження.

— Що ти в біса тут робиш? — рикнув Єнсен. — Тобі вже не треба ніякого викупу? Якщо ми позбиткуємося з неї, то жодного су не отримаємо, бо вони нас запроторять до в'язниці. Я думав, Мальбіне, в тебе більше здорового глузду.

— Я ж не з дерева зроблений, — пробурчав той.

— Ліпше б ти був із дерева, — усміхнувся Єнсен, — принаймні дотий, доки ми її не повернемо і не заберемо, що нам належить.

— Чорт забирай! — закричав Мальбін. — Вони будуть щасливі знов побачити її, а вона зрозуміє, що помовчати — в її інтересах. Чому б і ні?

— Бо я сказав — ні, — гаркнув Єнсен. — Я завжди давав тобі волю, Свене, але зараз саме той випадок, коли я кажу, як має бути, — бо я маю рацію, а ти ні, і ми обоє це знаємо.

— Ти якось несподівано став з біса порядним, — огризнувся Мальбін. — Напевне, ти думаєш, що я забув про доньку шинкаря, і маленьку Селеллу, і ту негритянку в...

— Заткнися! — гукнув Єнсен. — Справа тут зовсім не в раптовій порядності, і ти так само це знаєш, як і я. Не хочу сваритися з тобою, Свене, але Господь свідок, якщо ти надумаєш щось проти дівчини, я тебе порішу. Я поневірявся, страждав, разів сорок уже міг бути вбитий за останні дев'ять чи десять років, — і це на те, щоб, коли щастя врешті

усміхнулось нам, знехтувати його дарунком лише тому, що ти більше схожий на тварину, аніж на людину?! Ще раз поіґереджаю тебе, Свене... — і він поклав руку на револьвер у кобурі, що висів на поясі.

Мальбін злісно зиркнув на приятеля, знизав плечима й вийшов з намету. Єнсен повернувся до Меріем.

— Якщо він знову лізтиме, гукни мене, — сказав дівчині він. — Я весь час буду десь поруч.

Меріем не розуміла, про що мова, бо обидва чоловіки розмовляли шведською, але врешті здогадалася.

Вирази облич, жести, Єнсенова погроза револьвером, після якої Мальбін вийшов з намету, свідчили, що ці двоє посварилися не на жарт. Тепер, коли Єнсен повівся з нею начебто дружньо, вона з дитячою наївністю попросила відпустити її на волю, в джунглі, до Корака. Єнсен лише зареготав на це і сказав, що за спробу втекти її буде покарано тим, від чого врятовано.

Всю ніч вона дослухалася, чи не йде Корак. Довкола вирувало нічне життя джунглів. Її чутливий слух розрізняв звуки, невловні для слуху таборовиків, — але жоден не свідчив про наближення Корака. Однак вона знала, що він прийде. Лише смерть могла зупинити її Корака. Що ж стало йому на заваді? Навіть коли надійшов ранок, а Корак не з'явився, віра і відданість Меріем не похитнулись. Їй і на думку не спало, що з ним могло щось трапитися. Корак прожив у джунглях стільки років, щедрих на щоденні смертельні небезпеки. Але вранці після сніданку табір згорнули, і ниці "сафарі" шведів посунули на північ, а жодних ознак того, що хтось збирається рятувати дівчину, не було.

Вони йшли цілий день, потім ще один і ще, а Корак не подавав про себе знаку маленькій полонянці, що терпляче його чекала в оточенні пильної сторожі.

Мальбін був похмурий і мовчазний. На дружні звертання Єнсена відповідав уривчасто і неохоче. З Меріем не розмовляв, але кілька разів вона крізь примружені повіки мимохіть ловила його жадібні погляди. Вона щільніш пригортала до грудей Джіку і шкодувала, що Ковуду забрав у неї ножа.

На четвертий день надія Меріем почала танути. З Кораком щось трапилося. Тепер вона знала. Ніколи він уже не прийде, і ці люди заберуть Ц далеко-далеко. Може, й уб'ють. І Корака вона ніколи більше не побачить. Того дня шведи спочивали, бо перехід був важкий, і люди потомилися. Мальбін і Єнсен пішли на полювання, кожен в інший бік. Десь так за годину після того до намету Меріем увійшов Мальбін. Не Мальбін, а хижий звір.

14

Дівчина дивилась, як наближається чоловік, широко . розплющеними очима, наче тварина під гіпнотичним поглядом великої змії. Руки в неї були вільні, бо шведи посадили її на рабський ланцюг із залізним нашийником, — другий кінець ланцюга глибоко вкопали в землю.

Меріем повільно задкувала до протилежної стінки намету. Мальбін ішов за нею. Він був задиханий, руки розчепірені, пальці скарлючені — ладні ось-ось схопити її.

Дівчина пригадала Єнсенову пораду гукнути його, якщо Мальбін знов чіплятиметься. Але Єнсен полював десь у джунглях. Мальбін добре розрахував час. Втім, вона закричала, голосно й пронизливо, потім удруге і втретє, аж поки Мальбін не підскочив до неї і не затиснув рота своїми брудними пальцями. Вона почала боронитися, — як бороняться в джунглях — нігтями й зубами. Він зрозумів, що здобич легкою не буде. У цьому зграбному юному тілі, під гладенькою ніжною шкірою ховалися м'язи молодої левиці. Але й Мальбін був не з слабких. Брутальної вдачі й зовнішності, величезний і дужий, він повільно звалив дівчину додолу,

б'ючи по обличчю, коли вона особливо дошкульно дряпала або кусала його. Меріем боронилася, але через його пальці на горлі — дедалі слабше.

Єнсен уполював двох оленів. Він був не дуже далеко від табору, бо не мав наміру особливо заглиблюватися в джунглі. Мальбінові не було віри. Те, що приятель відмовився піти на полювання разом, а обрав протилежний напрямок, за інших обставин було б звичайною річчю. Але Єнсен надто добре знав Мальбіна і, здобувши здобич, зразу вирушив назад, доручивши помічникам тягти свіжину в табір.

Вже з половини відстані до табору Єнсен почув крик. Він прислухався. Крик пролунав ще двічі. Потім запала тиша. Проклинаючи все на світі, Єнсен побіг. Він боявся, що буде запізно. Але ж і дурень Мальбін, коли так легковажить дарунком долі!

Крики Меріем почула ще одна людина, крім Єнсена, тільки, з протилежного боку від табору. То був чужинець, який і гадки не мав, що тут може бути хтось із білих, окрім нього, — мисливець, який полював у супроводі чорношкірих. Він також на мить прислухався. Так, це кричала жінка, що потрапила в небезпеку. І він кинувся на крик. Але чужинець був набагато далі, ніж Єнсен. Той першим добіг до намету. В зашкарублому серці шведа не виникло й тіні співчуття до дівчини, лише лють на свого приятеля-негідника. Меріем уперто боронилася, Мальбін — засипав її стусанами. Кленучи на всі заставки колишнього спільника, Єнсен увірвався до намету. Мальбін кинув,свою жертву й, повернувшись до нього, вихопив з кобури револьвер. Єнсен блискавично зреагував у той-таки спосіб, і вони вистрелили водночас. Перед тим Єнсен навально йшов на Мальбіна, але коли гримнув постріл, він спинився. Револьвер випав з ослаблених пальців. Якусь мить він стояв, хитаючись. Мальбін вистрелив ще двічі, впритул. Меріем, яка з жахом дивилася на них, була вражена Єнсеновою живучістю. Його очі заплющились, голова похилилася, руки трохи простяглися вперед. Але він далі стояв на ногах, хоч і страшно хрипів. Він гримнув долілиць лише після третьої кулі. Тоді Мальбін з лайкою підійшов і люто копнув ногою мертве тіло. Потім знов

повернувся до Меріем і схопив її. Саме тоді запона намету нечутно відхилилася і досередини вступив високий білий чоловік. Ні Меріем, ні Мальбін його не зауважили, бо швед спиною заступав його від очей дівчини. Прибулий швидко перейшов намет, переступивши через мертвого Єнсена. Коли Мальбін несподівано відчув важку долоню на своєму плечі, першою його думкою було, що то недоби-тий супротивник. Він озирнувся й побачив чужинця — високого сіроокого брюнета в хакі й корковому шоломі. Мальбін знову схопився за револьвер, але зайда виявився спритнішим: вибитий у шведа з руки револьвер вилетів з намету й впав десь надворі, недосяжний.

— Що тут діється? — звернувся чужинець до Меріем мовою, якої вона не розуміла.

Вона похитала головою і заговорила арабською. Незнайомець відразу повторив запитання по-арабському.

— Вони забрали мене від Корака, — пояснила дівчина. — Оцей хотів на мене напасти. Другий намагався його зупинити, і цей його вбив. Вони обидва були погані, але цей найгірший. Якби мій Корак був тут, то забив би його. Ти, певне, такий, як і вони, тому й не вбиваєш його.

— Він заслуговує, щоб його вбили? — усміхнувся чужинець. — Звісно. Колись я це й зроблю, але не зараз. Я подбаю, щоб він більше ніколи тебе не скривдив.

Він схопив Мальбіна так, що здоровенний швед не міг навіть ворухнутися, хоч і силкувався, і тримав його невимушено, як малу дитину, — а Мальбін же був кремезненький чолов'яга. Швед лютував і лаявся. Він намагався повернутися до супротивника обличчям, силкувався бодай дістати його рукою. Потім почав гукати слуг, щоб ті прийшли і застрелили чужинця. Натомість до намету увійшло понад десяток чужих чорношкірих. Дужі ставні чоловіки зовсім не були схожі на бридку банду, яка товаришила шведам.

— Годі вже дурниць, — сказав чужинець Мальбінові, — ти заслуговуєш на смерть, але я не уповноважений законом убивати тебе. Я знаю, хто ти. Чув уже про тебе. Ти і твій приятель мали щонайгіршу славу. Ми не хочемо, щоб ти лишався в нашій країні. Цього разу я тебе відпущу, але якщо ти коли-небудь повернешся, я власноручно здійсню правосуддя. Втямив?

Мальбін борсався й пручався, взиваючи свого супротивника останніми словами. За це той стусонув його так, що в шведа аж зуби клацнули. Бувалі люди кажуть, що для дорослого чоловіка це найдошкульніша кара з усіх тих що не завдають безпосередньої шкоди здоров'ю, — давній добрий прочухан. Саме він Мальбінові й перепав.

— Тепер забирайся геть, — сказав чужинець, — як ще коли мене побачиш, пригадай, хто я такий. — І він прошепотів шведові на вухо своє ім'я — ім'я, котре справило на негідника куди більше враження, ніж ціла злива стусанів, а потім дав йому такого копняка, що чолов'яга вилетів з намету і впав на траву оддалік.

— Ну, — сказав чужинець, повертаючись до Меріем, — у кого з них ключ від цієї штуки, що в тебе на шиї?

Дівчина вказала на Єнсена.

— Завжди був у нього, — сказала вона.

Чужинець обшукав на вбитому одяг і знайшов ключа.

За мить Меріем була вільна.

— Ти відпустиш мене до мого Корака? — спитала вона.

— Я хотів би, щоб ти, повернулася до своїх, — відповів він. —Де твої співплемінці і де саме їхнє селище?

Він здивовано оглядав дивне варварське вбрання дівчини. З її вимови, вона начебто була арабка, але він ніколи досі не бачив, щоб арабські дівчата так одягалися.

— Якого ти роду-племені? Хто такий Корак? — спитав він знову.

— Корак! Ну, Корак — це мавпа. А більше в мене нікого нема, Корак і я живемо в джунглях самі, відколи А-хт став королем мавп. — Вона завжди вимовляла Акутове ім'я в такий спосіб, бо саме так уперше почула його, коли Корак прийшов до неї з великим мавпичем. — Корак сам міг бути королем, але він не захотів.

Здивований вираз з'явився в очах чужинця. Він уважніше приглянувся до дівчини.

— Отже, Корак — це мавпа? — сказав він. — А хто ж, скажи на милість Божу, ти?

— Я Меріем. І я також мавпа.

— Гм-м-м...

То був єдиний звук, на який спромігся чужинець після такої дивної заяви; але в його погляді можна було помітити іскорки співчуття й жалю. Він підійшов до дівчини і спробував торкнутися долонею її чола. Вона сахнулася і застережливо загарчала. Він усміхнувся.

— Тобі не слід мене боятися, — сказав він. — Я тебе не скривджу. Я лише хотів пересвідчитися, чи в тебе нема гарячки — чи здорова ти. Якщо все гаразд, то вирушимо на пошуки Корака.

Меріем пильно подивилася в його добрі сірі очі. Певне, вона побачила там безсумнівне підтвердження добрих намірів, тож

дозволила йому покласти долоню на чоло і послухати пульс. Вочевидь, гарячки в неї не було.

— Чи давно вже ти мавпа? — спитав чоловік.

— Відмалечку. Вже багато-багато років, як Корак прийшов і забрав мене від батька. Батько бив мене. Відтоді я жила на деревах з Кораком і А-хтом.

— Де саме в джунглях живе Корак? — спитав чужинець.

Меріем окреслила рукою широке півколо, так що воно загалом вказувало на половину Африканського континенту.

— Ти можеш знайти шлях до нього?

— Я не знаю, — відповіла вона, — але він сам мене знайде.

— Тоді ось що я пропоную, — сказав чужинець. — Я живу за кілька переходів звідси. Ходімо до мене додому, там моя дружина заопікується тобою і догляне, поки ми знайдемо Корака або Корак нас. Якщо він знайде тебе тут, то зможе знайти і в моєму селищі. Так-бо?

Меріем і сама так думала, але їй не подобалося, що вони не вирушають шукати Корака негайно. З іншого боку, чоловік не збирався дозволяти малій, несповна розуму дитині піти в небезпечні джунглі. Він не знав, звідки вона прийшла і куда йде, але, що Корак та їхнє життя поміж мавп наслідок хворобливої гри уяви, — він не сумнівався. Він добре знав джунглі й вірив, що чоловік сам і без одягу здатен жити поміж диких звірів роками, але ж не мале і тендітне дівча! Ні, це неможливо.

Вони вийшли з намету. Мальбінові слуги похапцем згортали табір. Чорношкірі воїни чужинця про щось гомоніли з тубільцями. Мальбін стояв оддалік, червоний від гніву. Чужинець покликав одного із своїх.

— З'ясуй, звідки в них ця дівчина, — наказав він.

Негр запитав одного з Мальбінових слуг і повернувся до свого пана з відповіддю.

— Вони взяли її у старого Ковуду, — повідомив він. — Це все, що він мені сказав. Він присягається, що нічого більш не знає, і я думаю, що так воно і є. Ці двоє білих були вельми недобрі. Вони робили багато чого такого, що їхні слуги і втямити не могли навіщо. Було б дуже добре, бвано, вбити і того другого.

— Я гадаю, що ти маєш рацію; але в ці джунглі прийшов новий Закон. Все вже не так, як було колись, — відказав господар.

Чужинець постряв, поки Мальбін і його "сафарі" зникли в джунглях у північному напрямку. Меріем довірливо стояла поруч, тримаючи в засмаглій зграбній руці Джіку. Розмовляючи, чоловік нишком дивувався з потворності арабської говірки Меріем, але пояснив це собі душевною хворобою дівчини. Якби він знав, скільки років минуло, відколи вона не говорила цією мовою, то не дивувався б, що вона її напівзабула. Була й ще одна причина, через яку шейхова мова давалася дівчині так нелегко, але про цю причину ані вона сама, ані тим більше чужинець аж ніяк не могли знати.

Незнайомець спробував умовити її вернутися разом до свого селища, чи, як він називав його арабською, "дуару", але вона наполягала, щоб негайно йти шукати Корака. Врешті-решт він вирішив забрати її силоміць, щоб не віддавати юне життя на поталу божевільній маячні, але, бувши людиною розумною, вирішив спершу заспокоїти, а потім

переконати її, щоб пішла з ним. Тому вони вирушили на південь, хоча мета їхньої подорожі була на сході.

Градус за градусом чужинець відхилявся на схід, радісно зауважуючи, що дівчина змін маршруту не помічає. Вона щораз більше довіряла йому. Спершу лише на підставі інтуїтивного відчуття, що цей великий Тармангані не скривдить її; але збігали дні, і вона бачила, що його увага й доброта не меншають, і, дуже цим пишаючись, почала порівнювати його з Кораком, але її відданість Коракові завжди була на першому місці.

На п'ятий день вони несподівано вийшли на велику рівнину, і з узлісся дівчина побачила віддалік численні будівлі й добре доглянуті поля. Вона здивовано сахнулася.

— Де це ми? — спитала вона.

— Ми не знайшли Корака, — відповів чоловік, — і, оскільки наш шлях лежав повз мій дуар, я привів тебе сюди. Щоб перечекати й спочити в товаристві дружини, доки шукатимуть твою мавпу або вона знайде тебе. Це найліпше, моя маленька. Ти будеш з нами в безпеці й щасті.

— Я боюся, бвано, — сказала дівчина. — В моєму дуарі мене всі били, як і мій батько, шейх. Дозволь мені повернутися в джунглі. Корак там знайде мене. Йому ніколи не спаде на думку шукати мене в дуарі білих людей.

— Ніхто тебе не битиме, дитино, — відповів чоловік. — Я ж не бив, правда? Ну, а тут усе належить мені. Всі поводитимуться з тобою добре. Тут ніколи нікого не били Моя дружина буде дуже добра до тебе, а з часом прийде Корак, бо я пошлю людей на його пошуки.

Дівчина заперечливо захитала головою.

— Вони не зможуть його привести, він їх уб'є, бо всі люди намагалися його вбити. Я боюся. Відпусти мене, бвано.

— Ти не знаєш зворотного шляху у свої терени. Ти заблудишся. Станеш здобиччю леопарда чиуіева в першу ж ніч, а як і ні, то однаково не знайдеш свого Корака. Краще лишайся з нами. Хіба я не врятував тебе від поганих людей? Хіба ти трохи не в боргу переді мною за це? Отож лишися на кілька тижнів, поки не вирішимо, як для тебе краще. Ти ж тільки маленька дівчинка — було б злочинно дозволити тобі самій піти в джунглі.

Меріем засміялася.

— Джунглі, — сказала вона, — це мої батько й мати. Вони набагато добріші до мене, ніж люди. Джунглів я не боюся. І леопарда з левом не боюся. Коли настане мій час, я помру. Можливо, мене вб'є леопард або лев, а може, комашина, не більше за кінчик мого мізинця. Коли на мене стрибне лев або коли вжалить мала комаха, я злякаюся, — о, звісно, я дуже злякаюся; але життя стане жалюгідним, якщо я марнуватиму його, боячись того, що ще не сталося. Якщо це буде лев, то я боятимусь дуже недовго, але якщо мала комашина, я страждатиму кілька днів, перш ніж помру. Отже лева я боюся менш за все. Він великий і робить багато галасу. Я почую його, або побачу, або вчую запах і матиму час утекти; але мала комашка може опинитись на руці або нозі щохвилини, і я ніколи не дізнаюся про це, аж доки не відчую смертельного укусу. Ні, я не боюся джунглів. Я люблю їх. Я швидше помру, аніж залишу їх назавжди, але твій дуар зовсім поруч. Ти був добрий зі мною. Я зроблю, як ти кажеш, і залишуся, доки не прийде мій Корак.

— Добре! — сказав чоловік, і вони пішли в долину до заквітчаного бунгало, за яким виднілись повітки та клуні добре доглянутого африканського господарства.

Коли підійшли ближче, до них, гавкаючи, кинулося понад.десятеро собак, — вівчарки, великий датський дог, прудконога коллі й кілька дзявкітливих вертких фокстер'єрів, — з величезною люттю й ворожістю до прибулих; але коли впізнали чорношкірих воїнів та білого, що йшов попереду, то враз наче не ті стали. Коллі й фокстер'єри нетямилися від захвату, а вівчарки й датський дог, хоч були не менше раді поверненню свого пана, виявляли радість стриманіше. Кожен пес, своєю чергою, обнюхав Меріем, яка не виказала ані найменших ознак страху.

Вівчарки наїжачилися і загарчали, вчувши звірячий дух її вбрання; але коли вона поклала руки їм на голови і щось півголосом промурмотіла, очі собак напівзаплющилися, пащеки щасливо вишкірилися. Чоловік, дивлячись на них, і собі усміхнувся, — адже ці хижі створіння дуже рідко виказували приязнь до чужих. У якийсь дивовижний спосіб дівчина донесла до диких сердець собак звістку, що вона — теж їхня.

Тримаючи обабіч себе маленькими пальчиками вовчурів за гривки, Меріем підійшла до бунгало, де з ґанку привітно махала рукою жінка в білому, стрічаючи свого господаря. Тепер в очах дівчини з'явилося набагато більше страху, аніж у присутності чужинця чи хижаків. Вона завагалася —і запитально озирнулася на чоловіка.

— Це моя дружина, — сказав він. — Вона буде щаслива привітати тебе в моєму домі.

Жінка зійшла з ґанку на стежку й пішла їм назустріч. Чоловік поцілував її і, повертаючись до Меріем, щоб вона зрозуміла, сказав по-арабському:

— Це Меріем, моя люба. — І він розповів, як знав, історію безпритульниці з джунглів.

Меріем побачила, що жінка дуже гарна. Лагідний і приязний вираз не сходив з її обличчя. Вона більше не боялася, а коли закінчилася коротка розповідь і жінка підійшла, обійняла, поцілувала і назвала її "моє бідне нещасне дитя", щось відкрилося в маленькому серденьку Меріем. Вона сховала обличчя на грудях нової приятельки. Голосу, сповненого материнських інтонацій, Меріем не чула так давно, що забула про саму можливість існування такого голосу. Вона ховала обличчя на прекрасних грудях і плакала так, як досі ніколи в житті, — сльозами полегшення і радості, які годі було спинити.

Отак Меріем, маленька дика Мангані, потрапила зі своїх улюблених джунглів просто в людський дім, осереддя культури та цивілізації. "Бвана" і "Моя Люба", — як вона їх називала, бо вперше почула саме такі звертання, — були наче рідні батько й мати. Минулися дикі страхи, і вона впала в інші крайнощі — безмежної довіри і любові. Тепер вона згодна була чекати тут, доки не знайдуть Корака, або Корак не знайде її. Вона ніколи не полишала цієї думки — Корак, її Корак завжди був на першому місці.

15

А далеко звідси в джунглях, зранений і вкритий засохлою кров'ю Корак, роз'ярений гнівом і смутком, вертався назад по сліду великих бабуїнів. Він не знайшов їх на тому місці, де бачив востаннє, і взагалі на теренах, де вони звичайно мешкали, але, позаяк ці мавпи лишили по собі виразний свіжий слід, то врешті він їх наздогнав. Коли вперше зауважив їх, вони мандрували на південь, повільно, але невпинно, здійснюючи одне з тих періодичних переселень, сенс яких був незрозумілий бабуїнам і самим. Вартовий побачив білого воїна, який наближався до них з завітряного боку і попередив плем'я криком пересторогу. Плем'я загарчало, забелькотіло; частина самців утворила коло. Матері нервовим вереском скликали дітей і разом з ними ховалися за спини своїх господарів і панів.

Корак гукнув короля, що, зачувши знайомий голос, повільно видибав наперед з поважним виглядом. Він старанно принюхувався, бо не дуже довіряв тому, що бачив. Корак стояв нерухомо. Він знав, що найменший порух може спричинити або негайну атаку, або, скоріш, панічну втечу. Дикі створіння найчастіш дуже нервові. Їх неважко довести до своєрідного істеричного стану, який легко переходить або в бажання вбивства, або в напад надзвичайної полохливості, — хоча це ще питання, чи дика тварина взагалі може бути боягузом.

Король бабуїнів наблизився до Корака. Потім обійшов його кругом — з гарчанням, мурмотінням і принюхуван-ням. Корак озвався до нього.

— Я — Корак, — сказав він. — Я відчинив клітку, в якій тебе було ув'язнено. Я врятував тебе від Тармангані. Я Вбивця Корак. Я твій друг.

— Хух, — промурмотів король. — Так, ти Корак. Мої вуха кажуть, що ти Корак. Мої очі кажуть, що ти Корак. Мій ніс каже, що ти Корак. А ніс мій ніколи не помиляється. Я твій друг. Ходімо полюватимемо разом.

— Корак не може зараз полювати, — відповів той. — Гомангані вкрали Меріем. Вони переховують її в своєму селищі. Вони не дають їй піти. Корак самотужки не може її звільнити. Корак звільнив тебе. Чи можеш тепер ти зі своїм народом звільнити Коракову Меріем?

— У Гомангані багато гострих палиць, якими вони кидаються. Вони пробивають тіла співплемінців. Вони вбивають нас. Гомангані погані. Вони вб'ють нас, коли ми прийдемо в їхнє селище.

— У Тармангані є палиці, які зчиняють великий гуркіт і вбивають з далекої відстані, — відповів Корак. — Вони були у них, коли Корак звільняв тебе з їхньої пастки. Якби Корак тоді втік, ти зараз був би бранцем Тармангані.

Бабуїн почухав голову. Самці його племені з'юрмилися довкола на шанобливій відстані. Вони мружили малі очиці, штовхалися, щоб краще бачити, або грабалися в довколишній підгнилій рослинності, щоб принагідно знайти якогось хробака, або сиділи, уважно приглядаючись до свого короля і дивного Мангані, який називав себе так, хоча набагато більше скидався на ненависного Тармангані. Король поглянув на старійшин свого племенг, наче питаючи поради.

— Нас надто мало, — промурмотів один.

— На гірських теренах є бабуїни, — озвався інший. — їх там стільки, як листя на деревах. Вони також ненавидять Гомангані. Вони люблять битися. Вони дуже дикі. Попросімо їх піти з нами. Спільно ми винищимо всіх Гомангані у джунглях.

Він підвівся, наїжився і грізно загарчав.

— Оце інша справа, — закричав Корак, — але нам не потрібно бабуїнів з гір. Нас самих цілком достатньо. На те, щоб покликати їх, піде надто багато часу. Меріем можуть убити й з'їсти, перш ніж ми її звільнимо. Ходімо всі разом до селища Гомангані. Якщо ми мандруватимемо швидко, це не забере багато часу. А потім з гарчанням і гавкотінням нападемо на селище. Гомангані дуже злякаються і втечуть. Коли вони підуть, ми схопимо Меріем і заберемо її звідти. Ми не будемо вбивати, і не будемо вбитими — все, що Корак хоче, то це забрати свою Меріем.

— Нас дуже мало, — знову прохрипів старий мавпич.

— Так, нас надто мало, — луною озвалися інші.

Корак не міг їх переконати. Вони могли допомогти йому, і радо, але в свій мавпячий спосіб: їхній король у супроводі десятка охоронців має негайно вирушити до гір на переговори з гірськими бабуїнами. Коракові

довелося погодитись. Усе, що він міг зробити, — це домогтися, щоб вони поквапилися. З тим король бабуїнів та десяток його охоронців і Корак вирушили до гір, покинувши напризволяще усю зграю.

Бабуїни, передчуваючи цікаву пригоду, помітно пожвавилися. Делегація вирушила негайно. Мандрували швидко, але для Корака це зовсім не було важко. Вони мчали по деревах з таким лементом, що якби попереду були вороги, то вони неодмінно подумали б: суне величезна мавпяча орда. Бо коли бабуїни мандрували зграями, то в джунглях ніхто не наважувався їм протистояти. Коли природа довкола почала змінюватися, а відстань між деревами стала значною, темп мандрівки спав, і вони принишкли, знаючи, що лева чи леопарда галасом не піддуриш, а на рівному місці жменьку бабуїнів вони враз помітять.

Два дні загін ішов дикими землями, з непролазних джунглів через відкриту рівнину до лісистих гір. Корак тут ніколи не бував. Для нього це була цілком нова країна, і здавалося, час лише радіти таким змінам, що заступили одноманітність джунглів. Але цим разом він не мав бажання насолоджуватися красою природи. Меріем, його Меріем була в небезпеці. Доки вона не звільниться і не повернеться до нього, він ні про що інше й думати не міг.

Коли бабуїни досягли лісу, що вкривав гірські схили, вони пішли ще повільніше. Час від часу тварини видавали жалісливі і закличні звуки. Потім замовкали і прислухо-вувались. Нарешті здалеку долинула відповідь.

Бабуїни все рухалися вперед на голоси співплемінців, які можна було розчути прислухавшись. Так, подаючи гасла і слухаючи, вони дісталися зовсім близько до своїх, що їх сила-силенна, як помітив Корак, вийшла назустріч. Коли нарешті він побачив бабуїнів гірської країни, то не повірив своїм очам.

Просто від землі перед ним зводився щільний мур цих мавп, що суцільними гронами звисали з кожної гілляки, — скільки лиш дозволяла вага. Мур повільно сунувся, видаючи пронизливі жалісні звуки, що означали гасло наближення, а за ним, зразу за спинами передніх, геть у Далечині, куди ледве сягало Коракове око, виростали нові суцільні мури їхніх товаришів. Їх були тисячі. Корак не міг навіть уявити, що сталося б з їхньою маленькою делегацією, якби щось несподівано викликало гнів або страх бодай одного з цих тисяч.

Але нічого такого не сталося. Двоє королів взаємно і згідно зі звичаєм ретельно обнюхали один одного. Обоє лишилися задоволені тим, що вчули, і кожен почухав іншому спину. Почалася розмова. Кораків приятель пояснив причину їхнього прибуття, і вперше Корак став перед очі цілого загалу. Досі він ховався в кущах. Подиву бабуїнів не було меж. Якусь мить Корак гадав, що його розірвуть на шматочки; але більше він боявся за Меріем. Якщо він помре, то ніхто не зможе їй допомогти.

Тим часом двоє королів угамували збудження своїх, і Коракові було дозволено наблизитись. Бабуїни повільно обступили його, обнюхуючи зусібіч. Коли він заговорив їхньою мовою, вони були надзвичайно і приємно здивовані і уважно все вислухали. Корак розповів про Меріем і їхнє життя в джунглях, приятелювання з усією мавпячою спільнотою — від маленьких Ману до великих мавп Мангані.

— Гомангані, які забрали від мене Меріем, ваші недруги, — казав він. — Вони вбивають вас. Бабуїни з долу надто нечисленні, щоб повстати на них. Долішні розповідали, що вас дуже багато і ви дуже хоробрі, що вас — як травинок у степу або листочків у лісі, і що навіть слон Тантор боїться вас, такі ви хоробрі. Казали, що ви будете щасливі піти разом з нами на селище Гомангані і покарати тих поганців, а я, Вбивця Корак, заберу назад свою Меріем.

Король мавп надувся і напівпідвівся, — досі він сидів навпочіпки. Його підлеглі й собі попідводилися. Вони були задоволені і під'юджені

словами цього дивного Тармангані, який називав себе Мангані і розмовляв мовою волохатих пращурів людини.

— Так, — сказав один з них, — ми, горяни, славні бійці. Тантор боїться нас. Нума боїться нас. Шіта боїться нас. Гірські Гомангані щасливі, коли ми проходимо повз них і їх не зачіпаємо. Я власною персоною готовий іти з тобою в селище Гомангані, які живуть унизу. Я — старший син короля. Я сам повбиваю всіх Гомангані з долішніх земель. — І він напнув груди, гордовито походжаючи туди-сюди, щоб привернути до себе увагу всіх, хто там був.

— Мене звуть Губ, — закричав інший. — У мене довгі бойові ікла, гострі й міцні. Я вгороджував їх у м'яку плоть багатьох Гомангані. Я сам-один убив сестру Шіти. Губ також піде з тобою в долішню країну і вб'є стількох мангані, що годі буде перелічити. — І він також надувся а запишався, ловлячи на собі захоплені погляди самиць і дитинчат.

Корак запитально позирнув на короля.

— Твої бійці дуже хоробрі, — сказав він, — але король з-поміж них найхоробріший.

Волохатий мавпич, зачувши це, відповів громохким ревінням. Ліс помножив його поклик. Малі бабуїни злякано поховалися за волохаті спини своїх матерів. Розохочені мавпичі почали високо підстрибувати й собі заклично ревти слідом за королем. Видовище було страхітливе.

Корак підійшов до короля впритул і гукнув йому на вухо: "Ходімо!" І рушив просто з гір, через ліс і рівнину, на селище Гомангані Ковуду. Король з ревінням і вереском посунув услід за ним. Дорогою до них пристали бабуїни з долішніх земель і тисячі — з гірських кланів — диких, жорстоких, собакоподібних створінь, які прагнули крові.

Наприкінці другого дня вони дісталися селища Ковуду. Було по обіді. Селище розімліло під пекучим промінням тропічного сонця. Величезна орда мавп рухалась тепер зовсім нечутно. Тисячі лап ступали лісом не чутніше за вітрець, що час від часу гойдав листя на деревах.

Корак і двоє королів ішли попереду. Перед селищем вони зупинилися і зачекали, доки надійде решта. Запанувала цілковита тиша. Корак обережно зіп'явся на дерево, що нависало над загорожею, і придивився. Уся зграя вже була напоготові. Настав час діяти. Упродовж усього переходу Корак утовкмачував бабуїнам, що в жодному випадку не можна зачіпати білої самиці, ув'язненої в селищі. А всі інші — то їхня законна здобич. Він підвів обличчя до неба і пронизливо загарчав. Це був сигнал.

Три тисячі кошлатих бійців із завиванням і гавканням вдерлися в селище чорношкірих. Переляканих воїнів вихоплювали з кожної хатини. Матері хапали дітей на руки й бігли до воріт, бо несамовита орда вже мчала селищною вулицею. Ковуду об'єднав тих воїнів, яких пощастило зібрати, і, підбадьорюючи їх бойовими криками та вимахуючи списом, кинувся на зграю, що їх атакувала.

Корак очолював похід і тепер вів напасників. Панічний жах пойняв чорношкірих, коли вони побачили білого хлопця на чолі зграї страшних бабуїнів. Їм не довелося довго опиратися, вони встигли лише метнути списи в мавпячий натовп, що сунув на них, але перш ніж спромоглися, покласти стріли на тятиви луків, хвиля атакуючих затопила їх і закружляла в страшному вирі. Зусібіч їх рвали гострими кігтями, ікла впивалися в горлянки, і найперший серед кровожерних напасників, найжахливіший з них був Убивця Корак.

Чорношкірі панічно кинулися навтіки до воріт. Тож Корак облишив переслідування на волю своїм спільникам, а сам повернувся до хатини, в якій, як він пам'ятав була ув'язнена Меріем. Хатина виявилася порожньою. Він обстежив одну за одною всі будівлі, але наслідок буз так само невтішний — Меріем ніде не було. Чорношкірі н могли забрати її з

селища під час бою, тому що Корак весь час пильно стежив, чи не майне вона поміж утікачів.

Як на мавполюда, обізнаного із звичаями дикунів, лишалося тільки одне, найпростіше: Меріем убили й з'їли. На саму думку, що Меріем могла тут загинути, кров ринула Коракові в голову, і хвиля люті погнала його туди де, як він гадав, перебували її вбивці. До нього долинало гарчання бабуїнів і крики їхніх жертв, і він метнувся в той бік. Коли Корак дістався туди, бабуїни вже трохи притомилися від бою, а чорношкірі в цій новій позиції невеличким гуртом успішно відбивали бойовими палицями напад кількох самців, які вперто кидалися на них.

Корак стрибнув з дерева просто всередину — невпинний, нещадний, жахливий. Він сам зчепився з чорношкі рими воїнами Ковуду. Сліпа лють затопила його. Крім цього, його захищав забобонний страх дикунів. Він скидався на поранену левицю, майже водночас опиняючись в різних місцях, завдаючи смертельних ударів могутніми кулаками з точністю і вправністю тренованого бійця. Знов і знов його зуби рвали ворогів. Він кидався на всі боки і скрізь безжально нищив супротивників. Наслідки битви були такі страшні ще й тому, що страх сковував примітивну свідомість дикунів. Для чорношкірих білий воїн, спільник великих мавп і лютих бабуїнів, що гарчав і рикав, неначе звір, був нелюдом. Він був лісовим духом — страшним божеством зла, якому вони поклонялися і який прийшов з глибини джунглів карати за непослух. І завдяки цій вірі навіть ті, хто ще міг хоч трохи опиратися, були неспроможні до опору, відчуваючи, що мають справу з богоподібним носієм смертельної сили.

Ті, хто ще міг тікати, щоб уникнути смерті, яка витала зовсім поруч, скористалися з цієї можливості. Корак, весь закривавлений, зупинився, роззираючись довкола у пошуках нових жертв. Бабуїни зібралися біля нього. Спочиваючи, вони полягали на землю.

А далеко звідси Ковуду збирав решту розпорошених івплемінців, підраховуючи втрати і, збитки. Люди були перелякані в смерть. Ніхто не хотів лишатися довше в цій країні, ба навіть вернутися в селище по своє

майно. Вони прагнули лише, щоб між ними і духом, який так несподівано напав на них, пролягала якомога більша відстань. Таким чином Корак вигнав із своїх домівок єдине плем'я, шо могло допомогти в пошуках Меріем, і обірвав єдину можливість зв'язку між собою та посланцями доброго бвани, який дав притулок його маленькому лісовому коханню.

Наступного ранку, похмурий і лютий, Корак прощався з своїми друзями бабуїнами. Вони запрошували його піти разом з ними, але мавполюд не мав жодного бажання спілкуватися будь з ким. Життя джунглів виробило в ньому почуття самотності. Смуток закорінився в Коракові так глибоко, що його не могло розвіяти навіть несамовите товариство шалених бабуїнів.

Зневірений і похмурий, він прямував сам-один у серці джунглів.. Він ішов по землі, коли знав, що недалеко звідси бродить голодний Нума. Він спинався саме на ті дерева, де звичайно чатувала пантера Шіта. Корак шукав зустрічі зі смертю у найрізноманітніших варіантах і у всіх її проявах. В пам'яті юнака без упину спливали спогади про Меріем і спільні роки їхнього щасливого буття. Лише зараз він до кінця усвідомив, чим саме вона була для нього. Прегарне обличчя, струнке зграбне тіло, сліпуча усмішка, що завжди зустрічала його після повернення з полювання...

Бездіяльність доводила його до нестями. Він мусив щось робити. Треба було заповнити дні якоюсь працею, щоб хоч трохи забути своє горе — тоді ніч давала б йому благословенний спочинок, забуття денної гіркоти і жалю аж до самого ранку.

Він ніби вже геть зневірився, навіть на думку йому не спадало, що Меріем досі жива.

А проте, десь у глибині його душі таки жила навіжена надія, що Меріем жива і врешті знайдеться. Корак й далі П шукав день у день, але це лише зміцнювало ймовірність того, що вона мертва.

Роками він жив самітником. Якось випадково зустрівся з Акутом та його плем'ям, полювали разом день чи два. Заходив до гірських бабуїнів, де його приймали з належною гостинністю. Але найчастіше він бував із слоном Тантором — великим сірим панцерником джунглів, суперкрейсером його дикого світу.

Миролюбність велетнів-слонів, заклопотані погляди слоних, підліткова грайливість слоненят дивувала, ціка&и-ла й захоплювала Корака. Життя цих величезних тварин полонило його настільки, що дозволяло на якийсь час забути про свої власні жалі. Корак полюбив слонів так, як не любив навіть великих мавп. Серед інших там був один величезний слон, поведінка якого особливо бавила Корака. То був вождь племені, що оберігав його, чужинця, від будь-яких несподіванок чи нападів. Але з Кораком це грізне втілення руйнувань було таким лагідним і приязним, як хатній песик.

Цей слон завжди приходив на поклик Корака, обвивав його хоботом, підіймав і садовив собі на спину, а відтак Корак, поганяючи його п'ятами й лоскочучи чутливі вуха тварини листком щойно зламаної гілки, їхав верхи на Танторі, куди заманеться.

І весь цей час Меріем перебувала десь за сотню кілометрів звідти.

16

Для Меріем у її новій домівці дні збігали швидко. Спершу вона повсякчас поривалася в джунглі шукати Корака. Бвана, як вона й досі називала свого благодійника, стримав її тим, що послав на чолі з довіреною людиною невеличкий загін чорношкірих до селища Кову-ду й наказав їм розпитати у старого дикуна, і то з усіма подробицями, яким

чином дісталася йому біла дівчина. Окремо Бвана наказав провідникові розпитати Ковуду про дивну істоту, яку дівчина називає "Корак", і чи вони нічого не чули про мавполюда, якщо такий взагалі існує. Бвана був більш ніж цілком переконаний, що Корак — виплід хворобливої дівочої уяви. Він вважав, що тортури й злигодні, яких дівчина зазнала в чорношкірих, і страхітливі переживання полонянки двох шведів затьмарили її свідомість, але з плином часу і в культурних умовах спокійного життя в його африканському домі він мусив відзначити, що дівчина цілком нормальна, бо, крім її химерної розповіді, жодних інших ознак її психічної хвороби не було.

Дружина білого чоловіка, яку Меріем охрестила "Моя Люба", бо вперше почула таке звертання до неї від Бвани, не лише була надзвичайно уважною до маленької безпритульниці джунглів, самотньої і загубленої, але полюбила її усім серцем за її палку відданість і щирість. Меріем, так само глибоко зворушена приязним ставленням цієї ввічливої і культурної жінки, відповідала їй щирим захопленням і повагою.

Минали дні, а Меріем чекала, доки повернеться посланець із своїм загоном від Ковуду. Дні збігали швидко, бо були заповнені численними уроками, які давала самотня жінка неписьменній дитині. Спершу вона почала вчити дівчинку англійської мови, не ставлячи жодних завдань. Вона маскувала під уроки мови уроки життя та добрих манер, аж поки одного разу Меріем здогадалася, що це не гра. Навчання проходило легко, бо дівча виявилося здібним.

Таким чином вона навчилася робити чудовий одяг із звичайного хутра леопарда і в цьому виявляла таку саму старанність і захоплення, як,, певне, кожна цивілізована дівчинка її віку.

Посланець вернувся через місяць — за той місяць маленька напівгола дика Тармангані перетворилася на зграбну, чемну, виховану дівчину. Меріем дуже швидко вчилася англійської, бо Бвана і Моя Люба категорично відмовилися з початком навчання розмовляти з нею арабською вже через день-другий після появи Меріем у їхньому домі.

Звіт посланця на якийсь час дуже засмутив Меріем, бо селище Ковуду вони застали покинутим і, хоч скільки обстежували околиці, не знайшли жодного тубільця. Якийсь час вони таборували біля селища, щоденно виходячи на пошуки слідів Корака, про якого розповідала Меріем, але й тут успіхів не було жодних. Вони не бачили ані мавполюда, ані мавп. Меріем спершу знову сама ладна була-кинутися на пошуки Корака, але Бвана переконав її зачекати. Він запевнив, що найближчим часом піде на пошуки сам, щойно випаде нагода, і Церієм знову здалася на його умовлення. Але минули дні, місяці, перш ніж вона перестала безупинно тужити за своїм Кораком.

Моя Люба сумувала разом з дівчиною і намагалася хоч якось полегшити її страждання. Вона казала, що коли Корак живий, то він неодмінно знайде її. Однак подумкн вона також вважала, що Корак існує лише в дитячих мріях Меріем. Моя Люба намагалась якось відвернути увагу дівчини від причини її смутку і розпочала цілеспрямовано й наполегливо пояснювати дитині усі принади й переваги цивілізованого життя. Це було неважко, хоча, здавалося, їй уже запізно вчитися, і попередній дикий життєвий досвід дівчини міг би стати важкою перепоною на шляху до її нового життя, — але почуття смаку і звички вона дуже добре засвоювала від своєї вчительки.

Моя Люба була в захваті. Дітей вона не мала і полюбила маленьку чужинку материнською любов'ю, як власну дитину. Внаслідок усього цього, коли минув рік, ніхто б не міг сказати, що Меріем будь-коли була позбавлена вигод цивілізації і культури.

Тепер їй було шістнадцять, але вона виглядала на всі дев'ятнадцять, з гарним чорним волоссям, смаглявою шкірою, вона дихала свіжістю і чистотою, здоров'ям і цнотливістю. Вона старанно ховала свій причаєний смуток, але більше ніколи не говорила про це з Моєю Любою. Та не минало для неї самої й години без спогадів про Корака і бажання побачити його знову.

Меріем уже добре розмовляла англійською і непогано навчилася читати й писати. Одного дня Моя Люба жартома озвалася до неї французькою і, на її подив, Меріем відповіла тією самою мовою, щоправда, повільно й затинаючись, а проте, доброю французькою, хоч такою, якою звичайно говорять малі діти. Після цього випадку, вони потроху розмовляли французькою щодня, і Моя Люба часто дивувалася, з якою легкістю дівчина вчить мову, подеколи дуже нелегку. Спочатку Меріем супила гарненькі брівки, наче намагаючись щось пригадати, коли вивчала нові слова, а потім, на подив самій собі, а тим більше вчительці, вживала інші французькі слова, аніж ті, яких навчилася, — вживала правильно і з вимовою кращою, ніж у самої англійки. Втім, читала і писала Меріем значно гірше, і оскільки Моя Люба вирішила, що досконале знання англійської важливіше, то вдосконалення французької відклалося на потім.

— Напевне, ти чула, як іноді хтось розмовляв французькою в дуарі твого батька, — робила припущення Моя Люба, бо інакше вірогідних пояснень наче не було.

Меріем заперечливо похитала головою.

— Можливо, — сказала вона, — але я не пригадую, щоб колись бачила французів у батьковому товаристві. Він ненавидів їх і не хотів мати з ними нічого спільного, і я цілком переконана, що ніколи не чула всіх цих слів раніше, хоч водночас відчуваю, що ніби їх знаю. Я не можу цього зрозуміти.

— Я також, — сказала Моя Люба.

Невдовзі після цієї розмови прибув посланець з листом, зміст якого дуже схвилював Меріем. Гості їдуть! Кілька англійських пань і панів відгукнулися на запрошення Моєї Любої прибути на місяць полювати і досліджувати джунглі. Меріем пойняло нетерпіння. Які ж ці гості? Чи будуть вони з нею так само люб'язні, як Бвана і Моя Люба, а чи будуть,

як інші досі знайомі їй білі, — жорстокими й безжальними? Моя Люба запевняла її, що вони дуже виховані і сподобаються їй своєю делікатністю та шляхетністю.

На превеликий подив Моїй Любій, Меріем не виказала ніякої сором'язливості, чекаючи на гостей, так що навіть не вірилось у її дике минуле.

Вона дивилася, як вони наближаються, з цікавістю та водночас і з деякою нехіттю, аж доки переконалася, що ніхто її не вкусить. По суті, вона зараз нічим не відрізнялася від гарненької цивілізованої молодої дівчини, яка очікувала візиту товариства.

Корак і далі був у її думках, але тепер його відсутність спричиняла менше відчуття важкої втрати. Меріем і далі сумувала, згадуючи його; але прикрий біль згуби .вже не доводив її до безнадії. Вона й далі була душею вірна йому. Сподівалась, що одного чудового дня Корак знайде її, бо ні на мить не сумнівалася, що він не припиняє пошуків, — коли, звичайно, ще живий. Оця остання думка найбільше непокоїла її. Корак може бути мертвий. Здавалося мало ймовірним, що він, такий молодий і звичний перемагати усі небезпеки джунглів, може піти з життя. Коли вона востаннє бачила його, оточеного юрбою озброєних воїнів, то зрозуміла, що якби він повернувся по неї в селище, його можуть убити. Навіть її Корак не міг голіруч дати собі ради з цілим племенем.

Нарешті приїхали гості. Троє чоловіків і дві їхні дружини. Наймолодшого звали пан Морісон Бейнс. Квітучий молодик, що встиг спізнати всі можливі втіхи європейських столиць, він тепер був радий пошукати пригод і переживань на іншому континенті.

На все неєвропейське він дивився, як на поспіль не варте уваги, але, втім, був не від того, щоб насолодитися новизною незнайомих місць і витягти з нових незнайомих людей якнайбільше, як це він, незважаючи ні на що, чинив у себе вдома. Його манери вирізнялись чемністю й

люб'язністю до всіх без винятку, — хіба що відчувалася легенька зверхність щодо тих, кого він вважав нижчими за себе. Проте слід зауважити, що як з рівнею він поводився з дуже небагатьма.

Природа не обділила його ні вродою, ані здоровим глуздом. Він добре розумів, що, зверхньо ставлячись до інших, можна сподіватись і зверхності щодо себе. Тому він легко здобував репутацію простого і симпатичного хлопця, — власне, таким і бувши. Звісно, його розумний егоїзм був помітний — але ніколи не ставав прикрим для оточення. Ось таким, коротко кажучи, був пан Морісон Бейнс, представник європейської цивілізації. Яким би був пан Морісон Бейнс, живучи у Центральній Африці, здогадатись було важко.

Меріем спершу нітилася при сторонніх. Її благодійники визнали за краще нікому не розповідати про дивне минуле дівчини, і всі мали її за вихованку лорда й леді Грейстоків, нічого не розпитуючи. Гості вподобали її веселу, дружню вдачу й дивувалися тому, як вона любить джунглі і як чудово знає їх закони.

За останній рік, що вона мешкала у Бвани й Моєї Любої, Меріем багато їздила верхи. Дівчина знала, де саме в очеретяних заростях біля річки любили ховатися буйволи, знала десятки лев'ячих лігвищ, кожне джерело, придатне для водопою на півсотні кілометрів довкола. Вона могла непомильно вистежити і найбільшого, і найменшого звіра, хай би там де він ховався. Але особливо дивувало гостей її вміння відчути присутність хижака тоді, коли інші не почували навіть натяку на нього.

Пан Морісон Бейнс оцінив товариство Меріем дуже високо. Він із самого початку був нею захоплений, очевидно, ще й тому, що не сподівався знайти таке приємне товариство в африканському маєтку своїх лондонських друзів. Їм доводилось часто бувати разом, оскільки це була єдина неодружена пара в невеличкому гурті тутешніх білих. Меріем, не звична до залицянь таких молодиків, як Бейнс, була від нього в захваті. Його розповіді про великі осяйні міста, які він дуже добре знав, зачаровували й дивували дівчину. Оскільки Морісон завжди

виставляв себе в цих розповідях головною дійовою особою, то Меріем, природно, вважала його героєм.

У товаристві молодого англійця образ Корака помалу став тьмяніти. Якщо раніше він був для неї живою дійсністю, то тепер вона відчула, що Корак — лише спогад. Вона й далі була вірна цьому спогадові, але що важить спогад супроти реальної дійсності?

Меріем ніколи не супроводжувала новоприбулих чоловіків на полюванні. Вона не могла ставитися до вбивства, як до спорту. Висліджувати звірів дівчина любила, але вбивати заради самого вбивства було їй огидно — і тоді, коли вона була маленькою дикункою, і тепер. Коли Бвана йшов на полювання, щоб роздобути свіжини, вона завжди з радістю йому допомагала, але лондонські гості обернули полювання на звичайнісіньке вбивство. Убивство задля забави — злочин, так само й з полюванням заради хутра чи голів? а не для поживи. Тому Меріем лишалася вдома і збавляла час з Моєю Любою на тінявій веранді чи їздила верхи на своєму улюбленому поні по довколишній рівнині або по узліссі. Там вона залишала його й вихоплювалась на дерева, на якийсь час повертаючись до вільного, дикого, щасливого способу життя свого дитинства.

В ці хвилини перед нею знов поставав образ Корака, й тоді, втомлена від стрибків і перелітання з гілки на гілку, вона зручно прив'язувалась до якоїсь гілки й спала. Тоді, як ось і сьогодні, образ Корака поволі танув, і його заступав інший. Могутній напівголий Тармангані перетворювався на англійця, убраного в хакі, верхи на мисливському поні.

Одного разу, коли вона так дрімала, десь далеко перелякано замекало козенятко. Меріем ураз прокинулася. Якби ми з вами навіть почули цей жалібний поклик з такої значної відстані, то навряд чи зрозуміли б, що він означає. Але Меріем умить збагнула, що жертва, відчувши хижака, не може від нього втекти.

Для Корака улюбленою спортивною забавою було викрадати здобич з-під самісінького носа в Нуми, і Меріем також не раз доводилося задля розваги цупити найласіші шматки здобичі мало не з пащі царя звірів. Тепер, почувши те жалібне мекання, дівчина вирішила повторити колишню забаву. Їй раптом захотілося знову пограти в хованку зі смертю.

Меріем швидко скинула з себе спідницю і відкинула її набік — то був не найкращий одяг для успішної мандрівки по деревах. Те саме спіткало черевички і панчохи, бо людська п'ята не посковзнеться в разі чого на слизькому так, як тверда, вичинена шкіра черевика. Вона хотіла була скинути й панталони, але пригадала материнські повчання Моєї Любої про те, що не дуже добре ходити зовсім голою.

На поясі в дівчини висів мисливський ніж. Карабін лишився в кобурі при сідлі поні. Револьвер вона залишила вдома.

Козеня все мекало, і Меріем швидко помчала в напрямку голосу, який линув від джерела, куда звичайно приходили пити леви. "Ніхто давно вже не бачив тут хижаків, але Меріем знала, що козеня налякав лев або пантера.

Хто саме — вона скоро довідається, бо дуже швидко наближається до бідолашної тварини. Дівчина не переставала дивуватися тому, чого це звук чути все з того самого місця. Чого це козенятко не може втекти? Трохи згодом вона все зрозуміла. Козеня було міцно прив'язане до кілка біля джерела.

Меріем причаїлася поміж гіллям ближнього дерева і уважно обстежила галявину довкола. Де ж мисливець? Бвана і його люди тут ніколи не полюють. Хто прив'язав це мале бідолашне створіння, як принаду для Нуми? Бвана ніколи не робив такого і всім забороняв так робити, а його слово було в цім краю законом на багато кілометрів довкола.

"Мабуть, це якісь зайшлі дикуни", — подумала Меріем. Але де ж вони? Навіть її пильний погляд нічого не помічав. А де ж Нума? Чомузін не плигає на бідолашну беззахисну тварину? Жалібний крик козеняти свідчив, що він десь близенько. Ага! Нарешті вона помітила його. Він нерухомо причаївся в кущах за кілька метрів праворуч від неї. Вітер віяв з його боку й з боку дівчини, відносячи запах хижака просто до жертви, тому й чути його Меріем не могла.

Треба було перебратися на протилежний бік галявини, де гілля дерев звисало якраз над козеням. Стрибнути вниз і перетнути ножем прив'язь — справа якоїсь хвилини. Звичайно, в цю хвилину Нума може стрибнути й вона навряд чи матиме час урятуватись на деревах, але вона мусила визволити козеня від смерті. Раніше їй не раз щастило вислизати неушкодженою ще й не з таких пригод.

Вона барилась не тому, що злякалася Нуми, а через те, що боялася невидимих мисливців. Якщо це чужі чорношкірі, то їхні списи, приготовані для Нуми, простісінько поцілять того, хто надумав зіпсувати їм полювання. Козеня знову сіпнулося на прив'язі. Знов його жалісливе мекання торкнуло струни чутливого серця дівчини. Забувши про всі пересторо ги, вона почала скрадатися деревами на інший бік галявини, якомога тихіше, так, щоб Нума не помітив її присутності. Аж ось вона вже на протилежнім боці. На мить завмерла й позирнула на велетня-лева. Саме тоді грізний хижак повільно підвівся на повен зріст. Глухо заревів — зараз стрибне.

Меріем вихопила ножа, плигнула з дерева і прудко підбігла до козеняти. Нума помітив її. Він замолотив хвостом по своїх рудо-бурих боках. Пролунало страхітливе ревіння, проте лев стояв на місці — здивований і спантеличений кумедною проявою, що так несподівано, вигулькнула з джунглів.

Ще одна пара очей стежила за Меріем, і в них було не менше подиву, аніж у жовто-зелених зіницях хижака. Білий чоловік, що ховався в заплетеній з колючих кущів криївці, мимоволі підвівся трохи, коли

молода дівчина з'явилась на галявині й кинулася до козеняти. Він побачив вагання Нуми, підвів гвинтівку і прицілився звірові в груди. Дівчина схилилася над козенятком. Блиснув ніж, і маленький бранець опинився на волі. З радісним меканням він чкурнув у джунглі. Потім дівчина повернулась була, щоб знову вихопитися на дерево, з якого скочила . так несподівано й раптово, на загальний подив лева, козеняти й чоловіка в засідці.

Коли вона обернулась, мисливець побачив обличчя дівчини. Подив чоловіка не мав меж. Він навіть легенько скрикнув, але всю його увагу вже привернув лев — розлючений звір нападав. Дуло гвинтівки було націлене йому в груди. Чоловік міг вистрілити — і напасникові край. Однак тепер, побачивши обличчя дівчини, він на мить завагався. Чи не хотів їй допомогти? Чи, може, волів лишатися непоміченим? Напевне, це останнє і втримувало його палець на спусковому гачку від легенького натиску й давало хижакові додатковий шанс.

Мов хижий орел, стежив чоловік, як дівчина стрімголов біжить до дерева, рятуючи своє життя. Він дивився так секунду чи дві, до тієї миті, коли лев кинувся вперед. Дуло гвинтівки дивилося просто в широкі лев'ячі груди, посуваючися водночас ліворуч, за порухом звіра. В останню мить, коли втеча дівчини здавалася неможливою, палець мисливця легенько натиснув на спусковий гачок. Але дівчина таки зуміла підскочити і вхопитися за звислу гілку. Лев стрибнув за нею, однак не доскочив, — усього на кілька сантиметрів, — щоб схопити Меріем.

Чоловік полегшено зітхнув і відклав гвинтівку. Дівчина згори передражнювала сердитого людожера, що громохко рикав знизу, а тоді з голосним сміхом швидко зникла в лісовій гущавині. Майже годину лев чатував біля джерела. Мисливець міг уже безліч разів поцілити свою здобич. Чому він не вистрілив? Боявся, що постріл приверне увагу дівчини й вона повернеться?

Врешті Нума, люто рикаючи, велично пішов у джунглі. Мисливець вибрався з своєї засідки і за півтори години вже був у невеличкому таборі, добре замаскованому серед лісу. Кілька чорношкірих слуг досить байдуже зустріли його появу. Цей кремезний, високий, русявобородий велетень увійшов до свого намету. Через півтори години він вийшов чисто поголений.

Чорношкірі дивилися на нього з подивом.

— Пізнаєте мене? — спитав він.

— Навіть гієна, що тебе породила, і та б не впізнала тебе, бвано, — відповів один служник.

Чоловік хотів був зацідити чорношкірому в обличчя кулаком, але той, звичний до таких ударів, легко ухилився.

17

Меріем повільно поверталася до дерева, на якому залишила спідницю, черевички і панчохи. Вона щось весело мугикала, та її пісенька раптово урвалася, коли вона побачила на дереві кількох бабуїнів, що забрали її вбрання і, бавлячись, міряли його на себе. Вони зовсім не злякалися, коли побачили її. Навпаки, вишкірилися і загарчали. Чи ж їм боятися звичайнісінької самиці Тармангані?

За лісом мисливці відкритою місциною саме поверталися зі своїх денних виправ. Вони їхали нарізно, сподіваючись вистежити на рівнині лева, що забрів сюди. Пан Морісон Бейнс тримався ближче до лісу. Пильно вдивляючись у рослинність, він помітив на узліссі рух якоїсь живої істоти.

Він скерував коня в той бік. Здаля не розпізнати, що там воно. Але коли він під'їхав ближче, то побачив звичайнісіньку конячку і повернув

уже був назад, коли раптом упізнав сідло. Авжеж, конячинка була осідлана. Пан Морісон під'їхав ближче і відчув приємне хвилювання, бо впізнав улюбленого поні Меріем. Він поскакав туди учвал. Меріем напевне в лісі. Він здригнувся на думку, що молода беззахисна дівчина може бути сама в джунглях, які для нього самого були втіленням жаху і притулком нечутної смерті. Він зіскочив із сідла й прив'язав коня поруч з поні Меріем. Потім ступив у джунглі. Був переконаний, що дівчина десь тут, близенько, й сподівався справити враження своєю несподіваною появою.

Він пройшов лише кілька кроків, коли почув на дереві поблизу голосне белькотіння. ПанМорісон підійшов ближче і побачив зграю бабуїнів, які за щось гризлися між собою. Придивившись уважніше, він побачив, що один бабуїн тримав у лапах жіночу спідницю, а другий — черевички і панчохи. Серце Морісонове завмерло, коли він уявив, що передувало цій сцені. Бабуїни вбили Меріем і зірвали з неї одяг! Він здригнувся.

Він вирішив гукнути на допомогу, сподіваючись, що, може-таки, дівчина ще жива, аж раптом побачив її на дереві, сусідньому з тим, на якому сиділи бабуїни, і завважив, що вони гарчать і белькочуть власне до неї. На його подив, Меріем спритно, по-мавпячому скочила на їхнє дерево й сіла на гілці за якихось кілька метрів від одного з бабуїнів. Морісон прицілився, збираючись послати з карабіна кулю в це жахливе створіння, яке начебто хотіло стрибнути на дівчину, коли раптом почув її голос. Він ледь не випустив із рук зброю від подиву, коли почув з вуст Меріем чудернацьке белькотіння — таке саме, яке видавали мавпи.

Бабуїни тепер не гарчали — вони слухали. Було очевидно, що мавпи здивовані не менше ніж пан Морісон Бейнс. Повільно, один за одним, вони перебралися до Дівчини. Вона не виказувала ані найменших ознак страху. Тепер бабуїни оточили її зусібіч, так що Бейнс не міг стріляти, не ставлячи під загрозу життя дівчини. Але він більше й не збирався стріляти. Цікавість пойняла його. Кілька хвилин дівчина, поза будь-яким сумнівом, розмовляла з бабуїнами, після чого вони чемно віддали їй її

одяг. Бабуїни й далі юрмилися навколо неї, доки вона вдягалася, і весело базікали. Пан Морісон Бейнс, сидів унизу під деревом, витріщивши очі з дива. Потім підвівся і подався назад до свого коня.

Коли Меріем за кілька хвилин вийшла з лісу, вона помітила його, а він дивиася на неї широко розплющеними від подиву очима, в яких, окрім усього, був навіть легкий страх.

— Я побачив тут вашого коня, — сказав він, — і вирішив почекати вас, щоб провести додому, — ви не заперечуєте?

— Звісно, що ні, — відповіла вона. — З великою радістю.

Якийсь час вони їхали біч-о-біч, і пан Морісон задивлявся на гарний дівочий профіль і думав, чи справді він бачив, як це миле дівча пліткувало у верховітті з бридкими бабуїнами, чи це йому приверзлося. Ніби й не могло так бути; але ж він бачив усе на власні очі!

Він знов позирнув на дівчину і подумав: а що, власне, він про неї знає? Що вона незвичайна? То чи не була щойно побачена сцена саме виявом такої незвичайності? Жінка, що лазить по деревах і спілкується з лісовими бабуїнами! Жахливо!

Пан Морісон насупився. Меріем зиркнула на нього.

— Ви перегрілися, — сказала вона. — Це дивно, бо сонце сідає, і вже доволі прохолодно. Де ви так розігрілися?

Він спершу не хотів нічого казати про побачене, але несподівано для себе самого бовкнув:

— Від хвилювання. Я завважив вашого поні і пішов у джунглі. Хотів здивувати вас несподіваною появою, але сталося навпаки. Я бачив вас на дереві з бабуїнами.

— Справді? — спитала вона без особливих емоцій, так наче для молодої дівчини було цілком природно спілкуватися з дикими лісовими створіннями.

— Це було жахливо! — вигукнув пан Морісон.

— Жахливо? — здивовано звела брівки Меріем. — Що ж тут жахливого? Це мої друзі. Хіба жахливо розмовляти із своїми друзями?

— Ви що, справді з ними розмовляли? — скрикнув пан Морісон. — Ви розуміли їх, а вони вас?

— Певна річ.

— Але вони дикі істоти — звироднілі тварини нижчого рівня. Як ви можете розмовляти їхньою мовою?

— Вони не дикі й не звироднілі, — відповіла Меріем. — Друзі такі не бувають. Я жила поміж них роками, доки Бвана не знайшов мене і не забрав з собою. Я знаю мови всіх Мангані. Чому я повинна забувати її — лише тому, що тимчасово живу серед людей?

— Тимчасово? — підхопив пан Морісон. — Ви хочете сказати, що збираєтеся до них повернутись? Гей, що за дурниці ми тут верземо! Ви мене просто дурите, панно Меріем. .Ви зробили цим бабуїнам щось добре, і вони вас запам'ятали, тому й не чіпали, але те, що ви колись жили поміж них, — просто неможливо.

— Але це правда, — наполягала дівчина, помічаючи в інтонаціях його голосу і поведінці невдаваний страх і тішачись з його розгубленості. — Так, я жила поміж великих і малих мавп майже зовсім гола. Я спочивала на гілках дерев. Я полювала на менших звірів і їла їхнє м'ясо сирим. Спільно з Кораком і Акутом я полювала на сарн і кабанів і передражнювала лева Нуму з верховіть, кидаючи на нього паліччям, аж

доки від його рику не здригалася земля. Корак зробив мені курінь у гіллі величезного дерева, приносив мені овочі й м'ясо. Він захищав мене і був дуже уважний, — доки я не потрапила до Бвани і Моєї Любої. Ніхто так гарно не ставився до мене, як Корак.

Голос дівчини затремтів, вона вже цілком забула, що збиралася подражнити пана Морісона. Вона думала про Корака. Це був перший спогад про нього за довгий проміжок часу.

Якийсь час вони їхали мовчки, кожен думаючи про своє. Дівчина мрійливо згадувала богоподібну статуру свого обранця, леопардову шкуру на засмаглому плечі. Уявляла, як він, стрибаючи по деревах, повертається з успішного полювання і складає перед нею здобич. А позаду Корака вимальовується дебела постать величезної — людиноподібної мавпи. Сама ж вона, Меріем, сміється і радіє їхньому поверненню, гойдаючись на гілці біля свого лісового житла. Картина спогадів була чудова. Та ось Меріем згадала й інше — холодні довгі ночі, тяжкі вогкі ночі джунглів, особливо прикрі в дощову пору, дике ревіння хижаків у чорній пекельній пітьмі, постійне чатування пантери Шіти і змії Гісси, дошкульних комах, бридких хробаків. Та все те цілком заступала воля сонячних днів і, звичайно, товариство Корака.

Думки чоловіка були плутаніші. Він раптом усвідомив, Що майже закохався в дівчину, про яку досі знав лише те, Що вона сама йому розповіла. Чим довше він розмірковував, тим очевидніше ставало, що він ладен запропонувати їй будь-що у відповідь на взаємність, — навіть своє шляхетне прізвище. Так, він закохався. Але для пана Морісона Бейнса та подібних до нього людей існували певні світські правила. Дівчина була значно нижчого роду. Одружитися з нею означало те саме, що взяти шлюб з якоюсь її приятелькою-мавпою. Вистачить з неї цілком і самої любові, а його прізвище дістанеться комусь з відповідного кола.

Дівчина, котра, за її власними словами, жила напівголою серед мавп, не могла мати виразних уявлень про людські чесноти. Його любов і так буде для неї великим подарунком. ,

Пан Морісон Бейнс поволі доходив висновку, що чинить дуже шляхетно й милосердно. Європейцям легше зрозуміти його точку зору, аніж бідолашним провінціалам з Америки, які приказку "король ніколи не схибить" розуміють надто буквально. Певна річ, вона буде з радістю користатися розкішшю лондонського помешкання, де вони любитимуться, і його рахунком у банку, що для особи такого низького походження буде великим щастям. Лишалося ще одне питання, яке він волів делікатно з'ясувати, перш ніж почне втілювати свої мрії в життя.

— Хто такі Корак з Акутом? — спитав він.

— Акут — це Мангані, — відповіла Меріем, — а Корак — Тармангані.

— А що ж воно, на милість Божу, таке — Мангані й Тармангані?

Дівчина засміялася.

— Ви — Тармангані, — відказала вона. — Мангані волохаті — ви називаєте їх мавпами.

— То, виходить, Корак — білий? — спитав він.

— Так.

— А він що, ваш... як би це сказати, ваш... — він затнувся, зустрівши погляд ясних дівочих очей.

— Мій — хто? — наївно спитала Меріем, дуже далека від того, куди правив пан Морісон.

— Ваш, м-м... ваш брат? — видушив він.

— Ні, Корак мені не брат, — відповіла вона.

— То, може, чоловік? — врешті спромігся він.

Не маючи навіть гадки про те, що питання може бути образливим, Меріем дзвінко засміялася.

— Чоловік! — вигукнула вона. — Скільки ж, на вашу думку, мені років? Я надто молода, щоб мати чоловіка. Я про таке ніколи й не думала. Корак мені... гм... — І вона раптом збагнула, що ніколи досі не замислювалася над тим, хто, власне, для неї Корак. — Ну, Корак — це просто Корак, — і вона знову засміялася винятковій точності свого визначення.

Він дивився і слухав, але ніяк не міг збагнути сутність її вдачі, хоча вона говорила дуже щиро, і він волів, щоб думка про її цнотливість виявилася помилковою, інакше доведеться облишити свій план. Пан Морісон до певної міри совість мав.

Кілька наступних днів зусилля пана Морісона розвинути стосунки з дівчиною, як він передбачав, пішли намарне. Іноді він зовсім зневірювався і знову починав думати, що пропозиція вдаваного одруження не лучиться з тим, що він дужче й дужче закохувався в Меріем. А бачити її щодень і не закохатись було неможливо. Існувала ще одна обставина, яка надзвичайно ускладнювала панові Морісонові його плани: чистота і незайманість були най-сильнішим захистом дівчини — нездоланною перешкодою, яку можуть знехтувати лише виродки. Себе пан Морісон виродком ніколи не вважав.

Одного вечора вони лишилися удвох на веранді, коли всі вже пішли. Перед тим вони грали в теніс — партію виграв Морісон, який взагалі був добрим спортсменом. Він розповідав Меріем про Лондон і Париж, бали й бенкети, розкішних пань та їхні знамениті вбрання, розваги й забави багатих. Пан Морісон був великий майстер забивати баки. Втім, ніколи не був ані надокучливим, ані обтяжливим — плебейських звичок пан

Морісон старанно уникав, бо враження слухач складав не лише про нього, а про весь славний рід Бейнсів.

Меріем була зачудована. Дівчинці з джунглів його розповіді здавалися чарівними казками. Пан Морісон був у її очах чудовою і дивовижною людиною. Він захоплював її, і, коли після короткої мовчанки наблизився й узяв за руку, вона здригнулася — але не від страху, а від захоплення. Він нахилився до її вушка.

— Меріем! — прошепотів він. — Моя маленька Меріем! Чи можу я просити дозволу називати вас "моя маленька Меріем"?

Дівчина подивилася на нього широко розплющеними очима. Але він був у затінку. Вона тремтіла, але не забирала руки. Чоловік обійняв її і пригорнув.

— Я люблю вас! — прошепотів він.

Вона не відповідала. Вона не знала, що казати. Вона нічогісінько не знала про любов. Навіть уявлення не мала, але знала, що дуже добре, коли тебе люблять, хоч би що Це означало. Гарно, коли люди добре ставляться одне до одного. Вона в житті бачила дуже мало добра й уваги.

— Скажіть, — наполягав він, — що ви мене теж любите.

Їхні вуста наблизилися одні до одних і майже діткнулися, коли перед її внутрішнім зором несподівано з'явився Корак. Вона побачила Коракове обличчя зовсім близько, відчула палкість його вуст і вперше в житті збагнула, що таке любов, бона м'яко вислизнула з Морісонових рук.

— Я не певна, — сказала вона, — що люблю вас. Давайте зачекаємо. Часу у нас достатньо. Я ще надто молода, щоб одружуватись, і не певна, що буду щаслива в Лондоні чи Парижі, — радше вони мене злякають.

Як легко і природно вона пов'язала любовні стосунки зі шлюбом! Пан Морісон був переконаний, що не заводитиме мови про шлюб. А тут вона каже, що не певна, чи любить його! Це його збило з пантелику. Неймовірно, щоб маленька дикунка сумнівалася в своїх почуттях до шляхетного Морісона Бейнса.

Спала перша хвиля пристрасті, й до пана Морісона Бейнса знову повернулася здатність логічно мислити. Початок виявився нікудишній. Треба було перечекати і підготувати її для прийняття такого рішення, яке б дозволило оволодіти нею. Квапитись непотрібно. Він задивився на профіль дівчини в сяйві великого тропічного місяця. Пан Морісон Бейнс подумав, що "не квапитись" буде не так і легко. Дуже вона звабна.

Меріем підвелася. Кораків образ переслідував її.

— Добраніч, — сказала дівчина. — Шкода було б залишати цю прекрасну країну. — І вона всеосяжним жестом окреслила зоряне небо, широку рівнину, висріблену сяйвом великого місяця, темряву неподалік, у якій вгадувалися джунглі. — О, як я люблю її!

— Лондон ви полюбили б ще більше, — переконано сказав він. — А Лондон — вас. Ви були б окрасою будь-якої європейської столиці. Світ був би біля ваших ніг, Меріем.

— Добраніч, — повторила вона і пішла.

Пан Морісон дістав з портсигара цигарку, пустив тоненьку синю цівку диму до місяця і усміхнувся.

18

Меріем і Бвана саме сиділи на веранді, коли побачили вдалині вершника, що мчав до них. Бвана, приставивши долоню до чола, здивовано вдивлявся в нього. В Центральній Африці чужих буває дуже

мало. Бвана знав усіх чорношкірих на сотні кілометрів довкола. Якби в цих краях з'явився білий, його, Бвану, зразу повідомили б. І то про кожен крок прибульця, і що, і скільки вполював, і в який спосіб, — Бвана не дозволяв полювати з допомогою ціаністої отрути чи стрихніну, — а також про те, як він поводиться з слугами. За наказом англійця кількох європейців було відправлено назад на берег за жорстоке поводження з їхніми чорношкірими, а одному, особливо славному в Європі мисливцеві, Бвана наказав ніколи більше не повертатися, — коли дізнався, що мисливський трофей — чотирнадцять левів — той завдячує отруєній принаді.

Тому всі справжні мисливці і всі тубільці любили й поважали його. Слово Бвани було законом там, де досі не було жодного закону. Від одного узбережжя до іншого кожен міг би і допомогти мисливцям — друзям Бвани, і легко завернути небажаного зайду.

Але про цього гостя ніхто не попереджував. Бвана поняття не мав, звідки вершник узявся. Проте, як ведеться у всьому світі, чемно вийшов назустріч, вітаючи, перш ніж високий, добре збудований і чисто поголений блондин років тридцяти зійде з коня. Обличчя здалося Бвані дуже знайомим, лише ім'я ніяк не пригадувалось. Новоприбулий, судячи з вимови й зовнішності, був шведського походження. Поводився трохи брутально, але відверто, чим справив на англійця добре враження, бо той був радий усякому гостеві в цій дикій стороні і приймав кожного, не задаючи жодних запитань, аби лише гості не зловживали його дружбою і гостинністю.

— Дуже дивно, що ви дісталися сюди без попередження, — сказав він, проводячи гостя до конов'язі. — Мої друзі-тубільці завжди інформують про свій приїзд.

— Це, напевне, тому, що я прибув із півдня, — відповів гість. — Упродовж багатьох днів шляху мені не трапилося жодного селища.

— Так, на південь від нас ніхто не живе, — сказав Бвана. — Відколи Ковуду залишив наші терени, на сотні кілометрів там не знайдеш жодного тубільця.

Бвана був здивований, що білий спромігся сам-один з півдня пройти неприємними і непролазними джунглями. Наче читаючи думки співрозмовника, гість озвався.

— Я поїхав туди з півночі трохи пополювати, — сказав він, — і збився з дороги. Мій провідник, єдиний із усіх "сафарі", хто раніше там бував, несподівано захворів і вмер. Ми не могли знайти тубільців, які нас провели б, і тому просто верталися, тримаючи напрямок на північ. Місяць харчувалися лише тим, що вдавалося вполювати або зібрати. Ми й гадки не мали, що десь тут поблизу може жити білий, і вчора ввечері розбили табір .біля джерела на узліссі. Вранці я пішов на полювання і побачив дим з вашого комина, після чого послав свого зброєносця назад у табір з доброю звісткою, а сам поїхав сюди. Звісно, я чував про вас — хто в Центральній Африці вас не знає! — і був би дуже радий, якби ви дозволили : мені тижнів зо два спочити і пополювати в околицях.

— Прошу дуже, — відповів Бвана. — Перенесіть табір до річки, де стоять мої люди, і чуйтеся, як удома.

Коли вони повернулися на веранду, Бвана познайомив чужинця з Меріем і Моєю Любою, яка щойно вийшла надвір.

— Це пан Гансон, — сказав він, бо саме так назвався новоприбулий. — Мандрівник, збився з дороги в джунглях на півдні.

Меріем і Моя Люба й собі привіталися з гостем. Чоловік, побачивши їх, наче трохи знітився. Господар пояснив це собі тим, що гість довго не був у товаристві культурних жінок, і поквапився врятувати його з незручного становища, запрошуючи на бренді з содовою, на що пан Гансон згодився з великою полегкістю.

Коли вони пішли, Меріем повернулася до Моєї Любої.

— Це, звичайно, дуже дивно, — сказала вона, — але в мене таке відчуття, що я пана Гансона вже десь бачила. Дивно, але зовсім неможливо. — І більше вже не поверталися до цієї теми.

Гансон не переніс свого табору ближче до бунгало, як радив Бвана. Він сказав, що його слуги досить задерикуваті, і краще хай вони будуть чимдалі від їхніх; а сам він всіляко уникав товариства пань, чим викликав немало насмішок. Проте з чоловіками він кілька разів бував на полюванні, де показав себе вправним і досвідченим мисливцем. Вечори він проводив переважно з білим, що керував господарством Бвани, і вочевидь товариство цього грубуватого чолов'яги було йому милішим, аніж гості господаря з їхньою вишуканістю. Увечері він довгенько гуляв околицями садиби. Траплялося, заходив до саду, де росли чудові квіти, предмет гордості й захоплення Моєї Любої та Меріем. Коли його там заставали, він знічено пояснював, що прийшов лише помилуватися квітами Північної Європи, які Моя Люба так успішно плекала на африканській землі.

Невідомо, втім, чи його більше приваблював запах мальв та флоксів, чи можливість стріти прекраснішу квітку, найчарівнішу з-поміж усіх у місячному сяйві — чорноволосу смагляву Меріем?

Гансон був тут уже три тижні. Увесь цей час він казав, що його люди спочивають і набираються сил після жахливої мандрівки непролазними південними джунглями. Але насправді було зовсім не так. Він поділив загін на два менші, ставлячи на чолі відданих людей, яким міг довіряти. Їм він звірив свої плани і пообіцяв велику винагороду, якщо все вдасться і вони як слід виконають його накази. Одній групі було звелено дуже повільно рухатися на північ шляхом, який сполучається з великими караванними шляхами Південної Сахари. Іншим він наказав іти на захід і там стати табором біля великої річки, що утворювала природний кордон володінь Великого Бвани.

Там за чаркою він розповів господареві, як його "сафарі" йшли на північ, але нічого не сказав про загін, що пішов на захід. Потім одного дня він завважив, що половина його людей утекла. Він сказав це тому, що кілька мисливців з бунгало вирушили в його табір на півночі, і він остерігався, що вони можуть помітити, як виразно поменшала кількість його людей.

Однієї спекотної ночі Меріем, яка не могла заснути, встала і вийшла пройтися садом. Пан Морісон перед цим знову наговорив їй багато ніжних слів, і це так схвилювало дівчину, що вона не могла заснути.

Величезне небо над нею, здавалося, обіцяло ще більшу свободу від сумнівів та питань. Бейнс вимагав, щоб вона сказала, що любить його. Десятки разів вона думала, що слід було відповісти йому взаємністю. Корак був лише спогадом. Вона починала вірити, що він мертвий, бо живий він би цілком полонив її думки. Вона не знала, що він так само вважав її мертвою і так само сумнівався і тому не робив більше спроб розшукати її після того, як було розгромлено селище Ковуду.

Меріем повільно підходила до квітучого куща, за яким причаївся Гансон. Уже багато ночей він приходив сюди, причаювався в засідці, вичікуючи слушної нагоди. На що чи на кого він чекав? Він почув наближення дівчини и напівпідвівся на ліктях. Далеко внизу в стайні заіржав його кінь.

Меріем ішла, повільно простуючи до куща, за яким чекала на неї засідка. Гансон вийняв з кишені велику червону хустку і підвівся на коліна. Кінь у стайні знову заіржав. Далеко внизу, на рівнині, рикнув лев. Гансон обережно сів навпочіпки, готовий враз випростатись.

Кінь знову заіржав — на цей раз ближче. Чутно було, як шелестять кущі, торкаючись тіла тварини. Гансон здивовано розмірковував, звідки тут міг узятися кінь, адже він щойно іржав у стайні. Він повернув голову туди, де мала бути тварина. Те, що він побачив, знову кинуло його

додолу, притиснувши до землі, — наближався якийсь чоловік і вів двох осідланих коней.

Меріем також почула це й спинилась, прислухаючись. За мить до неї підійшов пан Морісон Бейнс, ведучи двох осідланих коней.

Меріем здивовано подивилася на нього. Пан Морісон сором'язливо усміхнувся.

— Я не міг заснути, — сказав він, — і вирішив трохи поїздити верхи, але коли зібрався, то побачив вас, і вирішив, що' ви не відмовите скласти мені товариство. Нічна прогулянка верхи, запевняю вас, дуже добра розвага. Ходімо!

Меріем засміялася. Ця витівка припала їй до смаку.

— Гаразд, — сказала вона.

Гансон тихо вилаявся крізь зуби. Ті двоє повели коней до виходу з саду. Щойно вони вийшли з воріт, як завважили коня Гансона.

— Це, певне, кінь того мандрівника, — сказав Бейнс. — Він, мабуть, приїхав побалакати з нашим управителем, — сказала Меріем.

— Пізненько приїхав, правда? — зауважив пан Морісон. — Я б не зважився поночі вертатися джунглями в його табір.

Наче на підтвердження його слів, десь далеко рикнув лев. Пан Морісон здригнувся й позирнув на дівчину, сподіваючись побачити враження, яке справив на неї цей лиховісний звук. Здавалося, що вона його навіть не чула.

Наступної хвилини двоє верхівців уже їхали по залитій місячним світлом рівнині. Дівчина скерувала коня в бік джунглів, саме туди, звідки долинуло рикання голодного лева.

— Може, нам краще триматися трохи далі від того хлопця? — запропонував пан Морісон. — Здається, ви не чули, як він рикає.

— Чому, чула, — засміялася Меріем. — Поїхали туди, подражнимо його.

Пан Морісон вимушено засміявся. Йому зовсім не хотілося виглядати боягузом перед дівчиною, але ще більше не хотілося їхати поночі в гості до голодного лева. Він помацав карабін в кобурі біля сідла, але місяць сяяв так, що цілитися було б дуже незручно, та він ніколи лева віч-на-віч не бачив — навіть удень. Думка про можливу зустріч глибоко занепокоїла його. Звір перестав тепер . рикати. Його більше не було чутно, й помалу Морісон опанував себе. Вони їхали просто в джунглі, за вітром. Лев причаївся праворуч від них у невеличкій западині. Це був старий звір. Уже дві ночі він нічого не їв, тому що не міг більше полювати так вдало, як замолоду, в славні дні юності, коли він наганяв страх на своїх підданих. Дві ночі й два дні його шлунок був порожній, і багато вже часу він живився лише стервом. Він був старий, але й далі лишався грізним смертоносним звіром.

На узліссі пан Морісон спинився. Їхати далі він не мав ні найменшого бажання. Нума, м'яко ступаючи, простував слідом. Вітер тепер віяв на нього й сподівану жертву збоку. Він дуже довго шукав людей, тому що замолоду скуштував людського м'яса, й хоч це було ніщо супроти зебр чи оленя, зате куди легше здобувалося. Для Нуми людина була кволе повільне створіння, якому завжди товаришив, дражнячи чутливі ніздрі царя звірів, запах спаленого пороху й рушничних пострілів.

Цієї ночі він чув знайомий небезпечний запах, але був голодний до нестями. Нехай там хоч двадцятеро з гвинтівками, але він мусив чимось

заповнити шлунок. Нума довго кружляв лісом, щоб урешті залягти проти вітру і водночас мати можливість непомічено спостерігати за обраними жертвами. Нума був зморений голодом, але досвідчений і хитрий. Вітер доніс запах Нуми й людей глибоко в джунглі до ніздрів іншого. Той підвів голову й принюхався. Потім схилив голову набік і почав прислухатися.

— Швидше, — сказала Меріем, — поїхали! Ліс уночі просто чудовий. Він тут негустий, проїхати можна.

Пан Морісон завагався. Він не хотів виказувати страху в присутності дівчини. Такий хоробрий чоловік, яким він себе уявляв, мусить мати відвагу не наражати дівчину на непотрібний ризик. Про себе він не дуже дбав, але егоїзм пана Морісона нагадував йому, що насамперед він повинен подбати про себе. Пан Морісон думав, як би умовити Меріем, бо хотів лише проїхати з дівчиною чимдалі від бунгало. Він збирався поговорити з нею віч-на-віч і, врешті-решт так, щоб вона не змогла опертись його пропозиції. Також хотілося йому й виправдати себе в її очах, перш ніж вони повернуться додому. Він трохи сумнівався в тому, що з усім цим йому поталанить, але сумніви теж були враховані в його плані.

— Лева можна не боятися, — сказала Меріем, помітивши вагання свого супутника. — Левів-людожерів тут не було вже два роки, каже Бвана, і ми добре побавимося, бо тутешнім левам людське м'ясо нелотрібне. Вони тут так добре полюють, що люди їх зовсім не цікавлять.

— О, ні, я левів не боюся, — відповів пан Морісон. — Я лише думаю, що їздити верхи лісом страшенно незручно. Тут і кущі, й гілки, й усе інше, як ви знаєте, що не сприяє приємній прогулянці верхи.

— Тоді підемо пішки, — вирішила Меріем і налагодилася зістрибнути з коня.

— О, ні! — скрикнув пан Морісон, наляканий її рішучістю. — Краще вже справді верхи.

І він скерував коня просто в лісову темряву. Меріем їхала поруч, а попереду, чекаючи слушної нагоди, причаївся Нума.

На галявині з'явився самотній вершник, який тихо лайнувся, побачивши, що двоє передніх зникли з очей. То був Гансон. Він стежив за ними від самого бунгало. Вони їхали простісінько до його табору, тому він був готовий принагідно пояснити, куди їде, якщо його помітять, але вони навіть не озиралися.

Тепер він рушив за обома ними в гущавину джунглів. Він більше не дбав про те, помітять його чи ні. Для такої байдужості було дві підстави. По-перше, у діях Бейнса він виразно побачив суперництво. Певним чином він хотів спробувати повернути ситуацію на свою користь. Гансон бажав переконатися на власні очі, що Бейнс нічого не вчинить із дівчиною. Друга причина була та, що чорношкірі великого Бвани могли помітити зміни в його таборі, погомоніти з його підлеглими, і тоді з'ясувалось би, що він бреше. Адже всі у бунгало з його слів знали, що половина його людей утекла. Тому слід було будь-що побувати у своєму таборі, перш ніж туди доберуться люди Бвани. Була ще одна причина, через яку він так поспішав за дівчиною і її супутником після того, як обоє зникли в джунглях. Одного разу, коли його люди сиділи біля вогнища, з-за високих колючих кущів на них раптово стрибнув величезний лев і схопив одного чорношкірого. Лише завдяки сміливості й винахідливості товаришів, той не наклав життям. Знавіснілого від голоду звіра воїни прогнали списами, палаючими головешками та пострілами з рушниць.

Тому Гансон знав, що в околиці з'явився лев-людожер або ж один із тих численних левів, що поночі виходять на рівнину і в гори полювати, чомусь вирішив спробувати людського м'яса. Лише півгодини тому швед чув рикання голодного лева і не мав ніяких сумнівів, що людожер вистежує Меріем та Бейнса. Він нишком назвав англійця дурнем і вчвал помчав за ними.

Меріем з Бейнсом виїхали на маленьку галявинку. Нума сховався за п'ятдесят кроків від них у кущах. Його жовто-зелені очі напружено стежили за здобиччю, кінчик рудого хвоста спазматично посіпувався. Він проміряв очима відстань між собою й ними, міркуючи, стрибати йому вже чи зачекати, поки вони під'їдуть ближче, просто йому в лапи. Він був дуже голодний, але також доволі обережний. Він не хотів утратити здобич через нерозважливий чи надто квапливий стрибок. Якби минулої ночі він був дочекався, доки чорношкірі заснуть, то не довелося б голодувати двадцять чотири години.

Інший, той, що вчув запах лева і людей, сидів тим часом на гілляці, дивлячись, як лев готується до стрибка. Унизу під його деревом ховалося величезне сіре тіло слона. Той, що сидів на дереві, неголосно загарчав і скочив слонові на спину. Він щось прошепотів Танторові на величезне вухо, й слон підняв хобота, намагаючись упіймати в повітрі запах, про який йому щойно сказали. Йому прошепотіли ще якесь слово — можливо, то був наказ, і величезний звір, незграбно, але зовсім нечутно рушив у напрямку Нуми й чужих Тармангані, яких вчув його вершник.

Щокрок запахи лева і його жертв виразнішали. Нума втрачав терпець. Чи довго йому ще доведеться чекати на здобич? Хвіст сердито молотив його боки. Він гнівно гарчав, і гадки не мавши про небезпеку; чоловік і дівчина мирно розмовляли на невеликій галявинці.

Їхні коні йшли біч-о-біч. Бейнс узяв Меріем за руку й, міцно стискаючи її, шепотів на вухо дівчині полум'яні слова кохання.

— Поїдемо зі мною до Лондона, — наполягав пан Морісон. — Я можу найняти "сафарі", і вони за день проведуть нас до моря, перше ніж тут здогадаються, що ми втекли.

— Чому ми повинні тікати? — спитала дівчина. — Бвана й Моя Люба не заперечуватимуть, щоб ми одружилися.

— Я не можу одружитися з тобою зараз, — пояснив пан Морісон, — мені потрібно спершу виконати певні формальності... Я не можу пояснити, та й ти однаково не зрозумієш. Усе буде гаразд. Нам треба поїхати в Лондон. Я не можу чекати. Якщо ти кохаєш мене, то повинна поїхати зі мною. Бо ж як, наприклад, ті мавпи, серед яких ти жила? Чи вони теж переймаються справами одруження? Вони просто кохають так само, як і ми. Якби ти залишилася серед них, то теж мала б когось за чоловіка. Закон природи над усе — ніякий людський закон не може протистояти Божим законам. Що тут такого, якщо ми просто любитимемося. Що нам до інших людей і того, що вони подумають? Я ладен віддати тобі своє життя — а ти мені нічого?

— Ви любите мене? — спитала вона. — Ви одружитесь зі мною, коли ми приїдемо в Лондон?

— Присягаюсь! — вигукнув він.

— Я поїду з вами, — прошепотіла вона, — хоча я не розумію, навіщо це потрібно.

Вона схилилася до нього, він обійняв її і поцілував.

Саме в ту мить край галявини між деревами з'явилася величезна голова слона. Пан Морісон і Меріем не чули й не бачили нікого, крім себе, але їх бачив і чув Нума. Людина, верхи на Танторі побачила дівчину в обіймах чоловіка. Та людина був Корак. Але він не впізнав у стрункій дівчині, вбраній так гарно, свою Меріем. Він побачив лише Тармангані та його самицю. В ту мить Нума стрибнув.

Страхітливо ревучи, — ще й з остраху, щоб Тантор не злякав його здобич, — великий звір вихопився із своєї засідки. Земля задрижала від звуку його могутнього голосу. Налякані коні стали мов укопані. Пан Морісон Бейнс зблід і похолов. Лев мчав на них із Меріем у яскравому сяйві повного місяця. Тіло пана Морісона більше не слухалося його, воно

цілком улягло іншій, могутнішій силі — силі першого закону природи, закону самозбереження. Він добре приострожив коня, пригнувся й помчав наосліп геть із лісу, на безпечну рівнину.

Переляканий кінь дівчини погнав услід за першим конем. Лев наздогнав їх. Тільки дівчина залишалася спокійною — дівчина й напівголий дикун, який лежав на карку величезного слона і з усмішкою спостерігав за цікавою виставою, що розігралася йому на втіху. Для Корака це було лише полювання голодного Нуми на двоих чужих Тармангані. Він знав, що Нума має право на здобич. Але тут була самиця. Корак відчув несвідоме бажаний захистити її. Чому саме, він пояснити не міг. Усі Тармангані були йому ворогами. Він надто довго жив серед звірів, щоб людські почуття брали в ньому гору, але оце вперше вони озвалися, — коли він побачив дівчину.

Він наказав Танторові йти вперед. Потім підняв важкого списа і пустив його в лева, який уже летів на здобич. Кінь дівчини вже був по тім боці галявини. Тут він міг би легко стати здобиччю швидкого в ловах звіра, але Нума, розлючений, захотів напасти на дівчину, що їхала верхи. Саме на неї він і летів.

Корак аж скрикнув з подиву, коли в той час, як Нума опинився на спині коня, дівчина легко стрибнула просто з сідла на долішні гілки дерева.

Кораків спис поцілив Нуму в плече, збивши його з панічно наляканого коня. Звільнений від ваги дівчини й лева, кінь, рятуючись, помчав учвал. Нума качався по землі, намагаючись звільнитися від списа, але марно. Тоді він знов погнався за конем.

Корак скерував Тантора в гущавину. Він не хотів, щоб його побачили.

Коли Гансон уже дістався на узлісся, він почув страшне рикання лева й зрозумів, що той нападає. Миттю пізніше повз нього, мов навіжений, промчав на коні, рятуючись від звіра, пан Морісон. Він буквально лежав на коневі, обхопивши його шию руками й немилосердно приострожуючи. Наступної миті з'явився другий кінь — без вершника.

Гансон застогнав, здогадуючись, що трапилось у джунгл'ях. З вигуком прокляття він помчав уперед, сподіваючись відігнати лева від жертви, — гвинтівку він тримав напоготові. Перед його очима нараз постав лев, що гнався за конем дівчини. Цього Гансон зрозуміти не міг. Він знав, що якби Нумі пощастило схопити дівчину, то він би ні за ким більше вже не гнався. Гансон повернув коня, швидко прицілився і вистрілив. Лев зупинився, на мить повернувся в його бік і впав мертвий. Гансон поскакав далі в ліс, гукаючи дівчину.

— Я тут, — враз долинула звідкись із верховіть відповідь. — Ви в нього поцілили?

— Так, — відповів Гансон. — Де ви? Ви щасливо відбулися! Може, це вас навчить не вештатись поночі джунглями.

Вони разом вернулися на рівнину, а невдовзі до ьих дуже повільно під'їхав пан Морісон. Він пояснив, що його кінь схарапудився і він ніяк не міг його спинити. Гансон усміхнувся, бо пригадав, як несамовито колов Бейнс гострими острогами свого коня, але нічого не сказав. Він посадив Меріем собі за спину, і всі троє мовчки поїхали до бунгало.

19

Трохи згодом Корак повернувся й витяг свого списа з тіла Нуми. Він усміхався. Розвага була чудова. Одне лише непокоїло його — як це самиця спромоглася стрибнути з коня на дерево над нею. Вона повелася зовсім як Мангані — зовсім як його згуба-Меріем. Він зітхнув. Його

втрачена Меріем, його маленька Меріем померла! Йому дуже захотілося знову її побачити. Він придивлявся услід трьом постатям, що від'їжджали далі рівниною, і міркував, куди б це вони могли їхати. Йому спало на думку піти слідом, проте він і далі стояв, дивлячись, як вони зникають удалині. Вигляд цивілізованої дівчини та англійця в хакі пробудив у пам'яті Корака якісь невиразні спогади.

Колись він мріяв повернутися в їхній світ, але зі смертю Меріем в серці його померли і бажання, і надія. Він волів відтепер жити в самотині, якомога далі від людей. Він зітхнув і повільно пішов назад у джунглі.

Тантор, нервовий на вдачу, не мав ніякого бажання наближатися до трьох білих чужинців, а після того, як озвалася рушниця Гансона, обернувся і почвалав геть. Коли Корак повернувся, слона ніде не було видно. А втім, мавполюд не дуже журився відсутністю свого друга. Тантор мав здатність несподівано зникати. Вони могли Цілий місяць не бачити одне одного, бо Корак рідко коли вдавався до пошуків сірого велетня і зараз не став його шукати. Він швидко знайшов зручне сідало на великому Дереві й невдовзі заснув.

Бвана вже зустрічав шукачів пригод на веранді бунгало. Крізь сон він почув постріл рушниці Гансона десь далеко на рівнині й подумав над тим, що б воно означало. Спочатку він був припустив, що людина, яку він так гостинно прийняв, ускочила в халепу, вертаючись до табору, тому встав і пішов до свого управителя, який повідомив, що Гансон справді був тут увечері, але кілька годин тому поїхав. Вертаючись від управителя, Бвана помітив, що двері стайні відчинені навстіж, і, коли зайшов туди, виявив, що немає ані коня Меріем, ані Бейнсового. Тоді Бвана подумав, що це стріляв пан Морісон, знову вернувся до управителя й почав готуватися в дорогу, щоб перевірити рівнину, — і саме тоді побачив, як троє відсутніх повертаються.

Розповідь англійця господар вислухав дуже холодно. Меріем мовчала. Вона бачила, що Бвана сердитий на неї. Це було вперше, і її серце затріпотіло.

— Іди до своєї кімнати, Меріем! — сказав він. — А ви, Бейнсе, зайдіть до мене в кабінет на кілька слів.

Обоє послухалися, і тоді він підійшов до Гансона. Навіть у найлагідніших словах Бвани було щось таке, що змушувало людей мовчки скорятися його волі.

— Як це ви опинилися з ними, Гансоне? — спитав він.

— Я сидів у саду, — відповів мандрівник, — після того, як погостював у вашого управителя Джербіса. Така в мене звичка. Ваша пані знає. Цієї ночі я випадково задрімав під кущем і прокинувся від того, що почув розмову. Я не чув, про що саме ці двоє говорили, аж бачу — Бейнс приводить двох коней і вони кудись ідуть. Я, звісно, втручатися не хотів, не моя це справа, але подумав, що для поїздки верхи ніч не найліпший час, особливо для молодої дівчини, — це і непристойно, і небезпечно. Тому я подався за ними. І добре зробив, позаяк Бейнс чкурнув від лева так швидко, як тільки міг, кинувши дівчину напризволяще, а я, на щастя, з першого пострілу поцілив звірові просто під лопатку.

Гансон замовк. Обидва якийсь час мовчали. Врешті мандрівник закашлявся так, начебто хотів сказати щось не дуже приємне і йому самому.

— В чому справа, Гансоне? — спитав Бвана. — Ви хочете щось сказати, чи не так?

— Бачите-но, — промурмотів Гансон. — Я тут часто увечері гуляю і весь час бачу їх удвох. Я дуже перепрошую, шановний пане, але мені

здається, що пан Бейнс дівчину до добра не доведе. Я чомусь глибоко переконаний, що він хоче втекти з нею разом.

Керуючись корисливими намірами, Гансон, сам того не підозрюючи, говорив чистісіньку правду. Він боявся, що Бейнс може перешкодити його намірам, і хотів спочатку використати його, а потім позбутися молодого англійця.

— І ось що я думаю, — вів далі маидрівник. — Днями я від'їжджаю, і ви могли б запропонувати панові Бейнсу, щоб він склав мені товариство. Якщо захочете, то я візьму його з собою до великого караванного шляху на півночі.

Бвана на хвилину глибоко замислився. Врешті він озвався.

— Бачите-но, Гансоне, пан Бейнс мій гість, — сказав він, і щось майнуло в його очах, — я справді не можу виганяти його з дому лише на підставі ваших здогадок про Меріем, і було б дуже нечемно з мого боку попросити його виїхати. Але якщо мені не зраджує пам'ять, то він сам говорив нещодавно про повернення додому, і я переконаний, ніщо не завадить йому поїхати на північ разом з вами. Здається, ви вирушаєте завтра? Гадаю, пан Бейнс поїде з вами. Прошу зайти до мене вранці, а зараз. добраніч і спасибі за турботу про Меріем.

Гансон повернувся, приховуючи зловтішну усмішку. Бвана пішов з веранди до кабінету, де його вже чекав, нервово походжаючи туди-сюди, пан Морісон.

— Бейнсе, — сказав Бвана без довгих передмов. — Гансон завтра їде на північ. Ви йому дуже сподобалися, і він попросив мене переказати, що з приємністю візьме вас із собою. Добраніч, Бейнсе.

За розпорядженням Бвани, Меріем не виходила з кімнати, доки пан Морісон готувався до від'їзду. Гансон прийшов за ним зрання. Власне, він нікуди й не від'їжджав, бо ночував тут-таки, в управителя Джервіса.

Прощання пана Морісона і його господаря було досить сухим, і коли врешті гість від'їхав, Бвана полегшено зітхнув. Це був неприємний обов'язок, але врешті все скінчилося, хоч особливої радості він не відчував. Звісно, він бачив, як Бейнс упадає за Меріем, і чудово знав, що пиха цього молодика ніколи не дозволить віддати своє шляхетне ім'я простій арабській дівчині, бо ж, хоч Меріем і мала білий колір шкіри, Бвана був переконаний, що вона чистокровна арабка. Він не говорив про це з Меріем і припустився великої помилки, позаяк дівчина, попри глибоку вдячність до Бвани й Моєї Любої, була горда й чутлива, і те, що Бвана відіслав пана Бейнса без жодних пояснень, глибоко її образило. Завдяки цьому Бейнс тепер був у її очах жертвою, і відповідне почуття симпатії до нього посилилося. Якщо вона раніше дуже мало знала про любов, то тепер помилялася цілковито. Бвані і Моїй Любій годилося більше розповісти дівчині про соціальний бар'єр, який, вони добре це знали, існував між Бейнсом та Меріем, але воліли не вражати її. Краще було б менше жаліти, зате врятувати дитину від лиха з недосвідченості.

Коли Гансон і Бейнс виїхали до табору, англієць затято мовчав. Гансон спробував завести таку розмову, яка природним чином перевела б тему в потрібне йому русло. Він їхав поруч і трошки позаду свого супутника, тішачись з кислого виразу його аристократичного обличчя.

— Не дуже чемно з вами обійшлися, правда? — врешті почав він, киваючи в бік бунгало, коли Бейнс озирнувся на його голос. — Дуже він дбає про дівчину, — вів далі Гансон, — не хоче, щоб хтось із нею одружився й забрав із собою. Але скидається на те, що для дівчини більше шкоди, ніж добра, в тім, що він витурив вас звідси. Колись вона однаково одружиться, а такого славного молодого панича, як ви, ще пошукати.

Бейнс, який спершу хотів різко відповісти супутникові, щоб той не пхався не в свої справи, взяв останні слова Гансона дуже близько до серця і подумав, що той не такий уже й нечема.

— Та він просто невихований мугир, — пробурмотів пан Морісон, — але я його ще провчу! Він може бути велике цабе в Центральній Африці, але я не менший за нього в Лондоні, і коли він повернеться додому, то відчує це на власній шкурі.

— А я, бувши вами, — сказав Гансон, — нікому не дозволив би потурити мене від моєї дівчини. Між нами кажучи, я теж не дуже його люблю, і якщо потрібна допомога, то я до ваших послуг.

— Дуже люб'язно з вашого боку, Гансоне, — відповів Бейнс, трохи оживши, — але що людина може зробити в цій забутій Богом дикій глушині?

— Я б ось що зробив, — сказав Гансон. — Я забрав би дівчину з собою. Якщо вона вас любить, то піде за вами без вагань.

— Це неможливо, — сказав Бейнс. — Він контролює місцевість на багато кілометрів довкола. Піймає нас без жодних клопотів.

— Не піймає, якщо я за це візьмуся, — сказав Гансон. — Я вже років з десять тут торгую і полюю, тож знаю ці краї так само, як він. Як хочете забрати дівчину, я вам гарантую, що ви дістанетеся до узбережжя цілеңькими. Ви їй напишіть записку, а мій провідник віднесе. Попрохайте прийти до останнього прощання — відмови не буде. Тим часом ми пересунемо табір трохи далі на північ, і ви зможете домовитися з нею на одну з найближчих ночей. Скажіть, що я зустріну її і відвезу до табору на зустріч з вами. Так буде ліпше, бо я знаю місцевість краще і їхатиму швидше, ніж ви. Ви можете скористатися з моїх "сафарі" і поволі рухатися на північ, а ми з дівчиною вас наздоженемо.

— А якщо вона не прийде? — спитав Бейнс.

— То призначте інший день для прощання, — сказав Гансон, — але пошліть мене замість себе, і я в кожному випадку її заберу. Вона прийде, і коли все буде позаду, то вона не пошкодує, — особливо післятого, як поживе з вами місяців зо два, доки ми дістанемося до моря.

Бейнс мав був гнівно заперечити, обуритися, але стримався, бо, по суті, він і сам намірявся втнути щось подібне. Просто в устах невихованого купця це звучало доволі брутально, але молодий англієць усвідомив, що без Гансонової допомоги, без його знання африканських умов шанси на перемогу мізерні, а з таким спільником він напевне виграє. Тому він просто кивнув головою на знак згоди.

Решту шляху на північ до Гансонового табору вони проїхали мовчки, кожен думаючи про своє. Кожен думав про іншого вельми несхвально. Коли вони поїхали лісом, звук їхньої безпечної мандрівки долинув до вух ще одного подорожнього в джунглях.

Убивця вирішив прийти на те місце, де біла дівчина так спритно вихопилася на верховіття, — щось у його спогадах було таке, що неухильно вабило до неї. Він хотів бачити її при світлі дня, бачити риси обличчя, колір очей і кіс. Йому здавалися, що вона повинна бути схожа на його втрачену Меріем, хоч водночас він розумів, що це неможливо. В ту мить, коли вона майнула перед ним у місячному світлі, стрибнувши зі спини коня на дерево, йому здалося, що вона така сама на зріст, як Меріем, хіба що жіночніша станом.

Гострий Кораків слух розпізнав вершників тоді, як він неквапом посувався в напрямку галявини. Тихо перебираючись з гілки на гілку, він врешті помітив їх. Молодший був той-таки, що обіймав дівчину в світлі місяця перед нападом Нуми. Старшого Корак не знав, але щось у його постаті було невловно знайоме.

Мавполюд вирішив, що коли він ітиме назирці за англійцем, то неодмінно знайде дівчину, й пішов за ними до Гансонового табору.

Там пан Морісон написав коротку записку, Гансон передав її одному з слуг, і той відразу помчав з нею на

Вдень Корак не відходив від табору, пильнуючи англійця. Він сподівався, що двоє вершників приїдуть саме до дівчини, й був розчарований, що її тут нема.

Бейнс нервово ходив туди-сюди, замість спочивати перед майбутньою дорогою. Гансон лежав у гамаку й курив. Розмовляли дуже мало. Корак лежав на товстій гілляці над ними, ховаючись у густому листі. Було вже по обіді. Корак відчував спрагу й голод. Він зрозумів, що ніхто з них не вийде з табору до самого ранку, тому вирушив на південь, бо подумав, що в цьому напрямку дівчину ймовірніше зустріти.

Меріем гуляла в саду поблизу бунгало під яскравим місячним промінням. Вона була глибоко ображена несправедливим ставленням Бвани до пана Морісона Бейнса. Ні Бвана, ні Моя Люба нічого їй не пояснили, бо шкодували її й приховували від неї справжній сенс пропозиції, зробленої Бейнсом.

Меріем любила їх обох і була вдячна їм за все, що вони для неї зробили, але в глибині її маленького серця й далі жила первісна любов до волі, виплекана роками незалежного життя в джунглях, яка стала істотною часткою її єства. Тепер, уперше за весь час, Меріем почулася бранкою в.домі Бвани й Моєї Любої.

Дівчина ходила вздовж загорожі, як тигриця в клітці. Раптом вона зупинилася й схилила голову набік, дослухаючись. Що ж це вона почула? Кроки босих людських ніг по той бік саду. Вона знов прислухалася. Звуки не повторилися. Тоді вона знову почала ходити вздовж загорожі. Вона доходила до кінця саду, поверталася й крокувала

в протилежний бік. Біля кущів вона помітила конверт, що білів у місячному світлі. Щойно перед тим, коли вона йшла цією стежкою, тут нічого не було.

Меріем знову завмерла, прислухалася й принюхалася. Цієї миті вона більше ніж будь-коли була схожа на тигрицю, причаєну й насторожену. По той бік кущів, дивлячись на неї, завмер чорношкірий гонець. Він побачив, як вона підняла конверта, тоді швидко підвівся й, ховаючись у густій тіні кущів, зник.

Тонкий слух Меріем вловив кожен його порух. Вона й не намагалася з'ясувати докладно, хто то був. І так була переконана, що це посланець від пана Морісона. Вона розкрила конверт і в яскравому світлі місяця без труднощів прочитала записку. Безперечно, писав Бейнс. "Я не можу поїхати, не побачивши вас знов, — прочитала вона. — Приходьте завтра якомога раніше на галявину й попрощайтеся зі мною. Приходьте сама".

Там було ще кілька слів — слів, які змусили щасливо забитися її серце й зашарітися.

20

Було ще зовсім темно, коли пан Морісон Бейнс виїхав до місця побачення. Він зажадав, щоб йому дали провідника, кажучи, що він, мовляв, не переконаний, що самотужки знайде шлях на маленьку галявину. Насправді йому було просто страшно їхати самому в досвітній темряві, й він хотів мати товариство. Чорношкірий побіг попереду. За ними позаду йшов Корак, якого розбудив гомін у таборі. Ще не було дев'ятої, Меріем ще не з'являлась. Чорношкірий ліг спочити. Бейнс зручніше вмостився в сідлі. Корак теж зручно вмостився на товстій гілляці над ними, звідки добре бачив обох, залишаючись непоміченим.

Минула година.

Бейнс почав нервуватися. Корак здогадався, що молодий англієць прибув на побйчення, й не сумнівався, що знає; з ким саме. Убивця дуже тішився, що невдовзі побачить стрункy дівочу постать, яка так нагадувала йому Меріем.

Раптом до його слуху долинув тупіт копит. Це їхала вона. Бейнс помітив її лише тоді, коли вона з'явилася на протилежному краю галявини, приострожив коня й помчав назустріч. Корак дивився згори, намагаючись уявити риси її обличчя, сховані під широкими крисами капелюха. Тепер під ними сховалося й обличчя англійця — Корак побачив, як чоловік обійняв її й пригорнув до грудей. Він уявив, як зустрілися їхні губи, й солодкий біль спогадів проник у кожну клітину його єства, хоч і як він намагався відігнати тривожний спомин, заплющивши очі.

Коли він знову їх розплющив, то побачив, що ці двоє вже не цілуються, а про щось жваво розмовляють. Корак бачив, що чоловік на чомусь наполягає. Очевидно було. Що дівчина вагається. Її жести, манера тримати голову, характерно відводити підборіддя вгору-вправо надзвичайно нагадували Меріем. Розмова закінчилася, чоловік обіймав дівчину, прощаючись. Вона повернулася й поїхала туди, звідки приїхала. Вершник дивився їй услід, На узліссі вона озирнулася й прощально помахала рукою.

— Сьогодні вночі! — вигукнула вона, закинувши голову назад, як це робила і розмовляючи зблизька, і зараз уперше Вбивця з дерева побачив її обличчя.

Корак почував себе так, наче в нього поцілила стріла. Він затремтів, як осінній листок. Заплющив очі, потер їх долонями, і коли знов розплющив і подивився, то дівчина вже поїхала. Лише гілля гойдалося на тому місці, де вона щойно була. Неможливо! Цього не може бути! Але він на власні очі бачив Меріем — значно старшу, з дорослішою постаттю, але в усьому іншому незмінну, гарнішу, ніж будь-коли, його маленьку Меріем. Так, він був свідком воскресіння з мертвих, він бачив свою

Меріем, живу Меріем. Вона жива! Вона не вмерла! Він бачив її, — він бачив свою Меріем, — в обіймах іншого чоловіка! І той був тепер під ним, такий легкодосяжний. Корак ухопився за важкого списа. Погрався трав'яним арканом. Торкнувся мисливського ножа на поясі, а чоловік під ним гукнув свого провідника, поправив вудила й поїхав на північ. Убивця Корак нерухомо сидів на дереві. Руки його опустилися. І зброя, й пов'язані з, нею лихі наміри враз забулися. Корак думав. Він помітив зміни, які сталися з Меріем. Востаннє він бачив маленьку напівголу Мангані, дику, хижу й незграбну. Тоді вона не здавалася йому незграбною, але тепер, після змін, які в ній відбулися, він зрозумів, що було саме так; вона вже не була невдатні-шою, ніж він, а він так і залишився дикуном.

Вона дуже змінилася. В ній Корак побачив тепер солодку й запашну квітку відродження й цивілізації. І здригнувся, коли пригадав, якої долі бажав їй — долі самиці мавполюда в диких джунглях. Він тоді не бачив у цьому нічого лихого, бо любив її і волів їй такого майбутнього, яке було природним для джунглів, що стали для них обох їхньою домівкою. Але тепер, коли він побачив Меріем у цивілізованому вигляді, то зрозумів усю потворність своїх попередніх намірів і подякував своєму богові, що доля й чорношкірі Ковуду ошукали його.

Корак і далі кохав Меріем, і ревнощі палили його душу, коли він пригадував її в руках цього чванькуватого англійського молодика. Як він до неї ставився? Чи справді любив? А чи ж її можна не любити? І вона теж любила його, Корак не сумнівався. Хіба можна цілуватися з людиною, яку не любиш? Його Меріем кохала іншого! Довго він думав над цим і відтак змінив план дій.

Понад усе йому хотілося наздогнати того чоловіка і вбити його. Але в свідомості Корака неухильно жевріло: вона кохає його! Чи він, Корак, може вбити істоту, яку Меріем кохає? Він сумно похитав головою. Ні, він не може. Він вирішив наздогнати Меріем і поговорити з нею. Вже був рушив, але позирнув на себе й засоромився. Він, син англійського лорда, довів себе до такого стану, що зараз йому сором з'явитися на очі коханої

й освідчитися їй. Він соромився піти до маленької арабки, яка була його товаришкою в джунглях, бо що він може запропонувати їй? Упродовж кількох років йому не щастило повернутись до батьків, а згодом він уже й сам, з гордощів, облишив думку про повернення. Дух хлоп'ячих пригод привів його в джунглі разом з мавпою. Вбивство злодія на узбережжі нагнало на дитину такий жах перед законом, який погнав його глибоко в непролазні джунглі. Жорстокістю постійно зустрічали його люди, білі й чорні. І це ще дужче відмежувало його від суспільства й побратало із звірами.

Він повірив, що всі люди проти нього, а в Меріем знайшов єдиного спільника! Коли вона зникла, то він так журився, що навіть думка про можливе спілкування з іншими людьми викликала в нього огиду. Смерть все увінчує, думав він. З власної волі зробився звіром, жив звіром і звіром помре.

Тепер було запізно шкодувати. Тепер Меріем виявилася живою. Але між ним і нею постала така прірва, якої не могла б створити й сама смерть. Меріем стала культурною, цивілізованою дівчиною. В своєму новому житті вона любила чоловіка свого кола.

Корак знав, що так і треба. Вона була не для нього, голої дикої мавпи. Ні, не для нього. Але він і далі лишався їй вірним. Якщо Меріем не може ощасливити його, то принаймні він зробить усе можливе, щоб ощасливити її. Він піде за молодим англійцем і спершу пересвідчиться, що той не заподіє Меріем ніякої шкоди, а потім, притлумивши ревнощі, допомагатиме тому, кого Меріем кохає, заради її щастя. Але боронь Боже тому чоловікові задумати проти Меріем щось лихе!

Він поволі підвівся. Випростався й потягся всім своїм могутнім тілом. М'язи заходили під пружною шкірою. Якийсь рух унизу привернув його увагу. На галявину вибігла сарна. Корак пригадав, що він голодний — в ньому знову прокинувся звір. Лише на хвилину любов піднесла його душу, зроджуючи шляхетні почуття. Сарна переходила галявину. Корак спустився на землю з протилежного боку дерева так легко, що чутливий

нюх сарни цього не завважив. Дістав аркан, сплетений із міцних трав, — нове доповнення до його зброї, яким він також оволодів досконало. Він часто мандрував, не маючи нічого, окрім ножа й мотузки — дуже легкої й зручної. Спис і лук із стрілами були порівняно громіздкі, і він за звичай ховав їх десь у потаємних сховках.

Зашморг він тримав у правій руці, а решту мотузки в лівій. Сарна була за кілька кроків. Корак нечутно вислизнув із засідки й накинув аркан на жертву. Сарна метнулася тікати, але зашморг умить затягся довкола її шиї. Швидкий рух Коракового зап'ястя — і було по всьому. Він обмотав вільний кінець аркана довкола пояса й перекинув здобич на спину. Потім так, як це роблять ковбої у степах американського Заходу, підтягнув її до себе, перебираючи мотузку руками. І вже ладен був стрибнути на неї, як пантера Шіта, вгризаючись у горлянку, але замість цього вдарив її у серце мисливським ножем. Тоді знов змотав мотузку, відрізав від здобичі кілька ласих шматків і знову повернувся на дерево, де спокійно попоїв. Потім подався до ближнього водопою й згодом заснув.

Звісно, він не забув про наступну зустріч Меріем із молодим англійцем, бо ж дівчина гукнула: "Сьогодні вночі!"

Він не пішов за Меріем тому, що знав: у тому напрямку, звідки вона прийшла і куди повернулася, там, на рівнині, її притулок, і Корак не хотів, щоб дівчина його завчасно помітила. Ліпше простежити за молодим чоловіком і достеменно пересвідчитись у його намірах.

Вистежити пана Морісона в джунглях було б нелегкою справою для мене чи для вас, але не для Корака. Він подумав, що білий повернеться до свого табору. Простувати за вершником, попереду якого"пішки йшов інший, не було проблемою. Слід, який вони лишали по собі, Корак міг би легко відчитати й через кілька днів, а минуло ч всього кілька годин.

Через кілька хвилин після того, як пан Морісон приїхав до табору й зустрівся з Гансоном, Корак нечутно прослизнув на ближче дерево. Там він лежав, аж доки почало смеркати і доки він зрозумів, що молодий англієць з табору їхати не збирається. Отже, Меріем приїде сюди. Трохи пізніше Гансон і один з його чорношкірих слуг виїхали з табору, Корак не надав цьому значення. Його в цьому таборі не цікавив ніхто, крім молодого англійця. Зсутеніло, а молодик і далі залишався в таборі. Він повечеряв і викурив одну по одній незліченну кількість цигарок. Потім почав ходити вздовж намету. Наказав служникові підкинути дров у багаття. Рикнув лев, молодик пішов до намету й вийшов із скорострільною гвинтівкою. Знов гукнув служника, щоб той підкинув дрів у багаття. Корак побачив, що він знервований і переляканий, і презирливо усміхнувся.

Оце той, хто зайняв його місце в серці Меріем? Людина, яка тремтить від рикання Нуми? Як такий зможе захистити Меріем від численних небезпек у джунглях? Втім, він не матиме й потреби в цьому. Вони житимуть безпечно серед європейської цивілізації, де їх захищатимуть призначені для цього люди в одностроях. Хіба європейцеві потрібна відвага, щоб захищати свою приятельку? Корак знову презирливо усміхнувся.

Гансон і його служник виїхали на галявину. Вже зовсім стемніло. Гансон залишив хлопця і виїхав на узлісся, ведучи за собою коня, на якому приїхав чорношкірий. Став чекати. Перед дев'ятою він помітив самотнього вершника, який мчав від бунгало. Через кілька хвилин дівчина зупинила коня біля нього. Вона була схвильована, обличчя палало. Помітивши Гансона, вона сахнулася.

— Кінь пана Бейнса впав, і він пошкодив коліно, — квапливо пояснив Гансон. — Він не міг добре їхати верхи, тому послав мене зустріти вас і привезти до табору.

В темряві дівчина не могла завважити переможного, зловтішного виразу його обличчя.

— Нам краще поквапитися, — провадив Гансон, — нам треба досить швидко мчати, якщо не хочемо, щоб нас перехопили.

— З ним щось кепське? — спитала Меріем.

— Незначне рбзтягнення сухожилля, — відповів Гансон. — Загалом, він може їхати верхи, але ми обоє подумали, що йому цієї ночі краще відлежатися, спочити, бо наступні кілька тижнів їхати верхи буде не з медом.

— Справді так, — згодилася дівчина.

Гансон повернув коня, і Меріем поїхала за ним. Вони їхали на північ узліссям приблизно півтора кілометра, а потім круто повернули на захід. Меріем, їдучи слідом за шведом, не надавала значення зміні напрямку. Вона не знала напевне, де саме Гансонів табір, та їй і на думку не могло спасти, що Гансон везе її в інше місце. Цілу ніч вони їхали на захід. На світанку Гансон зупинився трохи перекусити, — харчами він запасся ще в таборі. Потім вони знову рушили, і, коли наступного разу Гансон зупинився й запропонував дівчині зійти з коня, було вже пополудні.

— Ми трохи поспимо, а коні тим часом нехай попасуться.

— Я й гадки не мала, що ваш табір так далеко, — сказала Меріем.

— Я наказав, щоб вони вдосвіта вирушили в дорогу, — пояснив її супутник, — тому нам доводиться їхати так далеко. Навантажених "сафарі" , нам наздогнати буде неважко. Я гадаю, це буде не пізніше, аніж завтра вранці.

Але вони скакали півночі й увесь наступний день, а жодних "сафарі" й сліду не було. Меріем, яка добре знала джунглі, бачила, що цими стежками ніхто не ходив уже багато днів. Час від часу вона помічала сліди багатьох людей, але дуже-дуже давні. Переважно вони рухалися

саме цим шляхом, де видно було сліди слонів, і зовсім вузькою смугою підліску. Для швидкої подорожі шлях був ідеальний.

Меріем врешті почала сумніватися. Поступово й поведінка її супутника почала змінюватися. Він часто дивував її жадібним поглядом. До неї знову повернулася підозра, що вона колись його вже бачила. Десь-якось вона його вже зустрічала. Упродовж кількох днів він не мав нагоди поголитися. Русява зарость укрила його щоки й підборіддя, і відчуття знайомості ще дужче посилилося.

Наступного дня Меріем не витримала. Вона зупинила коня і сказала все, що думає, вголос. Гансон запевнив її, що табір за кілька кілометрів попереду.

— Завтра ми напевно будемо на місці. Вони, певно, посувалися швидше, ніж я міг припустити.

— Вони взагалі тут не йшли, — сказала Меріем. — Останньому слідові на цій дорозі кілька тижнів.

— То он воно що! — вигукнув він. — Чому ж ви не сказали раніше? Я б усе пояснив. Ми просто йдемо іншою дорогою; але власне сьогодні виходимо на їхню, якщо не переймемо раніше.

Аж тепер Меріем зрозуміла, що він бреше. Який же він дурень, коли думає, що хтось повірить такому тупому поясненню! Хто буде такий дурний, щоб повірити, ніби вони сподіваються перейняти іншу групу, коли він щойно її запевняв, що табір уже розбито за кілька кілометрів попереду?

Меріем не виказала своїх думок, плануючи при першій нагоді втекти від свого викрадача, як вона тепер його означила. Вона й далі крадькома приглядалася до його обличчя. Риси були прикро знайомі. Де вона їх бачила? За яких обставин могла зустрічатися, перш ніж

потрапила у дім Бвани? Вона швидко перебрала в пам'яті всіх нечисленних білих, котрих будь-коли бачила. Дехто бував у дуарі її батька. Але був ще хтось. О, вона вже знає! Бачила його там! Але це тривало лише мить, а потім пам'ять знову зрадила її.

Було по обіді, коли джунглі несподівано скінчилися, і подорожні опинилися на березі широкої, спокійної річки. На тому боці Меріем побачила табір, оточений високим живоплотом з колючих кущів "бома".

— Нарешті, — сказав Гансон.

Він дістав револьвер і вистрілив у повітря. В таборі негайно вдарили на сполох. Чорношкірі побігли до берега. Гансон гукнув їх, але пана Морісона Бейнса ніде не було видно.

На господарів наказ чорношкірі сіли в каное і переправилися на той бік. Гансон з Меріем сіли в маленький човник, — двоє чорношкірих лишилися доглянути коней, — і каное швидко помчало назад до табору.

У таборі Меріем зразу спитала про Бейнса. Її страхи на хвилину вляглися, щойно вона побачила табір, який уже почала була вважати вигадкою. Гансон вказав на намет, який стояв посередині, оточений загорожею.

— Він там, — сказав і повів її туди.

Біля входу підняв край намету і пропустив дівчину вперед. Меріем увійшла й озирнулася довкола. Намет був порожній. Вона повернулася до Гансона. На його обличчі сяяла широка усмішка.

— Де пан Бейнс? — спитала дівчина.

— Його тут немає, — відповів Гансон. — Принаймні я його тут не бачу, а ви? Але я тут, і, до біса, набагато ліпший від того нікчеми. Він

вам більше непотрібен! Ви ж маєте мене! — і з гучним реготом схопив її за руку.

Меріем пручалася, намагаючись звільнитися. Гансон стиснув її в залізних обіймах і повільно поніс до купи ковдр у далекому кутку намету. Його обличчя було зовсім близько. Очі звузилися й палали жагою. Меріем дивилася йому просто в обличчя, відбиваючись, — і враз пригадала схожу сцену, в якій були ті самі дійові особи. Ось хто її ґвалтівник! Швед Мельбін, який нападав на неї раніше, який застрелив свого товариша, що хотів її врятувати, і від якого її врятував Бвана... Ввело в оману поголене обличчя, але нова зарость і подібні обставини безпомилково повернули спогад.

Тільки сьогодні Бвана вже не прийде їй на допомогу.

21

Чорношкірий хлопець, якого Мальбін залишив чекати на галявині, доки він не повернеться, просидів біля дерева з годину, коли раптово почув у себе за спиною пирхання лева. Переляканий у смерть, хлопець швидко виліз на дерево, а за хвилину на галявину вийшов король звірів і підійшов до тіла сарни, яке хлопець щойно завважив.

Звір їв, аж поки зійшло сонце, а чорношкірий, боячись заснути, тремтів на дереві й гадав, що б то могло трапитися з його господарем та двома кіньми. Він служив у Мальбіна близько року і добре знав жорстокий характер білого. Попередній досвід підказував, що його просто кинуто напризволяще. Як і решта Мальбінових слуг, хлопець ненавидів свого господаря. Лише страх змушував його далі служити білому. Певність, що його просто кинули, міцніла і.дедалі дужче розпалювала ненависть до пана.

Коли зійшло сонце, лев пішов у джунглі. Чорношкірий зліз із дерева й почав пробиратися назад до табору. В його затурканій свідомості

народжувались тисячі способів помсти, які він ніколи не мав відваги здійснити, якби випала нагода і він опинився віч-на-віч з представником вищої раси.

Кілометра через півтора він натрапив на сліди двох коней, які зліва направо перетинали його шлях. В очах чорношкірого блиснув лукавий вираз. Він засміявся й ляснув себе долонею по стегнах.

Негри — невтомні пліткарі, що, зрештою, свідчить ні про що інше, як про приналежність до людського роду. Мальбінові люди не були винятком з правила, а що за десять років бували з ним у різних ситуаціях, то не було чогось такого в африканському житті Мальбіна, чого б вони не знали безпосередньо або з розповідей інших.

Отже, знаючи свого пана з багатьох минулих справ і знаючи також дещо про змову Мальбіна та Бейнса, знаючи, що частина Мальбінової залоги стоїть табором на березі великої річки ген на заході, хлопцеві неважко було скласти два та два й отримати відповідь — чотири, себто що їхній пан піддурив іншого білого і повіз його жінку в західний табір, лишаючи першого на поталу Великому Бвані, якого всі боялися. Хлопець знову весело вишкірився й зареготав. Потім подався на північ; а згодом побіг підтюпцем, що значно скорочувало дорогу.

Пан Морісон провів у таборі шведа безсонну ніч, повну сумнівів і страхів. Він заснув лише перед ранком, украй знеможений. Незабаром його розбудив провідник і сказав, що вони невдовзі повинні вирушити на північ. Бейнс утягнув голову в плечі. Він хотів чекати "Гансона" і Меріем. Провідник переконував, що чекати дуже небезпечно. Чолов'яга знав плани свого господаря і розумів, що той чимось насолив Великому Бвані, а в такому разі, якщо вони якнайшвидше не опиняться за межами володінь Великого Бвани, усім доведеться непереливки. Бейнс сполошився.

А що, коли Великий Бвана, як його називає провідник, схопив Гансона? Що, коли він вивідав правду і вже йде сюди, щоб наздогнати й покарати його? Бейнс багато чув про те, які засоби покарання вживає його колишній господар супроти злочинців усіх гатунків, порушників закону чи звичаю цієї маленької країни, що перебуває поза межами цивілізації. В цих диких теренах не було закону, законом тут був Великий Бвана, що вершив суд і був правосуддям для всіх. Казали, що він карав на горло білих, котрі зазіхали на тубільних дівчат.

Бейнс здригнувся, пригадуючи все це і уявляючи, що може зробити господар з людиною, яка мала лихі наміри стосовно його юної білої приймачки. Він уявив і зірвався на ноги.

— Так! — вигукнув він нервово. — Ми повинні негайно забратися звідси. Ви знаєте шлях на північ?

Провідник знав, і "сафарі" негайно вирушили в дорогу.

Опівдні втомлений, лискучий від поту, бігун наздогнав маленький загін. Друзі зустріли його радісними вигуками, і він розповів, що трапилось, і висловив припущення стосовно поведінки і дій їхнього господаря. Таким чином "сафарі" дізналися про все перші, а Бейнс, що йшов на чолі колони, довідався про обставини справи й припущення чорношкірого хлопця, якого Мальбін кинув минулої ночі на галявині, останній.

Коли пан Морісон вислухав усе це, збагнув, що крамар просто використав його, щоб забрати Меріем, кров закипіла в його жилах, і він почав непокоїтися за безпеку дівчини.

Йому не спадало на думку, що з нею вчинили саме те, що, власне збирався вчинити він... Його лють була значно більша, ніж просто від програшу і викрадення його законної здобичі.

— Ти знаєш, де дівся твій пан? — спитав він чорношкірого.

— Так! — відповів хлопець. — Він пішов до іншого табору біля "афі", Великої Річки, яка тече на захід сонця.

— Можеш мене відпровадити туди? — спитав Бейнс.

Хлопець охоче згодився. У такий спосіб він сподівався помститися своєму ненависному бвані й водночас уникнути гніву Великого Бвани, який насамперед поженеться за північними "сафарі".

— Ми удвох можемо дістатись того табору? — спитав пан Морісон.

— Так, бвано! — ствердив чорношкірий.

Бейнс під'їхав до ватажка загону. Тепер він зрозумів план Гансона. Зрозумів, чому Гансон поставив північний табір якомога далі, біля самої межі володінь Великого Бвани: доки той гнатиметься за ними, то західний загін устигне дістатися західного узбережжя. Гаразд, він використає тепер його план на власну руч і подбає також, щоб, не втрапити до рук колишнього господаря.

— Ведіть людей на північ якомога швидше! — сказав він провідникові. — Я повернусь і спробую відволікти Великого Бвану в західному напрямку.

Негр погодився без особливого захоплення. Він не мав бажання коритися білому чужинцеві, який так боягузливо поводився вночі. Але ще менше він хотів потрапити до рук воїнів Великого Бвани, з якими його плем'я ворогувало не на життя, а на смерть. Тому він був більше ніж радий із законної підстави кинути свого шведського господаря, якого так ненавидів. Він знав шлях на північ, незнайомий білим, — навпростець через пустельне плато, де були джерела, про існування яких мисливці й мандрівники навіть не здогадувались, минаючи їх. Там

Великий Бвана ніколи не знайде його. Із цими думками він зібрав решту Мальбінових "сафарі" й повів на північ, а пан Морісон Бейнс і чорношкірий хлопець пішли в джунглі на південний захід.

Корак якийсь час стежив за паном Морісоном у таборі, доки "сафарі" не вирушили на північ. Потім, переконавшись, що молодий англієць їде в зовсім іншому напрямку від місця, де мала бути Меріем, облишив його і неквапом повернувся туди, де, собі на лихо, бачив дівчину в обіймах іншого.

Він був такий щасливий побачити Меріем живу, що попервах навіть не ревнував її. Ревнощі прийшли згодом — темні, хижі думки, в яких він розривав плоть пана Морісона. І коли б пан Морісон знав, яке дике, кровожерне створіння причаїлося на гіллі велетенського дерева просто над ним, чекаючи "Гансона" і дівчину, то вмер би від страху.

Минули години, упродовж яких він вигадував неймовірні тортури для молодого англійського панича, а потім схаменувся. Хто хто він такий, щоб ставити її поруч себе? Що він міг запропонувати їй, порівняно із осяйним майбутнім, яке їй обіцяє інший? Як може Він, голий і дикий, підступитися до тієї прекрасної особи, що колись була його товаришкою в джунглях, і пропонувати те, що вперше зродилося в ньому з любов'ю? Він здригнувся, коли подумав, яка непоправна помилка сталася б, якби він полюбив цю невинну дівчину, якби не випадок, що вчасно забрав її від нього. Звісно, вона знала, що відбувається в його душі. Певна річ, вона ненавиділа його так, як він ненавидів і кляв себе зараз сам, коли дозволив собі замислитися над цим. Він утратив її вже тоді, коли подумав, що вона мертва, а тепер побачив її живу й оновлену, воскресну, звеличену.

Він любив її, а тепер обожнював. Знав, що ніколи вже не поверне її, але, може, принаймні побачить Хоча б здалеку. Бо він хотів служити їй; але вона ніколи не повинна була здогадатися, що він знайшов її, що він живий.

Він замислювався над тим, чи згадувала Меріем про нього, чи згадувала вона щасливі дні, проведені разом. Це здавалося малоймовірним, як здавалось неймовірним те, що маленьке напівголе дівча, яке спритно стрибало по деревах і бавилося з ним у ті блаженні, щасливі дні, стало такою чарівною дівчиною. Не може бути, щоб її пам'ять зберегла щось із минулого в нових обставинах.

Так думав сумний Корак, чекаючи на Меріем недалеко від узлісся — на Меріем, що так і не прийшла.

Натомість прийшли інші — високий широкоплечий чоловік у хакі на чолі загону ебонітово-чорних воїнів. Обличчя чоловікове було суворе й сумне. Це читалося у виразі його вуст і очей, і смуток був такий глибокий, що його не міг затлумити навіть вираз люті. Корак побачив, як чоловік пройшов під високим деревом, на якому він причаївся, й зупинився край галявини. Там він непорушно завмер. Причаївся над ним і Корак. Чоловік уважно оглянув землю, і те, що він побачив, його цілком задовольнило. Він подав знак своїм людям, щоб ті рушили далі на північ, а Корак лежав далі нерухомо, як цвинтарна статуя, і серце його краялося від горя. Аж за годину він повільно подався геть, на захід, у джунглі. Він ішов, не дивлячись по боках, похиливши голову й понуривши плечі, мов той дід, пригнічений великою бідою.

Бейнс їхав за своїм чорношкірим провідником крізь зарості, а коли гілки нависали надто низько, він злізав з коня. Чорношкірий вів його найкоротшим шляхом, який був не для вершників, і за кілька днів молодому англійцеві довелося позбутися коня і йти далі пішки.

Що довше пан Морісон розмірковував про те, що може статися з Меріем у руках шведа, то дужче лютував. Але врешті усвідомив, що його власні плани сприяли трагізму ситуації і що коли їй пощастить утекти від Гансона, то її ставлення до нього навряд чи буде кращим. Аж тепер він зрозумів, що Меріем важила для нього більше, ніж він собі уявляв. Спершу він порівнював її до інших жінок свого кола, відомих прізвищами й становищем, і, на власний подив, усвідомив, що молода арабська

дівчина нічим перед ними не поступається. Тоді від ненависті до "Гансона" він перекинувся на ненависть до самого себе, — тому що побачив усю безчесність та огидність своєї поведінки.

Тепер, коли він гинув із сорому, усвідомлюючи правду, його пристрасть переросла у справжню любов. І поруч з тією новонародженою любов'ю зростала інша велика пристрасть — ненависть і жадоба помсти.

Звикши до розкоші й легкого життя, він уперше відчув по-справжньому, що таке страждання й приниження, вперше його тіло було таке подряпане і так кривавилось. Але він наказував чорношкірому рухатися ще швидше, хоча той що десять кроків падав від утоми.

Морісрна гнало бажання помсти і відчуття провини перед дівчиною, яку він кохав, — надія врятувати її від долі, яка їй випала з його ласки. "Запізно! Запізно!" — весь час крутилося у нього в голові. "Запізно! Для порятунку, але не для помсти!" Це гнало його вперед.

Він дозволив собі зупинитися, аж як зовсім стемніло, Десятки разів перед тим, він погрожував смертю чорношкірому хлопцеві, якщо той зупиниться. Хлопець був переляканий. Він не міг утямити, що за зміна сталася з білим, який нещодавно й темряви боявся. Він був би втік від цього пана при нагоді, але Бейнс щось запідозрив і не відходив від хлопця ні на крок ні вдень ні вночі, крізь сон навпомацки перевіряючи, чи негр ще по цей бік колючої загорожі, сплетеної ними від хижаків.

Те, що пан Морісон міг спати посеред диких джунглів, свідчило, що за останні двадцять чотири години з ним відбулися неабиякі зміни, а те, що він лежав поруч справжнісінького чорношкірого, промовляло, що зміни були такі демократичні, які досі ніколи йому й не снилися.

Уранці він прокинувся втомлений, змучений, змерзлий, але так само сповнений рішучості в бажанні наздогнати й помститися, тільки-но

дістанеться до "Гансона". Йому пощастило вполювати оленя біля невеличкого струмка невдовзі по тому, як вони згорнули табір, не поснідавши. Лише після численних благань чорношкірого Бейнс згодився зупинитись, щоб приготувати і з'їсти здобич, а тоді вже продиратися далі крізь хащі дерев, ліан та кущів.

Тим часом Корак повільно чвалав на захід разом із своїм слоном Тантором, якого зустрів далеко в джунглях. Самотній і засмучений мавполюд був щасливий із товариства свого великого друга. Слон ніжно обійняв його хоботом, посадив на могутню спину, де Корак, бувало, дрімав, погойдуючись, пополудні.

22

Далеко на півночі Великий Бвана і його чорношкірі воїни гналися за втікачами-"сафарі", чимраз більше віддаляючись від дівчини, яку хотіли врятувати. А тим часом у бунгало смутна жінка, що любила Меріем, як рідну доньку, чекала на повернення рятівників і дівчини, споді-ваючись, що її чоловік і володар привезе Меріем додому.

Коли Мальбін своїми дужими руками стиснув Меріемтак, що вона втратила можливість опиратися, її надія на звільнення вмерла. Дівчина не скрикнула жодного разу, бо допомоги чекати було нізвідки, а дитинство в джунглях навчило її не кричати марно.

Але несподівано під час боротьби її рука торкнулась Мальбінового револьвера, що стирчав у шведа з-за пояса. Поки він тягнув дівчину до купи ковдр, пальці її нечутно витягли револьвер з-за його пояса.

Щойно Мальбін зупинився біля безладної купи ковдр, Меріем раптово штовхнула його. Він спіткнувся і впав. Мимохіть його руки розчепилися, бо він хотів утримати рівновагу. Тієї миті Меріем навела револьвер і натиснула на спусковий гачок. Але саме в цьому місці барабана кулі не було. Курок вдарив у порожнечу, а Мальбін враз

підхопився на ноги, намагаючись знову вчепитись у дівчину. Меріем, не озираючись, кинулася навтіки, але якраз біля виходу важка рука схопила її за плече і розвернула. Наче розлючена левиця, Меріем за цівку піднесла великий револьвер над головою і щосили вдарила напасника в обличчя.

Лайнувшись від болю й люті, чоловік похитнувся, пустив дівчину і впав додолу непритомний. Меріем прожогом вибігла у двір. Кілька чорношкірих помітили її й спробували перейняти, але вигляд зброї, дарма що неналадованої, спинив їх. Вона вибігла за загорожу й зникла в джунглях.

Скоряючись інстинктові маленької Мангані, дівчина відразу вилізла на дерево, скидаючи з себе черевики, спідницю й панчохи, бо знала, що все те їй більш не знадобиться. Вона лишилася в самих бриджах і жакеті, — то був добрий захист від холоду й колючок, до того ж вони менш сковували рухи.

Вона почала зважувати свої шанси на порятунок і зрозуміла, що без зброї їй доведеться скрутно. Чого було їй не прихопити Мальбінів патронташ, перед тим як вибігти з намету! З набитим револьвером вона б могла трохи побавитись, захистити себе від усіх ворогів, що заважали б їй повернутися до своїх улюблених Бвани й Моєї Любої.

Меріем вирішила повернутися і забрати набої. Звичайно, небезпека їй загрожувала велика, але без зброї вона не виживе. З цією думкою Меріем рушила до табору, з якого щойно втекла.

Вона гадала, що Мальбін мертвий, бо вдарила його з усієї сили, тому сподівалася поночі прокрастися в табір і знайти в його наметі пояс із патронташем. Але щойно вона вмостилася на великому дереві біля самої загорожі, звідки було безпечно стежити за табором, як побачила, що швед виходить із намету, витираючи з обличчя кров, розсипаючи прокльони і розпитуючи про неї своїх підлеглих.

Невдовзі після, того, як увесь табір кинувся на її пошуки, Меріем злізла із свого прихистку й швидко побігла галявиною до Мальбінового намету. На перший її швидкий погляд, патронташа в наметі не було. Але в одному кутку стояла скринька з особистими речами шведа, які він наготував, щоб переслати з провідником у західний табір.

Меріем схопила скриньку, сподіваючись, що коробка з патронами може бути всередині. Швидко зірвала мотузку й тканину, в яку була вгорнута скринька, і підняла віко. Всередині виявився всілякий мотлох: листки, папери, вирізки з старих газет, і поміж цим фотографія маленької дівчинки, на звороті якої була приклеєна вирізка з паризької газети. Пожовклий і вицвілий від часу текст вона не змогла прочитати, але щось в обличчі дитини привернуло її увагу. Де вона могла бачити це фото раніше? І враз збагнула, Що то вона сама, багато років тому.

Звідки взялася ця фотокартка, як потрапила до цього чоловіка, чому була надрукована в газеті? Про що йшла мова на цьому клаптику газети? Меріем була спантеличена наслідками пошуків патронташа. Вона стояла, вдивляючись у фотографію, аж врешті пригадала, що прийшла по набої. Вона знов заходилася порпатися в скриньці й врешті в куточку знайшла невеличкий пакунок набоїв. Вона всміхнулася і пересипала набої в кишеню бриджів, а потім знову почала роздивлятися власне обличчя на фотографії.

Доки вона так стояла, намагаючись розгадати таємницю, почулися голоси. Вона враз насторожилася. Голоси ближчали. Наступної миті вона впізнала брутальну лайку шведа. Її мучитель Мальбін повертався! Меріем швидко підбігла до виходу з намету й визирнула. Запізно! Її оточили! Білий і троє його слуг ішли навпростець до намету. Що ж робити? Вона сховала фотографію на грудях і набила револьвер. Потім позадкувала в кінець намету, тримаючи револьвер напоготові. Люди спинилися перед наметом, і Меріем чула, як Мальбін, лаючись, віддає накази. Він довго не заходив, і дівчина встигла продумати план утечі. Вона нахилилася, підняла долішній кінець намету, просунула голову й роздивилася. З цього боку нікого не було. Вона проповзла під краєм

намету саме в ту мить, коли Мальбін після останнього наказу ввійшов усередину. Меріем почула, як він ступає, підвелася і нечутно помчала до тубільної хатини неподалік. Забігла туди і роззирнулася. Тут нікого не було. Її ніхто не бачив. Вона чула прокльони з Мальбінового намету. Швед виявив, що хтось порпався в його речах. Він гукнув своїх людей, ті відгукнулися, а тоді Меріем вибігла з хатини й помчала до найдальшого кутка загорожі. Над колючим плотом нависало велике дерево, надто грубе, щоб ледачі чорношкірі захотіли зрубати його. Тому вони й поставили загорожу так близько. Вдячна збігові обставин, Меріем негайно скористалася з цього для втечі.

З криївки на дереві вона побачила, як Мальбін знову вирушив у джунглі, цього разу на чолі трьох чорношкірих таборовиків. Вони пішли на південь і коли зникли з очей, Меріем перелізла за загорожу й пішла до річки. Тут лежали каное, на яких загін переправився з того берега. Для однієї дівчини зрушити з місця такий човен було нелегко, але іншої можливості переправитися на той бік вона не бачила.

Місце, де лежали човни, добре проглядалося з табору. Переправлятися зараз означало спійматися. Єдина надія на темряву, коли обставини будуть сприятливіші. Близько години вона лежала, стежачи за таборовою сторожею. Один з охоронців якраз особливо уважно дивився туди, де лежали човни.

Мальбін, спітнілий і задиханий, повернувся з джунглів. Передовсім він підбіг до човнів і перелічив їх. Було очевидно, що він розгадав намір дівчини дістатися протилежного берега. На його обличчі з'явився вираз полегшення, коли він пересвідчився, що жоден з човнів не пропав. Потім повернувся й квапливо заговорив з провідником загону, який з рештою чорношкірих ішов за ним. За наказом Мальбіна усі човни, окрім одного, були спущені на воду, Мальбін гукнув таборову сторожу, і наступної хвилини всі посідали в човни і попливли вгору проти течії.

Меріем дивилася, аж доки вони зникли за вигином річки. Вони покинули табір. Дівчина лишилася сама, і вони зоставили човен з

веслом. Вона подумки подякувала долі за подарунок. Вагатись далі було не можна. Вона прожогом стрибнула із засідки на землю. Від неї до човна було якихось десять кроків.

За вигином річки Мальбін наказав усім каное пристати до берега. Він з провідником зійшов на берег і почав шукати місце, звідки найкраще було б стежити за покинутим човном. Він задоволено усміхався, передчуваючи успіх — рано чи пізно дівчина повернеться й захоче переправитись на той бік. Можливо, вона не зразу втямить його задум. Мабуть, доведеться чекати день або два. Але що вона неодмінно прийде, коли тільки її раніше не перехоплять розвідники в, джунглях, Мальбін не сумнівався. Однак він не міг припустити, що все станеться так швидко, тож коли він вибрав місце й позирнув на річку, з його вуст вихопився гнівний крик — його жертва була вже майже посеред річки.

Він швидко побіг назад до човнів, провідник — за ним. Гукнув веслярам гнати чимдуж. Каное вилетіли на бистрину й помчали за течією, навперейми жертві. Вона вже майже переправилася, коли побачила преслідувачів. Їхні погляди зустрілись, і вона подвоїла зусилля. Якби ж то їй пощастило дістатися берега хоч на дві хвилини раніше! Тоді враз — на дерева, і там її вже не наздогнати. Дівчина сподівалася, що цього разу її навряд чи спіймають — берег уже близько.

Мальбін підганяв своїх людей лайкою й прокльонами, але бачив, що дівчина знову вислизає з пастки. Переднє каное, на носі якого він стояв, було десь за сотню метрів від Меріем, коли вона ступила на берег, порослий лісом. Мальбін закричав, щоб вона зупинилася. Далі, не тямлячи себе з люті й усвідомлення втрати, приклав рушницю до плеча, прицілився в гнучку постать, що зникала між дерев, і вистрілив.

Мальбін був чудовим стрільцем. З такої відстані промахнутися було практично неможливо. Він би не промахнувся й цього разу, якби не випадок, що хибно скерував його руку, — випадок, якому Меріем була зобов'язана життям: притоплений стовбур дерева, об який ударився ніс човна, саме коли Мальбін натискав на спусковий гачок. Човен хитнувся,

палець шведа сіпнувся, і куля пішла над самісінькою головою Меріем в лісові зарості. Усмішка з'явилася на устах Меріем, коли вона натрапила на невеличку галявину, де колись стояло селище чорношкірих. Тут і там бовваніли рештки зруйнованих хатин. На колись добре доглянуті городи зусібіч наступали джунглі. На головній вулиці вже повиростали невеличкі дерева, тут було безлюдно й тихо. Для Меріем це було лише місце без великих дерев, котре вона повинна була чимдуж пробігти, доки Мальбін не наздогнав її.

Вона раділа, що хатини закинуті, і не помічала уважних очей, які стежили за нею зусібіч: з-за перекошених одвірків, з напіврозвалених халабуд. Не відчуваючи небезпеки, вона вибігла на селищну вулицю, бо то був найкоротшии шлях у джунглі.

Близько кілометра звідти, по слідах, що залишив Мальбін, везучи Меріем до себе в табір, сунувся втомлений понурий чоловік у подертому хакі. Коли пролунав постріл Мальбінової рушниці, він зупинився. Чорношкірий, що йшов попереду, й собі став.

— Ми майже прийшли, Бвано. — сказав він.

У його голосі відчувалися Шанобливі нотки.

Білий ствердно кивнув головою і наказав рушати далі. То був пан Морісон Бейнс, донедавна вишуканий і манірний панич. Обличчя й руки його були подряпані й укриті засохлою кров'ю, одяг пошматований. Але в лахах, крові й бруді постав новий Бейнс — і цей Бейнс був набагато кращий за колишнього чванька.

В розумі й серці кожної людини живе почуття честі й справедливості. Бейнс учинив бридко, але шляхетність, що дозволяла розрізняти добро й зло, збудила в ньому каяття, і він тепер був куди мужніший і вищий духом, аніж раніше.

Ці двоє пішли саме туди, звідки долинув звук пострілу. Чорношкірий не мав зброї. Бейнс, не довіряючи йому, ніс рушницю сам, хоча це й обтяжувало його в мандрівці. Але тепер, коли він досяг мети і знав, що в серці чорношкірого також палає ненависть до Мальбіна, Бейнс віддав йому гвинтівку, бо знав, що буде бій. Він мріяв про це, бо ж ішов помститися. Для себе залишив револьвер, з якого чудово стріляв.

Раптом недалеко, від них пролунали постріли. Кулі пролетіли над їхніми головами. За пострілами пролунали дикі вигуки, а потім запала тиша. Бейнс квапився щосили, джунглі здавалися в тисячу разів непролазнішими, ніж досі. Він спотикався й падав десятки разів. Двічі чорношкірий збивався з сліду, й вони мусили повертатися, та врешті опинилися на узліссі, де за невеликою лукою протікада велика річка — "афі". На галявині колись стояло тубільне селище, вже від давніх часів зруйноване й полишене.

Серед молодої лісової парості на колишній селищній вулиці лежало ще тепле тіло чорношкірого з кулею в серці. Бейнс і його супутник роззирнулися довкола, але не побачили ані душі. Зупинилися й почали прислухатися.

Але, що це? Голоси й сплески весел з боку річки? Бейнс побіг крізь джунглі мертвим селищем до берега. Чорношкірий — з ним. Вони разом пробивалися крізь зарості, аж доки побачили воду, а на ній Мальбінові човни, що приставали до табору на березі. Чорношкірий сразу впізнав своїх товаришів.

— Як нам дістатися на той бік? — спитав Бейнс.

Чорношкірий похитав головою. Човна не було, спроба переплисти — через крокодилів — була рівноцінна самогубству. Раптом чорношкірий побачив каное, на якому втекла Меріем. Він сіпнув Бейнса за руку і вказав на човен. Пан Морісон ледве втримався від радісного вигуку. Під захистом гілля вони швидко дісталися до човна.. Наступної хвилини

каное вже було на воді, прямуючи до протилежного берега — до табору шведа. Бейнс сидів на носі, пильно вдивляючись у людей на інших каное, які вже витягали човни на берег. Він бачив Мальбіна, що вийшов з переднього човна і тепер здивовано вказував своїм людям на каное, що наближалося.

Мальбін не рушав з місця, бо в човні було лише двоє — супроти його загону просто ніщо. Але хто вони? Хто цей білий? Човен був ще посередині річки, й риси облич людей у ньому важко було розрізнити. Аж ось один із Мальбінових слуг упізнав у товаришеві Бейнса свого приятеля. Враз Мальбін зрозумів, хто цей білий, хоча й не йняв сам собі віри. Здавалося неможливим, щоб пан Морісон Бейнс міг піти за ним у джунглі лише з одним провідником, — але то була правда. Він ледве впізнав його, брудного й обідраного, і зрозумів, що змусило ледаря й негідника Бейнса кинутися слідом за ним крізь джунглі.

— Він прийшов звести порахунки. Це здавалося неможливим, але іншого пояснення не . було. Мальбін знизав плечима. За своє життя він не раз опинявся в такому становищі. Він взяв у руки гвинтівку й став чекати.

Каное вже було на відстані людського поклику від берега.

— Чого вам треба? — крикнув Мальбін, погрозливо піднімаючи зброю.

Пан Морісон Бейнс підвівся.

— Тебе, чорт забирай! — вигукнув він, вихопив револьвер і вистрілив майже водночас із шведом.

Гримнуло два постріли. Мальбін випустив гвинтівку, схопився за груди й упав спершу на коліна, а потім долілиць. Бейнс здригнувся, його

голова сіпнулася назад. Мить він ще стояв, а потім дуже повільно зсунувся на дно човна.

Чорношкірий весляр не знав, що робити. Якщо Мальбін справді вбитий, то він, весляр, може сміливо пристати до своїх, але якщо шведа лише поранено, то ліпше триматися далі від нього. Він вагався, утримуючи каное посеред річки. Він поважав свого нового господаря і був зворушений його смертю. Коли ж він приглянувся до тіла уважніше, то побачив, що Бейнс ворушиться і намагається повернутися на другий бік. Він був живий. Чорношкірий переліз на ніс човна й допоміг йому сісти. Він стояв перед господарем, тримаючи в одній руці весло й намагаючись розпитати, куди Бейнса поранено; і в цей час новий постріл кинув його з простреленою головою в річку, весло залишилося в скарлючених мертвих пальцях чорношкірого.

Бейнс швидко обернувся в бік дерева й побачив Мальбіна, що стояв навколішки, наводячи, на нього гвинтівку. Англієць кинувся на дно човна, і куля пролетіла над головою в нього. Тяжко поранений Мальбін стріляв тепер не так влучно, як раніше. Але і його ціль не була дуже спритна. Бейнс важко повернувся на живіт і, тримаючи револьвера в правій руці, визирнув з-за борту.

Мальбін помітив його і негайно вистрілив, але Бейнс і не намагався сховатися. Тамуючи біль, він старанно цілився, хоч течія зносила човен. Палець знову ліг на спусковий гачок — гримнув постріл, і у велетенське тіло шведа вп'ялася ще одна куля.

Але він ще не був убитий. Він знову прицілився й вистрілив. Куля розбила борт човна зовсім близько від Бейнсового обличчя. Бейнс знову вистрілив з дрейфуючого каное, а Мальбін відповів йому з берега, лежачи в калюжі крові. Так двдє поранених чоловіків провадили незвичайну дуель, доки в'юнка африканська річка не сховала пана Морісона Бейнса за вигином.

23

Коли Меріем пробігла половину селищної вулиці, з темних хатин вискочили вбрані в біле чорношкірі й погналися за нею. Вона сподівалася втекти, але дужі руки схопили її, і коли вона озирнулася, просячи відпустити, то їй відняло мову. Перед нею стояв високий похмурий старий у білому бурнусі, хижо зиркаючи з-під накриття.

Вона здригнулася від подиву й страху. То був шейх!

Враз усі її колишні страшні спомини з дитинства знов постали в пам'яті. Вона стояла, тремтячи перед цим страшиш старим чоловіком, наче вбивця перед суддею, готуючись почути смертний вирок. Вона розуміла, що шейх упізнав її. Час і умови життя не змінили її настільки, щоб той, хто знав її малою, не міг упізнати.

— Отже, ти повернулася до своїх, чи не так? — насмішкувато сказав шейх. — Хочеш, щоб ми тебе нагодували й захистили, га?

— Відпусти мене! — закричала дівчина. — Мені нічого від тебе не треба, відпусти мене, до Великого Бвани..

— До Великого Бвани? — і собі скрикнув шейх.

А далі ринула злива брудної арабської лайки на адресу білого, якого ненавиділи й боялися всі злочинці джунглів.

— Ти хочеш повернутися до Великого Бвани, чи не так? Виходить, ось де ти ховалася, відколи втекла від мене, правда? І хто ж тепер женеться за тобою через річку? Великий Бвана?

— Швед, якого ти колись прогнав із своїх теренів, коли він і Мбіда намірялися викрасти мене, — відповіла Меріем.

Очі шейха звузилися, він гукнув своїх, щоб влаштувати засідку в кущах на березі й знищити Мальбіна та його людей. Але Мальбін уже висадився і прокрався лісом сюди саме в ту мить, коли розігралася ця дивовижна сцена. Він дивився на селищну вулицю й не вірив своїм очам. Шейха він пізнав умить. Лише двох людей у світі Мальбін боявся, як нечистої сили: Великого Бвани й шейха. Одного погляду на високу знайому постать було достатньо, щоб він повернувся й разом із своїми чкурнув назад до човнів. Тому, коли шейх дістався берега, загін Мальбіна вже відплив досить далеко, і після рушничного залпу з берега й кількох пострілів у відповідь араб відкликав своїх і, тримаючи полонянку під пильною охороною, вирушив на південь.

Одна з Мальбінових куль убила чорношкірого, якого довелося залишити в селищі разом з кількома іншими воїнами, що пильнували Меріем. Ті, не довго думаючи, забрали собі одяг, речі й зброю вбитого, а тіло кинули напризволяще. Його й помітив Бейнс, коли натрапив на селище.

Шейх і його загін перед тим їхали на південь понад річкою, тримаючись ближче до води. Один з воїнів під'їхав до річки напитися і побачив Меріем, що гарячково веслувала з протилежного берега. Він гукнув шейха подивитися на диво: самотня біла жінка в центральній Африці, — і старий шейх наказав причаїтися в покинутому селищі й схопити дівчину, щойно вона з'явиться. Думка про викуп ніколи не полишала його. Легко зароблене золото уже не раз текло йому крізь пальці. Та легкого заробітку поменшало, відколи Великий Бвана обмежив його колишні володіння, і красти слонову кістку в чорношкірих він уже не міг ближче ніж за кількасот кілометрів від дуару Великого Бвани. Тому, коли жінка врешті потрапила в засідку і він упізнав маленьку дівчинку, з якої знущався не один рік, відчув велику втіху. Тепер він не витрачатиме багато часу, щоб установити попередні стосунки між батьком і донькою, як колись. Для початку він чимдуж ударив її по обличчю. Він змусив її весь час іти пішки, хоча міг посадити на сідло позад себе або дати їй коня одного з своїх воїнів. Він був винахідливий у нових тортурах і знущаннях, і жоден з його людей не

виказав ані крихти жалю, хоча, можливо, в душі й співчував їй, та боявся це виявити. Два дні подорожі привели Меріем до місця її дитинства, і перша, кого вона побачила,щойно увійшла в селище, була її стара беззуба наглядачка Мабуну. Роки, проведені поза селищем шейха, здалися їй сном. Лише новий одяг та зміцніле дівоче тіло свідчили, що це не так. Тут усе лишилось, як і колись, — тільки молоді обличчя постарішали, а старі спотворилися. За час її відсутності в селищі з'явилося кілька молодих арабів. Усе було, як і колись, — бракувало лише Джіки, і Меріем зараз переживала втрату ляльки з слоновріі кістки, наче втрату близької людини. Вона загубила свою маленьку приятельку, неживим вухам якої звіряла свої численні жаяі й випадкові радощі — Джіці з ручками-патичками та тулубом з пацючої шкіри — її вірній Джіці.

Мешканці селища начебто зраділи появі чужої білої дівчини, і дехто впізнав у ній колишню маленьку дівчинку. Мабуну удавала найбільшу радість з приводу її повернення, вишкірюючи беззубі ясна в потворних гримасах, які мали б означати щирі усмішки. Але Меріем не могла без і тремтіння згадати, як стара відьма колись знущалася з неї.

Поміж арабів; що з'явилися в селищі за час її відсутності, був високий симпатичний молодик років двадцяти, який дивився на неї з неприхованим захопленням, аж поки шейх наказав йому забиратися геть і той пішов, люто лаючись.

Врешті, коли загальний подив угамувався, Меріем дали спокій. Як і колись, їй дозволили вільно ходити селищем, бо загорожа була висока й міцна, а єдиних воріт пильнували удень і вночі. Але, як і раніше, вона уникала товариства жорстоких арабів і звироднілих чорношкірих, з яких складалося шейхове оточення, і, як і за сумних часів свого дитинства, забиралась у віддалений затишний куточок біля загорожі, де колись бавилася з своєю улюбленою Джікою в затінку великих гілок над загорожею. Але тепер дерево зрубали, і Меріем здогадалася чому. Саме з нього стрибнув свого часу Корак і одним ударові звалив шейха, вирятовуючи її з жалюгідного життя, такого тривалого, що іншого вона не могла пригадати.

Біля загорожі ріс невеличкий чагарник, і в його затінку Меріем любила помріяти. Маленький промінчик щастя зігрівав її серце, коли вона згадувала першу зустріч із Кораком і подальші роки, впродовж яких він захищав її і дбав про неї з увагою старшого брата. Давно вже Корак так не полонив її думок, як тепер. Він поставав ближчим і ріднішим, ніж будь-коли. І серце її тріпотіло від подиву й сорому, що вона так довго не згадувала його. Але потім в її уяві виникав образ пана Морісона, і Меріем знічувалася. Чи справді вона любила елегантного молодого англійця? Вона думала про принади Лондона, які Бейнс змальовував так барвисто. Вона намагалася уявити себе шанованою і визнаною у вищому колі великої столиці. Вона уявляла лише те, що змальовував їй пан Морісон. Це були чудові образи, але всі їх заступала напівгола атлетична постать велетня-Адоніса джунглів.

Меріем притиснула руку до грудей, коли відчула, як забилося серце, н намацала тверді краї фотографії, схованої, відколи вона забрала її з Мальбінового намету. Тепер вона дістала її й почала вивчати уважніше, ніж доти. Певна річ, що обличчя дитини — її власне. Вона досліджувала кожну подробицю. З-під великого мережаного коміра сукенки збігав золотий ланцюжок з медальйоном. Меріем насупила брови. Якісь болюче невловні спогади прокинулися в її свідомості. Чи може ця квітка цивілізації бути маленькою арабкою Меріем, донькою шейха? Ні, це неможливо! Та ще й медальйон! Вона не могла не вірити свідоцтву пам'яті. Вона бачила медальйон раніше. То був її медальйон. Яку таємницю ховає минуле? Сидячи так і роздивляючись фото, Меріем нараз відчула, що вона не сама, — хтось нечутно підкрався ззаду. Вона вмить сховала фотографію на грудях. Важка рука лягла їй на плече. Вона була переконана, що це шейх, і зі страхом очікувала удару, як завжди.

Але удару не було, вона глянула через плече і зустрілася з поглядом молодого араба на ймення Абдул Камак.

— Я бачив, — сказав він, — фотографію, яку ти щойно сховала. Це ти дитиною — але дуже маленька. Можна, я ще раз подивлюся?

Меріем сахнулася.

— Я віддам її тобі, — сказав він. — Я чув про тебе й знаю, що ти не любиш свого батька — шейха. Я також. Я тебе не викажу. Покажи картку.

Самотня серед жорстоких ворогів, Меріем ухопилася за соломинку допомоги, яку простяг їй Абдул Камак. Можливо, в ньому вона знайде друга, котрого так потребує. Так чи сяк, фото він уже побачив, і, за його словами, шейха недолюблює. Якщо ж він недруг, то однаково розповість усе шейхові, й фотографію заберуть. Тому вона вирішила покластися На його шляхетність, сподіваючись, що щира мова — вияв щирих намірів. Вона дістала фотографію зі схованки й подала йому.

Абдул Камак уважно розглядав фото, порівнював її з зображенням на картці, час від часу кидаючи погляди на обличчя дівчини, що сиділа поруч на землі. Він повільно похитав головою.

— Так, — сказав він. — Це — ти, але де ти взяла це? Як могло трапитися, що дочка шейха була одягнута в такий одяг?

— Я не знаю, — відповіла Меріем. — Я ніколи раніше не бачила цієї фотокартки, доки днів зо два тому не знайшла її в наметі шведа Мальбіна.

Абдул Камак здивовано звів брови. Він повернув фотографію, і очі юнакові розширилися, коли погляд його впав на стару вирізку з газети. Він міг читати по-французькому, щоправда, спотикаючись, але міг це прочитати. Він був у Парижі. Його послали туди, і він провів там шість місяців у товаристві своїх одноплемінців на виставці, використовуючи той час для вивчення звичаїв, трохи мови і найбільших вад своїх завойовників. Тепер він дістав нагоду використати свої знання. Повільно, слово по слову, він читав газетну вирізку. З очей його зник

здивований вираз. Несподівано вони лукаво звузилися. Коли він прочитав усе, то подивився на дівчину.

— Ти читала це? — спитав він.

— Це — французькою, — відповіла вона. — Я по-французькому не вмію.

Абдул Камак довго мовчки дивився на дівчину. Вона була дуже гарна. Вона хвилювала його, як і багатьох чоловіків, котрі бачили її. Потім він став перед нею на коліна. Абдулові Камаку на думку спало ось що. Те, що дівчина не знала змісту старої газети, було щасливой обставиною. Треба, щоб вона нічого не дізналася про зміст вирізки.

— Меріем! — прошепотів він. — Коли я побачив тебе вперше, то серце підказало, що я назавжди залишуся твоїм слугою. Ти мене не знаєш, але прошу, повір мені" я допоможу тобі. Ти ненавидиш шейха — я також. Втечімо від нього. Поїдемо звідси у велику пустелю, де мій батько — також шейх, ще славніший, ніж цей. Гаразд?

Меріем сиділа мовчки. Вона не хотіла завдавати прикрощів єдиній людині, яка пропонувала їй дружбу й захист. Але любові Абдула Камака вона не потребувала. Підбадьорений мовчанкою, молодик підсунувся ближче і спробував її пригорнути. Меріем запручалася.

— Я не люблю тебе! — вигукнула вона. — Будь ласка, не змушуй мене зненавидіти тебе! Ти єдиний, хто поставився до мене по-дружньому, і я хочу приятелювати з тобою, але не кохати!

Абдул Камак підвівся на повен зріст.

— Ти навчишся любити мене, — сказав він, — однаково, хочеш ти цього чи ні. Шейха ти ненавидиш і нічого йому не скажеш, а якщо

скажеш, то він дізнається від мене про фотографію. Я ненавиджу шейха, і...

— Ти ненавидиш шейха? — прогримів раптом грізний голос позад нього.

Обоє озирнулися. Шейх стояв за кілька кроків від них. Абдул і далі тримав у руці фотографію. Потім швидко сховав її під бурнус.

— Так! — сказав він. — Я ненавиджу шейха!

І після цих слів кинувся на старого, могутнім ударом звалив його додолу, а потім помчав селищем туди, де стояв його кінь, осідланий із вирядом, бо Абдул Камак саме збирався на полювання, коли помітив під кущами чужинку.

Абдул Камак вихопився на коня й помчав до воріт. Шейх швидко опритомнів від удару, зірвався на ноги і голосно загукав, щоб утікача спинили. Десяток чорношкірих кинулися навперейми вершникові, але попадали під ударами приклада арабського мушкета, яким Абдул Камак вимахував навсібіч, пробиваючись до воріт. Але тут його неодмінно мали б спинити. Двоє вартових квапливо зачиняли браму. Втікач звів курок, пустив коня учвал і двічі вистрілив. Обидва вартових попадали в пилюку. З переможним криком, вимахуючи мушкетом над головою, Абдул Камак проскакав у відчинені ворота, сміючись, озирнувся і зник у джунглях.

Запінений від люті, шейх наказав вирядити погоню, потім швидкими кроками підійшов до Меріем, яка й далі сиділа біля тих самих кущів,

— Фотографія! — закричав він. — Про яку фотографію казав цей пес? Де вона? Негайно давай сюди!

— Він забрав її, — сумно відповіла Меріем.

— Що там було? — знову спитав шейх, брутально хапаючи дівчину за коси, й поставив на ноги, дико шарпаючи. — Що було на тій фотографії?

— Я, — сказала Меріем, — ще зовсім маленька. Я вкрала її у шведа Мальбіна. А на звороті картки була вирізка із старої газети.

Шейх поблід від люті.

— Що там було написано? — спитав він таким здушеним від гніву голосом, що важко було розрізнити слова.

— Я не знаю. Це було по-французькому, а я по-французькому не читаю.

Шейх начебто трохи заспокоївся. Він навітьчусміхнувся й не бив Меріем перед тим, як вона повернулася і пішла від нього, дістaвши суворий наказ ніколи більше нікому про це не казати, крім нього й Мабуну.

А тим часом Абдул Камак мчав караванним шляхом на північ.

Коли каное пана Морісона відпливло й пораненого шведа не стало видно, англієць втомлено розпластався на дні човна і пролежав так не одну годину майже непритомний.

Отямився він аж уночі. Довго лежав, дивлячись на зірки, намагаючись пригадати, де він і чому твердь під ним так дивно хитається, а розташування зірок міняється з дивовижною швидкістю. Перше, що спало йому на думку, — це сон. Але коли він спробував пбворухнутися, щоб прогнати сон, гострий біль враз нагадав йому, що сталося напередодні. Тепер він збагнув, що пливе в тубільному човні великою африканською річкою — поранений, самотній, заблуканий.

Перемагаючи біль, він підвівся й сів. Завважив, що рана болить менше, ніж можна було сподіватися. Обережно помацав — кров наче вже не йшла. Мабуть, його лише зачепило, нічого серйозного. А що, як рана заживатиме кілька днів? Це видима смерть, бо брак сил і біль не дозволять йому полювати, щоб прохарчуватися. З власних клопотів його думки перейшли до Меріем. Він знав, що вона була в руках у шведа, коли він наближався до табору. Але що. з нею тепер? Якщо навіть Гансон помер від його куль, то чи полегшить це долю Меріем? Адже вона в руках негідника — одного з брутальних створінь нижчого гатунку. Бейнс затулив обличчя руками й захитався, уявляючи жахливі картини її майбутнього. Він приготував для неї таку долю! Його потворне бажання вихопило чисту й невинну дівчину з-під захисту люблячої людини й кинуло в обійми литого шведа та його бридких спільників! Але ніколи не пізно спокутувати злочин. Ніколи не пізно, особливо якщо тебе веде щось дужче, ніж бажання, ніж пристрасть, — новонароджена любов, яка палила його груди, любов до дівчини, яку він занапастив.

Пан Морісон Бейнс не усвідомлював цілком тих змін, які в ньому сталися. Чи міг він колись припустити, що почуття шляхетності й честі будуть аж так вести його вперед? Він знав, що чинив кепсько, намовляючи Меріем поїхати з ним до Лондона, але пояснював це силою пристрасті, яка тимчасово притлумила його моральні вимоги. Однак, попри все, тепер народився новий Бейнс. Ця людина більше ніколи не буде вчиняти безчесно, улягаючи лише пристрасті. Його чесноти зміцніли, бо змінилася свідомість, сум і каяття'очистили розум і душу.

Він думав лише про те, як знайти Меріем і в разі потреби захистити її навіть ціною власного життя. Він зміряв поглядом каное в пошуках весла, рішення додало йому сил, і він забув про-рану. Але весла не було. Він поглянув на берег. У темряві непроглядної ночі вгадувалися обриси джунглів, але він не відчував більше такого страху перед ними, як раніше. Він навіть не здивувався, що більше не боїться, бо думни були цілком захоплені безпекою Меріем.

Бейнс підвівся на коліна, перехилився через борт каное і спробував веслувати долонею. Біль ослаблював його з кожною хвилиною. Але потроху човен наближався до берега. Пан Морісон чув рик лева просто перед собою, ще й так близько, наче звір був при самій воді. Він поклав гвинтівку поруч, але не переставав гребти рукою. Втомленому чоловікові здавалося, що минуїа діла вічність, поки ніс човна торкнувся прибережних кущів. Наступної миті він схопився за одну з гілок, спробував її на міцність, потім закинув гвинтівку на плече й повільно, долаючи нестерпний біль, почав підтягатися на руках. Порожнє каное нечутно попливло вниз за течією, назавжди зникаючи в низів'ї.

Зворотного шляху не було. Або вилізти вище, або, впасти в річку; третього не існувало. Він спробував перекинути одну ногу через гілку, але сили в нього було: надто мало, і ці намагання пішли намарне. Висячи, він відчував, що слабне ще більше, і усвідомлював, що коли не видереться на гілку зараз, то потім буде надто пізно.

Оглушливо рикнув лев, Бейнс озирнувся й побачив дві полум'яні цятки очей зовсім поруч. Лев дивився на нього, стоячи на березі, й чекав. "Ну що ж, — подумав пан Морісон, — нехай зачекає. Леви не вміють лазити по деревах, і якщо я вилізу нагору, то він мене не дістане".

Ноги молодого англійця майже торкалися води, — до неї було ближче, ніж він собі уявляв через непроглядну темряву. Раптом він почув хлюпотіння в річці просто під ногами, — і враз пролунав звук, щодо походження якого він ані на мить не засумнівався, — клацання величезних щелеп.

— Святий Георгію! — скрикнув Бейнс. — Ця погань унизу хапає мене... — І знов напружив усі сили, щоб зіп'ястися нагору, в безпечне місце.

Але все було намарне. Надія полишила його. Втомлені, затерплі пальці ось-ось розчепляться — і він упаде в річку, в пащеку страшної смерті, що чигає на нього у воді.

Раптом він почув, як над головою зашурхотіло листя, наче там хтось рухався. Гілка, за яку він тримався, зігнулася під подвійною вагою, але Бейнс відчайдушно тримався — він не хотів добровільно віддаватися ані смерті внизу, ані нагорі.

Потім він відчув, як щось м'яке і тепле схопило його за руку і витягнуло нагору з долішньої темряви.

24

Часом, лежачи на широкій спині Тантора, часом наодинці блукаючи джунглями, Корак повільно посувався на південний захід. Він проходив кілька кілометрів за день, бо мав досить часу і не вигадував якихось особливих планів. Можливо, він би рухався набагато швидше, якби його не стримувала думка, що з кожним кілометром він віддаляється від Меріем — уже не його Меріем, але так само любої, як і колись.

Він натрапив на слід шейхової зграї саме тоді, коли шейх, рухаючись униз річкою, віз до себе в селище полонену Меріем. Корак чудово знав, кого він зустрів, тому що знав геть усіх у великих джунглях, а ці віддавна вже не заходили так далеко на північ. Йому не було ніякого діла до старого шейха, і він не став переслідувати його. Що далі від людей, то краще, він ладен був більше ніколи в житті не бачити людського обличчя. Люди завжди завдавали йому лише страждань і приносили скорботу.

Річка кишіла рибою, і він рибалив на березі цілий день, поїдаючи здобич сирою. Коли настала ніч, він заліз на високе дерево над водою, з якого власне ловив рибу, і швидко заснув. Розбудив його своїм риком Нума. Корак збирався гнівно насваритися на свого галасливого сусіда,

коли щось привернуло його увагу. Він прислухався. Що це там на дереві під ним? Так, він почув шелест листя, наче хтось трусив гілку. Потім з води долинуло клацання крокодилячих щелеп, а потім тихо, але виразно:

— Святий Георгію! Ця погань унизу хапає мене!

Голос був знайомий. Корак придивився до того, хто говорив. На тлі мерехтливої води він побачив постать чоловіка, що тримався за найнижчу гілку. Тихо й спритно мавполюд ковзнув униз. Намацав п'ятою пальці потерпілого, нахилився, перехопив його рукою і витяг нагору.; Врятований мляво пручався, але Корак звертав на це не більше уваги, аніж Тантор на мураху. Він посадив чоловіка на зручнішу й безпечнішу гілку, прихиляючи спиною до стовбура. Одурений Нума люто рикав унизу. Корак весело глузував з нього, обзиваючи його мовою великих мавп "зеленооким поглиначем падла", "братом гієни Динго" та іншими дошкульними прізвиськами, образливими для гордого лева.

Прислухаючись до цього, пан Морісон Бейнс зробив висновок, що потрапив до лап горили. Він схопився за револьвер і щойно почав по можливості нечутно діставати його з кобури, як почув щирою англійською мовою:

— Хто ви такий?

Бейнс ледь не впав із гілляки.

— Господи! — вигукнув він. — То ви людина?

— А ви думали — хто? — спитав Корак..

— Горила, — щиро відповів Бейнс.

Корак засміявся.

— То хто ж ви? — повторив він.

— Англієць, звати Бейнс, але хто ви, в біса, такий? — спитав пан Морісон.

— Мене називають Убивця, — відповів Корак, перекладаючи англійською ім'я, дане йому Акутом.

Запала довга мовчанка, під час якої пан Морісон намагався розгледіти в темряві обличчя незвичайної людини, до рук якої він потрапив. Корак вів далі:

— Ви той самий, що цілувався з дівчиною край великої східної рівнини, коли на вас напав лев?

— Так, — відповів Бейнс.

— Що ви тут робите?

— Дівчину вкрали — я намагаюся врятувати її.

— Вкрали! — слово вилетіло, моя куля з рушниці. — Хто її вкрав?

— Гансон, шведський крамар, — відповів Бейнс.

— Де він?

Бейнс розповів Коракові все, що він міг дізнатися в таборі Гансона. Почало світати. Корак зручніше вмостив англійця на дереві, приніс йому фруктів та наповнив баклажку річковою водою й попрощався.

— Я йду в табір шведа, — сказав він. — І поверну вам дівчину, приведу просто сюди.

— Я піду з вами, — рішуче сказав Бейнс. — Це моє право і обов'язок, тому що вона невдовзі стане моєю дружиною.

Корак насупився.

— Ви поранені, ви не витримаєте подорожі, — сказав він. — Сам я рухатимусь набагато швидше.

— Гаразд, — згодився Бейнс. — Але я піду за вами. Це моє право і обов'язок.

— Як хочете, — відповів Корак, знизуючи плечима.

Якщо він хоче скінчити, самогубством, то це його справа. Корак сам би його Із задоволенням убив, але задля щастя Меріем не міг. Якщо вона любить його, то він мусить зробити все, щоб захистити обранця Меріем, але .він не може йому заборонити рухатися слідом, хіба що спробувати вмовити. Але це минуло без особливих успіхів.

Корак помчав на північ, а за ним повільно плентався поранений, втомлений і знесилений Бейнс. Коли Корак дістався річки, на протилежному березі якої стояв Мальбінів табір, Бейнс пройшов лише близько двох кілометрів. День хилився до вечора, а Бейнс далі сунувся лісом, коли його несподівано спинив звук кінських копит. Він мимоволі сховався за кущами, і в наступну мить повз нього промчав араб у білому вбранні. Бейнс не гукнув вершника. Він чув про жорстокість арабів, які дісталися на південь континенту, і те, що він чув, свідчило, що змія чи пантера набагато чуйніші, аніж люті мешканці північних теренів Африки.

Коли Абдул Камак зник за деревами на півночі, Бейнс рушив далі у свою важку мандрівку. За півгодини він знову з подивом почув кінський тупіт, але цього разу коней було багато.

Він знову надумав сховатися, але цього разу опинився якраз на галявині, і сховатись було нікуди. Він побіг — так швидко, як дозволяли рани, — але не встиг дістатися рятівних дерев на тім боці, бо на галявину вже вилетів гурт одягнених у біле вершників.

Вони щось гукнули до нього арабською, якої він, звісно, не знав, а потім оточили його, щось гнівно питаючи. Він нічого не зрозумів, та й вони не тямили по-англійському Врешті терпець провідника урвався, і він наказав двом воїнам схопити чужинця, що ті з радістю виконали. Англійця обеззброїли, посадили на коня і під вартою двох вершників повезли на південь, а решта помчала за Абдулом Камаком.

Коли Корак. підійшов до річки, за якою виднів табір Мальбіна, то не знав, на що зважитись. Він бачив, що якісь люди ходять поміж хатинами, обгородженими колючою "боною", — отже, Гансон ще в таборі. Корак і гадки не мав про те, що насправді сталося з викрадачем Меріем.

Як же дістатися на той бік? Перепливати річку, повну вокяних потвор, — видима смерть. Хвилину він розмірковував, потім повернувся й побіг у джунглі, видаючи пронизливий закличний свист. Прислухався й повторював гасло знов і знов, заглиблюючись у джунглі. Врешті долинула очікувана відповідь — сурмив великий слон, і за кілька хвилин Корак побачив Тантора. Слон ішов, високо піднявши хобота і клапаючи великими вухами.

— Швидше, Танторе! — вигукнув мавполюд, і слон посадив його собі на голову. — Поквапся! — І величезна товстошкіра тварина посунула джунглями, а вершник на голові підганяв її ударами босих п'ят.

Корак поганяв слона на північний захід, і Тантор привів його до слонячого броду десь за кілометр від табору шведа. Корак, не зупиняючись, скерував тварину в річку, Тантор з високо піднятим хоботом повільно перейшов на другий бік. Якийсь невдаха крокодил

спробував був напасти, але могутній хобот виловив його з-під води, підняв і жбурнув метрів за сто вниз за течією. Таким чином Корак безпечно перейшов річку, навіть не замочивши ніг.

Тантор ішов на південь швидкою нечутною ходою, і для нього не існувало жодних перешкод, окрім величезних дерев пралісу. Іноді Коракові доводилося залишати широку плескату голову і пересуватись по деревах, бо гілля нависало над самісінькою спиною слона. Врешті вони дісталися краю галявини, на якій розбив табір ненависний швед, але не зупинилися. Ворота були із східного боку й виходили на річку. Тантор і Корак надходили з півночі, де воріт не було. Але навіщо Танторові ворота?

За наказом мавполюда Тантор підняв хобота догори, щоб не подряпати його ніжної шкіри об кущі "бома", і пройшов так, наче там нічого не було. Десяток чорношкірих сиділи навпочіпки біля своїх хатин, коли почули шерех і побачили, хто наближається. З переляканим вереском вбий підхопились і чкурнули до воріт. Тантор погнався за ними. Він ненавидів людей і думав, що Корак прийшов на полювання. Але мавполюд завернув його до великого полотняного намету, що стояв посеред галявини, — там мали бути дівчина і викрадач.

Мальбін лежав біля входу в намет у гамаці під невеликою запоною. Він втратив багато крові, рани боліли, і він дуже ослаб. Він здивовано прислухався до криків своїх людей, визирнув і побачив, як вони тікають до воріт. В цей час з-за рогу намету висунулася величезна голова Тантора, а потім з'явився увесь слон. Слуга Мальбіна, який ніколи не був надто прив'язаний до свого пана, чкурнув геть, щойно побачив страшного звіра, і безпомічний Мальбін залишився сам. Слон зупинився за кілька кроків від гамака, в якому лежав поранений. Мальбін застогнав. Він був надто кволий, щоб тікати. Міг лише лежати й дивитися широко розплющеними очима в маленькі очиці розлюченого звіра, від погляду якого холола кров, і очікувати смерті.

І раптом, на його превеликий подив, зі спини слона зістрибнула людина. Мальбін відразу впізнав у цьому дивовижному створінні того, хто згромадив довкола себе великих мавп та бабуїнів, — білого воїна джунглів, що звільнив короля бабуїнів і нацькував розлючену зграю волохатих чортів на нього і Єнсена. Мальбін скоцюрбився від страху.

— Де дівчина? — спитав Корак англійською.

— Яка дівчина? — спитав Мальбін. — Тут нема ніяких дівчат, лише дружини моїх слуг. Хочеш якусь із них?

— Біла дівчина, — відповів Корак. — Не здумай мені брехати — ти її викрав від друзів. Вона в тебе. Де вона?

— Це не я! — закричав Мальбін. — То все англієць, він намовив викрасти її. Він хотів поїхати з нею до Лондона. Вона й сама хотіла їхати. Його звуть Бейнс. От у нього й спитай, якщо ти хочеш знати, де дівчина.

— Я саме від нього! — сказав Корак. — Він мене й послав сюди. Дівчини з ним немає. А тепер годі брехати, кажи правду. Де вона? — Корак погрозливо ступив до шведа.

Мальбін побачив на його обличчі вираз рішучості й люті і здригнувся.

— Я скажу! — закричав він! — Не чіпай мене. Я розповім усе, що знаю. Дівчина була тут, але це Бейнс намовив її лишити своїх друзів, обіцяючи одружитися. Він не знав, хто вона, а я знаю, тому що за її повернення обіцяно велику винагороду. Мені потрібні були тільки гроші. Але вона втекла через річку на моєму каное. Я гнався за нею, але з'явився Бог зна звідки шейх, схопив її, напав на мене й прогнав. А потім прийшов Бейнс, розлючений, що втратив дівчину, і ледь не застрелив мене. Хочеш, то йди до шейха і спитай — він виховував її змалку, як свою доньку.

— То вона не донька шейхова? — спитав Корак.

— Ні! — відповів Мальбін.

— А хто ж вона? — спитав Корак.

Мальбін побачив можливість вигоди для себе. Єдина користь із того, що він знав, тепер полягала в можливості обміняти знання на життя. Він не сумнівався, що цей здичавілий мавполюд уб'є його, не вагаючись.

— Я скажу все, коли ти знайдеш її, — сказав він, — якщо ти пообіцяєш, що не вб'єш мене, і віддаси половину винагороди. Якщо вб'єш мене, то ніколи не дізнаєшся всього про дівчину, бо, крім мене, про це знає тільки шейх, а він нізащо, не скаже. Дівчина нічого не знає про своє походження.

— Якщо ти кажеш правду, я не вб'ю тебе, — сказав Корак. — Зараз я піду в селище до шейха, і якщо дівчини там немає, то повернуся і знищу тебе. А. щодо решти пліток, то якщо дівчина якось захоче дізнатися про своє минуле, ми прийдемо разом і знайдемо спосіб розквитатися з тобою за розповідь.

При слові "розквитатися" в Коракових очах з'явився такий вираз, що Мальбін радий був провалитися крізь землю. Вочевидь утекти немає можливості, цей чорт забере і його таємницю і життя, перше ніж він устигне щось зробити. Швидше б він забирався геть із своїм лютооким приятелем. Слон нависав над Мальбіном горою і лютим поглядом стежив за найменшим порухом шведа.

Корак увійшов до Мальбінового намету, щоб остаточно пересвідчитися, що Меріем тут немає. Коли він зник з очей Тантора, слон підійшов до Мальбіна впритул. Погляд тварини не віщував нічого доброго. Величезний хобот піднявся над ним, звиваючись змією, так що швед перелякано втиснувся глибше в гамак.

Тантор обнюхав і обмацав тіло переляканого Мальбіна і грізно засурмив. Його очиці заблищали. Нарешті він знайшов створіння, яке багато років тому вбило його подругу. Слон Тантор ніколи нічого не забував і не вибачав. Мальбін розгадав пекельні наміри звіра і закричав до Корака:

— Рятуйте! Рятуйте! Цей диявол уб'є мене!

Корак вибіг з намету саме в ту мить, коли слон уже схопив хоботом свою жертву, і все разом — гамак, запона й чоловік — злетіли над головою Тантора. Корак став перед твариною, вимагаючи, щоб той дав жертві спокій, але з таким самим успіхом він міг би наказати річці текти в зворотному напрямку.

Тантор гасав довкола, мов кіт, що вполював мишу, потім скинув Мальбіна додолу і вмить мало що не з котячою спритністю уклякнув біля нього і почав колотити розпростерте тіло величезними іклами, голосно сурмлячи в божевільному гніві. Та врешті, переконавшись, що в потовченій скривавленій людській постаті вже не лишилося життя, підняв те, що недавно було Свеном Мальбіном, вкупі з гамаком та накриттям, і жбурнув через колючу загорожу в джунглі.

Корак із жалем спостерігав трагедію, якої волів би не бачити. Він не любив шведа, навіть більше — ненавидів, але швед володів якоюсь важливою таємницею. Тепер вона пропала назавжди. Хіба що шейх міг її виказати. Але на це Корак сподівався дуже мало.

Мавполюд безстрашно підійшов до могутнього Тантора, ніби й не був щойно свідком убивства людини, подав знак, . щоб слон підійшов ближче, і підняв його на спину. Тантор скорився, враз зробившись лагідний, мов кошеня, і обережно посадив Корака нагору.

Ховаючись у джунглях, Мальбінові слуги дивилися, як загинув їхній господар, і тепер, сповнені страху, проводжали поглядами дивовижного

білого воїна верхи на розлюченому звірі, що пірнув у джунглі тим-таки шляхом, яким прибув сюди.

25

Шейх грізно поглянув на бранця, якого двоє воїнів привели з півночі. Він вислав загін за Абдулом Камаком і сердився, що натомість йому прислали зараженого нікчемного англійця. Чому вони не порішили його там, де знайшли? Це, напевно, якийсь бідолаха крамар, що заблудився в джунглях. Користі з нього ніякої.

Шейх грізно накинувся на бранця.

— Ти хто такий? — спитав він французькою.

— Я пан Морісон Бейнс із Лондона, — відповів той.

Ім'я лунало промовисто, і старий розбійник подумав про можливий викуп. Його наміри щодо полоненого змінилися. Наміри, але не ставлення, — допит тривав.

— Що ти хотів украсти в моїй країні? — ревнув шейх.

— Я не знав, що Африка належить тобі, — відповів пан Морісон. — Я шукаю дівчину, яку вкрали з дому мого друга. Викрадач поранив мене, і мій човен понесло вниз за течією — коли твої люди схопили мене, я просто повертався назад до його табору.

— Дівчину? — спитав шейх. — Оцю? — І він кивнув ліворуч на кущі біля загорожі.

Бейнс поглянув у вказаному напрямку і вирячив очі з подиву: там, спиною до нього, підібгавши ноги, сиділа Меріем.

— Меріем! — вигукнув він і кинувся вперед, але один із його сторожів перехопив пана Морісона за руку і шарпнув назад.

Дівчина, почувши своє ім'я, підхопилася на ноги й озирнулася.

— Морісон! — скрикнула вона.

— Сиди там і не пхайся не в свою справу! — гарикнув на неї шейх і повернувся до Бейнса. — Отже, це ти, християнський пес, вкрав у мене доньку?

— Доньку? — вигукнув Бейнс. — Вона твоя донька?

— Так, моя донька, — рикав араб, — і жодному невірному я її не віддам. Ти заслужив смерть, англійцю, але якщо ти заплатиш, то врятуєшся. Я подарую тобі життя.

Бейнс уже не зводив здивованого погляду з Меріем, яка, на його думку, зараз була бранкою Гансона, а опинилася в арабському селищі. Що трапилося? Як вона втекла від шведа? Араб забрав її силоміць чи вона втекла за власним бажанням, попрохала захисту людини, яка називає її своєю донькою? Багато б він віддав, аби порозмовляти з нею. Якщо вона тут у безпеці, то розмова лише зашкодить їй, араб може здогадатися, що він прагне забрати її звідси, до своїх друзів-англійців. Панові Морісону вже не спадало на думку вирушити з дівчиною до Лондона.

— Ну? — спитав шейх.

— О! — вигукнув Бейнс. — Я перепрошую, це не вона! Я мав на увазі зовсім іншу. Втім, я згоден заплатити. Скільки ти хочеш?

Шейх назвав суму, як на пана Морісона, не таку вже й велику. Морісон ствердно кивнув. З такою самою легкістю він би згодився, якби

сума значно перевищувала його можливості, бо зовсім не збирався нічого платити. Згоджуючись на пропозицію шейха, він хотів лише виграти час і звільнити Меріем, якщо виявиться, що вона цього хоче. Твердження араба, що він її батько, ставило під сумнів переконання пана Морісона щодо намірів дівчини. Водночас нерозумно було б думати, що гарна молода жінка згодиться залишитися в брудному дуарі у старого лихого араба і не захоче повернутися в гостинний дім-бунгало, звідки Морісон знадив її. Англієць поринув у понурі роздуми про огидність свого вчинку— роздуми, обірвані шейхом, який наказав панові Морісону написати листа британському консулові в Алжирі, диктуючи дуже точно (що свідчило про неодноразові вимагання грошей у багатих полонених англійців). Побачивши, що листа адресовано консулові в Алжирі, Бейнс почав заперечувати: мовляв, таким шляхом гроші дійдуть не раніше, як через рік. Але шейх навіть слухати не хотів, щоб послати когось у ближнє містечко на узбережжі і звідти телеграфом вимагати переказу грошей. Шейх дуже стерігся. Його власний спосіб був уже перевірений. У всіх інших — надто багато неперевірених деталей. Він не квапився дістати гроші — міг чекати рік або два, якщо потрібно, але чекати доведеться не більше шести місяців. Він повернувся до одного, з арабів і дав указівки, як поводитися з полоненим. Бейнс не розумів ані слова арабською, але, спостерігаючи жестикуляцію, збагнув, що йдеться про нього. Араб уклонився господареві й наказав Бейнсові йти за собою.

Дніглієць запитально поглянув на шейха. Той ствердно кивнув, пан Морісон підвівся і пішов за охоронцем до тубільного куреня, зшитого з козинячих шкур. Всередині було темно й вогко. Охоронець тукнув двох чорношкірих, які сиділи надворі. За наказом араба вони зв'язали Бейнсові руки й ноги. Англієць протестував, але ні чорношкірі, ні араб не втямили й слова з його прохань. Вони зв'язали Бейнса і пішли собі. Якийсь час пан Морісон лежав, розмірковуючи про похмуре майбутнє, яке чекало на нього в наступні довгі місяці, аж доки друзі стримають звістку й пришлють гроші. Тепер він ладен був уже справді заплатити — аби тільки вибратися з цього кубла. Насамперед він хотів телеграфувати своїм розпорядникам, щоб грошей не пересилали, а

натомість повідомили британську владу Західної Африки, щоб вислали рятувальну експедицію.

Його шляхетний ніс страждав від важкого смороду, що виповнював хатину. Гнила солома, на якій він лежав, тхнула людськими виділеннями, потом та гнилизною. Але то було не найгірше. Він лежав у незручній позі, так, як його залишили кілька хвилин тому; терпли руки, ноги й голова. Хоч як він примощувався, біль не минав, бо руки були зв'язані за спиною.

Він рвав свої пута, доки геть знемігся, але не без успіху, бо вдалося послабити вузол, і він сподівався звільнити руку. Настала ніч. Ні їжі, ні питва йому не приносили. Вони що, думають, що він зможе прожити рік за Божим духом? Комахи тепер жалили його не так боляче, хоча й не менш часто. В цьому пан Морісон побачив хоч якусь надію: можливо, він звикне й перестане аж так мордуватись. Він не кидав розплутувати вузли мотузки, коли з'явилися щури. Комахи були дуже бридкі, а щури — просто жахливі. Вони бігали по його тілу, пищали й гризлися між собою. Врешті один спробував на смак Морісонове вухо. Пан Морісон з прокльонами спробував сісти. Пацюки розбіглися. Він підтяг ноги до грудей і став на коліна, потім нелюдським зусиллям підвівся. Стояв, хитаючись, вкритий холодним потом.

— Боже! — прошепотів він. — За що мені таке...

І замовк.

Що він зробив? Він згадав дівчину, яка перебувала десь в одному з шатрів цього триклятого селища. Він стиснув зуби й вирішив не нарікати. В цю хвилину з сусіднього шатра долинули гнівні голоси. Один з них належав жінці. Меріем? Розмовляли начебто арабською — він не розумів ані слова, але інтонації були її.

Бейнс сушив голову над тим, у який спосіб подати їй знак, що він тут. Якби він зумів розв'язатися, то тоді вони втечуть, — якщо вона захоче втекти. Ця думка не давала, йому спокою. Він не знав, на якому становищі дівчина перебуває тут, у селищі. Якщо вода улюблене дитя могутнього шейха, то нема потреби з нею тікати. Він мусив дізнатися.

В бунгало він часто чув, як Меріем співала англійський гімн "Боже, бережи короля", а Моя Люба акомпанувала їй на піаніно. Він голосно почав його наспівувати. Меріем відразу озвалася. Вона говорила дуже швидко.

— Прощайте, Морісоне! — кричала вона. — Якщо буде Божа ласка, то я завтра вранці загину, тому що роковане мені життя гірше за будь-яку смерть!

Потім Бейнс почув гнівний вигук чоловіка і гомін боротьби. Бейнс зблід від страху. Він рвонувся чимдуж, і пута піддалися. За мить він відчув, що одна рука вільна. Потім звільнив другу, нахилився, розв'язав ноги і вийшов з хатини на звук голосу Меріем.

Дорогу йому перегородив велетень-чорношкірий.

Коли йшлося про швидкість, Корак покладався лише на власні сили. Тантор зсадив його на березі річки біля селища шейха. Мавполюд залишив свого товариша-велетня і по деревах погнався на південь, туди, де, як сказав йому швед, була Меріем. Коли він дістався до загорожі селища, було вже темно. З того часу, як він переносив через неї Меріем, рятуючи її від злиденного життя і жорстоких одноплемінців, загорожа стала вища й міцніша. Величезного дерева, що схиляло гілля на той бік, уже не було, але Корак легко міг пролізти там, де звичайна людина відступила б. Він закинув аркан на загострену палю. Довкола не було ані душі, і Корак легко переліз на той бік загорожі.

Там він почав крадькома обстежувати селище. Спершу обнюхав і обслухав арабські намети, шукаючи хоч якогось сліду Меріем. Навіть гострий слух арабів не почув його ходи — ніби то тінь рухалася серед тіней. Тютюновий дим підказав, що араби курять перед своїми наметами. Ось почувся регіт, а потім з того боку селища долинула знайома мелодія гімну "Боже, врятуй короля". Корак спантеличено зупинився. Співав чоловічий голос. Хто б це міг бути? Корак пізнав молодого англійця, якого залишив на березі річки і який зник перед його поверненням. За мить йому відповів жіночий голос — Меріем, і Вбивця прожогом кинувся на голоси.

Після вечері Меріем лягла в жіночій частині шейхового намету. Маленький куточок був відгороджений розкішними перськими килимами. Там уміщалися лише вона й Мабуну, бо шейх дружин не мав. За роки її відсутності тут нічого не змінилося.

Раптом шейх розсунув килими і увійшов. Постать у білому чітко вимальовувалася в напівтемряві шатра.

— Меріем! — гукнув він. — Ходи сюди!

Дівчина встала й вийшла в передню частину шатра Вогнище освітлювало середину. Вона побачила Алі бен Кадіна, старшого шейхового брата, що сидів навпочіпки й курив. Шейх стояв, У них був спільний батько, але мати Алі бен Кадіна була чорна рабиня, з західного узбережжя. Алі бен Кадін був старий, потворний і чорний, як чобіт. Ніс і частина щоки зогнили. Він усміхнувся, коли побачив Меріем. Шейх тицьнув пальцем в Алі бен Кадіна, звертаючись до Меріем.

— Я стаю старий, — сказав він. — Жити лишилося не так багато. Тому віддаю тебе Алі бен Кадінові, моєму братові.

Це було все. Алі бен Кадін підвівся й підійшов до неї. Меріем злякано позадкувала. Чоловік схопив її за руку.

— Ходімо! — наказав він і потяг її з шейхового шатра до свого.

Коли вони пішли, шейх захихотів.

— Як я через кілька місяців відішлю її на північ, — прошепотів старий шейх, — вони зрозуміють, що їм дорого коштувало вбивство сина сестри Амора бен Хатура.

Меріем у наметі Алі бен Кадіна марно благала милосердя. Спочатку чорна стара руїна белькотіла їй ніжні слова, але Меріем дивилася на нього з такою огидою й переляком, що старий урешті просто кинувся й схопив її. Двічі їй пощастило вирватися. І в якусь мить вона почула голос Бейнса, що наспівував знайому мелодію. Вона відповіла, та Алі бен Кадін знову схопив її. Цього разу він поволік її в далекий кінець шатра, де троє негритянок байдуже спостерігали трагедію, що розгорталася перед ними.

Коли пан Морісон побачив, що шлях до волі йому перетинає велетень-чорношкірий, він кинувся на нього, мов шалений дикий звір, — тієї миті Бейнс, власне, й був звіром, а не людиною. З лютим криком він накинувся на чорношкірого чолов'ягу й звалив його додолу. Почалася боротьба. Чорношкірий уперто намагався витягти з-за пояса ніж.

Бейнсові пальці затискали йому рота, щоб той не гукнув на допомогу; але врешті негрові пощастило-таки витягти ножа, і Бейнс відчув у плечі гостру крицю. Ніж колов його знову й знову. Білий тримав однією рукою чорношкірого за горло, а другою мацав по землі в пошуках якогось знаряддя боротьби і врешті намацав камінь. З усієї сили пан Морісон вдарив супротивника по голові. Негр враз ослаб. Він знепритомнів. Бейнс ударив його ще двічі. Потім підвівся і побіг до шатра з козинячої шкіри, звідки долинав голос Меріем.

Але його випередили. В затінку шатра Алі бен Кадіна причаївся вбраний у шкуру леопарда Корак. Коли мулат потяг Меріем в кінець

шатра, Кораків ніж прорізав діру в крамній стіні, і високий крем'язень постав перед очима здивованих мешканців шатра.

Меріем відразу впізнала його. Серце тьохнуло від щастя й гордості, коли вона побачила шляхетну постать людини, за якою так скучила.

— Корак! — вигукнула вона.

— Меріем!

Не вимовивши більше ані слова, він кинувся на спантеличеного Алі бен Кадіна. Троє негритянок підхопилися на своїх постелях і заверещали. Меріем спробувала затримати їх, але вони чкурнули крізь прорізаний отвір і, лементуючи, побігли селищем.

Пальці Корака зчепилися на горлі бридкого Алі. Один удар — і Алі бен Кадін мертвий звалився на долівку. Корак повернувся до Меріем; тієї миті до шатра ввірвався закривавлений і обдертий чоловік.

— Морісон! — вигукнула дівчина.

Корак озирнувся. Він хотів був обійняти Меріем, забуваючи про все, що сталося, відколи він востаннє бачив її. Але враз пригадав сцену на галявині, й хвиля жалю затопила його душу.

Переполох, здійнятий трьома негритянками1 в селищі, наростав. До шатра Алі бен Кадіна бігли люди. Не можна було гаяти часу.'

— Швидше! — закричав Корак, повертаючись до Бейнса, що не міг з'ясувати, хто перед ним — друг чи ворог. — Веди її до загорожі, йди поза шатрами, там побачиш мою мотузку, скористайтеся нею й перелізьте через стіну.

— Кораку, а ти? — скрикнула Меріем.

— Я лишаюсь, — відповів мавполюд. — Маю справу до шейха.

Меріем спобувала заперечити, але він схопив її на оберемок і крізь проріз у стінці шатра виштовхнув у темряву.

— А тепер — біжіть! — прошепотів він і повернувся, щоб зустріти ворогів на вході до шатра.

Мавполюд боровся, як ніколи, але сили були занадто нерівні, і шансів tfa перемогу не було, — він хотів лише забарити їх для втечі Меріем і англійця. За кілька хвилин пізніше його здолали, зв'язали і під вартою занесли до шейхового шатра.

Старий довго мовчки дивився ча нього, намагаючись — . вигадати тортури, які задовольнили б його страшенний гнів і були гідні створіння, що двічі зазіхнуло на його, шейхову, власність — Меріем. Убивство Алі бен Кадіна не надто розлютило старого — він ніколи не любив бридкого сина батькової рабині. Шейх пригадав удар, якого білий воїн завдав йому колись, і розлютився ще більше. Нічого достатньо страшного.не спадало йому на гадку.

Доки він так сидів, дивлячись на Корака, почувся звук, що викликав посмішку на Коракових устах: засурмив слон. Корак повернув голову на звук, і з його вуст злетів басовитий дикий поклик. Один із чорношкірих вартових ударив його в обличчя тупим кінцем списа, але ніхто не знав, що той крик означає.

У джунглях Тантор нашорошив вуха, коли почув голос Корака. Він наблизився до загорожі, підняв хобот і почав принюхуватися, потім уперся головою в колоди і натиснув, але загорожа була міцна й не піддавалася.

Шейх нарешті підвівся і, вказуючи на зв'язаного бранця, звернувся до своїх підлеглих.

— Спалити його! — наказав він. — Негайно! На вогнищі!

Сторожа потягла Корака на середину селища, де було вкопано високий стовп. Він не призначався для спалень, до нього прив'язували рабів для покарання нагаями, яке часто закінчувалося смертю.

Корака прив'язали до цьрго стовпа. Потім зівсібіч обклали гіллям. З'явився шейх, щоб подивитися на муки своєї жертви. Але Корак був цілком спокійний, навіть коли полум'я від головешки побігло по сухому гіллі.

Він знову гукнув так само, як у шейховому наметі, й відразу за огорожею озвався слон.

Старий Тантор марно намагався розбити загорожу. Корак кликав його, запах його ворогів-людей, неможливість подолати перешкоду — усе це сповнювало слона люттю. Він відійшов на кілька кроків, підняв хобот, гнівно засурмив, нахилив голову і, як велетенський живий таран, кинувся на перешкоду.

Загорожа тріснула й розсипалася, у прогалину влетів величезний розлючений звір. Корак чуй звуки, незбагненні для інших, і розумів їхнє значення. Полум'я вже підкрадалося до нього, коли один з чорношкірих почув шелест, озирнувся й побачив перед собою величезного Тантора. Чоловік скрикнув і кинувся навтіки, а слон миттю розкидав навсібіч негрів та арабів і опинився біля вогнища, на якому стояв його улюблений приятель.

Шейх, віддаючи накази, побіг до свого намету по гвинтівку. Тантор обвив Корака хоботом і разом із стовпом, до якого той був прив'язаний, відірвав від землі. Полум'я обпалило хобот — найчутливіше місце на

його тілі. Він ненавидів вогонь, але що важили опіки, порівняно з життям найкращого друга!

Величезний звір підняв обпечений хобот над головою, повернувся й побіг до прогалини в загорожі. Шейх із гвинтівкою в руці вибіг на дорогу перед оскаженілим звіром, підвів гвинтівку і вистрілив. Куля пролетіла повз ціль, а Тантор тим часом уже опинився над ним, топчучи шейха велетенською ногою так, як ми випадково давимо мураху на стежці.

Потім, високо здіймаючи коштовну ношу, слон Тантор поринув у темряву лісу.

26

Меріем, вражена несподіваною зустріччю з Кораком, якого давно вважала мертвим, дозволила Бейнсові вести себе. Вони прокралися поза шатрами до загорожі, а там, як і наказав Корак, англієць закинув аркан на одну з гострих паль. Насилу зіп'явся вгору і простягнув руку Меріем.

— Ходімо! — прошепотів він. — Ми повинні поспішати!

Лише після цих слів Меріем прийшла до тями, наче прокинулася від глибокого сну. Позаду самотній Корак бився з її ворогами — її Корак. Вона мусила бути поруч, воюючи з ним пліч-о-пліч. Вона позирнула на Бейнса.

— Ідіть! — сказала вона. — Вертайтеся до Бвани і приведіть підмогу. Моє місце тут. Якщо щ залишитеся, то однаково нічим не допоможете. Тікайте, доки є нагода, і повертайтеся з Великим Бваною.

Пан Морісон Бейнс мовчки опустився до неї на землю.

— Я лише задля вас лишив його так! — сказав він, киваючи головою на шатра, які вони щойно минули. — Я знаю, що він затримуватиме їх,

доки зможе, і робитиме це ліпше, ніж я, даючи нам можливість утекти. Я цього не міг би зробити. Але тепер очевидно, кому слід залишитися. Я чув, як ви називали його — Корак, і тепер знаю, хто це. Ваш друг. Я занапастив вас. Ні, не перебивайте. Зараз я прийшов сказати вам правду, тож дізнайтеся, якою я був тварюкою. Ви знаєте, я намірявся взяти вас до Лондона, але зовсім не збирався одружуватися. Так, зневажайте мене, я на це заслужив. Заслужив ваше презирство і зневагу, але я не знав, що таке любов. Коли я це спізнав, я спізнав і багато чого іншого, — який я був негідник і боягуз. Усе життя я дивився зверху на тих, кого, вважав нижчими за походженням. Я думав, що ви, з нижчої верстви, не можете носити моє прізвище. Відколи Гансон обдурив мене і забрав вас до себе, я живу наче в пеклі, але я став людиною, хоч і надто пізно. Тепер я складаю вам до ніг щиру любов і буду невимовно щасливий, якщо ви згодитеся носити моє прізвище.

На мить Меріем замовкла, глибоко замисливши, її перше питання, здавалося, було зовсім не до речі.

— Як ви потрапили в це селище? — спитала вона.

Він розповів їй усе, що трапилось, відколи чорношкірий виказав йому подвійну гру Гансона.

— Ви кажете — "боягуз", — сказала вона, — а хіба боягуз здатен був би на це все, щоб урятувати мене? Потрібна відвага, щоб розповісти мені те, що ви розповіли, потрібна особлива відвага як душі, так і тіла. Я не могла б любити боягуза.

— Ви сказали, що любите мене? — здивовано спитав він і зробив крок уперед, наче збирався обняти її.

Але вона простягла руку і лагідно зупинила його, наче бажала сказати: "Ще ні". Що вона хотіла сказати, дівчина й сама До ладу не знала. Вона гадала, що любить його, певна річ, але їй не спадало на

думку, що любов до англійця — то несправедливість щодо Корака, бо їй здавалося, що Корака вона любила, як брата. Доки вони так розмовляли, лемент у селищі подужчав.

— Вони вбили його? — прошепотіла Меріем.

Ці слова нагадали Бейнсові, задля чого вони залишаються в селищі.

— Побудьте тут! — сказав він. — Я піду подивлюся. Якщо він мертвий, ми вже нічим йому не допоможемо. Якщо, він живий, то я зроблю все можливе, щоб звільнити його.

— Ми підемо разом! — відказала Меріем. — Ходімо!

І вона повела його назад до намету, де востаннє бачила Корака. Їм часто доводилося припадати до землі, ховатися в тінях шатер і хатин, бо довкола гасали люди й усе селище збудилося. До намету Алі бен Кадіна повертатись довелося значно довше, ніж було бігти від нього до загорожі. Вони обережно підкралися до діри, прорізаної ножем Корака в задній стінці. Меріем зазирнула всередину — в задній, відгородженій частині нікого не було. Вона пролізла в шатро, Бейнс — за нею, потім вони тихо розсу: нули запону, що поділяла на дві частини шатро. Меріем зазирнула й туди — також порожньо. Підійшла до входу в шатро, зазирнула. Зляканий вигук зірвався з її вуст. Бейнс визирнув з-за неї і також скрикнув, але від гніву. За сотню метрів від них до стовпа був прив'язаний Корак — вогнище вже палало під йим. Англієць відштовхнув Меріем і кинувся до страдника. Він не замислювався, чи дасть собі раду з такою кількістю чорношкірих . і арабів. Саме в ту мить Тантор розвалив загорожу й пішов у наступ. Юрба так чкурнула від розлюченого звіра, що навіть захопила з собою Бейнса. За хвилину все скінчилося, слон зник із своєю здобиччю, але гармидер у селищі тривав. Чоловіки, жінки й діти, не тямлячи себе, шукали, де б сховатися. Гавкотом заходилися собаки, іржали коні, ревли верблюди і осли, налякані голосом слона, і рвалися з припон. Понад десяток тварин

порвали пута і шалено гасали селищем. Бейнсові раптово спало на думку, як урятуватися. Він озирнувся в пошуках Меріем, але та вже була поруч.

— Коні! — вигукнув він. — Треба двох спіймати!

Меріем, захоплена цією ідеєю, повела його в далекий кінець селища, до конов'язі.

— Відв'яжіть двох, — сказала вона, — проведіть за хатини, де темніше. Я знаю, де зберігаються сідла. Я принесу їх та зброю.

І перш ніж він устиг зупинити її, дгвчина зникла.

Бейнс швидко відв'язав двійко схарапуджених коней і повів їх туди, куди радила Меріем. Хвилини чекання здавались годинами. Нарешті дівчина принесла двоє сідел. Вони швидко осідлали коней. При світлі лиховісного вогнища було видно, що араби й чорношкірі потроху вертаються до тями. Чоловіки ловили коней, і двоє чи троє вже вели спійманих туди, де Меріем і Бейнс саме поквапливо сідлали своїх.

Дівчина перша скочила в сідло.

— Швидше! — прошепотіла вона. — Треба тікати. Ну бо туди, де Тантор проламав загорожу. — І коли побачила, що Бейнс уже сідає в сідло, відпустила вуздечку.

Збуджена тварина рвонулася вперед. Меріем обрала найкоротший шлях — навпростець через селище. Бейнс на повній швидкості мчав назирці. Їхня втеча була така раптова й несподівана, що вони вже промчали половину відстані, доки ошелешені мешканці селища втямили, що відбувається. Араби врешті впізнали їх, зчинили галас і схопилися за гвинтівки. Потім пролунав залп, але під тріскотіння

мушкетів Меріем з Бейнсом пролетіли верхи крізь пролом у загорожі й погнали добре втоптаною дорогою на північ.

А що ж Корак?

Тантор заніс його глибоко в джунглі і ніс, аж доки далеко позаду завмерли звуки, що долинали з селища. Аж тоді він поставив свою коштовну ношу на землю: Корак спробував розв'язатися, але навіть його сили.бракувало, щоб розірвати численні міцні мотузки. Так він лежав, спочиваючи, знову й знову намагаючись звільнитись, а тим часом слон вартував його, і жоден лісовий звір не наважувався наблизитись, щоб не наразитися на неминучу смерть.

Світало, а Корак залишався зв'язаний. Він починав думати, що доведеться тут померти від голоду й спраги, бо Тантор, звичайно, розв'язати його не зможе.

Тим часом Бейнс і Меріем цілу ніч мчали на північ понад річкою. Дівчина запевняла Бейнса, що Корак буде з Тантором в цілковитій безпеці. Їй і на думку не спало, що мавполюд не зможе розірвати пута. Бейнс дістав кульове поранення від арабів, і дівчина наполягала, щоб вони їхали до будинку Бвани, де ним належно заопікуються.

— А потім, — сказала вона, — я з Бваною вирушу на пошуки Корака, він знайдеться і житиме з нами.

Вони гналися всю ніч і на світанку зустріли загін, який швидко посувався на південь. То був Бвана і його чорношкірі воїни. Уздрівши Бейнса, англієць грізно насупився, але терпляче вислухав розповідь Меріем, тамуючи гнів у грудях. Коли вона скінчила мову, він, здавалося, забув про Бейнса. Його думки захопило щось зовсім інше.

— Ти кажеш, що знайшла Корака? — спитав він. — І ти його бачила?

— Так, — відповіла Меріем, — так само виразно, як тебе. І прошу тебе, Бвано, допоможи мені знову його знайти.

— А ви його бачили? — повернувся він до пана Морісона.

— Так, пане, — відповів Бейнс, — дуже добре.

— Який він на вигляд! — допитувався Бвана. — Скільки йому приблизно років, на вашу думку?

— Схожий на англійця, приблизно мого віку, — відповів Бейнс, — може, трохи старший. Він досконало збудований і дуже засмаглий.

— Чи ви завважили, якого кольору у нього очі й чуб? — збуджено і швидко запитав Бвана.

Відповіла на його запитання Меріем.

— У Корака чуб чорний, а очі сірі, — сказала вона.

Бвана повернувся до провідника.

— Заберіть панну Меріем та пана Бейнса додому, — сказав він. — Я іду в джунглі.

— Дозволь мені піти з тобою, Бвано, — заплакала Меріем. — Ти ж ідеш шукати Корака. Візьми й мене!

Бвана сумно, але твердо сказав, обертаючись до дівчини:

— Твоє місце поруч з чоловіком, якого ти любиш.

На цьому він доручив провідникові свого огиря і наказав повертатися цодому. Меріем повільно сіла на стомленого арабського коня, на якому їхала від шейхового селища. У Бейнса почалася гарячка, і він знепритомнів. Його поклали на ноші, й маленький загін повільно рушив уздовж річки.

Бвана стояв, доки вони зникли з очей. Меріем жодного разу не озирнулася. Вона їхала похнюплена і зсутулена. Бвана зітхнув. Він любив цю маленьку арабську дівчинку, як рідну доньку. Бейнс спокутував свою провину, і схоже було, що, попри всі обставини, він гідний руки Меріем. Бвана повільно підійшов до ближчого дерева. Потім схопився за нижню гілку і з котячою спритністю виліз на дерево. Так він дістався верховіття й почав роздягатися. З дорожньої торби дістав довгий клапоть замші, скручнуе кільцями мотузку й довгий гострий ніж. Замшу обмотав довкола поперека, аркан перекинув через плече, а ножа заткнув за пояс.

Він випростався, підвів голову, випнув груди, й на його вустах майнула усмішка. Ніздрі його напружилися — він відчув дух джунглів. Сірі очі заблищали. Він стрибнув на нижню гілку й пішов поміж деревами на південний схід, якомога далі від річки. Ішов він швидко, зупиняючись, лише щоб видати пронизливий поклик і прислухатись.

Минуло кілька годин мандрівки, коли глибоко в джунглях, трохи ліворуч, на його поклик відповів великий мавпич. Чоловік здригнувся і схвильовано поглянув у той бік, звідки долинув звук, потім знову видав свій поклик і рушив у напрямку почутої відповіді.

Корак, остаточно усвідомивши, що, лишаючись на місці, чекаючи допомоги невідомо звідки, він просто загине, звернувся до Тантора чудернацькою мовою диких звірів. Він наказав слонові знову підняти його і нести на північний схід. Свого часу Корак бачив там і білих, і чорношкірих. Якщо надибають чорношкірого, то він накаже Танторові схопити його, а потім звелить бранцеві відв'язати себе від стовпа. В кожному разі, це краще, ніж чекати смерті, лежачи отак у джунглях.

Тантор ніс його лісом, і Корак намагався вигуками привернути увагу когось із Акутових одноплемінців, які часто блукали в цих краях. Можливо, Акутові вдасться звільнити його від мотузів, — адже трапилося таке кілька років тому, коли Корака зв'язав росіянин. Акут врешті почув його поклик на півдні і помчав на допомогу. Та був іще один, хто чув це.

Після того як Бвана відіслав свій загін додому, Меріем якийсь час їхала похнюплена. Хто знає, які думки тривожили її чутливу душу? Аж ось дівчина зважилася. Удаючись до провідника, що їхав поряд, вона сказала:

— Я повертаюся до Бвани.

Чорношкірий похитав головою.

— Ні! — категорично заперечив він. — Бвана сказав, щоб я відвіз вас додому, отже, я маю відвести вас додому!

— Ви відмовляєтеся мене відпустити! — сказала дівчина.

Чорношкірий кивнув головою і трохи відстав, щоб краще пильнувати її. Меріем злегка усміхнулася. Її кінь саме проходив під низько навислим гіллям, і в якусь мить чорношкірий зрозумів, що він уже стежить за порожнім сідлом. Він погнав коня до дерева, серед гілля якого вона щезла. Але за дівчиною тільки смуга лягла: Він гукав, але все марно, лише звідкись праворуч, здалеку, почувся притишений сміх. Він послав людей у джунглі на пошуки; але вони повернулися ні з чим. Довелося їхати додому без неї, тому що Бейнса дедалі тяжче лихоманило.

Меріем посувалася туди, де, найпевніше, можна було зустріти Тантора, — глибоко в джунглях, на південь від шейхового селища є місцина, де часто збираються слони. Вона рухалася швидко і нечутно. Єдина думка опанувала її — відшукати Корака і повернутися разом із

ним. Вона мусить це зробити. Часом її думки затоплювала хвиля страху: а що, коли з ним не все гаразд? Вона картала себе за те, про що досі не думала: навіть дозволила відпровадити себе до бунгало разом з пораненим Морісоном, коли її допомоги, напевно, потребує Корак! Минуло кілька годин мандрівки без жодного перепочинку, і тоді Меріем почула знайомий поклик людиноподібної мавпи. Дівчина не відповіла, лише прискорила рух. Принюхавшись, вона вчула знайомий запах Тантора і збагнула, що мета її подорожі зовсім близько. Не відгукувалася, бо хотіла здивувати його. І так воно, власне, й сталося, коли вона побачила великого слона, що йшов, притримуючи хоботом у себе на голові людину, прив'язану до стовпа.

— Кораку! — закричала Меріем згори.

Слон ураз зупинився, поклав-свою ношу на землю, і, гнівно сурмлячи, налагодився захищати свого товариша. Мавполюд упізнав голос дівчини і відчув, як йому щось відступило до горла.

— Меріем! — відгукнувся він.

Щаслива, дівчина плигнула на землю і швидко побігла до Корака, але Тантор нахилив голову і знову застережливо засурмив.

— Тікай! Тікай! — закричав Корак. — Він уб'є тебе!

Меріем спинилася.

— Танторе! — гукнула вона величезній тварині. — Ти пам'ятаєш мене? Я маленька Меріем. Я каталася в тебе на спині!

Але слон усе сурмив і люто похитував іклами. Корак спробував угамувати його. Та даремно він наказував слонові відступитися, тому ,що дівчина повинна підійти і звільнити його. Тантор не відступався. Будь-яка людська істота, крім Корака, була зараз його

ворогом. Він був переконаний, що дівчина прийшла занапастити його друга, й не відходив. Годину хлопець і дівчина намагалися якимось чином піддурити пильну тварину, та намарне. Тантор не мав наміру підпускати будь-кого до Корака.

В голові у Корака виник план дій.

— Удай, ніби ти йдеш собі, — гукнув він дівчині. — Іди за вітром так, щоб Тантор загубив твій запах, а потім знов рушай сюди. За той час я під якимось приводом спробую його кудись відпровадити. Коли він піде ти прийдеш і перетнеш мотузи. Маєш ножа?

— Так! — відповіла дівчина. — Вже йду, можливо, нам пощастить його піддурити, але занадто не сподіваймось, — Тантор дуже кмітливий.

Корак усміхнувся, бо дівчина казала правду. Вона зникла в лісовій гущавині. Слон нашорошив вуха й підняв хобот, намагаючись вловити її запах. Корак йому наказав знов підняти себе і йти далі. Слон хвилину повагався, а потім послухався. Тієї ж таки миті Корак почув удалині мавпячий поклик.

"Акут! — подумав він. — Оце до речі! Тантор добре знає Акута. Йому він дозволить підійти".

Корак щосили закричав у відповідь, але звелів Танто-рові верстати далі шлях крізь джунглі. Одне другому не завадить. Вони вийшли на галявину, і Корак відчув запах води. Гарне місце і добрий привід для здійснення плану він наказав Танторові опустити його додолу, піти і принести в хоботі води. Величезна тварина поклала його посеред галявини, сторожко прислухаючись і принюхуючись, намагаючись не пропустити чогось такого, що свідчило б про можливу небезпеку. Нічого підозрілого не завваживши, він пішов до маленького струмочка метрів за двісті— триста звідти. Мавполюд стримав усмішку, тішачись, що так вдало піддурив приятеля. Але він недооцінив Танторові розумові

здібності. Тварина справді перетнула галявину і зникла в гущавині на шляху до струмка; та щойно за слоном зійшлося густе листя, як він розвернувся і, обережно ступаючи, підійшов до самого краю галявини, звідки було все видно. Тантор був істотою недовірливою. Він остерігався, що Тармангані, котра хотіла напасти на Корака, знову повернеться. Слон хотів якусь хвилину постояти і переконатися, що все гаразд, а потім уже піти по воду. Ага! Все сталося так, як він і передбачав! Ось вона зіскочила з дерева й швидко побігла галявиною до мавполюда. Тантор чекав. Він хотів підпустити її чим-ближче до Корака, перш ніж вибігти, — щоб вона не мала жодної нагоди втекти. Маленькі очиці налилися люттю. Хвіст швидко заметляв. Йому дуже кортіло голосно засурмити від люті. Меріем нахилилася над Кораком. Тантор побачив у неї в руці довгого ножа. З голосним бойовим покликом слон вихопився з джунглів і кинувся на беззахисну дівчину...

27

Корак намагався щось скомандувати своєму величезному захиснику, якось зупинити його, але все намарне. Меріем чимдуж тікала до ближчих дерев, але Тантор, незважаючи на свою вагу, мчав за нею зі швидкістю кур'єрського поїзда.

З місця, де лежав Корак, було добре видно, як розігруєтеся страхітлива трагедія.

його обливав холодний піт. Серце завмерло, Меріем, звичайно, встигне перша добігти до узлісся, але Тантор легко стягне її з нижніх гілок хоботом і роздавить ногою або простромить іклами. Корак виразно уявив, як усе це відбудеться. Тантор наздоганяє її, пробиває маленьке беззахисне тіло могутніми іклами, і вона під важкими слонячими ногами перетворюється в страхітливе місиво... Слон уже майже наздогнав дівчину. Корак хотів заплющити очі, але не міг. У горлянці пересохло. Ніколи ще за все своє лісове буття він не відчував такого страху, — власне, він ніколи й не знав, що таке страх. Ще десяток кроків, і слон її схопить. Але що це? Коракові очі ледь не вилізли з очниць. Із дерева, до

якого бігла Меріем, зістрибнула дивовижна істота й стала поміж дівчиною та слоном. Це був напівголий білий велетень. Через плече його був перекинутий аркан, на поясі висів мисливський ніж. Жодної іншої зброї в нього не було. Голіруч він стояв перед розлюченим до нестями Тантором. Короткий наказ зірвався з вуст незнайомця — величезна тварина стала, мов остовпіла — і Меріем щасливо вихопилася на дерево. Корак полегшено зітхнув, хоч і нетямився від подиву. Він уважно вдивлявся в обличчя рятівника Меріем і поволі, дедалі більше дивуючись, починав усвідомлювати, в чому справа.

Тантор, не перестаючи сердито бурчати, стояв просто перед білим велетнем, переступаючи з ноги на ногу. Велетень ступив зовсім близько до слона, під самісінький хобот, і додав кілька лагідних слів. Величезна тварина враз угамувалася. В її очицях згасли вогники люті, і коли незнайомець пішов до Корака, Тантор покірно поплентався слідом.

Меріем здивовано стежила за ними з дерева. Раптом чоловік обернувся до неї, наче раптово згадавши про її присутність.

— Ходи сюди, Меріем, — гукнув він, і дівчина впізнала його.

З радісним вигуком "Бвана!" вона швидко зістрибнула з дерева і побігла до нього. Тантор скосив очі на білого велетня, почув відповідь, заспокоївся і дав дівчині спокій. Вони підійшли до Корака, що дивився широко розплющеними очима, сповненими невимовного щастя і водночас почуття провини.

— Джеку! — вигукнув білий велетень, схиляючись над мавполюдом.

— Батьку! — вихопилося з вуст Убивці. — Дяка Богові, що це ти. Ніхто в джунглях більше не зміг би спинити Тантора.

Чоловік швидко перетнув ножем Коракові пута. Хлопець підвівся і кинувся в батькові обійми. Тарзан обернувся до Меріем.

— Мені здавалося, — суворо сказав він, — що я наказав іти додому.

Корак здивовано дивився на них. Йому дуже хотілося обійняти дівчину, але саме тоді він згадав про іншого — молодого англійця — і про те, що сам він, Корак, — лише дикий незграбниймавполюд.

Меріем благально подивилася Бвані в очі.

— Ти сказав мені, — мовила вона дуже тихо, — що моє місце поруч з людиною, котру я люблю. — І подивилася на Корака поглядом, сповненим дивного світла, яке промінилося лише для однієї людини в світі і якого більше ніхто не міг бачити.

Корак кинувся до неї з розкритими обіймами, але несподівано втіав перед нею на одне коліно, ніжно притиснув її руку до вуст і поцілував, вітаючи королеву своєї лісової країни.'

Галас, що його зчинив Тантор, не залишив у джунглях нікого байдужим. Тантор озирнувся, люди за ним, і всі вони побачили, як з-поміж листя визирнула голова і плечі великої мавпи. Якусь мить це створіння дивилося на них, а потім з його грудей вихопився крик радості й захвату, наступної миті звір зістрибнув на землю, а за ним — десяток одноплемінніів. Вони побігли до людей, щасливо вигукуючи мовою людиноподібних мавп:

— Тарзан повернувся! Тарзан, король джунглів!

Це був Акут, що стрибав і радісно беркицявся довкола них трьох з таким вереском і гримасами, що будь-хто інший сприйняв би це як вияв неймовірного гніву. Але ці троє знали, що мавпячий король у такий спосіб виказу повагу до славетнішого, ніж він, короля. Почет поводивсі так само, й кожен намагався стрибнути вище за іншоґі і видавати звук, якого досі ще не чули в джунглях.

Корак з глибоким зворушенням поклав руку батьков на плече.

— Є лише один Тарзан, — сказав він, — іншого бути не може.

Через два дні вони виїхали з лісу на рівнину. Віддалік над комином бунгало вився димок. Тарзан з Великих Мавп забрав речі з дерева, на якому він раніше за лишив свій європейський одяг, а оскільки Корак відмо вився з'явитися перед матір'ю через стільки часу напівго лим дикуном, то Меріем залишилася з ним, остерігаючись що він передумав і знову чкурне в джунглі. Батьков довелося їхати до бунгало по коней і одяг самому.

Моя Люба зустріла його біля воріт, погляд її буї сповнений смутку й запитань, оскільки Меріем із ним ні було.

— Де вона? — спитала жінка тремтячим голосом. — Мувірі сказав мені, що вона не послухалася і побігла за тобою в джунглі. Джоне, я не переживу цієї втрати!

І леді Грейсток похилила голову й заплакала на широ ких грудях того, хто так часто втішав її в усіх життєви? знегодах.

Лорд Грейсток підвів її голову і подивився просто в очі усміхненим, радісним поглядом.

— Що сталося, Джоне? — вигукнула вона. — Ти повернувся з добрими новинами, тож не змушуй мене довге чекати,

— Я не скажу ані слова, доки ти не приготуєшся вислухати новину, найприємнішу з усіх, які будь-коли доводилося чути! — заявив він.

— З радощів не вмирають! — вигукнула вона. — Ти знайшов її?!

Вона не могла повірити в неможливе.

— Так, Джейн! — сказав він приглушеним від хвилювання голосом. — Я знайшов її, і — його!

— Де вони? — схопилася леді Грейсток.

— Недалеко звідси, на узліссі. Він не хотів повертатися напівголим, в леопардовій шкурі — послав мене по одяг.

Вона сплеснула руками від хвилювання і кинулася була в дім.

— Постривай! — гукнула, озирнувшись через плече. — Я зберегла усі його костюми — весь одяг, до ниточки. Я зараз принесу тобі один якийсь із них.

Тарзан засміявся і спинив її.

— Дай тим костюмчикам спокій, — сказав він, — візьми мій. Хоча й мій, можливо, буде йому трохи замалий. Твій хлопчик виріс, Джейн!

Вона й собі засміялася, вкладаючи в цей сміх все і нічого. Світ зараз складався для неї поспіль з радості й щастя — світ, що його кілька років сповивав глибокий смуток. Вона була така щаслива, аж забула на якусь мить, що на Меріем чекає сумна звістка. Вона гукнула її Тарзанові навздогін, але той уже чимдуж скакав по деревах і не чув її.

Через годину Вбивця Корак повернувся в материнський дім, дім рідної матері, образ якої ніколи не згасав у хлоп'ячому серці, — і кинувся в її обійми, зустрівши погляд, сповнений любові і всепрощення. Потім мати повернулася до Меріем, і в її очах майнув вираз жалю.

— Моя маленька дівчинко, — співчутливо сказала вона, — життя принесло тобі й гірку новину: пан Бейнс помер від ран.

Очі Меріем посумнішали, але то не був смуток жінки, яка втратила коханого.

— Мені шкода його, — сказала вона дуже просто. — Він завдав мені багато прикрощів, але перед смертю спокутував свою провину. Спочатку я думала, що люблю його. Спочатку він мені подобався, — тому що я ніколи не бачила таких людей, — а потім я почала поважати його за хоробрість, з якою він зізнався у своїх вчинках, і відвагу, з якбю дивився в обличчя смерті, виправляючи помилки. Але то не була любов. Я не знала, що таке любов, поки не довідалася, що Корак живий. — І усміхнена Меріем повернулася до Джека.

Леді Грейсток швидко позирнула в очі сина — сина, який невдовзі стане лордом Грейстоком. Але в неї й на думці не було зауважувати різницю в походженні її сина і дівчини. Для неї Меріем була гідною її короля. Вона лише хотіла дізнатися, чи справді Джек любить маленьку арабську сирітку. Вона прочитала в його очах відповідь, обняла їх обох і розцілувала.

— Нарешті, — вигукнула вона, — у мене справді буде донька!

Найближча місія була за кілька переходів звідти, ад вони пробули там, у бунгало, лише кілька днів, готуючис до урочистої події, а потім до подорожі, і зразу після шлюбної церемонії вони вирушили на узбережжя, й сіл на пароплав до Англії. Це були найщасливіші дні в житті Меріем. Вона і уявити не могла, скільки див ховає в собі життя цивілізованих людей. Океан і величезний паропла будили в ній шанобливість. Штовханина, гуркіт і гамір залізничного вокзалу приголомшили її.

— Якби тут поблизу росло чимале дерево, — щиро сказала вона Коракові, — я від переляку вилізла б аж на вершечок.

— Передражнювала і кидала б гілками в паровоз? — засміявся він.

— Бідолашний старий Нума! — зітхнула дівчина. — Що він робитиме без нас?

— О, там буде кому дошкулити йому, моя маленька Мангані, — запевнив Корак.

Коли Меріем побачила будинок Грейстоків, у неї перехопило подих. Але вона й далі поводилася, як личить чемній дівчині.

Через тиждень лорд Грейсток отримав листа від свого давнього приятеля Д'Арно.

В листі містилася рекомендація генералові Арманові Жако. Лорд Грейсток пригадав ім'я, і без труднощів, бо всяк, обізнаний з історією сучасної Франції, не може не знати про Жако, — насправді принца де Кодрена, — що через республіканські переконання назавжди зрікся гучного імені, яке упродовж століть носили його предки.

— Принцам не місце в республіці! — любив він повторювати.

Лорд Грейсток прийняв сивовусого горбоносого вояка в бібліотеці, і з перших слів обоє відчули взаємну симпатію.

— Я приїхав до вас, — пояснив генерал Жако, — тому що наш любий адмірал твердить, ніби понад вас немає у світі знавця Північної Африки. Дозвольте, я почну розповідь ось із чого. Багато років тому мою маленьку доньку викрали, — певне, араби. Я на той час служив у Іноземному Легіоні в Алжирі. Ми вдавалися до всіх засобів, щоб розшукати її, але марно. Не було жодної провідної газети у великих містах світу, яка не надрукувала б її фото, але не знайшлося нікого, хто вказав би на її слід чи з'ясував обставини її загадкового зникнення. Тиждень тому до мене в Парижі навідався якийсь араб на ймення Абдул

Камак і ствердив, що він знає, де відшукати мою доньку, і вкаже місце. Я відразу взяв його до адмірала Д'Арно, котрий, як мені відомо, чимало подорожував Центральною Африкою. Коли чоловік розповів адміралові, де, ймовірно, перебуває біла дівчинка, викрадена арабами, то ми дійшли висновку, що це недалеко ваших африканських володінь, тому він порадив негайно сконтактувати з вами, — якщо дівчина поблизу, то ви, напевно, знатимете.

— Які у араба докази, що це — ваша донька? — спитав лорд Грейсток.

— Жодних, — відповів співрозмовник. — Ось чому ми вирішили, перш ніж організувати експедицію, порадитись із вами. Той чолов'яга має лише стару фотографію, на звороті якої газетна вирізка, де оголошується розшук дівчинки і обіцянка винагороди. Я боюся, що араб десь знайшов стару газету, побачив наше оголошення, спокусився обіцянкою винагороди і тепер намагається накинути нам першу-ліпшу білу дівчину, розраховуючи, що через стільки років ми не зможемо пересвідчитися достеменно, наша це донька чи ні.

— У вас є з собою фотографія? — спитав лорд Грейсток.

Генерал дістав з кишені конверт, витяг пожовклу фотографію і подав англійцеві.

І коли старий вояк знову побачив риси обличчя загубленої доньки, йому на очі навернулися сльози. Лорд Грейсток якусь мить вивчав фотографію. В його очах з'явився дивний вираз. Він натиснув ґудзик дзвінка на столі. Вмить з'явився служник.

— Попросіть дружину мого сина, якщо її ласка, зайти до мене в бібліотеку, — наказав він.

Двоє чоловіків сиділи мовчки. Генерал Жако був надто вихований, щоб виказати здивування з приводу дивної поведінки лорда Грейстока. Він вирішив, щойно молода пані прийде, привітатися і при першій нагоді піти геть. Наступної миті увійшла Меріем.

Лорд Грейсток і генерал Жако підвелися їй назустріч. Англієць мовчав — він хотів побачити, яке враження справить обличчя дівчини на француза. Бо коли Джон побачив дитячу фотографію Жанни Жако, у нього з'явилося ймовірне припущення. Щойно генерал Жако побачив Меріем, як відразу повернувся до лорда Грейстока.

— І ви давно це знали? — схвильовано спитав він.

— Відтоді, як ви мені показали фотографію, — відповів англієць.

— Це вона! — сказав Жако голосом, що тремтів від хвилювання. — Але вона не впізнає мене — звичайно, ні.

Потім він повернувся до Меріем.

— Дитино, — сказав він, — я твій...

Вона не дала йому договорити і з щасливим вигуком кинулася в його обійми.

— Я знаю тебе! Я знаю тебе! — закричала вона. — О, тепер я згадала! — І старий обійняв дочку.

Джек Клейтон і його мати, коли вислухали всю історію, були також щасливі, що Меріем знайшла батька і матір.

— Врешті, тобі не доведеться мати за дружину бідну арабську сирітку, — сказала Меріем. — Правда, це чудово?

— Ти надзвичайна! — відповів Убивця. — Я одружився з моєю маленькою Меріем, і мені геть байдуже, чи вона арабка, чи просто маленька Тармангані.

— Ні те, ні друге! — сказав генерал Арман Жако. — Вона — справжня принцеса.

БЕРРОУЗ Едгар. Тарзан та його звірі. Тарзанів син: Романи. — К.: Веселка, 1997. — 376 с.

ПОКАЛЬЧУК Олег, переклад з англійської, 1996.